

Kajaanin kaupunki

OPS 2016

Opetus ja oppiaineet eri luokka-asteilla sekä liitteet

KÄYTTÖOHJE:

- PERUSTETEKSTI ON MUSTALLA JA KAJAANIN OMAT OSUUDET SINISELLÄ TEKSTILLÄ
- VOIT KLIKATA SISÄLLYSLUETTELOSTA OIKEAAN LUKUUN

Sisällys

LUKU 13 VUOSILUOKAT 1-2.....	5
13.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen sekä vuosiluokkien 1-2 tehtävä	5
13.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2.....	6
13.3. Paikallisesti päätettävät asiat.....	9
13.4 Oppiaineet vuosiluokilla 1-2	9
13.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS.....	9
13.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI	27
13.4.3 VIERAAT KIELET	29
13.4.4 MATEMATIIKKA	30
13.4.5 YMPÄRISTÖOPPI.....	37
13.4.6 USKONTO	42
13.4.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO.....	55
13.4.8 MUSIIKKI.....	60
13.4.9 KUVATAIDE.....	65
13.4.10 KÄSITYÖ	69
13.4.11 LIIKUNTA.....	73
13.4.12 OPPILAANOHJAUS	84
LUKU 14 VUOSILUOKAT 3-6.....	87
14.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3-6 tehtävä	87
14.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6.....	88
14.3. Paikallisesti päätettävät asiat.....	91
14.4 Oppiaineet vuosiluokilla 3-6	91
14.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS.....	93
14.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI	113
14.4.3 VIERAAT KIELET	120
14.4.1 MATEMATIIKKA	133
14.4.1 YMPÄRISTÖOPPI.....	141
14.4.2 USKONTO	151
14.4.4 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO.....	171
14.4.8 HISTORIA	178
14.4.9 YHTEISKUNTAOPPI	186
14.4.10 MUSIIKKI.....	192
14.4.11 KUVATAIDE	202
14.4.12 KÄSITYÖ	208
14.4.13 LIIKUNTA.....	218

14.4.14	OPPILAANOHAUS	241
LUKU 15 VUOSILUOKAT 7-9.....		243
15.1	Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7-9 tehtävä.....	243
15.2	Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9.....	244
15.3.	Paikallisesti päätettävät asiat.....	248
15.4	Oppiaineet vuosiluokilla 7-9	249
15.4.1	ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS.....	250
15.4.2	TOINEN KOTIMAINEN KIELI	273
15.4.3	VIERAAT KIELET	281
15.4.4	MATEMATIIKKA	321
15.4.5.	BIOLOGIA.....	331
15.4.6	MAANTIETO.....	340
15.4.6	FYSIIKKA.....	348
15.4.7	KEMIA.....	355
15.4.8	TERVEYSTIETO	363
15.4.7	USKONTO	374
15.4.8	ELÄMÄNKATSOMUSTIETO.....	396
15.4.9	HISTORIA	403
15.4.10	YHTEISKUNTAOPPI	410
15.4.11	MUSIIKKI.....	417
15.4.12	KUVATAIDE	427
15.4.13	KÄSITYÖ	433
15.4.14	LIIKUNTA.....	445
15.4.15	KOTITALOUS	459
15.4.6	OPPILAANOHAUS	469
LIITE1. S2-TYÖKALU 1-2 LUOKILLE.....		474
LIITE 2. S2-TYÖKALU 3-6 LUOKILLE.....		476
LIITE 3. S2-TYÖKALU 7-9 LUOKILLE.....		479
LIITE 4. LASTEN MOTORISTEN TAITOJEN OPPIMINEN JA ARVIOINTI 1-2 LUOKILLE.....		482
LIITE 5. LIIKUNNAN ITSEARVIOINTILOMAKE 3-6 LUOKILLE		487
LIITEET 6. ja 7. KOTITALOUDEN ARVIOINTITÄULUKOT		489

Opetus vuosiluokilla 1-2

LUKU 13 VUOSILUOKAT 1-2

13.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen sekä vuosiluokkien 1-2 tehtävä

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Yhteistyö huoltajien kanssa ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen on tärkeitä. Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

Vuosiluokat 1-2: Koululaiseksi kasvaminen

Vuosiluokkien 1-2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1-2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

On tärkeitä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Taavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikea-aikaisesti. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisuus sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa.

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1-2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla luvun 4 mukaisia monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esiopetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa.

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan

valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjonnasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelystä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

13.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 1-2.

Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan esiopetuksessa ja sitä edeltävässä varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksen ensimmäisten vuosien aikana. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen, oman identiteetin muotoutumiseen sekä kestäväan elämäntapaan. Alusta lähtien on tärkeää, että koulu tarjoaa jokaiselle oppilaalle vuorovaikutteisen ja kannustavan yhteisön, jossa oppilas voi tuntea tulevansa kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi. Kestäväan elämäntapaan koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämässä korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, lähiyhteisön kulttuurisen monimuotoisuuden havainnoiminen sekä luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa. Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia. Ikäkaudelle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä. Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.

Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää. Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan. Heidän kanssaan keskustellaan opintoihin liittyvistä mahdollisista valinnoista ja autetaan ymmärtämään erilaisten vaihtoehtojen merkitys.

Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista. Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä. Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa. Oppilaat oppivat tuntemaan Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteet ja pohtivat, mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan.

Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen. Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoitteluun monenlaista esiintymistä. Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu. Oppilaita ohjataan hahmottamaan aikaa ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja niiden käytännön merkitystä. He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita. Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä. Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää. Oppilaiden muotoutuvista kulutustottumuksista keskustellaan, opitaan tarkastelemaan mainontaa ja median vaikutuksia sekä pohditaan mahdollisuuksia oman rahankäytön suunnitteluun. Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omissa toiminnassa.

Monilukutaito (L4)

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle. Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu. Samoin kehittyy taito käsitellä arkeen liittyen numeerista informaatiota, kuten lukumäärien eroja. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.

Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille. Heitä ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat sekä rikasta tekstiympäristöä että suojaavaa tukea median käytössä. Opetuksessa käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsemissa sisältöjä. Tuottamisen taitoja kehitetään tulkitsemisen ja arvottamisen taitojen rinnalla. Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (TVT) tietoja ja taitoja. Leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä. Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä. Samalla opitaan keskeistä käsitteistöä. Oppilaat pohtivat myös, mihin tarkoituksiin tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähiympäristössä ja mikä sen merkitys on arjessa.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Koulutyössä harjoitellaan laitteiden, ohjelmistojen ja palveluiden käyttöä ja opetellaan niiden keskeisiä käyttö- ja toimintaperiaatteita. Samoin harjoitellaan näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja. Oppilaat saavat ja jakavat keskenään kokemuksia digitaalisen median parissa työskentelystä sekä ikäkaudelle sopivasta ohjelmoinnista. Pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistäjänä. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaiden kanssa keskustellaan ja luodaan yhdessä TVT:n turvallisia käyttötapoja ja hyviä käytöstapoja. Huomiota kiinnitetään terveellisiin työasentoihin sekä sopivan pituisten työjaksojen merkitykseen hyvinvoinnille. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista. Heitä kannustetaan toteuttamaan TVT:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen:* Oppilaat saavat kokemuksia oppimisesta tukevien yhteisöllisten palveluiden käytöstä ja harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa. Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Heitä rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. Oppilaita opastetaan tutustumaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella ja ymmärtämään niiden ja yleensä työn merkitys yhteiskunnassa, erityisesti perheiden arjen ja toimeentulon kannalta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita. Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä. Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytyksensä mukaisesti. Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.

13.3. Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten tuetaan oppilaiden siirtymistä esiopetuksesta perusopetukseen sekä toiselta kolmannelle vuosiluokalle
 - o toimintatavat siirtymävaiheessa
 - o tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut
- mitkä ovat vuosiluokkakokonaisuuden 1-2 erityispiirteet ja tehtävät (perusteiden kuvauksia voidaan hyödyntää sellaisenaan) sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään
- mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 1-2 (perusteiden tavoitekuvaus voidaan hyödyntää sellaisenaan) sekä niiden mahdolliset paikalliset painotukset ja miten oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan vuosiluokilla 1-2
- mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet ja keskeiset sisällöt vuosiluokalla 1 ja vuosiluokalla 2
- mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokkakokonaisuudessa 1-2.

13.4 Oppiaineet vuosiluokilla 1-2

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- L4 Monilukutaito
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN ERI OPPIMÄÄRIEN JA TOISEN KOTIMAISEN KIELEN OPISKELU

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan oman äidinkielen opetusta. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidin-kieli	Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä	Toinen kotimainen kieli	
	<i>yhteinen</i>	<i>yhteinen</i>	<i>valinnainen</i>
Suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

13.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vah-

vistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 1–2 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen erityisenä tehtävänä on edistää oppilaiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja. Opetuksen tehtävänä on kiinnostuksen ja innostuksen vahvistaminen kielelliseen ilmaisuun, draamaan, kaunokirjallisuuteen ja monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen ja tuottamiseen. Opetuksessa huolehditaan oppimisprosessin jatkumosta esiopetuksesta kouluun niin äidinkielen perustaitojen kuin laaja-alaisen osaamisen osalta.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoittelu yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vu osiluokilla 1–2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1–2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemaisensa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he

ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki ja oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomenkieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. Käsitellään erilaisen vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva. Tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita. Havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita sekä työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitteistöä. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä sekä opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Harjoitellaan tiedon etsintää tekemällä havainnoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua. Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omilla teksteissä. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. Harjoitellaan käyttämään omilla teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havainnoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havainnoja eri puhetavoista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä loruja, runoja ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjaan ja sen käyttöön. Tutustutaan lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin omassa lähiympäristössä, juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1 Kasvokkain tapahtuvat vuorovaikutustilanteet.	L1, L2, L3

T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin	S1 Kuuntelemisen ja kysymisen harjoittelua.	L1, L2, L7
T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla	S1 Opetellaan kertomaan ja esittämään lastenkirjallisuutta apuna käyttäen. Esityksiä voidaan myös tallentaa.	L1, L2, L7
T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin	S1 Harjoitellaan esittämään asiansa selkeästi, myös välineitä käyttäen.	L1, L2, L7
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan	S2 Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan lukemisessa tarvittavia käsitteitä (äänen, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva). TVT:tä voidaan hyödyntää lukemaan oppimisvaiheissa eri tavoin.	L1, L4, L5
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien tarkastelun yhteydessä	S2 Opetellaan ymmärtämään sanoja ja tekstejä. Kiinnostuksen ja uteliaisuuden herättäminen uusia sanoja ja käsitteitä kohtaan.	L1, L2, L4
T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin	S2 Etsitään tietoa ympäristöstä havainnoimalla, tulkitsemalla kuvia ja tekstejä sekä opetusohjelmia ja TVT:tä hyödyntäen.	L1, L4, L5
T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen	S2 Keskustellaan tekstien sisällöistä, harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin ja kuunnellaan tarinoita.	L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla	S3 Tarinoiden tuottaminen yksin ja yhdessä. TVT:tä voidaan hyödyntää tuottamis- ja tallentamisvaiheissa eri tavoin (kirjoittaminen, videointi, animointi, äänitys)	L1, L4, L5, L7
T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä	S3 Erilaisten tekstien perusrakenteisiin tutustuminen.	L2, L4, L5

T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia	S3 Isot ja pienet tekstauskirjaimet. Harjoitellaan oikeinkirjoituksen perusasioita sekä käsin että koneella kirjoittaen. TVT -taidoista opitaan iso ja pieni alkukirjain, sanaväli ja lopetusmerkit sekä kuvan liittäminen tekstiin.	L1, L4, L5
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen	S4 Tehdään havaintoja eri puhetavoista, murteista ja kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin.	L2, L4, L7
T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön	S4 Leikitellään kielellä. Kuunnellaan ja luetaan erilaisia tarinoita. Käydään kirjastossa.	L2, L3, L4
T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa	S4 Näytelmän katsominen. Luokan omat ilmaisuharjoitukset. Juhlassa esiintyminen. Kalevalaan tutustuminen kerronnan ja kuvataiteen keinoin	L2, L4, L7

Laaja-alainen osaaminen

L2, L3, L6: harjoitellaan vuorovaikutustaitoja leikin keinoin

L3: Vastuuttaminen omista tekemisistä ja välineistä.

L5 TVT -perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä esittämisen ja opiskelun välineenä. Taulukossa mainittujen lisäksi harjoitellaan myös koneelle ja pilvipalveluun kirjautuminen sekä tallentaminen haluttuun kohteeseen.

L7: yhteistyö koulun ja kulttuurilaitosten välillä

Arviointi

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppiaineen arviointi on jatkuvaa, monipuolista, läpinäkyvää ja perusteltua. Arvioinnissa painotetaan lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen esittämisen taitoja ja vuorovaikutustaitoja. **Vuosiluokilla 1 ja 2 painottuu lukutaidon arviointi. Vuosiluokilla 3 - 6 painottuu tekstin tuottamisen, lukemisen ja kirjoittamisen taidot.** Teksti tarkoittaa tässä erilaisia kirjoitettuja, suullisia, visuaalisia ja auditiivisia viestejä. **Vuosiluokilla 7 - 9 painottuu eri tekstilajien tulkinta ja tuottaminen.**

Arviointikäytänteitä:

- Itsearviointi ja vertaisarviointi
- Monipuoliset arviointi- ja palautekeskustelut

- Testit ja kokeet (perinteisten kokeiden lisäksi ryhmäkokeet, sähköiset kokeet, parikokeet ja suulliset kokeet)
- Erilaisten tekstilajien tulkinta
- Yhteistyötaidot, ryhmätyöt
- Aktiivisuus
- Omat tuotokset

SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Johdanto Kainuun s2-opetussuunnitelmaan

“Korvasta sisään, suusta ulos. Silmästä sisään ja kädestä ulos.”

Olemme halunneet tehdä S2-opetussuunnitelmasta mahdollisimman käytännöllisen ja havainnollistavan työkalun opettajille erilaisten ryhmien opettamiseen. Olemme kuunnelleet kentältä tulleita toiveita työtä tehdessämme. Opetussuunnitelmaan on avattu tarkasti tavoitteet, sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet tekstimuotoon. Nopeampaa tarkastelua varten ne löytyvät taulukon muodossa (LIITE 1). Kirjoitettua tekstiä ja taulukkoa voi käyttää rinnakkain opetuksen suunnittelussa ja arvioinnissa.

S2-oppiaineessa eriyttäminen korostuu erityisesti oppilaiden kieli-, kulttuuri- ja koulunkäyntitaustasta johtuen. Oman äidinkielen vahva osaaminen tukee suomen kielen oppimista. Opetusta suunniteltaessa lähtökohtana on oppilaan kielitaidon tason selvittäminen vuorovaikutuksessa oppilaan kanssa. Apuna tässä voi käyttää tukimateriaalista löytyvää kehittyvän kielitaidon asteikkoa ([OPH:n tukimateriaali](#)). Hyvä oppilaantuntemus on edellytys onnistuneelle eriyttämiselle, joka ylläpitää oppimismotivaatiota. Eriyttämistä tarvitaan erityisesti koko ryhmän tunneilla, jolloin oppilaat pääsevät osalliseksi ainakin osittain oppitunnin ohjelmasta oman kielitaidon tason mukaisesti. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muut oppilaat. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että oppilailla on sama teksti mutta sitä tarkastellaan heidän kielitaidolleen sopivalla tasolla (eri kysymykset, erilaiset tehtävätyypit). Sosiaalisten taitojen kehittyminen tukee kielitaidon kehittymistä. Onnistunut eriyttäminen vaatii opettajien perehtymistä S2-materiaaleihin sekä monipuolisten esim. toiminnallisten opetusmenetelmien käyttöä.

Oppimisympäristöillä on merkitystä uusien sanojen ja käsitteiden sisäistämisessä. Opetusta tulisi järjestää myös luokkahuoneiden ulkopuolella oppimista tukevilla ympäristöissä. Näin päästään asioiden abstraktista opettelusta kohti konkretiaa.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitettun oppimäärän mukaisesti¹⁵³. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren

kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista¹⁵⁴. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta¹⁵⁵. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielenä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen

¹⁵⁴ Perusopetuslaki 628/1998, 30 §

¹⁵⁵ Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Keskeiset sisällöt noudattavat suomen kieli ja kirjallisuus -kokonaisuuden sisältöjä siten, että oppilas pystyy opiskelemaan mahdollisimman paljon suomea integroituna äidinkielen ryhmään. Oppilaskohtaisesti aikaisempien vuosiluokkien sisältöjä täydennetään (pienryhmäopetuksessa) oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaan. Sisältöjä valittaessa kiinnitetään ensisijaisesti huomiota oppilaan kielitaitotasoon erityisesti silloin, kun oppilas integroituu valmistavasta opetuksesta perusopetuksen luokkaan kesken perusopetuksen. Opetussisältöjä ei voida sitoa pelkästään luokka-asteisiin, vaan ne valitaan tarkoituksenmukaisesti. Valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyvälle oppilaalle on tehty pedagoginen arvio ja henkilökohtainen opinto-ohjelma, jota tulee käyttää opetusta suunniteltaessa. Mikäli pedagogisessa arviossa on todettu, että oppilaalle annetaan tehostettua tukea, laaditaan tehostetun tuen oppimissuunnitelma.

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen painopiste on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen ja ilmaisuun sekä erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan 1-2lk: ohjata ja rohkaista oppilasta huomioimaan toiset vuorovaikutustilanteissa esim. toisten kuunteleminen, kohteliaat ilmaisut	S1	L2, L4
T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta kertomaan ajatuksistaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisuja 1lk: ohjata oppilasta kertomaan itsestään, omasta perheestään, lähiympäristöstään 2lk: ohjata oppilasta kertomaan monipuolisemmin ajatuksistaan ja tunteistaan	S1	L1, L2, L7
T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin 1-2lk: kannustaa oppilasta tekemään erilaisia pieniä esityksiä tutussa ryhmässä (rooli- ja teatterileikit)	S1	L1, L2, L7
Tekstien tulkitseminen		
T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsittevarannon kartuttamiseen	S2	L1, L2, L4

<p>1lk: ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja tekstirakenteiden ymmärtämiseen</p> <p>2lk: harjaannuttaa oppilaan lukutaitoa ja luetun ymmärtämisen taitoja</p> <p>1-2lk: kannustaa ja motivoida oppilasta lukemiseen</p>		
<p>T5 kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivia tekstejä (lorut, sadut, tarinat) ja kirjallisuutta (kuvakirjat, kauno- ja tietokirjallisuus) ja keskustelemaan lukemastaan</p>	S2	L2, L4
Tekstien tuottaminen		
<p>T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien (esim. tietotekstit, ohjeet, kertomukset) ja niissä tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden tuottamista</p> <p>1-2lk: tutustuttaa oppilas erilaisiin tekstilajeihin ja niiden piirteisiin.</p>	S3	L2, L4
<p>T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taitoja</p> <p>1lk: ohjata oppilasta huomaamaan peruslauseen rakenne ja kirjoittamaan lyhyitä tarinoita käsin ja koneella</p> <p>2lk: ohjata oppilasta huomaamaan virkkeiden ja tarinoiden rakenne ja kirjoittamaan pidempiä tarinoita käsin ja koneella</p>	S3	L4, L5
<p>T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita</p> <p>1lk: ohjata oppilasta käyttämään isoa ja pientä alkukirjainta, tavuttamaan ja huomioimaan sanaväli</p> <p>2lk: ohjata oppilasta lopetusmerkkien käyttöön ja yhdyssanojen oikeinkirjoitukseen</p>	S3	L1, L4, L5
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
<p>T9 innostaa oppilasta edistämään kielitietoisuuttaan tekemällä havainnot erilaisista puhetavoista omassa lähipiirissään sekä auttaa oppilasta huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen</p> <p>1-2lk: kannustaa oppilasta havainnoimaan erilaisia puhetapoja</p>	S4	L4, L6, L7
<p>T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta (kuvakirjat, kauno- ja tietokirjallisuus) ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin (teatteriesitykset, museot, perinnekertomukset ja -leikit) tutustumiseen</p>	S4	L2, L4
<p>T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään (kouluissa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa) ja eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteisiin</p> <p>1-2lk: tutustuttaa oppilas eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin</p>	S4	L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
<p>T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana</p> <p>1-2lk: ohjata oppilasta ymmärtämään oman kieli- ja kulttuuritaustan vaikutus oppimiseen</p>	S5	L1, L2, L4

T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominaispiirteisiin	S5	L1, L2, L4
1-2lk: tutustuttaa oppilas eri oppiaineiden sanastoon ja teksteihin		
T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan	S5	L1, L2, L4
1-2lk: ohjata oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa (oppimispelit) oman oppimisen arvioinnin tukena		

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kohteliaista kielenkäyttöä, kysymistä, vastaamista, pyytämistä, kertomista, mielipiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen ja koulun kielenkäyttötilanteissa. Opetellaan huomaamaan, miten kieli toimii eri tilanteissa: kohteliaat ilmaukset, mielipide- ja tunneilmaukset, kysymysten rakentaminen, nykyhetki ja mennyt aika kerronnassa. Harjoitellaan ääntämistä, kuullun ymmärtämistä, toisten kuuntelemista ja toisilta viestijöiltä oppimista. Hyödynnetään rooli- ja teatterileikkejä sekä muita vuorovaikutusharjoituksia satujen, tarinoiden, lorujen ja tietotekstien käsittelyssä.

[1lk: koulunkäyntiin liittyvien käytänteiden harjoittelu, ryhmässä toimimisen taidot, meidän koulu, meidän luokka, ryhmähengen kasvattaminen, oppilas tuo oman äidinkielen sanoja ja fraaseja vuorovaikutustilanteisiin, pienet esitykset, paikalliset uutistekstit](#)

[2lk: ryhmässä toimimisen taitojen syventäminen, esitykset, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuuteen tutustuminen, omankielisen kirjallisuuden hyödyntäminen, mediatekstit](#)

S2 Tekstien tulkitseminen: Edistetään lukemaan oppimista ja tekstin merkitysten ymmärtämistä hyödyntäen käsitteitä teksti, kuva, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki, sana, tavu, kirjain ja äänne Harjoitellaan yhteisten ja oman kiinnostuksen mukaisten kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista, tutkitaan niiden merkityksiä ja rakenteita, luetun liittämistä omiin kokemuksiin sekä lukukokemusten jakamista. Työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, laajennetaan sana- ja käsitevarantoa sekä opitaan tunnistamaan kerronnan peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka, -aika ja juoni).

[1lk: lukutaidon edistäminen ja motivointi, lukuinnostuksen virittäminen, tekstirakenteiden ymmärtäminen](#)

[2lk: erilaisten tekstityyppien rakenteiden ymmärtäminen, mahdollisuuksien mukaan tekstin tulkitseminen ja vertailua oman äidinkieliin teksteihin](#)

S3 Tekstien tuottaminen: Tutustutaan eri tekstilajeihin ja niiden piirteisiin, kuten sanastoon ja fraseologiaan sekä kieliopillisiin rakenteisiin. Harjoitellaan erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstilajien tuottamista yksin ja ryhmässä. Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja.

1lk: isojen ja pienten kirjainten kirjoittaminen, peruslauseen rakenne, tavutus ja sanaväli, kuvasta kirjoittaminen huomioiden oppilaan kulttuuritausta, lyhyet tarinat

2lk: virkkeen ja tarinoiden rakenne, yhdyssanat, lopetusmerkit, pidempien tarinoiden kirjoittaminen

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa ja monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä ja havainnoidaan eri kieliä ja puhetapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa. Opiskellaan keskustelussa tarvittavia kielitiedon käsitteitä. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa. Tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin.

1lk: tutustutaan kuunnellen monimuotoisiin teksteihin, huomioidaan paikallisuus perinnekertomusten ja -leikkien, teatteriesitysten, museokäyntien ja vierailijoiden avulla, kirjastovierailut

2lk: tutustutaan lukien monimuotoisiin teksteihin, paikallisuus huomioidaan perinnekertomusten ja -leikkien, teatteriesitysten, museokäyntien ja vierailijoiden avulla, kirjastovierailut

1-2lk: harjoitellaan suomen kielen sanojen johtamista ja yhdistämistä sanoilla leikkien, sanataidetyöpajat

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista ja tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin. Tehdään yksinkertaisia eri oppiaineisiin liittyviä tiedonhankintatehtäviä itsenäisesti ja ryhmässä tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena.

1lk: kielitietoisuuden herättäminen tekemällä havaintoja oppilaan omasta kokemusmaailmasta, oppilaan kulttuuritaustan huomioiminen monipuolisesti työskentelytilanteissa

2lk: kuvien ja kirjoitettujen tekstien tulkitseminen, kielitietoisuuden herättäminen tekemällä havaintoja eri (oppiaineiden) teksteistä ja mahdollisuuksien mukaan oppilaan oman äidinkielen teksteistä, kielen merkityksen oivaltaminen

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: S2-opetuksessa opetuksen lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan sekä etsimään tietoa. Tiedon etsimisessä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Vahvistetaan oppilaan nimeämis- ja kuvailutaitoa siirtymällä konkreettisesta abstraktiin. Oppilasta ohjataan tunnistamaan omat vahvuudet ja iloitsemaan oppimisesta. S2-opetuksessa ajattelun ja oppimaan oppimisen tukena käytetään satuja, tarinoita, pelejä, loruja, lauluja, leikkiä sekä monipuolista vuorovaikutusta. Hyödynnetään S2-oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: S2-opetuksessa tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön, suomalaiseen kulttuuriin sekä kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat S2-oppilaalle mahdollisuuden harjoitella toimimista erilaisten ihmisten kanssa. Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä perheitä ja tapoja. Oppilas tuo oman äidinkielen sanoja ja fraaseja ilmaisu- ja vuorovaikutustilanteisiin esimerkiksi ryhmitöihin. S2-oppilaita kannustetaan tuomaan esiin ja hyödyntämään kokemuksiaan kansainvälisyydestä. Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia ei-sanallisia ilmaisun tapoja käyttäen varsinkin kielitaidon alkuvaiheessa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: S2-opetuksessa oppilaita ohjataan tunnistamaan aikaa ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja ymmärtämään niiden käytännön merkitystä, esimerkiksi koulupäivän alkaminen ja päättyminen, juhlapäivät ja loma-ajat. Oppilaat harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista, nimeämistä ja ilmaisemista esimerkiksi leikin ja draaman avulla. S2- tunneilla perehdytään suomalaisen koulumaailman arkiikäntöihin (esim. läksyt, välitunnit, ruokailu, liikuntatunnit ja -varusteet, terveydenhoitaja). S2-tunneilla opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita ja -käsitteitä. Koulun tiedotteet käydään yhdessä oppilaiden kanssa läpi ja avataan niiden sisältö. Vanhempia ohjataan Wilman käyttöön.

L4 Monilukutaito: Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi erilaisten tekstien (kuvallisten, sanallisten ja audiitiivisten) tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. S2-opetuksessa monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskisuudelle. Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä ja nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu. S2-oppilaita ohjataan myös kehittämään kuvanlukutaitoa, sillä kyvyssä ja tavassa tulkita kuvia on kulttuurisia eroja. S2-opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä hankkimalla tietoa erilaisista lähteistä, pohtimalla kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat rikasta tekstiympäristöä (lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia). Oppilaalle annetaan tilaisuuksia käyttää kieltä monipuolisesti eri tilanteissa: kysely, ihmettely, tarinoiden kertominen, kokemusten jakaminen.

L5 Tieto-viestintäteknologinen osaaminen: Oppilaalle tarjotaan mahdollisuus tehdä oman taitotasonsa mukaisia S2-harjoituksia netissä omassa tahdissa, esim. Ekapeli. S2-opetuksessa harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja (näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja) ja samalla opitaan keskeistä TVT -käsitteistöä. Leikkiin perustuvaa työskentelyä ja pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistäjänä. Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys: Oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään S2-oppitunneilla yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja neuvottelutaitoja. S2-oppitunneilla oppilasta rohkaistetaan toimimaan uusissa kielenkäytön tilanteissa itseensä luottaen. Oppilaat tutustuvat eri ammatteihin ja heitä opastetaan ymmärtämään työn merkitys yhteiskunnassa erityisesti perheen arjen ja toimeentulon kannalta, esimerkiksi leikkien kautta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä. Osallistetaan vanhempia mukaan koulun arkipäivän toimintoihin mahdollisuuksien mukaan.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän kehityksen rakentaminen: S2-oppitunneilla oppilaat ovat mukana suunnittelemassa omaa opiskeluaan sekä oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja. Oppilaiden

kanssa keskustellaan mitä yhdenvertaisuus, oikeudenmukaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä.

Arviointi

S2- arviointi perustuu siihen, miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä. Arvioinnissa korostuu jatkuvan arvioinnin periaate. Tukimateriaalin taitotasosteikkoa ([OPH:n tukimateriaali](#)) voidaan hyödyntää myös oppilaan kielitaitotason määrittelyssä. Kielitaitotason määrittelyn merkitys korostuu esimerkiksi silloin, kun oppilas siirtyy luokalta tai koulusta toiseen tai siirtyy valmistavasta opetuksesta perusopetukseen. Asteikkoa voidaan käyttää sekä opetuksen suunnittelun tukena että oppilaan kielitaidon edistymisen seuraamisessa ja kuvaamisessa, esimerkiksi todistuksen liitteessä olevaan sanalliseen arviointiin voi laittaa maininnan oppilaan kielitaidosta kielen eri osa-alueilla. On huomioitava, että oppilaan kielitaidon taso saattaa vaihdella kielitaidon eri osa-alueilla.

On tärkeää, että oppilas tietää oman kielitaitoprofiilinsa ja hän saa säännöllisesti palautetta edistymisestään kielen eri osa-alueilla. Arviointiin liittyvät asiat on hyvä keskustella yhdessä huoltajan kanssa arviointipalaverissa. Arvioinnissa käytetään lisäksi vertais- ja itsearviointia.

Jotta S2-oppilaan kielitaito kehittyy, hänelle on annettava tarpeeksi vaativia tehtäviä. Oppilaalle on tarjottava myös monipuoliset mahdollisuudet kielitaitonsa osoittamiseen (esim. esitykset ja vuorovaikutustilanteet pareittain tai ryhmässä, kirjalliset työt).

- Arvioinnissa on sama todistusohja suomea äidinkielenä puhuvien kanssa
- Arvioidaan sitä, mitä opetetaan
- Arvioidaan miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä
- Annetaan numeerinen arviointi heti, kun se on oikeudenmukaista ja kohtuullista
- Sanallinen arviointi on tärkeää numeerisen arvioinnin tukena
- Arviointiliitteen sanalliseen arviointiin on syytä laittaa maininta oppilaan työskentelytaidoista, mikäli ne ovat vaikuttaneet alentavasti kielitaidon arviointiin
- Sama toimintatapa koko kaupungissa (maakunnassa): arvioinnin suhteen yhdenmukaiset käytänteet
- Arvioinnin on oltava läpinäkyvää
- Arvioidaan kehittyvää kielitaitoa
- Jatkuva arviointi erilaisten näyttöjen ja tuotosten avulla
- Oppilaalle annetaan säännöllisesti suullista palautetta kielitaidon eri osa-alueiden kehittymisestä lukuvuoden aikana
- Arvioinnin tulee olla rehellistä mutta kannustavaa
- Mikäli useampi opettaja opettaa oppilasta, S2-arviointi tehdään yhteisesti
- Oppilaan ja huoltajien pitää ymmärtää arviointi

13.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI

Toisen kotimaisen kielen opiskelu aloitetaan Kainuussa 6. luokalla. Alle on kuitenkin jätetty perusteista yleiskuvaus kielikasvatuksen tavoitteista sekä kuvaus toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuuksista siltä varalta, että tilannetta halutaan myöhemmin muuttaa.

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja kannustaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä, ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä äidinkielenomainen ruotsi ja suomi.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Paikalliseen opetussuunnitelmaan laaditaan tällöin kielikohtainen sovellus näiden opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Englantiin on opetussuunnitelman perusteissa laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kie-

liin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman noudattaen näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin.

13.4.3 VIERAAT KIELET

Ensimmäisen vieraan kielen, englannin, opiskelu aloitetaan Kainuussa 3. luokalla. Alle on kuitenkin jätetty perusteista kuvaus oppiaineen tehtävästä ja opetuksen tavoitteista vuosiluokilla 1-2 siltä varalta, että tilannetta halutaan myöhemmin muuttaa.

KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

VIERAS KIELI, A-OPPIMÄÄRÄ (ENGLANTI, MUU VIERAS KIELI, SAAMEN KIELI)

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaisissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Englannin/muun vieraan kielen/saamen kielen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetus suunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, kuten englantiin, saameen tai muuhun kieleen. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielten alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkuja voidaan järjestää myös ylemmillä vuosiluokilla.

13.4.4 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 1–2 matematiikan opetuksessa oppilaille tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		

T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	S1-S4	L1, L3, L5
Työskentelyn taidot		
T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa	S1-S4	L4
T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S4	L2, L4, L5
T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan	S1-S4	L1, L4, L6
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	S1-S4	L1, L4
T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä	S2	L1, L4
T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin	S2	L1, L4
T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässä-laskustrategioita	S2	L1, L4
T9 tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia	S3	L1, L4, L5
T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate	S3	L1, L4
T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin	S4	L4, L5
T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan	S1	L1, L2, L4, L5

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

S1 Ajattelun taidot: Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin.

Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa.

Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla.

Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja ensin lukualueella 0 – 20 ja sitten lukualueella 0 – 100. Harjoitellaan erilaisia päässä-laskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.

Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkretian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10. Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. Hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.

S3 Geometria ja mittaaminen: Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.

Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuvioita myös luokitellaan.

Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajan yksiköitä.

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot: Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.

Sisältöalueet ja tavoitteet	1-2 luokat
S1 Ajattelun taidot T1-T5, T12	<p>Mahdollistetaan oppilaille löytää asioista yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia</p> <p>Lukujen ja ominaisuuksien vertailua</p> <p>Lukujen järjestämistä</p> <p>Vertailu</p> <p>Luokittelu</p> <p>Sarjoittaminen</p> <p>Havaitaan syy- ja seuraussuhteita</p> <p>Tarkastellaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista</p> <p>Tutustutaan ohjelmoinnin alkeisiin laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita</p>
S2 Luvut ja laskutoimitukset T1-T8	<p>Luonnolliset luvut</p> <p>Lukumäärä, lukusana ja numeromerkinnän välinen yhteys lukualueella 0-10</p> <p>Lasketaan, hahmotetaan ja arvioidaan lukumääriä</p> <p>Lukujonotaidon harjoittaminen</p> <p>Vertaillaan ja järjestetään lukuja</p> <p>Parillisuus, monikertoja ja puolittaminen</p> <p>1-10 hajotelmat</p> <p>Yhteen- ja vähennyslaskutaito ensin lukualueella 0-20 ja sitten lukualueella 0-100</p> <p>Kymmenjärjestelmän periaate konkreettisten mallien avulla</p> <p>Harjoitellaan erilaisia päässäälaskustrategioita</p> <p>Vaihdannaisuus ja liitännäisyys yhteenlaskussa</p> <p>Kertolaskun käsite</p> <p>Kertotaulut 1-5 ja 10</p> <p>Luodaan pohja jakolaskun sekä kerto- ja jakolaskun yhteyden ymmärtämiseen</p> <p>Kokonaisen luvun jakaminen yhtä suuriin osiin</p>

S3 Geometria ja mittaaminen T1-T5, T9, T10	Kolmiulotteisen ympäristön hahmottaminen Suunta- ja sijaintikäsitteet Kuvioiden ja sarjojen jatkaminen Tunnistetaan, rakennetaan ja piirretään tasokuvioita ja kappaleita Tasokuvioiden ja geometrinen kappaleiden ominaisuuksien löytämistä ja nimeämistä Mittaamisen periaate: kuinka monta kertaa mittayksikkö sisältyy mitattavaan Mittaamista eri mittavälineillä ja mittayksiköillä, kokeillaan, vertaillaan ja arvioidaan mittayksiköt: metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra Harjoitellaan kellonaikoja ja ajan yksiköitä Kellonaikojen lukeminen ja merkitseminen
S4 Tietojenkäsittely ja tilastot T1-T5, T11	Kerätään ja tallennetaan tietoa oppilaita kiinnostavista aihepiireistä Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja

Laaja-alainen osaaminen matematiikassa vuosiluokilla 1 - 6

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alainen osaaminen voi näkyä matematiikassa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Matematiikassa havainnoidaan ja haetaan tietoa. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle. Oppiaineen luonteeseen kuuluu vastauksen järkevyyden arvioiminen. Ohjataan oppilasta ymmärtämään oppiaineen kumulatiivinen luonne ja jatkuvan työskentelyn tärkeys.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilas ymmärtää, että matematiikka on yleismaailmallinen tiede, joka osaa tehdä yhteistyötä, luottaa toisiin ja arvostaa muiden osaamista. Kannustetaan oppilasta täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti, kirjallisesti ja käyttäen hyväksi tietotekniikkaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilasta ohjataan huolehtimaan työvälineistään ja tehtävistään, sekä oman arjen aikataulutuksesta. Matematiikan opetus ohjaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa sekä hän oppii järkevästi käyttämään teknologiaa matematiikan opiskelussa.

L4 Monilukutaito: Monilukutaito on matematiikassa sekä sisältö että väline. Oppilasta ohjataan ymmärtämään matematiikan kannalta olennaiset numeeriset, symboliset ja kuvalliset osa-alueet. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia graafisia esityksiä. Ongelmanratkaisussa käytetään apuna esim. kuvia, kaavioita ja symboleja, joiden avulla pyritään selkeään matemaattiseen ilmaisuun. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan teknologiaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Opetuksessa hyödynnetään teknologisia sovelluksia ja sähköisiä oppimisympäristöjä. Ohjelmoidaan. Tietää matematiikan olevan kansainvälinen "kieli" ja oppii hyödyntämään TVT:tä kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys: Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä, jossa matematiikan opetus tukee oppilaan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa. Oppilas harjaantuu suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja ja tekemään johtopäätöksiä. Matematiikka tarjoaa oppilaalle jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen: Kannustetaan oppilasta suunnittelemaan ja ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Rohkaistaan oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Matematiikan opetus edistää oppilaan osallisuutta, vaikutusmahdollisuuksia ja opastaa kestävä tulevaisuuden rakentamisessa.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa matematiikkaa opiskellaan toiminnallisesti ja välineiden avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilaat tottuvat työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä. Pedagogisesti ohjatut leikit ja pelit ovat yksi tärkeä työtapo. Opetuksessa ja opiskelussa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Koulun alkaessa selvitetään, mitä oppilaat jo osaavat ja millaisia eroja osaamisessa on. Kumulatiivisena oppiaineena matematiikan perusasioiden hallinta on välttämätön edellytys uusien sisältöjen oppimiselle. Oppilaille tarjotaan tukea puutteellisten, aiemmin opittujen tietojen ja taitojen täydentämiseen sekä uusien sisältöjen oppimiseen. Matematiikan oppimisen valmiuksien kehittämiseksi ja matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja tuetaan oppimista systemaattisesti. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että oppimisen ja osaamisen ilo säilyvät. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja luodaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaille turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitaville oppilaille tarjotaan mahdollisuus syventää vuosiluokkien 1-2 sisältöjen ymmärtämistä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi luonnollisten lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja vaativammat peruslaskutoimitusten sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Matematiikan oppimisen arviointi ja palaute on kannustavaa. Oppilaita rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoitteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan oman oppimisensa eteneminen.

Oppilaiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat

- edistyminen lukukäsitteen ymmärtämisessä ja lukujonotaidoissa
- edistyminen kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä
- edistyminen laskutaidon sujuvuudessa
- edistyminen kappaleiden ja kuvioiden luokittelun taidoissa
- edistyminen matematiikan käyttämisessä ongelmanratkaisussa.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat edistyminen lukukäsitteen ymmärtämisessä ja lukujonotaidoissa sekä edistyminen kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä. Arvioinnin ja palautteen kohteena on myös laskutaidon sujuvuuden edistyminen sekä kappaleiden ja kuvioiden luokittelutaito. Ongelmanratkaisussa arvioidaan ja annetaan palautetta matematiikan eri osa-alueiden käyttämisestä.

13.4.5 YMPÄRISTÖOPPI

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähikohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana¹⁵⁶ ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omista tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Vuosiluokilla 1-2 ympäristöopin opetus jäsennetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilaiden omaa ympäristöä sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Leikkiin perustuvien ongelmanratkaisu-

ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön jäsentämistä ja nimeämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen	S1-S6	
T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä	S1-S6	L1, L6
T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestäväällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä	S1-S6	L3, L7
Tutkimisen ja toimimisen taidot		
T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään	S2-S4, S6	L3
T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	L1, L7
T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin	S1-S6	L1, L4
T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä	S1-S6	L1, L4
T8 opastaa oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita	S1-S6	L3
T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2, S4, S6	L3, L1
T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista	S1-S6	L2, L3
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa sekä havaintojen taltioimisessa ja esittämisessä	S1-S6	L5, L4
Tiedot ja ymmärrys		
T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla	S1-S6	L1
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina	S1-S6	L4, L1
T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1-S6	L2, L4
T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä	S1, S5	L3

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Kasvu ja kehitys: Sisältöjä valitaan siten, että oppilaalle muodostuu ymmärrys ihmisen kehon osista ja elintoiminnoista sekä elämäkulusta ja oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä pääpiirteissään. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä kuten itsensä ja muiden arvostamista ikäkauden mukaisesti.

S2 Kotona ja koulussa toimiminen: Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät kotona ja koulussa toimimiseen. Havainnoidaan oppimisympäristöjä turvallisuuden kannalta. Harjoitellaan turvallista toimimista lähiympäristössä ja liikenteessä. Pehdytään turvataitoihin sekä turvallisuusohjeisiin ja niiden perusteluihin. Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologiaa sekä arjen tilanteita ja toimintaa kuten säänmukaista pukeutumista. Harjoitellaan yhteistyötaitoja ja erilaisissa ryhmissä toimimista. Lisäksi harjoitellaan arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi: Havainnointia ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitoja harjoitellaan koulun lähellä erilaisissa luonnonympäristöissä ja rakennetuissa ympäristöissä. Tunnistetaan maastossa yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä sekä rakennetun ympäristön kohteita. Havainnoidaan luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia kaikkina vuodenaikoina. Ympäristöä ja sen ilmiöitä kuten säätä kuvataan ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla. Harjoitellaan pihakartan laatimista tutusta ympäristöstä sekä opitaan ymmärtämään kartan idea.

S4 Tutkiminen ja kokeileminen: Sisällöksi valitaan luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään yhdessä vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutoksiin. Pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia tehdään myös lähiympäristössä sekä kasveja kasvattamalla.

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen: Pehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden, ilman, lämmön ja huolenpidon osalta. Tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään. Pehdytään arjen terveystottumuksiin ja harjoitellaan niihin liittyviä taitoja. Pohditaan, mitkä asiat tuottavat ihmiselle hyvää mieltä ja iloa. Koulupäivän toimintatapoja kehitetään yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.

S6 Kestävän elämäntavan harjoittaminen: Sisältöjä valitaan monipuolisesti kestävän kehityksen eri osa-alueilta. Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista harjoitellaan. Omalla toiminnalla vähennetään syntyvää jätettä sekä opitaan kierrättämään tavaroita ja lajittelemaan jätteitä. Tutustutaan omaan kotiseutuun ja sen merkitykseen. Osallistutaan oman lähiympäristön tilan sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.

Ympäristöopin tavoitteet ja keskeiset sisällöt 1-2lk

Keskeiset sisältöalueet ja tavoitteet	1. luokka	2. luokka
---------------------------------------	-----------	-----------

S1 Kasvu ja kehitys T1-3 JA T5-8 JA T10-15	Kehon osat Tunteet ja niiden hallinta Terveellinen ravinto Puhtaus Lepo Liikunta	Keskeiset kehon elimet ja elintoiminnot Ihmisen elämänavaiheet Oman ikäkauden kasvu ja kehitys Itsensä ja muiden arvostaminen Ensiapu
S2 Kotona ja koulussa toimiminen T1-14	Turvallinen koti ja koulumatka Turvallisuusohjeet Avun hakeminen Koulu opiskelupaikkana Säänmukainen pukeutuminen eri Vuoden- aikoina Yhdessä toimiminen yhteisillä säännöillä Koululaisen työskentelytaidot	Ensiapu Turvallinen liikenne Vesiturvallisuus Vastuullinen toiminta kotona Fyysisen koskemattomuuden kunnioittami- nen Kiusaamisen ehkäisy Hyvä itsetunto
S3 Lähiympäristön ja sen muutosten ha- vainnointi T1-8 JA T10-14	Lähiympäristön havainnointi eri vuo- denaikoina Koulunpiha Eloton ja elollinen luonto, rakennettu ym- päristö ja luonnonympäristö Suomi Yksinkertainen suomen kartta	Paikkalintuja ja muuttolintuja Yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäris- töjä lähialueella Pihakartta Sään seuranta
S4 Tutkiminen ja kokeileminen T1-14	Keksiminen, kokeileminen, pienet tutkimuk- set, ongelmanratkaisu Omassa lähiympäris- tössä ja arjessa Kasvien kasvattaminen	Keksiminen, kokeileminen, pienet tutki- mukset, ongelmanratkaisu omassa lähiym- päristössä ja arjessa Pohjoisen sijaintimme tuomat haasteet
S5 Elämän perusedel- lytysten pohtiminen T1-3 JA T5-8 JA T10-15	Terveellinen ruoka terveelliset elämäntavat ja tyytyväisyys puhdas vesi, veden riittävyys, veden omi- naisuudet ilma, tuuli, eläinten pesät Vuodenajat	Maatila puutarha marjat, sienet luonnon virkistyskäyttö ja hyvä mieli taivaankappaleiden ja ajan yhteys
S6 Kestävän elämän- tavan harjoittelemi- nen T1-14	Lähiympäristön eliöt Säästäminen, omat valinnat Suomen asukkaat, yhdessä eläminen	Pihan, niityn, metsän ja maatalan eliöt Lajittelu, kierrätys, säästäminen Ympäristövastuullinen toiminta Kainuulaisen identiteetin ja itsetunnon vah- vistaminen

Laaja-alainen osaaminen ympäristötiedossa 1-2 vuosiluokilla

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Herätetään oppijoiden uteliaisuus: ihmettelemään, tuntemaan tutki-
maan ja kokeilemaan. Oppilas on löytöretkeilijänä eri tieteenalojen kohtauspaikalla. Tietoja ja taitoja opetel-
laan oppiainerajat ylittäen. Oppijoille annetaan siivet mielikuvitukselle ja oppimisen ilolle. Tuetaan oppijoita
saamaan onnistumisen kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppimisessa tärkeää on itse tekeminen,
kokeileminen ja yrityksen ja erehdyksen mahdollisuus. Hyödynnetään leikkiä ja pelillisyyttä.

L2 Kulttuurinen osaaminen vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilaiden kainuulaista identiteettiä tuetaan retkeile-
mällä lähiympäristössä ja tutustumalla kainuulaisen luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonantimiin. Teh-
dään yhteistyötä eri tahojen kanssa ja annetaan oppilaille tilaa osallistua yhteistyön suunnitteluun. Tutustu-
taan Kainuulaiseen kulttuuriin monin eri tavoin. Työskennellään ohjatusti erilaisissa ryhmissä ja kannustetaan
oppilaita itseilmaisuun.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilaita opetetaan ymmärtämään pohjoisen sijaintimme merkitys omaan arkeen. Retket lähiympäristöön opettavat ja rohkaisevat oppilaita liikkumaan turvallisesti ja toimimaan luonnossa sekä rakennetussa ympäristössä. Innostetaan perheitä retkeilyyn. Vahvistetaan oppilaiden ymmärrystä luonnon ja hyvinvoinnin yhteydestä. Vahvistetaan oppilaiden itsetuntoa ja kykyä itsekunnioitukseen.

L4 Monilukutaito: Edetään aapisesta kohti monilukutaitoa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi että on aikaa syventyä sisältöön. Oppimiskokonaisuuden aikana annetaan palautetta työskentelystä keskittyen oppilaan osaamiseen. Opetellaan käyttämään erilaisia tietolähteitä ja keräämään tietoa kaikilla aisteilla.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: TVT -välineistöä opetellaan käyttämään tarkoituksen mukaisesti. Sitä hyödynnetään tiedonkeruussa ja sen tuottamisessa. Opetellaan ikäkaudelle sopivaa turvallista viestintää ja sosiaalisen median taitoja. TVT:tä hyödynnetään tiedon mallintamisessa ja lajintuntemuksessa. Käytetään yksinkertaisia karttasovelluksia, kuvataan ja tehdään omia pieniä esityksiä.

L 6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys: Ohjataan oppilaita niin että heistä kasvaa aktiivisia itseohjautuvia oppijoita. Työskennellään pitkäjänteisesti ja oppilaat osallistuvat itse työn suunnitteluun. Tuetaan oppilaiden vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan luovuuteen ja mielikuvituksen käyttöön. Tehdään yhteistyötä lähialueen yritysten ja toimijoiden kanssa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kotiseudun tuntemus ja oman toimintaympäristön arvostus vahvistaa osallisuutta ja kestävän tulevaisuuden rakentamista. Oppilaita ohjataan ympäristövastuulliseen toimintaan pienillä arkipäivän teoilla. Tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Näitä sisältöjä voidaan liittää monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin ja koko koululla yhdessä tehtäviin projekteihin. Oppilaita tuetaan kehittymään taitaviksi, luontoa ymmärtäviksi ihmisiksi, jotka osaavat käyttää luonnonantimia.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja

eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Opittavien asioiden jakaminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämissuositusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaat voivat ilmaista osaamistaan kirjoitetun tekstin sijaan myös toimintana ja muuna ilmaisuna, joten oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat tunnistamaan omaa oppimistaan ja toimintaansa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita ympäristöopissa ovat

- edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa
- edistyminen havaintojen tekemisessä
- edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa.

[Ympäristötiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 1-2.](#)

[Ympäristötiedossa opiskellaan myös ulkona. Tämä asettaa vaatimuksensa ryhmäkoolelle tai käytössä täytyy olla riittävä avustajaresurssi. Oppilaita ohjataan turvalliseen liikkumiseen sekä itsenäisesti että ryhmässä. Koulun ulkopuolella liikkumisessa voidaan turvallisuussyistä tarvita eriyttämistä. Ympäristötiedon osalta riittävät koulun normaalit oppilassiirtoihin liittyvät käytänteet](#)

[Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita ympäristöopissa ovat:](#)

- [Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa](#)
- [Edistyminen havaintojen tekemisessä](#)
- [Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa](#)
- [Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa](#)

13.4.6 USKONTO

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon

opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämönhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 1-2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	S1, S2, S3	L2, L4
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	S1	L1
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	S1	L2, L7
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin	S2	L2, L3, L7
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	S1, S3	L2, L6, L7
T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	S1, S2, S3	L2, L6, L7
T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	S3	L3, L7
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	S1, S3	L1, L5, L6, L7

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Op-

pilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskoon: Opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat. Opetuksen sisällöksi valitaan myös oman uskonnon kertomuksia, perinteitä ja tapoja. Tarkastellaan oman uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä uskonnon monimuotoisuutta.

S2 Uskontojen maailma: Sisältöjen valinnassa lähtökohtana ovat oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottoisuus.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja merkitykseen. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sisällöt tukevat oppilaan tunnetaitojen kehittymistä.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen ja avoimen, luottamuksellisen keskusteluilmapiirin luomiseen. Opetuksessa on tärkeää, että jokainen oppilas tulee kuulluksi omine havaintoineen ja kokemuksineen. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukselliseen oppimiseen, keskusteluun ja omien mielipiteiden perusteluun sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Opetuksessa keskeistä on oppilaslähtöisyys ja oppilaan oman kokemusmaailman kunnioittaminen etenkin eettisiä kysymyksiä tarkasteltaessa. Luovat, toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät, projektit ja keskustelut tukevat oppilasta kokonaisvaltaisena, kaikkia aistejaan oppimisessa hyödyntävänä vuorovaikutustaitoisena ja aktiivisena oppijana. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin käytetään tukemaan monipuolista työskentelyä ja oppimisen iloa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Uskonnon eri oppimäärien opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja taustat kuten kielitaito ja kulttuuritausta. Keskeisiä käsitteitä pohditaan ja avataan niin, että niiden ymmärtäminen on mahdollista kaikille oppilaille. Käytettävät työtavat sovitetaan ikäkauteen. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaitoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita uskonnossa ovat:

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen pohjalta.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen perustalle.

S1 Suhde omaan uskuntoon: Opetuksessa lähdetään liikkeelle oppilaan perheen ja suvun historiasta, uskonnoista ja katsomuksista. Opetuksessa huomioidaan erilaiset perhemuodot. Tutustutaan kirkkovuoden keskeisiin juhliin joulun ja pääsiäiseen sekä niihin liittyviin Raamatun kertomuksiin ja perinteisiin. Opetuksessa käsitellään myös kristilliseen elämänkaareen liittyviä juhlia, niiden sisältöä ja merkitystä. Tarkastellaan perheiden erilaisia tapoja viettää vuodenkiertoon ja elämänkaareen liittyviä juhlia. Opiskellaan kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia. Tutustutaan kristinuskoon ja seurakuntaan liittyviin keskeisiin käsitteisiin ja symboleihin. Tutustutaan kristilliseen jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen.

S2 Uskontojen maailma: Tutustutaan koulu yhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin. Otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonnottoisuus.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa käsitellään elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja lasten oikeuksien merkitystä. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämänkysymysten pohdinta ja avataan kristillistä näkökulmaa niihin. Keskeisiä sisältöjä ovat eettinen pohdinta, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja Kultainen sääntö. Pohditaan oppilaiden arjesta nousevia kysymyksiä ja yhdistetään niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta. Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia sekä vastuuta toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

Evangelisluterilaisen uskonnonopetuksen tavoitteet ja sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	S1, S2, S3 1lk Oman perheen uskonnolliset juhlat ja uskonnottomuuden käsittely Kaste Avioliitto	L2, L4 Oman paikan löytämistä sukupolvien ketjussa. Vuorovaikutustaitojen harjoittelua.
	2lk Konfirmaatio Hautajaiset Oman seurakunnan www-sivuihin tutustuminen ja esim. seurakunnan tapahtumien etsiminen	Symbolien lukutaidon harjoittelua. Tuetaan oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin löytymistä.
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	S1 1lk Rukous Raamattu ja virsikirja Jeesuksen lapsuus ja nuoruus Enkelit 2lk Jeesuksen opetukset ja vertaukset Tunnetuimmat uskonnolliset symbolit, joihin oppilas törmää päivittäisessä elämässään ja niiden merkityksiä	L1 Monilukutaidon harjoittelua. Vertaisoppimista. Kuvittelukyvyyn harjoittelua. Tavoitteiden asettelu ja tiedon hankkimisen ja soveltamisen taitojen opettelua esim. Padlet, RaamattuNet.
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	S1 1lk Mikkelinpäivä, adventti, joulujuhlat ja pääsiäinen Juhlakulttuuri ja tavat, erityisesti oman perheen juhlat 2lk Tärkeimmät juhlapyhät laajemmin Kirkkovuosi ja sen värit Voidaan etsiä hengellistä musiikkia, taidetta netistä	L2, L7 Esim. taiteen ja kulttuurin tulokunnan opettelua. Ilmaisun ilon ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua leikin ja draaman keinoin.

<p>T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin</p>	<p>S2 1lk Oman luokan ja koulun uskonnot ja kulttuurit Vierailut omaan tai lähiseurakuntaan, kirkkoon ja hautausmaalle</p> <p>2lk Tutustutaan oman luokan ja koulun uskontoihin, kirkkoihin ja tempeleihin mahdollisuuksien mukaan Tutustuminen ainakin yhteen uuteen uskontoon (esim. virtuaalisia tutustumisia)</p>	<p>L2, L3, L7 Tuotetaan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta. Mediakulttuuriin tutustumista Pelien, leikkien ja kulttuurin avulla ihmisenä kasvamista. Herätellään kiinnostusta rauhaan, demokratiaan</p>
<p>T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan</p>	<p>S1, S3 1lk Käydään läpi perustunteita lapsen arkipäivän tilanteissa</p> <p>2lk Arvoja ja toimintatapoja arkipäivän elämäntilanteiden kautta esim. draaman keinoin, pienen animaation tai videon teko</p>	<p>L2, L6, L7 Voidaan harjoitellaan pitkäjänteisyyttä, erilaisuuden sietämistä, epävarmuuden kestämistä. Saadaan kokemuksia ryhmässä toimimisesta ja yritteliäisyydestä, vertaissovitte- lusta, ilmaisun ilosta, säännöistä ja sopimuksista. Lapsen oikeuksien julistus ja vastuunkannon harjoittelu</p>
<p>T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia</p>	<p>S1, S3 1lk Oman luokan pelisäännöt, koulun säännöt Anteeksianto ja -pyytäminen Eri uskontokuntaan kuuluvan ihmisen elämään tutustuminen</p> <p>2lk Samanlaisuus/erilaisuus Lapsen oikeuksien julistus Jeesuksen opetukset: näitä opetuksia voidaan siirtää esim. draaman keinoin nykypäivään Uskonottomuus Joku lapsia juuri nyt kiinnostava ja ilmassa oleva arvopohdinta (esim. pakolaisuus, pelien ikäraajat)</p>	<p>L2, L6, L7 Esim. lapsen oikeuksiin tutustuminen. Vastuunkanto, omat oikeudet ja velvollisuudet. Vuorovaikutustaitojen laaja-alaista harjoittelua, neuvottelutaitojen harjoittelua. Oman työn ja tekojen merkitystä muille pohditaan. Opetellaan sietämään epäo- nnistumisia ja harjoitellaan ristiriitatilanteiden ratkaisua yhteistyönä.</p>

<p>T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta</p>	<p>S3 1lk Oma vastuu lähiympäristöstä ja sen hyvinvoinnista Alkukertomukset Nooa</p> <p>2lk Sosiaalisen kasvun ja yhdessä elämisen pelisäännöt Omasta itsestä ja omasta terveydestä huolehtiminen Laajemmin ihmisen tehtävänä luonnon ja eläinten oikeuksista huolehtiminen</p>	<p>L3, L7 Omien valintojen, osallisuuden kokemusten ja vastuunkannon harjoittelua. Yhteiseen turvallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavien toimintatapojen harjoittelua. Ihmisten, eläinten ja luonnon oikeudet ja ihmisen velvollisuudet vastuunkantajana ja aktiivisena toimijana.</p>
<p>T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä</p>	<p>S1, 1lk Oman rukouksen muodot (Isä meidän eli formaali - vapaa- muotoinen)</p> <p>2lk Lapsen oikeuksien julistus Esim. Jeesuksen opetuslapset/epäilijät tms.</p>	<p>L1, L5, L6, L7 Monipuolisesti harjoitellaan ihmisenä olemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, vastuunkantoa, empaattisuutta, kohutuullisuutta. Käytetään erilaisia työskentelymenetelmiä ja TVT -taitoja harjoitellaan monipuolisesti, pelit, leikit ja draama apuna.</p>

ORTODOKSINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yhteys ortodoksisuuteen ja muihin kirkkoihin tai katsomuksiin. Opetuksessa aloitetaan mysteerioiden tarkastelu osana perheen ja lapsen omaa elämää. Tutustutaan alustavasti oman uskonnon piirteisiin ja kirkon keskeisiin käsitteisiin, sanastoon ja symboleihin sekä erilaisiin jumalanpalveluksiin. Tutkitaan kirkkoa rakennuksena. Tutustutaan omaan seurakuntaan sekä ortodoksisen kirkkovuoden keskeisiin juhliin vuoden kristillisen juhla-kierron mukaisesti. Tarkastelussa otetaan huomioon kirkkovuoden juhlien perinteet ja tavat sekä joitakin niihin liittyviä pyhiä ihmisiä. Tutustutaan oppilaan omaan nimikkopyhään.

S2 Uskontojen maailma: Tutustutaan oman luokan oppilaiden, koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin ja uskonnottomuuteen koulun arjen tapahtumien ja juhlien yhteydessä. Opetuksessa huomioidaan juhlien sisällöissä tai kirkollisissa tapahtumissa mahdollinen ortodoksinen näkökulma. Tutustutaan oppilaan ortodoksiseen perinnetaustaan osana monikulttuurista ortodoksisuutta.

S3 Hyvä elämä: Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksiseen ihmiskäsitykseen liittyvä opetus vapaudesta ja vastuusta sekä ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Perehdytään vastuuseen ympäristöstä ja luonnosta sekä tunnistetaan elämän ainutkertaisuus. Pyritään eläytymään toisen asemaan ja pohditaan ihmiselämään liittyviä kysymyksiä kuten toisesta välittäminen, anteeksiantaminen, rehellisyys, huolenpito, rak-

kaus niin perheessä kuin kouluyhteisössäkin. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Tarkastellaan elämää ja kuolemaa sekä eettisiä kysymyksiä Vanhan ja Uuden Testamentin kertomusten ja arjen esimerkkien avulla.

Ortodoksisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	<p>S1, S2, S3 1lk</p> <p>Olen ortodoksi Oma perhe, erilaiset perheet Ekumeeniset perheet, kristillisyyden perheissä Enkelit, suojelusenkeli Oman koulun uskontoja, uskonottomuus Kaste, mirhalla voitelu, kummi Nimikkopyhä, taivaallinen esirukoilija, oma nimi-päivä</p> <p>2lk Minä ortodoksina ja kirkon jäsenenä, oma identiteetti Seurakunta Erilaisia ortodoksia perinteitä Omatunto Epäitsekkyys esim. Pyhä Nikolaos Elämä ja kuolema Huolenpito, toisesta välittäminen Anteeksiantaminen</p>	<p>L2, L4</p> <p>L2: Omat juuret biologisesta ja uskonnollisesta näkökulmasta</p> <p>L4: Opetuksessa käytetään eri aisteja symboleihin tutustumiseen: sanalliset, visuaaliset, audiovisuaaliset, myös virtuaaliset kierrokset ja lähteet, kinesteettiset</p>

<p>T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin</p>	<p>S1 1lk Kirkolliset tavat: ristinmerkki, ikoni, tuohus, lampukka Nimikkopyhä, taivaallinen esirukoilija, oma nimi-päivä Risti Pyhä Kolminaisuus, Jumala, Jeesus; Jumalan Poika, Pyhä Henki Kristuksen ja Jumalansynnyttäjän ikoneja Ehtoollinen Pappi, kanttori, ponomari Rakkaus esim. kertomukset hyvästä paimenesta, Lasten evankeliumi Kristus Ylösnousemus Luomiskertomus Jumalansynnyttäjä</p> <p>2lk Raamattu, kertomukset, esim. Laupias samarialainen, Joosef-kertomuksia Seurakunta Pyhittävät asiat: mysteeriot, sakramentit Kaste, mirhalla voitelu, kummi Nimikkopyhä, taivaallinen esirukoilija, oma nimi-päivä Herran rukous Kirkkorakennus: kirkon osat ja esineistöä Jumalanpalvelukset, jumalanpalvelusten toimittajat Koululaispalvelukset, valmistautumista etukäteen</p>	<p>L1 Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja; esim. draama, yhteistoiminnallista oppimista oppilaiden ATK-taitoja hyödyntäen</p>
	<p>Erilaisia jumalanpalveluksia Tapahtumaikoneja ja pyhien ihmisten ikoneja Joulupaasto ja suuri paasto</p>	

<p>T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenvierokiertoon, juhliin ja tapoihin</p>	<p>S1 1lk Pyhä Nikolaos Rukoileminen on puhetta Jumalalle; kääntymistä Jumalan puoleen, Herran rukous Raamattu, kirkon kirja Enkelit, suojelusenkeli Kristuksen ja Jumalansynnyttäjän ikoneja Ehtoollinen Koululaisjumalanpalvelukset – kainuulaisten oppilaiden mahdollisuus tutustua kirkkoon ja jumalanpalveluksiin esim. Kajaanissa pääsiäisen aikana liturgiaan ja paikallisten kirkkojen praasniekkoihin Käyttäytyminen kirkossa, kirkolliset tavat Pappi, kanttori, ponomari Kirkkovuosi: etenkin, Kristuksen syntymä ja Kristuksen ylösnouseminen Virpominen Omassa koulussa vietettäviä juhlia, niin uskonnollisia kuin perinteisiä juhlia Kirkkovuoden alku: Luomakunnan päivä: maailman luominen</p> <p>2lk Pyhä ja arki osana kirkkovuoden kulkua Pyhittävä asia: mysteerio, sakramentti Kaste, mirhalla voitelu, kummi Nimikkopyhä, taivaallinen esirukoilija, oma nimi-päivä Raamattu kirkon kirjana: Vanha ja Uusi Testamentti, evankeliumit Evankelistat, apostolit Tapahtumaikoneja ja pyhien ihmisten ikoneja Jumalansynnyttäjä, Jumalanäiti Kirkkovuosi: teofania, Kristuksen kaste, Kristuksen Jerusalemiin ratsastaminen Joulupaasto ja suuri paasto Muodollinen rukoileminen, esimerkiksi Taivaallinen Kuningas, Herra armahda, Pyhä Jumala, pääsiäis-tropari, Monia vuosia</p>	<p>L2, L7 Opetus konkretisoituu kirkkopäivän vietolla</p>
<p>T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin</p>	<p>S2 1lk Pyhä Nikolaos Oman koulun uskontoja, uskonnottomuus Omassa koulussa vietettäviä juhlia, niin uskonnollisia kuin perinteisiä juhlia Huolenpito, toisesta välittäminen</p>	<p>L2, L3, L7 Tutustuminen lähialueen kirkkoihin, moskeijaan, synagogaan, temppeliin ja mahdolliset teemapäivien järjestämiset</p>
	<p>2lk Seurakunta Pyhä ja arki Juutalaisuuden, islamin ja kristinuskon piirteitä, ortodoksisuuteen peilaten Koulun lähialueen uskontoja, uskonnottomuus Erilaisia ortodoksisia perinteitä</p>	<p>Suvaitsevaisuuden harjoittelu osana arkea</p>

<p>T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaiseemaan omia ajatuksiinsa ja tunteitaan</p>	<p>S1, S3 1k Minä ortodoksina, oma identiteetti Koululaisjumalanpalvelus Elämä ja kuolema Ehtoollinen Omatunto Epäitsekkyys Rehellisyys</p> <p>2k Hyvinvointi, vastuu omasta terveydestä Minä ortodoksisen kirkon jäsenenä</p>	<p>L2, L6, L7 Identiteetin ja itseilmaisun vahvistaminen harjoittelemalla erilaisia tehtäviä kirkossa ja kirkon ulkopuolella</p>
<p>T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia</p>	<p>S1, S3 1k Oman koulun uskontoja, uskonnottomuus, erilaiset juhlat Elämä ja kuolema Koululaisjumalanpalvelukset; käyttäytyminen kirkossa Pyhät ihmiset, esim. Nikolaos, epäitsekkyys Vapaus ja vastuu Omatunto Ihmisoikeuksia lapsen näkökulmasta Epäitsekkyys Rehellisyys</p> <p>2k Herran rukous Joulupaasto ja suuri paasto Juutalaisuuden, islamin ja kristinuskon piirteitä, ortodoksisuuteen peilaten Koulun lähialueen uskontoja, uskonnottomuus Vastuu ympäristöstä Hyvinvointi, vastuu omasta terveydestä Paasto, hyvän tekeminen Eriarvoisuus, samanarvoisuus, avuliaisuus esim. Laupias samarialainen, esirukous Hyvä elämä esim. ”Kun minulla oli nälkä... te annoitte minulle ruokaa...” Huolenpito, toisesta välittäminen, anteeksiantaminen, rakkaus esim. Tuhlaajapoika, Joosef -kertomuksia</p>	<p>L2, L6, L7 Vierailut vanhainkodissa, sairaaloissa jne. Laulut eri juhlapäivinä</p>
	<p>Lapsen oikeuksien sopimus omassa elämässä, ihmisoikeudet</p>	

<p>T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta</p>	<p>S3 1Ik Luomiskertomus Kirkkovuoden alku: luomakunnan päivä Vastuu ympäristöstä Ihmisen vapaus ja vastuu Omatunto Epäitsekkyys Rakkaus esim. tuhlaajapoika, Joosef-kertomuksia Rehellisyys, esim. Aadam ja Eeva Elämä ja kuolema</p> <p>2Ik Herran rukous Rehellisyys, esim. ryövärit ristillä Hyvinvointi, vastuu omasta terveydestä Paasto, hyvän tekeminen Joulupaasto, suuri paasto Eriarvoisuus, samanarvoisuus, avuliaisuus esim. Laupias samarialainen Huolenpito, toisesta välittäminen, anteeksiantaminen Hyvä elämä, esim. ”Kun minulla oli nälkä... te annoitte minulle ruokaa...” Lapsen oikeuksien sopimus</p>	<p>L3, L7 Vastuu omasta ja toisten hyvinvoinnista, ympäristöstä ja luonnosta esim. Nälkäpäivä- keräykset</p>
<p>T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä</p>	<p>S1, S3 1Ik Minä ortodoksina ja kirkon jäsenenä, oma identiteetti Huolenpito, toisesta välittäminen, anteeksiantaminen Joosef-kertomuksia</p> <p>2Ik Joulupaasto ja suuri paasto Epäitsekkyys Rehellisyys Erilaiset perheet</p>	<p>L1, L5, L6, L7 Mielipiteiden esittämisen harjoittelua eri kanavia käyttäen ja oppilaiden ATK- taitoja hyödyntäen</p>

ISLAM

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Tutustutaan islamiin oman perheen kautta. Opiskellaan alustavasti islamilaisen kalenterin juhlat sekä ihmisen elämänkaareen liittyvät perinteet. Sisältöjen valinnassa keskeisiä ovat islamin opin perusteet: Jumalan ykseys, profeetat, pyhät kirjat, usko näkymättömään. Tutustutaan alustavasti Korraaniin ja perimätietoon sekä Islamilaiseen yhteisöön. Tarkastellaan islamin monimuotoisuutta ilmiönä sekä moskeijan merkitystä muslimeille. Pohditaan muslimin uskonnollisia velvollisuuksia.

S2 Uskontojen maailma: Tutustutaan koulu yhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin,

niiden pyhiin rakennuksiin, juhlaperinteisiin sekä uskonnottomaan tapakulttuuriin.

S3 Hyvä elämä: Sisältöjen valinnassa keskeistä on oppilaiden elämänkaari ja siihen liittyvät elämänkysymykset. Keskeisiä sisältöjä ovat elämän kunnioittaminen, ihmisarvo ja lasten oikeudet. Pohditaan toisen asemaan eläytymistä. Tutustutaan islamin oikeuksiin ja velvollisuuksiin perhe-elämässä. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Keskeisinä opittavina sisältöinä ovat hyvän elämän perusteet islamissa. Lisäksi tarkastellaan oman perheen tapakulttuuria ja pohditaan erilaisuuden hyväksymistä.

Islamin opetuksessa korostetaan islamin maailmanlaajuisuutta ja pyritään tukemaan oppilaan kasvua uskonnollisesti ja eettisesti vastuuntuntoiseksi ihmiseksi.

Tavoitteet:

- Oppia islamin merkityksen ihmiskunnalle ja yksilölle
- Tutustua islamin keskeisiin opillisiin peruspiirteisiin
- Tutustua Koraaniin ja ymmärtää Koraanin lyhyitä suuria merkityksineen
- Tutustua profeetta Muhammadin sekä keskeisten profeettojen elämään
- Tutustua islamilaiseen kalenteriin ja juhlapyhiin
- Tutustua elämään islamilaisissa uskonnollisissa yhdyskunnissa
- Vahvistaa muslimin identiteettiään perehtymällä Allahin luoman maailman moninaisuuteen
- Oppia eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden ja kokemusten jakamista sekä islamin uskonnon etiikan soveltamista
- Oppia luottamusta elämään ja itseensä, kohtaamaan rohkeasti tulevaisuuden, ymmärtää pyhän ulottuvuuden sekä näkee uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä
- Oppia hyväksymään ja kunnioittamaan erilaisiin uskontoihin ja elämäntapoihin sitoutuneita ihmisiä omassa lähipiirissään

Keskeiset sisällöt

- Koraanin opetukseen tutustuminen
- Koraani pyhänä kirjana
 - Surat al fatiha ja Koraanin lyhyet suurat
- Islamin pilarit
 - Peruspilarit (Arkaan al – Islaam)
 - Uskon pilarit (Arkaan al – Imaan)
- Profeetat
 - Profeetta Muhamedin elämä ja esimerkki (perimätieto)
 - Tutustuminen keskeisiin profeettoihin: Adam (Aatami) Nuh (Nooa) ja Ibrahim (Abraham)
- Elämää uskonnollisessa yhdyskunnassa
 - Islamilainen kalenteri, juhlapyhät, moskeijan merkitys
 - Rukous ja uskonnolliset tavat
 - Perheeni ja minä, sukuni perinteitä ja arvoja
 - Uskonnollisiin juhliin valmistautuminen esim. askartelu
- Eettisyyteen kasvaminen
 - Islamin käyttäytymistavat (Akhlaq al-Islaam)
 - Omien tunteiden ymmärtäminen, keskustelutaidot ja toisten huomioiminen
 - Omien tavoitteiden asettaminen ja itsearviointi
 - Oman koulun ja lähiympäristön katsomuksellisen moninaisuuden tiedostaminen ja kunnioittaminen.

13.4.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on tärkeää sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuksena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimisesta ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämäkatsomuksellisen oppiaineen käsittelemisestä

Elämäkatsomustiedossa oppilasryhmät ovat usein pieniä muodostuen usean vuosikurssin oppilaista. Tämän vuoksi ei ole ollut tarkoituksenmukaista jakaa maakunnallista opetussuunnitelmaoppiainesta erillisten vuosikurssien sisällöiksi. Tätä ajattelua tukee myös käytettävissä oleva oppimateriaali. Tuntijaosta ja koulujen oppilasryhmistä johtuen tulevat oppilasryhmät muodostumaan Kainuun kouluissa pääasiassa 1 -6 luokkien tai 7 – 9 luokkien oppilaista. Tästä johtuen elämäkatsomustiedon keskeiset sisällöt on jaettu 1 -2, 3 -6. ja 7 -9 luokkien ryhmiin. Tästä syystä on syytä korostaa, että muodostettavissa oppilasryhmissä on ainetta opettavan opettajan pidettävä huolta siitä, että oppilaan edetessä vuosikurssilta toiselle, hän saa tavoitteiden ja keskeisen sisällön mukaisen opetuksen eri vuosikurssien aikana. Elämäkatsomustiedon opetus muodostaa jatkokumon läpi perusopetuksen. Siirtymävaiheissa oppilasta tuetaan opetussuunnitelman perusteiden luvussa

14.1 kuvatulla tavalla.

Vuosiluokilla 1-2 elämäkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Oppilaan omaa ajattelua ja kokemuksia kuuntelemalla ja arvostamalla vaikutetaan terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiseen.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
----------------------	----------------------------------	-------------------------

T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua	S1-S4	L1, L2, L4
T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tuntee- taan eri tavoin	S2	L1, L2, L7
T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua	S1	L1, L2, L7
T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perus- teltuja väitteitä	S1-S4	L1, L2, L7
T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäi- väisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulot- tuvuuksia	S1-S4	L1, L3, L4
T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyttä	S1-S4	L1, L3, L7
T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuu- reja	S2	L2, L4
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän pe- rusteita	S1-S4	L2, L3, L7
T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ym- päristöään ja luontoa	S4	L3, L5, L7

Elämäkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitetaan keskustelutaitoja opettelemalla kuuntelemaan toisia kunnioittavasti ja harjoittelemalla selkeää itseilmaisua. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyttä. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä lasten elämässä.

S2 Erilaisia elämäntapoja: Pohditaan kysymystä ”Kuka minä olen?” sekä erilaisia tapoja elää ja ajatella. Tutkitaan erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti oppilaan omaan koti- ja kulttuuritaustaan.

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sään- nön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäiväntilanteissa ja ympäristöissä. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhtei- söissä.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä. Tutkitaan oppilaan omaa lähiympäristöä ja tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutusta siihen. Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä koke- muksia.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoit- teet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalu- eet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
------------------------	---	--

T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua	S1-S4 Keskustelutaitojen harjoittelu: toisten kuunteleminen ja mielipiteiden arvostaminen.	L1,L2, L4 L1/L4Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan toisia. Lähtökohtana oppilaan omat kokemukset ja niistä kertominen. Monipuoliset työskentelytavat ja toiminnallisuus. L2Ohjataan oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen.
T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin	S2 Omasta itsestä, perheestä, kodista ja kulttuurista kertominen eri tavoin esim. kuvallisesti, sanallisesti, kirjoittamalla. Tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen esim. leikkien, pelien ja kirjallisuuden kautta. Harjoitellaan selkeää itseilmaisua esim. kiinnitetään huomiota katsekontaktiin ja kehonkieleen.	L1, L2, L4, L6, L7 L1 Rohkaistaan kertomaan omista ideoistaan ja työn tuloksista. L2 Järjestetään tilaisuuksia monenlaisiin esiintymisiin, ilmaisutaidot kehittyvät leikkien, draaman yms. kautta. L4 Luodaan mahdollisuuksia esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen. L6 Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään missä on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. L7 Oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden ja vastavuoroisuuden ymmärtäminen. Kannustetaan omien ajatusten ilmaisemiseen ryhmässä.
T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua	S1, S2 Samanlaisuus, erilaisuus, yhdenvertaisuus. Tutustuminen eri kulttuureihin ja niiden tapoihin, jotka muokkaavat ajattelua. Oikean ja väärän pohtiminen. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä	L1, L2, L7 L1 Kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan sekä tuottamaan ja kehittämään yhdessä ideoita L2 Ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. L7 Keskustellaan mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät.
T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää	S1-S4 Omien mielipiteiden ja ajatusten ilmaiseminen ja niiden pe-	L1, L2, L7 L1 Oppilaita rohkaistaan kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.
perusteltuja väitteitä	rusteleminen. Toden ja epäto- den sekä oikean ja väärän poh- tominen esim. satujen avulla. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä esim. Kale- vala, Raamattu, alkuräjähdyk-	L2 Kannustetaan kekseliäisyyteen ja kehitetään mielikuvitusta ja ilmaisutaitoja monipuolisin työ- tavoin. L7 Kannustetaan oppilasta osallistumaan ja vaikuttamaan koulun arjen tilanteisiin (esim. työskentelytilojen järjestäminen, viihtyisyys, ruokailut, juhlat, opiskelu)

<p>T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia</p>	<p>S1-S4 Pohditaan arkielämän sääntöjä, niiden noudattamista ja syy- ja seuraussuhteita esim. kodin, koulun, luokan, ruokalan jne. Luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkitys arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä esim. KiVa -koulu. Sopimusten merkitys havainnollistetaan arkisin esimerkein.</p>	<p>L1, L3, L4, L7 L1 Kannustetaan oppilaita kysymään ja kuuntelemaan muiden mielipiteitä. L3 Tutkitaan arjen teknologiaa ja merkitystä päivittäisessä elämässä (esim. Netiketti, sosiaalinen media). Ohjaaminen vastuulliseen kuluttamiseen → kestävä kehitys (esim. kierrätys, kirpputori). Arjen sujumiseen liittyviä perusasioita (esim. turvallinen liikkuminen, turva- ja suojavälineiden käyttö). Ikäkaudelle sopivien vastuutehtävien hoitaminen. L4 Monilukutaitoa tarvitaan ympäristön ja oman viestinnän ymmärtämisessä ja tulkinassa (esim. kieltomerkit, Emoji -symbolit, ilmeet ja eleet, kuvanlukutaito, erilaiset tekstit, kuten mainos-/mielipide-/tietoteksti). Monilukutaidon kehittymistä tuetaan ilmiökeskeisyyden kautta (kokonaisvaltaisuus ja moniaistillisuus oppimisessa) L7 Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteuttamiseen käytännössä (esim. luokassa järjestettävät äänestykset).</p>
<p>T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä</p>	<p>S1-S4 Tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutuksia erilaisten esimerkkien avulla. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä arkielämän valinnoissa esim. hyvekasvatus.</p>	<p>L1, L3, L7 L1 Rohkaistaan kyseenalaistamaan havaitsemiin asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää. Keskustellaan oikean ja väärän monista ulottuvuuksista. L3: Oppilaan Itsenäisyyden lisääntymisen tuoma vastuu omista valinnoista. L7 Keskustellaan mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät ja mitä kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa merkitsee. Ja pohditaan mitä oppilaat itse voivat tehdä niiden puolesta.</p>
<p>T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja</p>	<p>S2 Tutustutaan lähiympäristön tapakulttuureihin esim. vierailut kirkkoon, eri katsomusaineiden tunneille, tutustuminen eri kulttuureiden tapoihin, oman koulun kulttuurisen monimuotoisuuden hyödyntäminen.</p>	<p>L2, L4 L2 Harjoitellaan toimimaan monenlaisten ihmisten kanssa. Ohjataan arvostamaan oman perheen ja yhteisön sekä muiden perinteitä ja tapoja. Avataan mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti paikalliseen kulttuuriin. Pohditaan miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa.</p>
	<p>Suomalaiset juhlapyhät ja perinteet esim. kekri, joulukuukausi, pääsiäinen jne.</p>	<p>L4 Erilaisten viestien lähettäminen, vastaanottaminen, tulkitseminen ja ymmärtäminen. Tutkitaan esim. juhlapyhiin liittyvää symboliikkaa.</p>

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita	S1-S4 Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhteisössä. Pohditaan sääntöjen, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkitystä yhteiselämän sujuvuudelle. Erilaiset perhekäsitykset. Erilaisiin ammatteihin tutustuminen koulussa ja koulun ulkopuolella esim. koulun ammatit ja vanhempien ammatit.	L2, L3, L6, L7 L2 Oppilaat tutustuvat Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteisiin ja pohtivat mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan. L3 Ikäkaudelle sopivien vastuutehtävien hoitaminen koulussa ja kotona. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen ja kannustavan palautteen korostaminen. Tunnetaitojen merkitys yhteiselämän sujumisen kannalta ja niiden harjoittelu. L6 Tutustutaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella. Pohditaan työn merkitystä. L7 Keskustellaan mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät yhteiselämän sujumuuden kannalta. Omien kokemusten kautta tutustutaan demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä.
T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa	S4 Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta esim. ihmisen elämänsyys, eläinten ja luonnon elämänsyys. Kestävä kehitys esim. kierrätys, luonnonvarat ja niiden rajallisuus. Oman luontokokemuksen vahvistaminen esim. retket, jokamiehenoikeudet.	L3, L5, L7 L3 Ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen. Pohditaan omien valintojen merkitystä ympäristön kannalta. L5 Työskentely perustuu resurssien mukaan TVT-välineiden luovaan käyttöön. L7 Pohditaan mitä oppilaille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat tehdä sen puolesta.

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä luoda turvallinen ja avoin psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa oppilas kokee tulevaisuutensa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioivaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnassa otetaan huomioon lasten elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet otetaan huomioon työtapojen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Se tukee ja vahvistaa oppilaiden osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaitoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita elämäntiedossa ovat

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessä

13.4.8 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 1-2 musiikin opetuksessa oppilaat voivat yhdessä havaita ja kokea, kuinka jokainen on musiikissa ainutlaatuinen ja kuinka musiikillinen toiminta luo parhaimmillaan iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikin opetus tukee kinesteettisen ja auditiivisen hahmottamiskyvyn, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppimisen perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen. Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus		
T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen	S1-S4	L2, L7
Musisointi ja luova tuottaminen		

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä	S1-S4	L1, L2, L4
T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan äänympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen	S1-S4	L1, L4
T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pieni-muotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja	S1-S4	L5, L6
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito		
T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta	S1-S4	L2, L4
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen peruseriaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	L4
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa		
T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa	S1-S4	L7
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa	S1-S4	L1

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat tutustuvat musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan: Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri äänympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omassa yhteisössä.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto: Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lastenmusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Osallisuus		
T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen	<p>S1-S4 1lk Kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Rohkaistaan oppilaita osallistumaan musisointiin ryhmässä.</p> <p>2lk Osataan toimia ryhmän jäsenenä ja kiinnitetään edelleen huomiota myönteisen yhteishengen luomiseen. Rohkaistaan oppilaita osallistumaan musisointiin ryhmässä.</p>	L2, L7
Musisointi ja luova tuottaminen		
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä	<p>S1-S4 1lk Painopiste 1. luokalla on laulamissa. Ohjelmistoon valitaan monipuolisia ikäkauteen sopivia lauluja. Äänenkäyttöä harjoitellaan puhuen, loruillen ja laulaen. Kiinnitetään huomiota luonnolliseen ja terveeseen äänenkäyttöön. Tutustutaan rytmisoittimiin, kehosoitimiin, laattasoittimiin ja perinnesoitimiin. Harjoitellaan soitinten asianmukaista käsittelyä ja käyttöä. Harjoitellaan soittamaan osana ryhmää toisten huomioiden.</p> <p>2lk Painopiste 2. luokalla on laulamissa. Ohjelmistoon valitaan monipuolisia ikäkauteen sopivia lauluja. Äänenkäyttöä harjoitellaan puhuen, loruillen ja laulaen. Kiinnitetään huomiota luonnolliseen ja terveeseen äänenkäyttöön. Harjoitellaan soittamista rytmisoittimilla, kehosoitimilla, laattasoittimilla ja perinnesoitimilla. Harjoitellaan soitinten asianmukaista käsittelyä ja käyttöä. Harjoitellaan soittamaan osana ryhmää toisten huomioiden.</p>	L1, L2, L4
T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen	<p>S1-S4 1-2lk Valitaan ikätasolle sopivaa ja monipuolista kuunteleohjelmistoa. Kuuntelun avulla luodaan yhteyksiä muihin taidemuotoihin esimerkiksi kuvataiteeseen ja tanssiin. Kuunneltua musiikkia voidaan ilmentää myös liikkuen, leikkien ja draaman keinoin. Havainnoidaan ja luodaan oppilaiden arjesta tuttuja ääniympäristöjä soittaen, omaa ääntä käyttäen, liikkuen, kuvallisin tai rakentamisen keinoin.</p>	L1, L4

<p>T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvi-soinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja</p>	<p>S1-S4 1-2Ik Rohkaistaan oppilaita luomaan omia tuotoksia. Musiikillisen keksinnän pohjana voidaan käyttää esimerkiksi oppilaan omasta kokemusmaailmasta nousevia äänimaisemia (metsä, tuuli, vesi, liikenne, sirkus jne.), äänisatuja ja loruttelua. Harjoitellaan oman tuotoksen tekemistä käyttäen soittimia, omaa ääntä tai kehorytmejä. Harjoitellaan oman tuotoksen kuten äänimaiseman äänittämistä tai kuvaamista.</p>	<p>L5, L6</p>
<p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</p>		
<p>T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöön leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta</p>	<p>S1-S4 1Ik Tutustutaan musiikilliseen kulttuuriperintöön perinne- ja kansanlaulujen avulla laulaen, soittaen, liikkuen ja leikkien ryhmässä. Tutustutaan myös kalevalaiseen kansanperinteeseen. Huomioidaan, että musiikilla on yhteys muihin taidelajeihin ja historiaan. Tutustutaan kansanperinteeseen liittyvään musiikkitietoon, esim. perinnesoittimet. Ohjelmiston valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota oman alueen kulttuuriperintöön. 2Ik Syvennetään musiikillisen kulttuuriperinnön ymmärtämistä perinne- ja kansanlaulujen avulla laulaen, soittaen, liikkuen ja leikkien ryhmässä. Tutustutaan myös kalevalaiseen kansanperinteeseen. Huomioidaan, että musiikilla on yhteys muihin taidelajeihin ja historiaan. Laajennetaan kansanperinteeseen liittyvää musiikkitietoutta. Ohjelmiston valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota oman alueen kulttuuriperintöön.</p>	<p>L2, L4</p>
<p>T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen</p>	<p>S1-S4 1Ik</p>	<p>L4</p>
<p>peruseriaatteita musisoinnin yhteydessä</p>	<p>Tutustutaan musisoinnin yhteydessä musiikin peruskäsitteisiin, kuten rytmiikka, dynamiikka, melodia, harmonia, muoto ja sointiväri. Opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, kuuntelua ja soitto-tehtäviä. 2Ik Musisoinnin yhteydessä tarkastellaan musiikin peruskäsitteistöä, kuten rytmiikka, dynamiikka, melodia, harmonia, muoto ja sointiväri ja ymmärretään niiden yhteys soivaan musiikkiin. Opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, kuuntelua ja soitto-tehtäviä.</p>	
<p>Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa</p>		

T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa	<p>S1-S4</p> <p>1lk Ohjataan oppilasta havaitsemaan oman toiminnan merkitys ryhmän jäsenenä musiikillisten asioiden toteutuksessa ja lopputuloksessa. Ohjataan oppilasta kunnioittamaan toisia ja arvostamaan toisten musisointia. Tutustutaan oikeaoppiseen soitinten soittotapaan ja käsittelyyn.</p> <p>2lk Ohjataan oppilasta ymmärtämään oman toiminnan merkitys ryhmän jäsenenä musiikillisten asioiden toteutuksessa ja lopputuloksessa. Ohjataan oppilasta kunnioittamaan toisia ja arvostamaan toisten musisointia. Kerrataan soitinten oikeaoppinen soittotapa ja käsittely.</p>	L7
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa	<p>S1-S4</p> <p>1lk Tuetaan oppilaan suorituksia kehuilla ja annetaan tarvittaessa korjaavaa palautetta, joka vahvistaa ryhtymisen rohkeutta. Valmistellaan pieniä esityksiä esim. koulun aamunavauksiin ja juhliin. Ohjataan oppilaita asettamaan yhteinen tavoite ja suuntaamaan toimintaa sen mukaisesti. Ohjataan oppilaita arvioimaan lopputulosta.</p> <p>2lk Tuetaan oppilaan suorituksia kehuilla ja annetaan tarvittaessa korjaavaa palautetta, joka vahvistaa ryhtymisen rohkeutta. Valmistellaan pieniä esityksiä esim. koulun aamunavauksiin ja juhliin. Ohjataan oppilaita asettamaan yhteinen tavoite ja suuntaamaan toimintaa sen mukaisesti. Ohjataan oppilaita arvioimaan lopputulosta.</p>	L1

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja joustavia musiikin opiskelukokonaisuuksia, joissa musiikin opetuksen erilaiset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisiä taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 1-2

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, erilaisten välineiden käyttöä ja oppilaiden ryhmittelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Musiikin opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita ja vahvistetaan näin oppilaan yhteistyö-

taitoja, itsetuntoa ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi musiikissa on oppilaita ohjaavaa ja rohkaisevaa. Oppilaalle annetaan palautetta ja mahdollisuuksia oman ja ryhmän toiminnan arviointiin siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitetään musiikillisten yhteistyötaitojen ja musisointitaitojen edistymiseen. Oppilaan oppimisen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita musiikissa ovat

- edistyminen musiikillisissa yhteistyötaidoissa, erityisesti toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä
- edistyminen musiikin peruskäsitteiden hahmottamisessa musiikillisen toiminnan kautta.

13.4.9 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 1-2 luodaan perustaa oppilaiden omakohtaiselle suhteelle kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Ilmaisun taitojen ja esteettisten valmiuksien kehittymistä tuetaan eri aistien ja koko kehon yhteistyöllä. Oppilaita ohjataan käyttämään mielikuvia, kuvataiteen käsitteistöä ja kuvallisen tuottamisen keinoja. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Oppilaita kannustetaan pitkäjänteiseen taideoppimiseen. Kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla. Opetuksessa rohkaistaan toimimaan yhdessä, jakamaan kokemuksia sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta kuvallisesta työskentelystä.

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuu-

rin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttuun ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu		
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä	S1, S2, S3 Huomioidaan oppilaita ympäröivän kuvamaailman merkitys heidän arjessaan. Tutkitaan lähiympäristöä toiminnallisesti ja leikkien. Aiheet työskentelyyn saadaan luonnosta ja rakennetusta ympäristöstä sekä mediasta. Tutustutaan näyttelyihin ja virtuaalisiin museoympäristöihin	L1, L3, L4, L5 L3 Esim. Lähiympäristön hahmottaminen tekemällä karttakuva luonnonmateriaaleista koulun pihamaalle, suunnistus L5 Esim. Kiasman kokonaiset tehtävät verkkoympäristössä.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan	S1, S2, S3 Tarkastellaan yhdessä oppilastöitä ja taidekuvia Harjoitellaan keskustelemaan kuvista ja ilmaisemaan omia havaintoja, tunteita ja mielipiteitä.	L2, L4, L5, L6 Omien kansioiden luominen
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan erilaisten kuvallisten tuottamisen tapojen avulla	S1, S3 S2 Opetuksessa kannustetaan kuvallisuuden kehittämiseen ja omien ajatusten ja havaintojen tuottamiseen kuvallisin ja poikkitaiteellisin keinoin	L2, L3, L4, L5 Yhteiset projektit yhdistettynä ympäristö- ja luontotietouteen sekä äidinkieleen.
Kuvallinen tuottaminen		

T4 innostaa oppilasta ko-keilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja	S1, S2, S3 Ilmaisutavat: <ul style="list-style-type: none"> - piirustus ja maalaus eri tekniikoilla ja välineillä - alkuopetukseen soveltuvat grafiikan menetelmät - rakentelu ja muotoilu - valokuvaus, video, tietokoneen käyttö: kuvankäsittely- ja piirto-ohjelmat - luonnonmateriaalit - sekatekniikat 	L2, (L6), L3, L5
T5 kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja yhdessä muiden kanssa	S1, S2, S3 Työskentelyssä huomioidaan: <ul style="list-style-type: none"> - yhteiset projektityöt - omien ja muiden töiden arvostaminen ja esillelaitto - itsearviointi - työskentelyprosessin tukeminen ja kannustava palaute - oppilaan omien ratkaisujen kuunteleminen 	L1, L2, L3, L5
T6 kannustaa oppilasta tarkastelemaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa ja muiden kuvissa	S1, S2, S3 Keskeistä: <ul style="list-style-type: none"> - viestintä omilla kuvilla - kuvasympoliikka - mediakriittisyys - kuvasisältöjen avaaminen 	L1, L2, L4, T L7
Visuaalisen kulttuurin tulkinta		
T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä	S1, S2, S3 Opetuksessa käytetään kuvataiteen käsitteistöä. Opetuksessa tuodaan esille taiteen tekemisen erilaiset tavat ja moninaisuus.	L1, L4, L5, L6
T8 kannustaa oppilasta tunnistamaan erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään	S1, S2, S3 Oppisisällöt valitaan monipuolisesti rakennetusta ympäristöstä ja luonnonympäristöstä, esineistöä sekä medioista.	L2, L3, L6, L7
T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta	S1, S2, S3 Omaa elinympäristöä ja sen kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuviin. Opetuksessa huomioidaan monikulttuurisuus.	L1, L2, L5, L6
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen		
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja	S1, S2, S3 Tutkitaan yhdessä taidetta, ympäristöä ja visuaalista kulttuuria sekä niiden välittämiä arvoja - mitä ajatuksia ja tunteita ne herättävät.	L2, L3, L6, L7

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisusaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys	S1, S2, S3 Ryhmän kulttuurinen moninaisuus huomioidaan opetuksessa arvostavasti. Välineiden käytössä ja materiaalivalinnoissa painotetaan kestävä kehitystä.	L1, L2, L4, L7
---	---	----------------

Laaja-alainen osaaminen toteutuu monitaiteellisina kokonaisuuksina oppiaineita yhdistäen, eri keinoin toteutettuna, myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Kuvataiteen projektit voidaan toteuttaa erilaisissa oppimisympäristöissä yhteisöllisyyttä tukien.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 1-2 innostetaan leikinomaiseen kokeiluun, tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä taiteidenväliseen toimintaan. Opetustilanteet toteutetaan kouluympäristön lisäksi erilaisissa rakennetuissa ympäristöissä, luonnon ympäristöissä ja verkkoympäristöissä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuuksiin rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Palaute on monipuolista ja rohkaisee oppilaita omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppilaat saavat palautetta kaikilla tavoitteilla määritellyillä taideoppimisen alueilla.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita kuvataiteessa ovat

- edistyminen tavoitteiden asettamisessa omalle toiminnalle
- edistyminen materiaalien kokeilemisessä ja tekniikoiden harjoittelussa
- edistyminen kuvataiteen ilmaisukeinojen käyttämisessä ja niistä keskustelemisessä

- edistyminen omista ja muiden kuvista keskustelemisessä.

13.4.10 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata

oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmotamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisen teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäristön materiaalisesta maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuuksiin sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Yleiset järjestelyt

Kainuun maakunnassa käsityötä opetetaan vuosiluokilla 1-7 kaikille yhteisenä monimateriaalisena oppiaineena. Käsityössä tulee käyttää sekä teknisen työn, että tekstiilityön tekniikoita, materiaaleja ja työtapoja. Kaikilla vuosiluokilla oppilasta ohjataan kokonaisen käsityöprosessin hallintaan ikäkauden mukaan. Vuosiluokilla 8-9 käsityö on valinnainen oppiaine.

Käsityön tunnilla oppilaalla on oikeus sekä teknisen- että tekstiilityön taidon omaavien opettajien ohjaukseen. Tarpeen mukaan ryhmä on samassa tilassa tai jaettuna. Opetustilat pyritään järjestämään mahdollisuuksien mukaan vierekkäin tai mahdollisimman lähelle toisiaan, jotta luonteva liikkuminen tilasta toiseen olisi mahdollista. Jos tämä on mahdotonta, voidaan käyttää ryhmäkoperusteista opetusta eri tiloissa.

Eri luokka-asteille (1-2, 3-6, 7-9) on opetussuunnitelman perusteissa määritelty erilaiset sisältöalueet (S) ja tavoitteet (T). Laaja-alaiset kokonaisuudet (L) ovat kaikilla samat. Opettajan tulee huolehtia, että jokaisella vuosiluokalla toteutuvat kaikki sisältöalueet, tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen vähintään yhdessä käsityön prosessissa.

Luokkatasoilla 1-6 on kerrottu perustekniikoihin liittyvät sisältöalueet (S), tavoitteet (T) ja laaja-alaiset osamiskokonaisuudet (L). Alakoulussa opettaja voi valita miten tekniikoita opetuksessaan painottaa. Vuosiluokille 7-9 on koottu avuksi luettelo yläkoulun käsityöhön soveltuvista tekniikoista, joista opettajat voivat koota koulukohtaisen tekniikkakorin.

Oppilas dokumentoi perusopetuksen alusta lähtien käsityön oppimistaan sähköiseen käsityöarkistoon, joka seuraa hänen mukanaan vuosiluokalta toiselle. Yksinkertaisimmillaan tämä tarkoittaa tehtyjen harjoitteiden ja valmiiden töiden kuva-arkistoa. Kuudennen luokan lopussa tai opettajan vaihtuessa on opettajan varmistettava, että oppilaan dokumentti käsityön opinnoista on ajan tasalla ja siirtyy oppilaan ja hänen seuraavan käsityöopettajansa käyttöön. Näin varmistuu käsityön tiedonkulku mahdollisen koulun vaihdon yhteydessä.

Kainuulainen käsityöperinne

Kainuulainen käsityöperinne otetaan huomioon käsityötuotteiden suunnittelussa. Kainuulaiseen käsityöperinteeseen kuuluvat mm.

<p>Perinnelelut:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pajupilli, pärrä eli suhistuspuu, jänisräikkä, hyrrä, hurra eli nappilelu - käpylehmät, kaarnalaivat - puujalat - äppö eli nukke 	<p>Luonnonmateriaalin käyttö:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vasta - varpuluuta - vispilä - hierrin - kaisla- ja olkityöt - risu- ja pajutyöt - päre- ja tuohityöt
<p>Villa materiaalina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - villan karstausta ja kehrua - huovutus - sarka - Kainuun perinnelapanen, Kainuun maakuntasukka - neulakinnas - sipityshaali eli Kainuun shaali - Kainuun peilikäs <p>Kansallispuvut:</p> <p><small>Suomenkansallisen puvun Kainuun puku-erikolla ja ne...</small></p>	<p>Tervaperinne</p> <p>Puukkoperinne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hyrynsalmen Tommi -puukko <p>Renfors:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaaput, lusikkauistimet, perhot <p><small>Maanviljelyperinne</small></p>

Vuosiluokilla 1-2 käsityön tehtävänä on mahdollistaa oppilaiden käsityön ilmaisun, suunnittelun ja tekemisen tietojen ja taitojen kehittyminen sekä kokemusten karttuminen. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan toimimaan käsityön suunnittelijoina ja valmistajina sekä käyttämään siinä erilaisia materiaaleja. Käsityö kehittää keskitymiskykyä ja aloitteellisuutta. Se kannustaa arvostamaan ja arvioimaan omaa ja toisten työtä ja työskentelyä. Käsityön kasvatustehtävänä on ohjata oppilaita ymmärtämään **rakennettua maailmaa**, kulttuurien moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
----------------------	---------------------------------------	--

T1 rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön	S1 Ideointi S2 Kokeilu S3 Suunnittelu S4 Tekeminen	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
T2 ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta	S1, S2, S3	L1 L4 Monilukutaito L5 Tieto- ja viestintäteknologisen osaaminen
T3 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa	S1 - S5 Dokumentointi	L1 L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
T4 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti	S2-S4	L4 L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
T5 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta	S1- S6 Arviointi	L1 L3

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että kokonaisen käsityön prosessi toteutuu ja erilaiset materiaalit ja työtavat tulevat tutuksi. Työskennellään yhteisten ilmiöiden parissa useiden oppiaineiden kanssa.

S1 Ideointi: Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa. Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla *esim. kainuulainen luonto, lapsen lähiympäristö, paikallinen lastenkulttuuri (kirjat, musiikki, elokuvat) ja vuodenkierto juhlaperinteineen. Oppilas hyödyntää tieto- ja viestintätekniiikan suomia mahdollisuuksia ideoinnissaan. Ideointi tapahtuu itsenäisesti tai yhteisöllisesti ryhmässä toimien.*

S2 Kokeilu: Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

S3 Suunnittelu: Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja *esim. oppilas harjoittelee tuotteen kuvailun taitoja mm. kertoen, kirjoittaen, piirtäen, muovailen ja tietotekniikkaa hyödyntäen.*

S4 Tekeminen: Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

S5 Dokumentointi: Tieto- ja viestintätekniiikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

S6 Arviointi: Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Käsityössä harjoiteltavia tekniikoita luokilla 1-2

<p>Ompelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - käsin tehtävän ompelutyön suunnittelu - kaavan valmistaminen - leikkaaminen kaavan avulla, saksien käyttö - mittaaminen - nuppineulojen käyttö - langan pujotus neulaan - solmun tekeminen langan päähän - ompelun aloitus ja päättäminen - erilaisia pistoja, esim. etu- ja pykäpistot - napin ompelu <p>S3, S4, S5 ja S6 T2 (L1, L4, L5), T3 (L1, L7), T4 (L4, L6), T5 (L1, L3)</p> <p>Leikatut/kudonta:</p>	<p>Puutyöt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mittaaminen ja merkitseminen - sahaaminen - naulaaminen - hiominen - kappaleen kiinnittäminen - pintakäsittely <p>S1-S6 T1 (L1, L2), T2 (L1, L4, L5), T3 (L1, L7), T4 (L4, L6), T5 (L1, L3)</p> <p>Metallityöt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - folion leikkaus ja muotoilu - metallilankatyöt <p>S2 T4 (L4, L6)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - nyörin punominen - tupsun valmistaminen - pujottelu ja kehyskudonta <p>S2, S4 T1 (L1, L2), T4 (L4, L6)</p> <p>Kankaan kuviointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kankaanpainanta ja maalaus - kirjonta, esim. vohvelipujotus <p>S1, S2, S4 T1 (L1, L2), T4 (L4, L6)</p> <p>Nahka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nahkan työstäminen osana käsityötä <p>S2 T1 (L1,L2), T4 (L4,L6)</p>	<p>T1 (L1,L2)</p>

Lisänä voi käyttää käsityöaskartelun tekniikoita ja välineitä. Materiaali- ja työvälineet opetetaan käytettäviin materiaaleihin ja työvälineisiin liittyen.

1-2 luokkien aikana oppilas dokumentoi töitään ja voi käyttää seuraavia TVT -taitoja:

- Ideointi, piirtäminen, kirjoittaminen
- Käsityötuotteen kuvaaminen kameralla/tabletilla/kännykällä
- Kuvan liittäminen käsityökansioon

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Oppimisympäristö tukee käsityön toiminnallisuutta ja vuorovaikutusta opettajan, vertaisryhmän sekä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet ja materiaalit edistävät tavoitteiden saavuttamista. Oppilaita innostetaan havainnoimaan ja käyttämään havaintojaan käsityötaitojen osana sekä vaikuttamaan ympäristöönsä. Työtapojen valinnoilla oppilaita kannustetaan osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Ohjatun suunnittelun ja tekemisen tukena hyödynnetään mielikuvitusta, tarinoita, draamaa, leikkiä, pelejä sekä luonnon- ja rakennettua ympäristöä. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda pedagogisesti erilaisia työtapoja ja vuorovaikutustilanteita, joilla tuetaan sekä yksilöllistä käsityötaitojen oppimista ja suunnittelua että yhteisöllistä työskentelyä. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet sekä tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien materiaalien, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Käsityön toiminnallinen oppiminen edellyttää riittävästi aikaa, tilaa ja ohjausta.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteisen palautteen antamiseen ja kannustamiseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Monipuolisella arvioinnilla ja palautteella tuetaan laaja-alaisen käsityötiedon ja -taidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia tapoja osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojen harjoitteluun. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida yhdessä, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä ja toisten työskentelyn arvostamista.

Arviointi kohdistuu kokonaiseen käsityöprosessiin ja eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä, joka todentaa oppilaiden edistymistä ja käsityöllisen osaamisen tasoa. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia.

- Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita käsityössä ovat
 - edistyminen työskentelyn sujuvuudessa
 - edistyminen suunnittelun, tekemisen ja arvioinnin taidoissa
 - edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
 - edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa

13.4.11 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä leikkien.”

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistamisessa. Opetus tukee oppilaita auttamalla heitä kohtaamaan emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mielikuvitusta ja omia oivalluksia.

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Fyysinen toimintakyky		
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla	S1	L1, L3
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4
T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina	S1	L3
T4 harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä	S1	L3
T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito	S1	L3
T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla	S1	L3, L6, L7
Sosiaalinen toimintakyky		
T7 ohjata oppilasta säätelämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa	S2	L2, L3, L6, L7
T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta	S2	L2, L6, L7
Psyykinen toimintakyky		
T9 tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistumista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaiseamiseen.	S3	L1, L2, L3
T10 varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja	S3	L1, L2

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan leikkejä ja tehtäviä sekä liikuntamuotoja, joissa harjoitellaan tasapaino- ja liikkumistaitoja (kuten kiipeilyä, juoksua ja hyppyjä) ja välineenkäsittelytaitoja (kuten tehtäviä erilaisilla välineillä ja palloleikkejä) erilaisissa oppimisympäristöissä (kuten salissa, luonnossa, lumella ja jäällä). Kehonhallintaa edistetään käyttämällä tehtäviä (kuten voimistelun- ja musiikkileikkejä), joissa harjaannutetaan kehonhahmotusta, ilmaisua ja rytmin mukaan liikkumista.

Tutustutaan monipuolisin ja turvallisoin tehtävin liikkumiseen sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä. Vesiliikunta ja uinti kuuluvat liikunnan opetukseen.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetus sisältää yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta.

S3 Psyykinen toimintakyky: Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 1-2

1-2 luokkien sisällöissä korostuvat perusmotoriset taidot. Motoristen perustaitojen osaaminen on perusta ja lähtökohta niin omaehtoiseen liikuntaan, liikunnan harrastamiseen kuin eri lajien huipputaitoon pääsemiseen. Hyvin opittua perustaitoa voidaan hyödyntää lukuisissa eri liikuntamuodoissa ja urheilulajeissa. Oppilaille voidaan antaa liikunnallisia tehtäviä myös kotona tehtäväksi. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet sisältyvät opetukseen vuosiluokilla 1 ja 2.

1-2 luokkien paikalliset painotukset

- Havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppiminen ja vahvistaminen runsaiden toistojen avulla.
- Oppimisen haasteiden tiedostaminen, tunnistaminen ja tukeminen.
- Myönteisten kokemusten saaminen. Yhdessä tekemisen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen.
- Oppilaan aktiivinen liikkuminen. Opettajan ja oppilaan vuorovaikutus ja opetusmenetelmät vaikuttavat oppilaan aktiivisuuteen oppituntien aikana.
- Koulujen lähiympäristön liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen eri vuodenaikoina.

Voimistelu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3

<p><u>Havaintomotoriset taidot:</u> Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - koko vartalon jännityksen ja rentouden vaihtelu - liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla - erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit - erilaisten muotojen, kirjainten ja numeroiden muodostaminen oman kehon avulla - kehon keskilinjan ylittäminen 	<p>Vuorovaikutukselliset liikuntatilanteet: pienryhmässä työskentely työpistetyöskentelynä</p>	<p>Itsesäätely, omaan toimintaan keskittyminen</p> <p>Uskallus yrittää</p> <p>Omien taitojen kehittymisenarviointi</p> <p>Omien taitojen esittäminen</p> <p>→ esteettisyys</p>
<p><u>Tasapainotaidot:</u> tasapainoilu paikallaan ja liikkeessä, kieriminen, pyöriminen, koukistus, ojennus, kierto, kääntyminen ja heiluminen</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - paikaltaan lähteminen - pysähtyminen paikalleen - alastulo paikalleen - tasapainoilu ja liikkuminen lattiakuvioiden ja salin kenttäviivojen päällä - kuperkeikka eteen- ja taaksepäin - kärrynpyörän alkeet - pääseisonta avustettuna - käsinseisannon alkeet - liikkuminen telineillä (permanto, puomi / penkki) - tasapainoilu ja alastulo (köydet, renkaat, puolapuut). - yhdellä jalalla tasapainoilu (molemmat jalat) - alastulo paikalleen kahdella jalalla 		
<p><u>Liikkumistaidot:</u> konttaaminen, kiipeäminen, käveleminen, juokseminen, hyppeleminen ja laukkaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - liikkuminen eri alustoilla, tasamaalla, ylä- ja alamakeen - liikkuminen eteen, taakse, sivulle, ylös ja alas - voiman käytön vaihtelu ja liikkuminen rytmin mukaan 		
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u> riippuminen, heitto, kiinniotto, pyöritys, vieritys</p> <ul style="list-style-type: none"> - puolapuilla, rekillä ja renkailla riippuminen - ison pallon heitto ja kiinniotto - pallon vieritys - vanteen pyöritys ja vieritys 		

- Voimistelu luo yleisiä liikuntavalmiuksia ja pohjaa muille liikuntalajeille.
- Voimistelussa korostuu opettajan etukäteissuunnittelu. Opettaja mahdollistaa omalla suunnittelullaan erilaiset variaatiot salin käyttöön ja työskentelyyn.
- Opetusmenetelminä käytetään mm. työpistetyöskentelyä ja ratamalleja. Oppimista kehitetään ns. helpeä vaikeaan.
- Oppilaiden onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä.
- Oppilaan oma rooli aktiivisena tekijänä korostuu.
- Turvallisuusnäkökohdat on otettava tarkasti huomioon.

Perusliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<u>Havaintomotoriset taidot:</u> Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. <ul style="list-style-type: none"> - koko kehon käyttö suorituksessa 		Vastuu yhteispelien ja leikkien onnistumisesta	Onnistumisen kokemusten löytäminen = oma laji
<u>Tasapainotaidot:</u> väistäminen <ul style="list-style-type: none"> - juoksuleikit ja -pelit, joissa suunnanmuutoksia 		Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisten auttaminen.	Tulosten ”vertailu” vain omiin aiempiin tuloksiin, oman kehittymisen arviointi
<u>Liikkumistaidot:</u> juokseminen ja hyppääminen kestävyys <ul style="list-style-type: none"> - eteen- ja taaksepäin juokseminen - koordinaatiokyky - reaktiokyky ja ketteryys - hyppiminen yhdellä ja kahdella jalalla - yhden jalan ponnistus molemmilla jaloilla - mahdollisimman paljon juoksua eri tavoin ja eri ympäristöissä - ponnistuksia eri tavoin ja esteiden yli hypyt, hypelyradat - kiipeily - liikkuminen vedessä apuvälinein tai ilman - hengityksen pidätys veden alla - uinnin liuku päin ja selällään - hypy veteen laidalta tai korokkeelta (jalat edellä) 		Osallisuus: yhdessä suunnitellen ja tehden esim. esteratoja, kepipihevosleikkejä, parkour -ratoja	
<u>Välineenkäsittelytaidot:</u> heittäminen paikaltaan ja vauhdista <ul style="list-style-type: none"> - heittäminen kahdella kädellä ala- ja yläkautta - yhdellä kädellä heittäminen yläkautta - pallon heittäminen mahdollisimman pitkälle, heiton suuntaaminen ylviistoon 			

- Olennaista on oppilaiden aktiivinen liikkuminen.
- Perusliikunnassa on huomioitava kuntotekijöiden kehittäminen.
- Kestävyys harjaantuu erilaisissa juoksu- ja kiinniottoleikeissä.
- Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja työpistetyöskentelyä.

Perusliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: juoksu, kestävyysjuoksu, pallonheitto, pituushyppy, pihapelit ja -leikit.

Palloilu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<u>Havaintomotoriset taidot:</u> Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. Välineiden vaihtelulla ja niiden vaativuutta lisäämällä voidaan liikuntatehtävää lisätä mielekkäällä tavalla. <ul style="list-style-type: none"> - erikokoisten ja painoisten pallojen käyttö - erilaisten mailojen käyttö (esim. lyhytvartisesta sulkapallomailasta normaaliin) 		Myönteisen ilmapiirin luominen Kaverin kannustaminen Yhteistyö muiden kanssa ja kokemus muiden auttamisesta	Turhien pelkojen poistaminen Pätevyyden kokemusten vahvistaminen Itsetunnon vahvistaminen
<u>Tasapainotaidot:</u> väistäminen, pysähtyminen <ul style="list-style-type: none"> - pallon ja vastustajan väistäminen leikeissä ja peleissä - suunnan muutokset - pallon heittäminen ja kiinniottaminen eri asennoissa (yhdeällä jalalla seisten) 		Oppilaan aktiivinen rooli	
<u>Liikkumistaidot:</u> juokseminen <ul style="list-style-type: none"> - eri liikesuunnat välineen kanssa - heittäminen vauhdista ja juoksun (liikkumisen) yhdistäminen kiinniottamiseen - nopeuden säätely leikeissä ja peleissä - liikkuvat pallopelit 			

<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u> vierittäminen, heittäminen, potkiminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen</p> <p><u>Pallonkäsittelytaidot:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - pallon kiinniottaminen kahdella kädellä ja räpylällä - pallon heittäminen alakautta kahdella kädellä - yläkautta pääyliheitto - pallon heittäminen ylöspäin (syöttö) - pallon heittäminen yläkautta yhdellä kädellä ylä- ja alakautta - tarkkuusheittäminen - pallon pomputtaminen kummallakin kädellä - pallon kuljettaminen kummallakin kädellä ja jalalla - pallon pysäyttäminen jalalla - pallon potkaiseminen kummallakin jalalla - pallon lyöminen kädellä 		
<p><u>Mailankäsittelytaidot:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - oikea mailaote - pallon kuljettaminen mailan päällä - pallon lyöminen telineestä ja ilmasta - erilaisiin mailoihin tutustuminen (erikokoiset mailat) - kuljettaminen - syöttäminen, syötön vastaanottaminen 		

<ul style="list-style-type: none"> - Palloilu kehittää useita lajitaitoja. Näillä lajitaitojen hallinnalla on merkitystä harrastamisen jatkumisen kannalta. - Oppilaiden jakaminen pieniin ryhmiin ja runsaat toistot välineiden kanssa ovat tärkeitä -> aktiivisuus. <p>Palloilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: pesäpallo, jalkapallo, lentopallo, koripallo, salibandy, käsipallo, sulkapallo, tennis sekä lukuisat muut pelit ja leikit.</p> <p>Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/</p>

Jää- ja lumiliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<p><u>Havaintomotoriset taidot:</u> Vaihtelevat ympäristöt, monipuoliset sisällöt ja erilaiset välineet mahdollistavat riittävästi näkö-, kuulo-, liike-, taapaino ja tuntoaistimuksia.</p> <ul style="list-style-type: none"> - jäällä liikkuminen sekä lumella liikkuminen eri maastonmuodoissa 		<p>Oman toiminnan säätely ja tunneilmaisuu</p> <p>Vastoinkäymisten sietäminen</p>	<p>Oppilas saa mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia</p> <p>Yritteliäisyyden vahvistaminen</p>

<p><u>Tasapainotaidot:</u> pystyasento, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - liukuvalla alustalla tarkoituksenmukainen asento - liukuvalla alustalla pysähtyminen paikalleen - painonsiirto 	<p>Oman toiminnan suunnittelu ja päätösten teko</p>	<p>Oppilas innostuu jäällä ja lumella liikkumisesta</p>
<p><u>Liikkumistaidot:</u> liukuminen, potku, rytmissä liikkuminen, vuorotahtisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - liukuminen vauhdista välineillä - liukuvalla alustalla liukuminen kahdella/yhdellä jalalla - liu'usta pysähtyminen 		<p>Luonnossa liikkumisen arvostaminen</p> <p>Välineistä huolehtiminen (sukset pakettiin, luistimien terien kiihtäminen)</p> <p>Välineiden käsittely (monot/luistimet jalkaan, sukset kiinni/pois)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - liukuvalla alustalla kääntyminen - liuku kummallakin jalalla ja molemmilla jaloilla yhtä aikaa - potku kummallakin jalalla - mäen laskeminen, laskuasento - mäen nouseminen haarakäynnillä 		<p>Oikeanlaisen/ säännöllisen pukeutumisen ymmärtäminen</p>
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - työntäminen - sauvoilla työntäminen - oikea mailaote - välineen syöttäminen ja vastaanottaminen liukuvalla alustalla 		

<ul style="list-style-type: none"> - Liukuminen on perustana yllättävänkin monelle lajisuoritukselle. Tasapainoisella liukumisen hallinnalla luodaan pohja, joka mahdollistaa liukumiset erilaisissa tilanteissa erilaisilla alustoilla ja välineillä. - Lumiliikunnassa on tärkeää innostaa lapsia aktiiviseen liikkumiseen. Elämyksellisyyden huomioiminen ja esimerkiksi olosuhteiden merkitys korostuu. - Jää- ja lumiliikunnassa oman kehityksen huomioiminen on helpompaa kuin monessa muussa kokonaisuudessa. - Oppilaiden jakaminen ryhmiin mm. osaamisen mukaan. <p>Jää- ja lumiliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: luistelu, jääpelit, hiihto, mäenlasku, lumileikit.</p> <p>Linkejä: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search http://edu.fi/perusopetus/liikunta/opetusmateriaalit_eri_lajeista/jaaliikunta/luokat_1_3</p>
--

Musiikki- ja tanssiliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T3 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<p><u>Havaintomotoriikka:</u> Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - kehonhahmotusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä 		<p>Positiivinen ja kannustava ilmapiiri</p> <p>Ryhmässä toimiminen</p> <p>Oman tekemisen arvi-</p>	<p>Oman toiminnan ohjaaminen ja itsesääntely</p> <p>Kehollinen</p>

n kehoku-
kuvan vah-

<p>pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - ryhti osana liikettä - tasapainon säilyttäminen asennossa ja liikkeessä - liikesarjojen havainnointi ja tuottaminen 		
<p><u>Liikkumistaidot:</u> käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppeleminen, laukkaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - rytmissä liikkuminen - liikkeen tuottaminen annetun ohjeen mukaan - hyppääminen eri tavoin - eri tasoissa liikkuminen - liikkuminen suuntaa ja tempoa vaihdellen - liikkeen pysäyttäminen merkistä - liikesarjojen havainnointi ja toistaminen 		

<ul style="list-style-type: none"> - Kehon hahmottaminen on välttämätön edellytys muiden oppimisvalmiuksien kehittymiselle. Kun oppilas hahmottaa kehonsa hyvin, hänen on mahdollista oppia hallitsemaan tasapainoaan ja kehonsa asentoja sekä liikkeitä niin paikallaan kuin paikasta toiseen liikkumista edellyttävissä tehtävissä. - Musiikki- ja tanssiliikunnassa on tärkeää luoda ilmapiiri, missä ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa ilmaista musiikkia. Kannustetaan lapsia itseilmaisuun. - Ryhdin merkitys omalle hyvinvoinnille korostuu. - Liikkeiden kehittäminen karkeasta hienompaan.

Luontoliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<p><u>Havaintomotoriikka:</u> Tietoisuus kehosta ja ympäristöstä, näkö-, kuulo-, liike- ja tuntoaistimukset erilaisissa ympäristöissä.</p> <ul style="list-style-type: none"> - liikkuminen eri maastoissa - kartan hahmottaminen ja suuntaaminen - kartamerkkien alkeet ja niiden hahmottaminen luonnossa 		<p>Yhdessä toimiminen</p> <p>Ryhmähengen kasvataminen</p> <p>Toisesta huolehtiminen</p>	<p>Luonnon arvostaminen liikkumispaikkana</p> <p>Onnistumisen tunne</p>
<p><u>Tasapainotaidot:</u> pysähtyminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - liikkeen pysäyttäminen eri maastoissa ja eri alustoilla - suunnan muutokset eri maastoissa ja eri alustoilla 			

<p><u>Liikkumistaidot:</u> käveleminen, juokseminen, kiipeileminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - kestävyyyden kehittäminen - liikkuminen eri tavoin luonnon eri muodoissa ja eri alustoilla - ylämäkien kiipeäminen - kiville ja kannoille kiipeily 		
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - kartan käsittely - geokätköilyyn ja älypuhelinavusteiseen opetukseen tutustuminen 		

- Keskeistä on luonnon monipuolinen hyödyntäminen liikkumisessa ja luonnon arvostaminen liikku-
mispaikkana.
- Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja ryhmätyöskentelyn tapoja, luontoleikkejä ja luontoret-
kiä.

Luontoliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm: aarteen etsintä, luokkasuunnistus, kuvasuunnistus, piha-
suunnistus, viuhkasuunnistus, alkeissuunnistus koulun lähiympäristössä

Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset liikunnassa vuosiluokilla 1-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
L2 Itsestä huolehtiminen ja arjen
taidot L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys

Oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opetusmenetelmällisillä ratkaisuilla, joissa korostuu oppilaiden aktiivisuus ja osallisuus. Liikunnan avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista tuetaan oppilaiden yhteisöllisyyden, mutta samalla itsestä ja omasta toiminnasta vastuun ottamisen korostamisella. Liikunnan avulla oppilaat harjaantuvat mm. yhteistyötaitoissa sekä yritteliäisyydessä. Liikunnan opetus tähtää terveen itsearvostuksen kehittämiseen.

Liikunnan oppiaineen sisältöjä ja tavoitteita yhdistetään useisiin oppiaineisiin (mm. biologia, terveystieto). Teoria-aineiden opetusta toiminnallistamalla liikunnan tavoitteet ja sisällöt linkittyvät useisiin oppiaineisiin.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 1-2 on tärkeää tunnistaa sellaiset motorisen oppimisen vaikeudet, joilla voi olla yhteyttä muihin oppimisen ongelmiin.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnilla tuetaan oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla eli sen tarkoituksena on tukea fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittymistä. Rakentava ja kannustava palaute tukee oppilaan myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaiden oppimisesta, työskentelystä ja edistymisestä.

Arvioinnissa pyritään tunnistamaan oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet sekä tukemaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaiden toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla sekä ohjaamalla oppilaita itsearviointiin.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita liikunnassa ovat

- edistyminen liikuntatilanteisiin sopivien ratkaisujen löytämisessä
- edistyminen motorisissa perustaidoissa ja niiden harjoittelemisessa
- edistyminen sovittuihin tehtäviin liittyvässä turvallisessa toiminnassa
- edistyminen yhdessä työskentelyn ja itsenäisen työskentelyn taidoissa.

Kainuun opetussuunnitelmassa 1-2 luokilla havainnoinnin apuna voidaan käyttää motoristen taitojen havainnointimittaria, jonka avulla opettaja ja vanhemmat saavat tärkeää tietoa lapsen motoristen taitojen vahvuuksista, kehitymisestä sekä mahdollisista harjoittelun kohteista (LIITE 4).

13.4.12 OPPILAANOHIJAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja va-

lintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. [Koulutuksen järjestäjä laatii ohjaussuunnitelman. Vuosiluokkien 1-6 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaavat luokanopettajat. Vuosiluokkien 7-9 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaa opinto-ohjaaja.](#) Oppilaiden opintojen sujuvuutta niveltävissä edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 1-2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskelunvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään.

Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työelämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammateista.

Keskeiset sisällöt

- [Kodin ja koulun yhteistyö on pohja ohjaukselle](#)
 - [Opiskelunvalmiuksien kehittäminen](#)
 - [Vastuun ottaminen/kantaminen opiskelusta ja välineistä](#)
 - [Omien tavoitteiden asettamisen opettelua](#)
 - [Myönteinen käsitys omasta itsestä](#)
 - [Vuorovaikutustaitojen opettelua](#)
- Tutustuminen lähipiiriin ja -alueen ammatteihin

Opetus vuosiluokilla 3-6

LUKU 14 VUOSILUOKAT 3-6

14.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3-6 tehtävä

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeää varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

Vuosiluokat 3-6: Oppijana kehittyminen

Vuosiluokkien 3-6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minkäänlaista kiusaamista tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttäen. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin.

Vuosiluokkien 3-6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista sekä uusien työskentelytapojen ja arviointikäytäntöjen kohtaamista. Tällöin on tärkeää, että kotona ja koulussa huolehditaan oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä

rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Vastuu omasta opiskelusta lisääntyy ja monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

14.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä tuodaan esiin, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 3-6.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä jatketaan systemaattisesti. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyyden ja hyväksytyksi tulemisen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestävästä elämäntavan omaksumiselle ja kestävästä kehityksen tarpeen pohtimiselle.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päätelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeitä. Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; eri-

tyisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen. Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunteita ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa. Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä. Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.

Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä. Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Monilukutaito (L4)

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. Fiktio, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkuttaa ostamaan.

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisua-

listen, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta. Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsejan kuin tuottajan roolissa - edistää monilukutaidon kehittymistä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologiaa (TVT) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista. Samalla oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävästä käyttötavoista.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan TVT:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisuista. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaita ohjataan TVT:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien peruseränteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetusikässä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä. Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisten työjaksojen merkityksestä terveydelle. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään TVT:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen:* Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään. Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan TVT:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

Työelämätaidot ja yrittäjäyys (L6)

Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammanteista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteistyöhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovittelu tai tukioppilaana toimiminen. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjäyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

14.3. Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten tuetaan oppilaiden siirtymistä toiselta kolmannelle vuosiluokalle sekä kuudennelta seitsemännelle vuosiluokalle
 - o toimintatavat siirtymävaiheessa
 - o tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut
- mitkä ovat vuosiluokkakokonaisuuden 3-6 erityispiirteet ja tehtävät (perusteiden kuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan) sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään
- mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 3-6 (perusteiden tavoitekuvaus voidaan käyttää sellaisenaan) sekä niiden mahdolliset paikalliset painotukset ja miten oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan vuosiluokilla 3-6
- mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet ja keskeiset sisällöt vuosiluokilla 3, 4, 5 ja 6
- mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 3-6.

14.4 Oppiaineet vuosiluokilla 3-6

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- L4 Monilukutaito
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN ERI OPPIMÄÄRIEN JA TOISEN KOTIMAISEN KIELEN OPISKELU

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan omaa äidinkieltä. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä	Toinen kotimainen kieli	
		yhteinen	valinnainen
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

14.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikeroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja mediaituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuraine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä

luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen erityisenä tehtävänä on oppilaiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä lukemisen ja tekstien tuottamisen taitojen ja strategioiden sujuvoittaminen ja tekstilajivalikoiman laajentaminen. Oppilaita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja heitä ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä monimuotoisempia tekstejä osana oppimaan oppimista. Tietoa kielestä, kirjallisuudesta, mediasta ja muusta kulttuurista opitaan kielellisten taitojen kehittämisen ja tekstien merkitysten tarkastelun yhteydessä. Opetuksen tavoitteena on herättää kiinnostus ja antaa välineitä kielen havainnointiin, lukuharrastukseen ja monenlaiseen ilmaisuun sekä tarjota kieleen ja kirjallisuuteen liittyviä elämyksiä.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi

nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomenkieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten,

ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyyppit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttuun kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkaajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemista ja kirjoittamista harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja

nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1 Osataan esittää mielipide ja perustella se eli harjoitellaan argumentointitaitoja. Osallistutaan opetuskeskusteluun.	L1, L2, L7
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1 Harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä, myös sähköisessä. Harjoitellaan vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa.	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1 Osallistutaan oman luokan esityksiin ja koulun juhliin.	L1 L2, L4, L7
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1 Ohjataan oppilasta löytämään itselleen luontainen tapa ilmaista itseään. (Monimediaisuus ml. pikaviestintä, videopuhelut, sähköposti).	L1, L2, L3, L4
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2 Perehdytään sanontojen ja käsitteiden merkityksiin.	L1, L4, L5
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2 Sanaluokat opetellaan luokittelemalla sanoja merkityksen ja muodon perusteella. Opitaan, millaisia merkityksiä eri muodot sisältävät. Harjoitellaan verbien persoona- ja aikamuotoja. Harjoitellaan lauseenjäsenistä subjekti, predikaatti ja objekti.	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2 Harjoitellaan tiedonhakua hakusanan avulla. Osataan käyttää aakkosellista hakemistoa heti kolmannelta luokalta lähtien. Etsitään tietoa eri lähteistä ja arvioidaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.	L1, L4, L5
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin	S2 Luetaan erilaista kirjallisuutta ja myös kokonaisia teoksia.	L1, L4, L5

siin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä		
Tekstien tuottaminen		
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3 Fiktiivisten ja ei-fiktiivisten tekstien tuottaminen	L1, L2, L4, L7
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä	S3 Kirjoitetaan ymmärrettävästi selkeällä ja luettavalla käsialalla. Ymmärretään kontekstin merkitys tekstiä kirjoitettaessa.	L1, L4, L5, L7
T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3 Oikeinkirjoituksen perusasioiden käyttö omissa teksteissä. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke ja lause. Opitaan tuottamaan tekstiä, jossa virkerajat erottuvat selkeästi. Opitaan verbin persoona- ja aikamuotoja sekä käyttämään niitä tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Ymmärretään puhe- ja kirjakielen ero. TVT -taidoista hallitaan iso ja pieni alkukirjain, välimerkit sekä kappalejako. Osataan muokata tekstiä: vaihtaa fonttia, fontin kokoa ja tyyliä ja säätää riviväliä. Osataan liittää kuva tekstiin. Osataan hakea ja jäsentää tietoa internetistä. Osataan itsenäisesti tuottaa kirjoitelma, esitelmä tai raportti. Harjoitellaan esitysgraafikkaa.	L1, L4, L5
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3 Harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintätapaa omissa kirjallisissa tuotoksissa. Osataan toimia nettietiketin mukaisesti.	L2, L4, L5, L6
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4 Opitaan arvostamaan omaa ja toisten murretta. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita.	L1, L2, L4

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4 Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Tutustutaan kirjaston sähköisten haku- ja lainauspalveluiden käyttöön, e-kirjoihin.	L2, L4, L5, L7
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4 Kalevalaan ja kansanperinteeseen tutustuminen lukien ja draaman keinoin. Vertaillaan suomea oppilaille tutujen kielten piirteisiin.	L2, L4, L6, L7

Laaja-alainen osaaminen

L1: Kirjavinkkaukset.

L2: Tutustaan kunkin paikkakunnan kulttuurilaitoksiin ja -toimijoihin. Kainuulaiset kirjailijat. (1-6)

L3: Oppilas kantaa vastuunsa tekemisistään annetut aikataulut huomioon ottaen.

L5 Laajennetaan TVT -osaamista erityisesti kirjoitukseen, tiedonhakuun ja esittämiseen liittyen.

L7: Tuotetaan mahdollisuuksien mukaan aineistoa lehteen.

Arviointi

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppiaineen arviointi on jatkuvaa, monipuolista, läpinäkyvää ja perusteltua. Arvioinnissa painotetaan lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen esittämisen taitoja ja vuorovaikutustaitoja. **Vuosiluokilla 1 ja 2 painottuu lukutaidon arviointi. Vuosiluokilla 3 - 6 painottuu tekstin tuottamisen, lukemisen ja kirjoittamisen taidot.** Teksti tarkoittaa tässä erilaisia kirjoitettuja, suullisia, visuaalisia ja auditiivisia viestejä. **Vuosiluokilla 7 - 9 painottuu eri tekstilajien tulkinta ja tuottaminen.**

Arviointikäytänteitä:

- Itsearviointi ja vertaisarviointi
- Monipuoliset arviointi- ja palautekeskustelut
- Testit ja kokeet (perinteisten kokeiden lisäksi ryhmäkokeet, sähköiset kokeet, parikokeet ja suulliset kokeet)
- Erilaisten tekstilajien tulkinta
- Yhteistyötaidot, ryhmätyöt
- Aktiivisuus
- Omat tuotokset

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1	Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitettun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoitteluun kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon	S3	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaihteittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.

tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen			
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Johdanto Kainuun s2-opetussuunnitelmaan

“Korvasta sisään, suusta ulos. Silmästä sisään ja kädestä ulos.”

Olemme halunneet tehdä S2-opetussuunnitelmasta mahdollisimman käytännöllisen ja havainnollistavan työkalun opettajille erilaisten ryhmien opettamiseen. Olemme kuunnelleet kentältä tulleita toiveita työtä tehdessämme. Opetussuunnitelmaan on avattu tarkasti tavoitteet, sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet tekstimuotoon. Nopeampaa tarkastelua varten ne löytyvät taulukon muodossa (LIITE 2). Kirjoitettua tekstiä ja taulukkoa voi käyttää rinnakkain opetuksen suunnittelussa ja arvioinnissa.

S2-oppiaineessa eriyttäminen korostuu erityisesti oppilaiden kieli-, kulttuuri- ja koulunkäyntitaustasta johtuen. Oman äidinkielen vahva osaaminen tukee suomen kielen oppimista. Opetusta suunniteltaessa lähtökohtana on oppilaan kielitaidon tason selvittäminen vuorovaikutuksessa oppilaan kanssa. Apuna tässä voi käyttää tukimateriaalista löytyvää kehittyvän kielitaidon asteikkoa (OPH:n tukimateriaali). Hyvä oppilaantuntemus on edellytys onnistuneelle eriyttämiselle, joka ylläpitää oppimismotivaatiota. Eriyttämistä tarvitaan erityisesti koko ryhmän tunneilla, jolloin oppilaat pääsevät osalliseksi ainakin osittain oppitunnin ohjelmasta oman kielitaidon tason mukaisesti. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muut oppilaat. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että oppilailla on sama teksti mutta sitä tarkastellaan heidän kielitaidolleen sopivalla tasolla (eri kysymykset, erilaiset tehtävätyypit). Sosiaalisten taitojen kehittyminen tukee kielitaidon kehittymistä. Onnistunut eriyttäminen vaatii opettajien perehtymistä S2-materiaaleihin sekä monipuolisten esim. toiminnallisten opetusmenetelmien käyttöä.

Oppimisympäristöillä on merkitystä uusien sanojen ja käsitteiden sisäistämisessä. Opetusta tulisi järjestää myös luokkahuoneiden ulkopuolella oppimista tukevilla ympäristöissä. Näin päästään asioiden abstraktista oppettelusta kohti konkretiaa.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti¹⁵⁷. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun

ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista¹⁵⁸. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta¹⁵⁹. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 3–6 erityisenä tehtävänä on tukea suomen kielen taidon kehittymistä sekä luku- ja kirjoitustaidon ja vuorovaikutustaitojen sujuvoitumista ja monipuolistumista. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja ja edetään laajempien tekstien lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		

¹⁵⁸ Perusopetuslaki 628/1998, 30 §

¹⁵⁹ Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

<p>T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvaramaahan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa</p> <p>3lk: ohjata oppilasta toimimaan oman luokan vuorovaikutustilanteissa tarkoituksenmukaisesti</p> <p>4lk: rohkaista ja ohjata oppilasta osallistumaan keskusteluihin luokassa</p> <p>5lk: kannustaa oppilasta havainnoimaan oman toiminnan vaikutusta muihin</p> <p>6lk: ohjata oppilasta ilmaisemaan mielipiteensä ja perustelemaan sen</p>	S1	L1, L2, L4
<p>T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistäitojaan</p> <p>3lk: rohkaista oppilasta kasvokkaiseen vuorovaikutukseen</p> <p>4lk: ohjata oppilasta opetuspuheen kuunteluun ja ymmärtämiseen</p> <p>5lk: ohjata oppilasta erilaisten tekstien kuunteluun ja ymmärtämiseen</p> <p>6lk: ohjata oppilasta asiasisältöisten tekstien kuunteluun ja ymmärtämiseen</p>	S1	L1, L2, L4
<p>T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat</p> <p>3-6lk: kannustaa oppilasta tekemään erilaisia pieniä puheviestinnän harjoituksia yksin ja erilaisissa ryhmissä (draama, pantomiimi, elekielen tulkinta)</p>	S1	L2
Tekstien tulkitseminen		
<p>T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä</p> <p>3-6lk: ohjata oppilasta tunnistamaan ja lukemaan eri tekstilajeja</p>	S2	L1, L4
<p>T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä (mainokset, tiedotteet, eri oppiaineiden tekstit) erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen</p>	S2	L2, L4
<p>T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan (eri oppiaineiden tekstit, runot, sananlaskut, sadut) sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan</p>	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
<p>T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä</p> <p>3-4lk kannustaa oppilasta lyhyiden kertomusten tuottamiseen sekä käsinkirjoittaen että tietokoneella</p> <p>5-6lk ohjata oppilasta esitelmien tekemiseen yksin ja ryhmässä</p>	S3	L1, L4, L5
<p>T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita</p>	S3	L1, L2, L4

3-6lk ohjata oppilasta tuottamaan omia tekstejä erilaisia apuvälineitä (esim. juonikaavio 3-4k, tukisanalista 5-6lk) käyttäen		
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään (3-4lk oikeinkirjoitus) sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta (5-6lk)	S3	L1, L2, L4
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia 3-4lk auttaa oppilasta havainnoimaan suomen kielen ja oman äidinkielen välisiä eroja sekä puhutun että kirjoitetun kielen eroja 5-6lk opastaa oppilasta käyttämään kieltä eri tavoilla eri tilanteissa, vahvistaa oppilaan taitoja huomioida puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuudet puheessa ja kirjoituksessa	S4	L2, L4
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen (kauno- ja tietokirjallisuus) ja kulttuuriin (esim. elokuvat) ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	L2
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria 3-6lk kannustaa oppilasta tutustumaan eri kulttuureihin ja tapoihin	S4	L2, L4
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita 3-6lk: ohjata oppilasta ymmärtämään oman kieli- ja kulttuuritaustan vaikutus kaikkeen oppimiseen	S5	L1, L2, L7
T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa 3-6lk: harjaannuttaa oppilasta käyttämään eri oppiaineiden sanastoa ja käsitteistöä sekä ohjata ymmärtämään niiden tekstejä yhteistyössä muiden aineiden opettajien kanssa	S5	L4, L7
T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä 3-6lk: harjoittaa oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnin tukena	S5	L1, L6, L7

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan

kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamatyökentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

3-6lk: harjoitellaan S2-oppilaille merkityksellisiä ja tarpeellisia kielenkäyttö- ja vuorovaikutustilanteita (kaupassa asiointi, terveydenhoitajalla käynti, bussilipun ostaminen, kirjastossa asiointi), opetellaan kuullun ymmärtämisen taitoja ja ääntämistä säännöllisesti.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanana ja määritteen suhde, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

3-6lk: valitaan oppilaalle merkityksellisiä tekstejä, harjoitellaan hahmottamaan erilaisia tekstin ymmärtämisen kannalta tärkeitä kieliopillisia rakenteita, opitaan valitsemaan oman oppimisen kannalta parhaat lukustrategiat tarjotuista vaihtoehdoista.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustointoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle ja vuosiluokalle sopivia kertoivia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kieliopillisia rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä-palautteen perusteella.

3-6lk: tuotetaan merkityksellisiä, esim. omasta elämästä ja kotimaasta kertovia tekstejä, haastatellaan vanhempia.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luetuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan päättelemään keskeisiä säännönmukaisuuksia (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taiputus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuviin ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Pehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

3-6lk: Sisällöt etenevät samoin kuin suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärässä, tarpeen mukaan sisältöjä kar-
sitaan. Kiinnitetään jatkuvasti huomiota sanojen yhdistämiseen ja johtamiseen erilaisten johdinten avulla.
Harjoitellaan tunnistamaan, miten sanan merkitys muuttuu johdinten avulla (kirja-kirjasto-kirjailija-kirjaton).

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja pu-
humisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osataitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutek-
niikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyt-
töön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, op-
pimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti
tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja
muuta osaamistaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

3-66lk: Ohjataan oppilasta ymmärtämään, että suomen kieltä opitaan kaikkien oppiaineiden tunneilla.
Oppilas on tietoinen omasta kielitaitoprofiilistaan. Oppilasta ohjataan käyttämään omakielisiä sanastoja
(esim. bio- logia, maantieto, matematiikka, historia) ja sähköisiä materiaaleja oppimisen tukena.

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
Oppilasta rohkaistaan kysymään itselle epäselväksi jääneitä käsitteitä, sanontoja ja sanoja. Näin opiskelijalle
muodostuu käsitys itsestä aktiivisena oppijana ja tiedonhakijana. Näitä käsitteitä voidaan S2-tunnilla avata.
Oppilaille esitellään erilaisia mahdollisuuksia oppia (opiskelutyylit) ja ohjataan valitsemaan itselleen sopivim-
mat. Oppilas tulee tietoiseksi erilaisista tavoista oppia myös pari- tai ryhmätyöskentelyn aikana (vertaisoppi-
minen). Oppilaan tulee olla tietoinen omasta kielitaitoprofiilistaan, jotta hän voi asettaa tavoitteita suomen
kielen oppimiselle. Ajattelun taitoja harjoitellaan esim. saduttamisen ja ryhmätöiden avulla.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään kehitty-
mässä olevalla kielitaidolla käyttäen apuna taiteen eri ilmaisukeinoja esim. tanssi, draama, laulu. Tämä tar-
joaa myös mahdollisuuden oman kulttuurin esittelyyn ja vertailuun muiden kulttuureiden kanssa. Oppilaita
ohjataan ymmärtämään omat kielelliset juurensa ja oman äidinkielen merkitys suomen kielen oppimisessa.
Museo-, kirjasto- ja teatterikäynnit tarjoavat mahdollisuuden tutustua paikalliseen kulttuuriin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Erilaisia päivittäisiä arkea koskevia sääntöjä ja ohjeita harjoitellaan
ja niiden sisältöjä avataan S2-tunneilla, esim. liikennesäännöt, koulun säännöt, turvallisuuteen liittyvät sym-
bolit, leikit ja pelit. Hyvän käytöksen taitoja harjoitellaan esim. draaman keinoin. S2-opetuksessa perehdy-
tään suomalaisen koulumaailman arkikäytäntöihin (esim. kotitehtävät, välitunnit, ruokailu, liikuntatunnit ja -
varusteet, terveydenhoitaja). S2-tunneilla varmistetaan, että oppilas tunnistaa aikaan ja paikkaan liittyviä kä-
sitteitä ja ymmärtää niiden käytännön merkitykset, esim. koulupäivän alkaminen ja päättyminen, juhlapäivät
ja loma-ajat. Koulun tiedotteet käydään yhdessä oppilaiden kanssa läpi ja avataan niiden sisältö. Vanhempia
ohjataan Wilman käyttöön.

L4 Monilukutaito: S2-opetuksessa monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuu-
delle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle. Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi yhä moninaisem-
pien tekstien (kuvallisten, sanallisten ja auditiivisten) aktiivisiksi lukijoiksi, tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioi-
jiksi. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. S2-oppitunneilla fiktion, faktan ja
mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Kiinnitetään huomiota siihen, että teksteillä on erilaisia ta-
voitteita ja että tavoitteet vaikuttavat teksteissä käytettäviin keinoihin (tietotekstit, tarinat, mainokset). Op-
pilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä ja nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itse-
ään niiden avulla. S2-oppilaita ohjataan myös kehittämään kuvanlukutaitoa, sillä kyvyssä ja tavassa tulkita

kuvia on kulttuurisia eroja. S2-opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä hankkimalla tietoa erilaisista lähteistä, pohtimalla kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat rikasta tekstiympäristöä ja monipuolisia tiedonlähteitä ja heitä kannustetaan käyttämään niitä (suulliset, audiovisuaaliset, painetut ja sähköiset lähteet sekä haku- ja kirjastopalvelut). Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja välineitä. S2-tunneilla he harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat mahdollisuuksien mukaan myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita ohjataan TVT:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien peruseräatteen tuntemiseen. Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään TVT:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa. He saavat kokemuksia TVT:n käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys: S2-tunnilla oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti sekä ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Oppilaita opastetaan ymmärtämään työn merkitys yhteiskunnassa erityisesti perheen arjen ja toimeentulon kannalta. S2-tunteihin sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia eri ammasteista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista toimintaa on esimerkiksi kummitoiminta, jota voidaan toteuttaa S2-oppilaiden ja/tai S2-oppilaan ja natiivioppilaan välillä. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä. Osallistetaan vanhempia mukaan koulun arkipäivän toimintaan mahdollisuuksien mukaan.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen: S2-opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja muihin koulun ja lähiyhteisöjen tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys itselle, lähiyhteisöille ja yhteiskunnalle.

S2- arviointi perustuu siihen, miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä. Arvioinnissa korostuu jatkuvan arvioinnin periaate. Tukimateriaalin taitotasosteikko (OPH:n tukimateriaali) voidaan hyödyntää myös oppilaan kielitaitotason määrittelyssä. Kielitaitotason määrittelyn merkitys korostuu esimerkiksi silloin, kun oppilas siirtyy luokalta tai koulusta toiseen tai siirtyy valmistavasta opetuksesta perusopetukseen. Asteikkoa voidaan käyttää sekä opetuksen suunnittelun tukena että oppilaan kielitaidon edistymisen seuraamisessa ja kuvaamisessa, esimerkiksi todistuksen liitteessä olevaan sanalliseen arviointiin voi laittaa maininnan oppilaan kielitaidosta kielen eri osa-alueilla. On huomioitava, että oppilaan kielitaidon taso saattaa vaihdella kielitaidon eri osa-alueilla.

On tärkeää, että oppilas tietää oman kielitaitoprofiilinsa ja hän saa säännöllisesti palautetta edistymisestään kielen eri osa-alueilla. Arviointiin liittyvät asiat on hyvä keskustella yhdessä huoltajan kanssa arviointipalaverissa. Arvioinnissa käytetään lisäksi vertais- ja itsearviointia.

Mikäli oppilaalle ei ole mahdollista antaa numeroarviointia 4. - 6. luokalla oppilaan puuttellisesta koulunkäyntitaustasta, lyhyestä Suomessa oloajasta tai heikosta kielitaidosta johtuen, sanallisen arvioinnin merkitys todistuksen S2-liitteessä korostuu erityisesti. Oppilaalle annetaan numeroarviointi heti, kun se on mahdollista ja oikeudenmukaista. Numeroa annettaessa on huomioitava oppilaan edistyvä kielitaito.

Jotta S2-oppilaan kielitaito kehittyy, hänelle on annettava tarpeeksi vaativia tehtäviä. Oppilaalle on kuitenkin tarjottava monipuoliset mahdollisuudet kielitaitonsa osoittamiseen (esim. portfolioit, suulliset kokeet, esitykset ja vuorovaikutustilanteet pareittain tai ryhmässä, kirjalliset työt).

- Kolmannella luokalla arvioinnissa sama todistus pohja suomea äidinkielenä puhuvien kanssa
- Kuudennella luokalla arviointi perustuu hyvän osaamisen kriteereihin
- Arvioidaan sitä, mitä opetetaan
- Arvioidaan miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä
- Annetaan numeerinen arviointi heti, kun se on oikeudenmukaista ja kohtuullista
- Sanallinen arviointi on tärkeää numeerisen arvioinnin tukena
- Arviointiliitteen sanalliseen arviointiin on syytä laittaa maininta oppilaan työskentelytaidoista, mikäli ne ovat vaikuttaneet alentavasti kielitaidon arviointiin
- Sama toimintatapa koko kaupungissa (maakunnassa): arvioinnin suhteen yhdenmukaiset käytänteet
- Arvioinnin on oltava läpinäkyvää
- Arvioidaan kehittyvää kielitaitoa
- Jatkuva arviointi erilaisten näyttöjen ja tuotosten avulla
- Oppilaalle annetaan säännöllisesti suullista palautetta kielitaidon eri osa-alueiden kehittymisestä lu- kuvuoden aikana
- Arvioinnin tulee olla rehellistä mutta kannustavaa
- Mikäli useampi opettaja opettaa oppilasta, S2-arviointi tehdään yhteisesti
- Oppilaan ja huoltajien pitää ymmärtää arviointi

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaa- mista kuvaavaa sanallista arviota / arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet op- piaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			

T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvarantoaan sekä keskustelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan	S1	Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhekuppaninsa.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.
T6 ohjata oppilasta päättelyään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelevä tekstien tulkinta	Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.
Tekstien tuottaminen			
T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä	S3	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomukselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.

T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tunte- musta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huo- miota sananvalintoihin.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa arvioida tuottamiaan tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	S4	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuorten kulttuurista.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi	Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita	S5	Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T 14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa	S5	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.

T 15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojansa ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsenen suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjautusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.
---	----	------------------------------------	---

14.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisiä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikeroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi kolme oppimäärää: ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä, ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä äidinkielenomainen ruotsi ja suomi.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvauksista. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Englantiin on laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2-oppimääräkuvauksia vieraan kielen B1- tai B2-oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetus-

suunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI (RUOTSI, FINSKA)

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilaille on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		

T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta	S1	L1, L2, L4
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen; tunnistetaan muiden Pohjoismaisten kielten läheisyys ruotsin kielen kanssa	S1	L2
Kieltenopiskelutaidot		
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	L1, L5, L3
T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2	L3, L5
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	L4
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toista ja hidastusta	S3	L4
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolle sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	L4

Ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja. [Otetaan huomioon ajankohtaiset tapahtumat ja kielen muutokset.](#)

S2 Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä. [Tutkitaan paikallisia mahdollisuuksia kielen käyttämiseen koulun ulkopuolella.](#)

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanaa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Sisältöjä 6. vuosiluokalle

Aihepiirit: itsensä esittely, perheen esittely, tervehtiminen, voinnin tiedustelu, onnitteleminen ja kiittäminen, anteeksipyyttäminen, lukusanat, kellonajat, viikonpäivät, värit, pohjoismaiden esittely, pikkuostoksilla

käynti, aamiainen, harrastukset ja vapaa-aika, koulusanasto, koti- ja asumissanasto, juhlapäivät, kesä.

Rakenteet: substantiivien taiputus, verbien perusmuoto ja presens, apuverbit, persoonapronominien subjektimuodot ja omistusmuodot yksikössä (min, din, hans, hennes), adjektiivit, prepositioita, kysymyslause, kielteinen lause, päälauseen sanajärjestys.

Viestinnällisyys: luokkakieli, oman esittelysivun kirjoittaminen, perheestä kertominen, päivästä kertominen, vapaa-ajasta ja harrastuksista kertominen, koulusta kertominen, kavereista kertominen, kodista kertominen, lempiasioista kertominen, kutsun laatiminen (kortti, tekstiviesti tai sähköposti), puhelinkeskustelu; esimerkiksi blogimuodossa; joulukortti.

Vuosiluokkakokonaisuuden 3-6 erityispiirteet ja tehtävät sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään (luvussa 14.1 kuvatun lisäksi):

- Todetaan, että 6. luokka on ratkaisevan tärkeä kielitaidon pohjan rakentamiseen ja myönteisen asenteen omaksumiseen ruotsin kielen opiskeluun, sillä sen aikana opetellaan kielen alkeet, jotka ovat perustana kielen myöhemmälle opiskelulle niin peruskoulussa kuin jatko-opinnoissakin.
- Otetaan huomioon, että Kainuussa ollaan hyvin vähän tekemisissä ruotsin kanssa - pyritään auttamaan oppilasta ymmärtämään miten paljon ruotsin kieltä löytyy lähiympäristöstä (mm. pakkausselostet, FST jne.).
- Pyritään tekemään yhteistyötä suomenruotsalaisten koulujen tai muiden tahojen kanssa (ystävyysskoulut, yritykset, hyödynnetään tietoteknisiä työkaluja, kuten Skype, Google Hangouts jne.).
- Ujutetaan ruotsin kieltä arkipäivän tilanteisiin koulussa ja kotona.
- Pohditaan ruotsin roolia alueen matkailussa.
- Kannustetaan eri ruotsinkielisten medioiden käyttöön myös vapaa-ajalla (älypuhelimet, blogit, lehdet, tv, radio, Internet).
- Edellisten toteutumista kehitetään ja seurataan kokeilujen kautta koulukohtaisesti

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muuta nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja palaute ovat luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamista myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuosidistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarviointin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 3-6

- Korostetaan toiminnallisuutta, harjoitellaan vuorovaikutustilanteita sekä suullisesti että kirjallisesti; korostetaan viestin välittymistä eikä kieliopillista ja sanastollista oikeellisuutta.
- Korostetaan, että kielitaidon kehittyminen vie aikaa ja vaatii vaivannäköä (ei voi verrata englannin kielen taitoihin, mikä on aloitettu jo 3. luokalla).
- Tietoteknisiä oppimisympäristöjä (esim. SanomaPro, O365, GAFE, Pedanet) ja laitteita (tabletit, kannettavat tietokoneet, älypuhelimet, älytaulut) käytetään opetuksessa mahdollisuuksien mukaan.
- Tutkitaan mahdollisuuksia luokan ulkopuoliseen opetukseen. Esimerkiksi opiskellaan sanastoa, kulttuuria tai historiaa konkreettisesti luonnossa tai lähiympäristössä liikkumalla.
- Rohkaistaan oppilaista käyttämään ruotsin kieltä erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi harrastusten ja kiinnostusten kautta, mikä on tärkeää myös jatko-opintojen kannalta.
- Toteutetaan tarvittaessa saatavilla olevia eriyttämis- ja tukitoimenpiteitä.
- Kannustetaan suulliseen tuottamiseen, kielen rohkeaan käyttöön ja huomioidaan suullisen kielitaidon osuus arvioinnissa osana arvosanaa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet 6. vuosiluokalla

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Otetaan huomioon, että Kainuussa ollaan hyvin vähän tekemisissä ruotsin kanssa, ohjataan huomaamaan kuinka paljon ruotsin kieltä on ympärillä esimerkiksi pakkausselosteissa jne.; opetellaan tehokkaaseen kielen opiskeluun erilaisia opiskelutapoja ja -tekniikoita kokeillen ja soveltaen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kannustetaan yhteistyöhön suomenruotsalaisten koulujen tai muiden tahojen kanssa [ystävyysskoulut]; harjoitellaan erilaisia viestinnällisiä tilanteita, sekä kirjallisesti, että suullisesti, omien taitojen rajoissa

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Ujutetaan ruotsin kieltä tavallisiin arjen tilanteisiin koulussa, kotona ja vapaa-aikana, pyritään näkemään kielen oppiminen itsessään pääomana, sisäisenä rikkautena ja hyödyllisenä taitona, pyritään levittämään kielen opiskelun myönteisyyttä ympäristöön (koulu, koti, vapaa-aika), korostetaan opiskelun jatkuvuuden ja sinnikkyyden merkitystä kielen oppimiseen, ei pelkästään luokkahuoneessa vaan myös kotona ja vapaa-ajalla.

L4 Monilukutaito: Pyritään järjestämään erilaisia oppiainerajat ylittäviä projekteja, kuten kieliteemapäiviä,

muiden aineiden opetusta ruotsiksi, teemaviikkoja, jne. mahdollisuuksien mukaan. Korostetaan, että kielen opiskelu on taito, ei itseisarvo, ja taitoa voi käyttää myös muihin aihealueisiin.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Kannustetaan eri ruotsinkielisten medioiden käyttöön myös vapaa-ajalla [älypuhelimet, blogit, lehdet, tv, radio, internet] ja otetaan niitä mahdollisuuksien mukaan opetuksessa käyttöön..

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Pohditaan yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa, esimerkiksi oppilaiden vanhempien kautta, ja kartoitetaan niissä käytettäviä kieliä; pohditaan Suomen kielipolitiikkaa alustavasti. Oppilaat tiedostavat, että ruotsi on virallinen kieli Suomessa ja sen osaaminen on edellytys monissa työpaikoissa.

Miten tuetaan tavoitteiden toteutumista? Ollaan innostavia, opettaja rohkaisee ja kannustaa myös omaehtoiseen kieleen tutustumiseen (esimerkiksi oppilaan harrastusten kautta), opiskeluun ja jatkuvaan käyttöön; ei verrata englannin taitoihin.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota /arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten (keskinäistä suhteista) niiden yhtäläisyyksistä ja eroista - ei vertailla osaamistasoja toisiinsa.	S1	Kielten keskinäisuuhteiden hahmottaminen	(Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemaansa kielet kuuluvat.) Oppilas osaa vertailla ruotsin kielen yhtenäisyyksiä ja eroja osaamiinsa muihin kieliin.
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1	Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.
Kielenopiskelutaidot			
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluympäristössä ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioidaan osaamistaan Korostetaan oppilaille, että englantia on opiskeltu jo 3. luokalta asti ja ruotsi alkaa nyt, joten ne eivät ole samalla tasolla välittömästi.	S2	Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti. Oppilas pyrkii tuottamaan kieltä omalla tasolla, ei kääntämään suomesta tai englannista vastaavalle tasolle.

--	--	--	--

T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana (elinikäistä) jatkuva oppimista ja oman kielivarannon karttamista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia. Hän huomaa, että ruotsin kieltä löytyy monista paikoista lähiympäristöstä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso: A1.2
T5 ohjata oppilasta harjoittamaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä toisinaan (enimmäkseen) toisinaan viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös eikielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta Pyritään välttämään suomen kielen käyttöä näissä tilanteissa.	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee (paljon apukeinoja) tukea viestintäkumppanilta ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista tarvittaessa.
T7 ohjata oppilasta harjoittamaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinimaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.2
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman (sanan) lausen mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä (yksittäisiä tietoja) pääajatuksen.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.1
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas voi tehdä jonkin verran virheitä ääntämisessä. (Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.) Oppilas osaa kirjoittaa yksinkertaisia lauseita ja lyhyitä viestejä ja kertomuksia.

Toimintatavat siirtymävaiheessa

7. luokan alkuun kertaosio 6. luokan asioista, pelien ja leikkien kautta liikkeelle ja kohti vakavampaa puurtamista

Tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut

Yhteistyö ja tiedonsiirto alakoulun ja yläkoulun välillä; erityisesti, mikäli kielenopettaja vaihtuu; 7. luokan alkuun tehdään kartoitus oppilaan osaamisesta ja suunnitellaan opetuksen aloitus sen mukaisesti, jotta pystytään takaamaan oppilaalle tasapuoliset mahdollisuudet kielen oppimisen jatkamiseen. Tavoitteena on laadukas opetuksen järjestäminen ja oppilaan oikeusturvan takaaminen kaikille tasapuolisesti uuden tuntijaon myötä.

14.4.3 VIERAAT KIELET

KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

VIERAS KIELI ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yh-

teisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalien viestinnän kielenä	S1	L2
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	S1	L1, L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	L1, L2
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	S1	L2, L3
Kielenopiskelutaidot		
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluympäristö, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	L1, L3
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	L1, L4, L5, L6
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	S3	L2, L4, L5, L7
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	L4
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	S3	L2, L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monenlaisien puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T11 tarjota oppilaille mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	L3, L4, L5, L7

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninai-

suuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuisissa, muistiin painamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Työtapoja

- Kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen harjoittelemista
- Ääntämisen ja intonaation harjoittelemista
- Laulut
- Pelit ja pelillisuus
- Leikit
- Draama ja roolipelit
- Runot ja lorut
- Musiikki, lyriikat
- Yksilö-, pari- ja ryhmätyöt
- Projektit
- Digitaaliset ympäristöt

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englannin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Eriyttämisen työtapoja ja periaatteita

Oppimisvaikeudet:

- Sisältöjen karsiminen
- Tavoitteena tuottaminen/yymmärtäminen?
- E-oppimateriaalit
- Helpotetut kokeet
- Suulliset kokeet
- Tukiopetus
- Tehtävien pilkkominen ja lisäajan antaminen kokeissa
- Itsenäinen eteneminen
- Yhteistoiminnalliset työtavat ja vertaistuki
- Toiminnallisuus
- Monikanavainen opettaminen; parhaan oppimistyylin löytäminen

Edistyneet oppijat:

- Ylimääräisiä tekstejä ja tehtäviä
- TVT:n hyödyntäminen
- Projektityöt
- Itsenäinen eteneminen
- Tehtävien ja pelien laatiminen ja pelaaminen
- Apuopettajana toimiminen

Englantia entuudestaan osaavat, edellisen lisäksi:

- Oppimispolun laatiminen kodin kanssa yhteistyössä
- Kirjallisuus, elokuvat, musiikki
- Fonetikka ja oikeinkirjoitus
- Välimerkkien käyttö
- Esiintyminen: esitelmät, tietoisut, vitsit yms.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkua.

Englannin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää englannin A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarviointin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Arvioinnin työtapoja ja periaatteita

- Kirjallisen ja numeerisen arvioinnin lisäksi suullisen ja nonverbaalisen arvioinnin suuri merkitys
- Oppilaan tietoisuus oppituntien ja jaksojen tavoitteista
- Katsaus tunnin/jakson lopussa: Mitä olen oppinut tänään/tässä jaksossa? Miten olen työskennellyt? Millainen työni tulos on? Miltä työskentely tuntui? Tuottaako englannin oppiminen minulle iloa ja onnea?
- Omien tavoitteiden asettaminen ja niiden päivittäminen
- Omien työtapojen ja oppisisältöjen perusteltu valinta
- Itsenäinen eteneminen ja ajankäytön suunnittelu tavoitteiden saavuttamiseksi
- Suulliset ja kirjalliset kokeet sekä sanakokeet: omat, luokkatoverien tai opettajan laatimat kokeet
- Itsearviointin dokumentointi
- Kannustava ja asiallinen vertaisarviointi; parityö, nimettömien tuotosten arviointi, työn eikä tekijän arviointi

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten. Alla olevat aihepiirit ja sisällöt ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan. Englannin kieli on ihanteellinen oppiaine otettavaksi mukaan eheyttäviin oppimiskokonaisuuksiin.

VUOSILUOKKA 3 – KESKEISET TAVOITTEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Oma kielitaito	Ääntämisen ja kirjoit-	Viestintätaitoja esim.	Sanastoja ja aihepiirejä esim.	Rakenteita esim.

<p>Englannin kielen tunnistaminen muista kielistä</p> <p>Ennestään tutut sanat</p> <p>Samankaltaiset sanat englannissa ja suomessa: kamera - <i>a camera</i></p> <p>Tutut juhlat englanninkielisissä maissa ja Suomessa</p> <p>Kohtelias kielenkäyttö</p>	<p>tusasun eron huomautaminen</p> <p>Sanojen ja fraasien mieleen painamistekniikoita</p> <p>Tuttujen sanojen tunnistaminen uudessa tekstissä</p> <p>Oppimateriaalin käytön opettelu</p> <p>Digitaalisen oppimateriaalin käytön opettelu</p> <p>Sanastojen käytön opettelu</p> <p>Foneettisen tarkekirjoituksen merkkeihin tutustuminen</p> <p>Oman suoriutumisen arviointia</p> <p>Itselle sopivien oppimistylien löytäminen ja kehittäminen</p> <p>Tieto- ja viestintätek-</p>	<p>Tervehtiminen ja hyvästely</p> <p>Anteeksi pyytämisen</p> <p>Kiittäminen</p> <p>Pyytämisen</p> <p>Tarjoaminen</p> <p>Itsestä kertominen</p> <p>Voinnin kysyminen ja kertominen</p> <p>län kysyminen ja kertominen</p> <p>Mielipiteen ilmaiseminen</p> <p>Pelifraaseja</p> <p>Kohtelias puhuttelu</p> <p>Vuoropuhelun esittäminen ryhmälle</p>	<p>Eläimiä</p> <p>Värejä</p> <p>Lukusanoja</p> <p>Koulusanoja</p> <p>Koti- ja perhesanoja</p> <p>Ruokia ja juomia</p> <p>Luontosanoja</p> <p>Kellonaikoja</p> <p>Ruoka- ja juomasanoja</p> <p>Kulkuneuvosanoja</p> <p>Paikkasanoja</p> <p>Harrastussanoja</p> <p>Viikonpäivät</p> <p>Adjektiiveja</p> <p>Verbejä</p> <p>Oppilaan oma kiinnostuksen kohde</p>	<p><i>Be-</i> ja <i>have</i> -verbit</p> <p>Apuverbi <i>can</i></p> <p>Yleispreesens yksinkertaisina fraaseina (ei Y.3.)</p> <p>Käskyjä ja kielloja</p> <p>Prepositioilmauksia</p> <p>Substantiivin yksikkö ja säännöllinen monikko</p> <p>S-genetiivi</p> <p>Persoonapronomineja: perus- ja omistusmuotoja</p>
---	---	--	--	---

VUOSILUOKKA 4 – KESKEISET TAVOITTEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielen opiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
<p>3. vuosiluokan aiheita laajentaen ja niiden lisäksi:</p> <p>Esim. Kodin ja koulun arki englanninkielisissä maissa ja Suomessa</p> <p>Englannin kielen tunnistaminen</p>	<p>3. vuosiluokan taitoja syventäen ja niiden lisäksi:</p> <p>Suomen kielen sanojen perusmuodon oivaltaminen tukemaan sanastojen käyttöä</p>	<p>Viestintätilanteita esim.</p> <p>3. vuosiluokan viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi:</p> <p>Ehdottaminen, käskeminen, kieltäminen</p> <p>Ruokailutilanteita</p>	<p>Sanastoja ja aihepiirejä esim.</p> <p>3. vuosiluokan aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi:</p> <p>Aakkoset</p> <p>Kuukaudet</p> <p>Säätiloja</p> <p>Vaatesanoja</p> <p>Kehonosia</p>	<p>Rakenteita esim.</p> <p>3. vuosiluokan rakenteita laajentaen ja niiden lisäksi:</p> <p>Kysymyssanoja</p> <p>Substantiivien epäsäännöllisiä monikoita</p> <p>Artikkelin käyttöä</p>

omasta elinympäristöstä		<p>Ostostilanteita</p> <p>Tunteiden ilmaiseminen</p> <p>Kohteliaita luokkafraaseja</p>	<p>Maita ja kieliä</p> <p>Maanosat</p>	<p><i>There is / there are</i> -rakenne</p> <p>Kestopreesens</p>
-------------------------	--	--	--	--

VUOSILUOKKA 5 – KESKEISET TAVOITTEET

Kasvu kulttuuri- seen moninaisuu- teen ja kielitietoi- suuteen	Kielenopiskelu- taidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Edellisten luok- kien aiheita laa- jentaen ja niiden lisäksi: Englannin asema globaalien viestin- nän kielenä	Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Sanakirjojen käytön opettelu Nettisanakirjojen käyttö Englannin kielen ra- kenteiden alkeellinen tunnistaminen ja ym- märtäminen Omien tavoitteiden asettaminen	Viestintätilanteita esim.	Sanastoja ja ai- hepiirejä esim.	Rakenteita esim.
		Edellisten luokkien viestintätilanteita laajentaen ja nii- den lisäksi: Viestien kirjoitta- minen Haastattelu Puhelimessa Matkailutilanteita Tien kysyminen ja neuvominen Toistamisen pyytä- minen	Edellisten luok- kien aihepiirejä laajentaen ja nii- den lisäksi: Ammatteja Ilmansuuntia Vuodenajat Kotiaskareita Urheilulajeja	Edellisten luok- kien rakenteita laajentaen ja nii- den lisäksi: Yleis- ja kesto- presens Lyhyiden adjektii- vien vertailu Persoonapro- nominien objekti- muodot Järjestysluvut Ajanilmauksia Imperfektiin tu- tustuminen

VUOSILUOKKA 6 – KESKEISET TAVOITTEET

Kasvu kulttuu- riseen moni- naisuuteen ja kielitietoisuu- teen	Kielenopiskelutai- dot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Edellisten luok- kien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: Englanninkieli- siin maihin ja kulttuureihin tutustuminen	Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Englannin kielen rakenteiden sovel- taminen ja käyttä- minen omassa tekstissä	Viestintätilanteita esim.	Sanastoja ja ai- hepiirejä esim.	Rakenteita esim.
		Edellisten luokkien viestin- tättilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Suullinen esiintyminen: esim. vitsin kertominen, projektien esittely esi-	Edellisten luok- kien aihepiirejä laajentaen ja niiden lisäksi: Luonto ja ym- päristö Terveet elä- mäntävät ja	Edellisten luok- kien rakenteita laajentaen ja niiden lisäksi: Imperfekti Sanajärjestys Pitkien adjektii- vien vertailu
Maakohtaiset erot englannin kielessä	Oman ja luokkato- verin tekstin tarkis- taminen	tysgrafiikkaohjelmaa käyt- tään, uutiskatsaus, säätie- dotus	henkilökohtai- nen hygienia Koneita ja lait- teita	Prepositioil- mauksia/Liik- keen, ajan ja paikan preposi- tioita <i>Of</i> -genetiivi <i>Will</i> ja <i>be going</i> <i>to</i>

Laaja-alainen osaaminen

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Huomataan, kuinka paljon englantia on ympäristössämme ja arvostetaan eri yhteyksistä hankittua kielitaitoa. Opetellaan kielen opiskelutaitoja ja tunnustetaan itselle parhaita oppimistyyliä. Samalla kehitetään myös yritteliäisyyttä, peräänantamattomuutta sekä stressin ja epäonnistumisen sietämistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Arvostetaan omaa kielellistä identiteettiä ja kunnioitetaan muiden kulttuurien tapoja. Ollaan herkkiä muiden maiden kulttuureille ja opitaan asiallisia ja kohteliaita vuorovaikutustaitoja. Avataan ovia maailmalle etsimällä autenttisia kielenkäyttötilanteita ja rohkaistaan osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Englanti on internetin, median, teknologian ja tieteen kieli. Joka-päiväisissä arjen asioimistilanteissa englannin kielen taito on miltei välttämätön. Tavoitteena on omalla tasollaan rohkea englannin kielen käyttäjä, joka selviää sekä matkaillessaan että työelämän haasteissa.

L4 Monilukutaito: Tuetaan kielen oppimista erilaisten välineiden ja oppilaille merkityksellisten tekstien (kielelliset, numeeriset, kuvalliset, auditiiviset, kinesteettiset) avulla. Oppimisen ilo, motivaatio ja valinnaisuus lisääntyvät monikanavaisten tekstien myötä.

Luokka ei ole saari eikä oppikirja sen ainoa palmu.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: TVT:tä käytetään hyväksi monipuolisesti autenttisten kontaktien luomisessa ja verkostoitumisessa. Monet tieto- ja viestintäteknologiset ohjelmat ja sovellukset toimivat englannin kielellä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys: Varaudutaan työelämän muutoksiin antamalla kielellisiä valmiuksia kansainvälisiin työtehtäviin ja tulevaisuuden uusiin ammatteihin. Opitaan sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja, joita tarvitaan monikulttuurisissa ja -kielisissä työympäristöissä. Oppilas oivaltaa, että on realistisesti mahdollista päätyä työskentelemään kansainvälisissä työyhteisöissä

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Rohkaistaan omien mielipiteiden ilmaisuun ja opetellaan perustelevaan niitä. Oppilaille annetaan mahdollisuus suunnitella omaa opiskelua ja valita mielenkiintoisia aihealueita. Kiinnitetään huomiota globaaleihin ongelmiin ja kansainvälisen yhteistyön tärkeyteen. Esim. englanninkielisen kulttuurin juhlan näkyvyys tai järjestäminen.

Englannin A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalien viestinnän kielenä.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuri-taustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oleuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	S1	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaanuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A2.1

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toisto- tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.

T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumutoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A2.1
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan momentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämistrategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A2.1
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

MUU VIERAS KIELI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Vapaaehtoista A2-kieltä (venäjä, saksa tai ranska) tarjotaan Kainuussa viidennellä luokalla alkavana kielenä. Opetussuunnitelma laaditaan, mikäli kielten ryhmiä syntyy. Tältä varalta kyseistä osaa ei ole poistettu tästä. Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailta on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

A2-kielen vuosiviikkotuntien jakamisessa eri vuosiluokille ei ole 6. vuosiluokan nivelvaihetta.

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kieli-kohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta paikalliseen opetussuunnitelmaan näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso 6. vuosiluokan lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyt kieli-kohtaiset viitekehykset noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa ottaen huomioon esimerkiksi erilaisten kirjoitusmerkkien vaikutus kielen oppimisnopeuteen.

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä	S1	L2
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	S1	L1, L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	S1	L1, L2
T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa	S1	L2, L3
Kielenopiskelutaidot		
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluympäristö, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	L1, L3
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	L1, L4, L5, L6
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	S3	L2, L4, L5, L7
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L2, L4
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L2, L4
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L3, L4, L5, L7

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuihin, muistiin painamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalk-

kua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys sekä kielialueen elämänmuoto. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muuta nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja tai osoittaa informaalin oppimisen kautta hankittua osaamista. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Vieraan kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen A-oppimäärän

valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arviotaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Vieraan kielen A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet op- piaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaami- nen
Kasvu kulttuuriseen moninai- suuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä	S1	Kielellisen ympäristön sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen	Oppilas tietää, että maailman kielet jakautuvat kielikuntiin ja osaa kertoa, mihin kielikuntaan opiskeltava kieli kuuluu. Oppilas osaa kuvata, mitä kieliä lähiympäristössä puhutaan.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakkooletuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja opiskeltavan kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa	S1	Kohdekielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, missä opiskeltavaa kieltä voi nähdä tai kuulla.
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekemiseen.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaanuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintätekniologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja opiskelutottumusten löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintätekniologiaa sekä harjaannuttaa ja arvioi taitojaan.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A1.3 T7 – T9
T7 järjestää oppilaille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiin ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.

14.4.1 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 3–6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5	L1, L3, L5
Työskentelyn taidot		
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	L1, L4
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.	S1-S5	L1, L3, L4, L5
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S5	L1, L2, L4, L5
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1-S5	L1, L4, L5
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	L1, L3
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	S1-S5	L1, L4
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	L1, L4
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	L1, L4
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	L1, L3, L6
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilasgeometriin käsitteisiin	S4	L4, L5
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.	S4	L1, L3, L6
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	L4, L5
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmien graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	L1, L4, L5, L6

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Ajattelun taidot: Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

S3 Algebra: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla.

S4 Geometria ja mittaaminen: Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriää suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppi-arvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

Sisältöalueet ja tavoitteet	3. luokka	4. luokka
S1 Ajattelun taidot T1-T7, T14	Vertailua Luokittelua Ongelmien tunnistamista Ratkaisujen esittämistä eri tavoin	Ongelmien tunnistamista Ongelmien asettamista Ongelmien pilkkomista Tutustumista ohjelmointiin ja sen työkaluihin
S2 Luvut ja laskutoimitukset T1-T10	Kymmenjärjestelmä-käsitteen varmentaminen Lukualue 0-1000 Lukujen luokittelua, järjestämistä Kertotaulut 1 – 10 Jakolasku: sisältöjako, ositusjako, jakojäännös Laskualgoritmeja ja päässäälaskuja Laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen Kellonaikoja Laskimen käyttöä	Varmistetaan kertotaulujen osaaminen Lukualue 0-10000 Peruslaskutoimitukset ja algoritmit Jakolasku: sisältöjako, ositusjako, jakojäännös, lukuyksiköittäin jakaminen Laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen Laskujärjestys Päässäälaskuja Murto- ja desimaalilukujen välinen yhteys Peruslaskutoimitusten käyttäminen sovelustehtävissä Rahan yksiköt: euro ja sentti Laskimen käyttöä
S3 Algebra T1-T7	Lukujonojen tulkitsemista ja kirjoittamista Suhteita ja riippuvuuksia Säännönmukaisuuksia Yhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättämällä	Lukujonojen tulkitsemista ja kirjoittamista Lausekkeen käsite Säännönmukaisuuksia Yhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättämällä

S4 Geometria ja mittaaminen T1-T7, T11,T12	Erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu Yhdenmuotoisuus Suurennot ja pienennökset Kappaleiden geometrinen ominaisuusien tutkiminen Mittaamisen periaatteen vahvistaminen Mittayksiköiden käyttöä Vertailua ja muuntamista Mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen	Tasokuvia: tunnistus, piirtäminen, nimitykset, luokittelu Monikulmion piiri Monikulmioiden pinta-aloja Peilaus, symmetria, yhtenevyys Yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat Mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista Mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen
S5 Tietojenkäsittely ja tilastot T1-T7, T13	Tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen Yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen Koordinaatiston 1. neljännes	Tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen Yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen Koordinaatiston 1. neljännes
Sisältöalueet ja tavoitteet	5. luokka	6. luokka
S1 Ajattelun taidot T1-T7, T14	Ongelmien asettamista Ongelmien pilkkomista Ratkaisujen esittämistä yleistettävässä muodossa Tutustumista ohjelmointiin ja sen työkaluihin	Ratkaisujen esittämistä yleistettävässä muodossa Ohjelmointia graafisessa ympäristössä
S2 Luvut ja laskutoimitukset T1-T10	Kymmenjärjestelmän varmentaminen Lukualue 0-1000000 Peruslaskutoimitukset ja algoritmit Jakaminen lukuyksiköittäin Laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen Laskujärjestys Päässälaskuja Murtoluvun käsite, murto- ja sekalukujen käsite Murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä murtoluvun kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla Desimaaliluvun käsite, kymmenes-, sadas- ja tuhannesosat Desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla Murto- ja desimaalilukujen välinen yhteys Negatiivisen kokonaisluvun käsite Prosentin käsite $1/100 = 1\% = 0,01$ Prosentin ja murtoluvun yhteys Laskimen käyttöä	Peruslaskutoimitukset ja algoritmit Lukualue 0-100000000 Laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen Laskujärjestys Päässälaskuja Murtoluvun käsite, murto- ja sekaluku, samannimisten ja erinimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku, laventaminen ja supistaminen sekä kertominen luonnollisella luvulla, murto-osien laskeminen, suhde Desimaaliluvun käsite, kymmenes-, sadas- ja tuhannesosat Desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla Murto- ja desimaalilukujen välinen yhteys Prosentin käsite, prosenttilukujen harjoittelua ja prosenttiarvon laskeminen Prosentin ja murtoluvun yhteys Positiiviset ja negatiiviset kokonaisluvut Aikalaskuja Peruslaskutoimitusten käyttäminen sovelustehtävissä Laskimen käyttöä

S3 Algebra T1-T7	Lausekkeen käsitteen vahvistaminen Epäyhtälö Säännönmukaisuuksia Yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä	Säännönmukaisuuksia Muuttujan arvon sijoittaminen lausekkeeseen Yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä ja laskutoimitusten avulla
S4 Geometria ja mittaaminen T1-T7, T11, T12	Ympyrä ja sen osia Yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat Kulman mittaaminen ja kulmien luokittelu Erialaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu Piiri ja pinta-ala Mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista	Kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä Säännölliset monikulmiot Tasokuvioiden piirin ja monikulmioiden pinta-alan laskeminen Kappaleiden nimeäminen ja luokittelu Suorakulmaisen särmiön piirtäminen, sen tilavuuden ja pinta-alan pohjustaminen Mittayksiköt ja niiden muunnokset
	Mittaustuloksen arviointia mittauksen tarkistaminen Peilaus suoran suhteen	Yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys, mitta-kaava
S5 Tietojenkäsittely ja tilastot T1-T7, T13	Tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen Koordinaatiston kaikki neljännekset Taulukot ja diagrammit Keskiarvon käsite ja laskeminen Suurin ja pienin arvo Tietojen luokittelu ja järjestäminen Tyyppiä ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen Esimerkkejä todennäköisyydestä	Tietojen etsiminen, kerääminen ja tallentaminen tekstistä, kuvista, taulukoista ja diagrammeista Pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammien piirtämistä ja tulkitsemista Tyyppiä ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen Esimerkkejä todennäköisyydestä

Laaja-alainen osaaminen matematiikassa vuosiluokilla 1. - 6.

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alainen osaaminen voi näkyä matematiikassa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Matematiikassa havainnoidaan ja haetaan tietoa. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle. Oppiaineen luonteeseen kuuluu vastauksen järkevyyden arvioiminen. Ohjataan oppilasta ymmärtämään oppiaineen kumulatiivinen luonne ja jatkuvan työskentelyn tärkeys.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilas ymmärtää, että matematiikka on yleismaailmallinen tiede, joka osaa tehdä yhteistyötä, luottaa toisiin ja arvostaa muiden osaamista. Kannustetaan oppilasta täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti, kirjallisesti ja käyttäen hyväksi tietotekniikkaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilasta ohjataan huolehtimaan työvälineistään ja tehtävistään, sekä oman arjen aikataulutuksesta. Matematiikan opetus ohjaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa sekä hän oppii järkevästi käyttämään teknologiaa matematiikan opiskelussa.

L4 Monilukutaito: Monilukutaito on matematiikassa sekä sisältö että väline. Oppilasta ohjataan ymmärtämään matematiikan kannalta olennaiset numeeriset, symboliset ja kuvalliset osa-alueet. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia graafisia esityksiä. Ongelmanratkaisussa käytetään apuna esim. kuvia, kaavioita ja symboleja, joiden avulla pyritään selkeään matemaattiseen ilmaisuun. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan teknologiaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Opetuksessa hyödynnetään teknologisia sovelluksia ja sähköisiä oppimisympäristöjä. Ohjelmoidaan. Tietää matematiikan olevan kansainvälinen "kieli" ja oppii hyödyntämään TVT:tä kansainvälisessä vuorovaikutuksessa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys: Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä, jossa matematiikan opetus tukee oppilaan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa. Oppilas harjaantuu suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja ja tekemään johtopäätöksiä. Matematiikka tarjoaa oppilaalle jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kannustetaan oppilasta suunnittelemaan ja ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Rohkaistaan oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Matematiikan opetus edistää oppilaan osallisuutta, vaikutusmahdollisuuksia ja opastaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja -leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapo. Tieto- ja viestintäteknologiaa sekä laskinta hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Jokaisella oppilaalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden ma-

temaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esilletuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Matematiikan arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota / arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1-S5	Ongelmaratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.

Käsitteelliset ja tiedonala-kohtaiset tavoitteet			
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä	S1-S5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehitymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometriin käsitteisiin	S4	Geometrian käsitteet ja geometrinen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä	S4	Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

14.4.1 YMPÄRISTÖOPPI

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon-että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohdaksi on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä

kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana¹⁶⁰ ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omista tutkimuksista saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Vuosiluokilla 3-6 ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet		
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	S1-S6	
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	L1, L7

¹⁶⁰ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 §

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisössään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1-S6	L3, L7
Tutkimisen ja toimimisen taidot		

T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	L1, L7
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	S1-S6	L1, L5
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	S1-S6	L1, L2, L5
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	L2, L3, L5
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	S1-S6	L3
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	S2-S6	L3
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	S1-S6	L2, L3
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	L5, L4
Tiedot ja ymmärrys		
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä	S1-S6	L1
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1-S6	L1, L5
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	S1-S6	L2, L4, L5
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	S1, S3-S6	L1
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja	S3-S6	L1, L5
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	L1
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	L1
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapaa, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa	S1-S3, S6	L1, L3

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Minä ihmisenä: Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Pehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen: Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan: Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediaa.

S4 Ympäristön tutkiminen: Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjautusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut: Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmioita. Pehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

Sisältöaluetavoitteet	3. luokka	4. luokka	5. luokka	6. luokka
S1 Minä ihmisenä T1-6 ja T8 ja T10-15 ja T19	Yhdessä toimiminen, kaveritaidot	Itsetunto Terveelliset elämäntavat	Ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot Kasvu ja kehitys Murrosiän muutokset ja vaikutus Ikäkauden mukainen seksuaalinen kehitys Ihmisen lisääntyminen	Nuoreksi kasvaminen Seksuaalisuuden kehittyminen Päihteet ja päihteettömyys
S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen T1-15 ja T17-19	Sähkölaitteet, sähköturvallisuus Polkupyörä, polkupyöräily Liikennesäännöt Vesiturvallisuus Ryhmässä toimiminen	Tapaturmat ja ensiapu Vastuulliset valinnat arjessa, rahan käyttäminen Yhdessä toimiminen ja erilaisuuden kunnioittaminen	Näkö, valo ja ääni, kuulo Kuulon suojelu Ilma Voima ja liike Koneiden merkitys arjessa Kasvun erot ja yksilöllisyyden kunnioittaminen Opiskelu- ja kaveritaidot	Vastuulliset valinnat Vastuu itsestä ja muista Nuoren ihmissuhteet
S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan T1-16 ja T19	Lähiympäristön havainnointi ja tutkiminen Vesi ja rannat elinympäristönä Vesien ja rantojen eliölajeja Suomi ja Suomen alueet	Metsät ja suot Metsien ja soiden eliölajeja Pohjoismaat ja Baltia sekä Itämeren alue	Eurooppa maanosana Maapallon luonto eri alueilla, erityisesti pohjoisilla alueilla	Eri maanosia ja niiden kulttuuria
	Kartan periaatteet			
S4 Ympäristön tutkiminen T1-18	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä.	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä.	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä.	Tutkitaan, sovelletaan, analysoidaan ja kootaan tutkimustuloksia muihin sisältöalueisiin liittyvistä ilmiöistä.
S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut T1-18	Veden ominaisuudet, olomuodot ja kiertokulku. Lämpötila ja sää. Kylmältä suojautuminen	Maatila ja puutarha Ruokaa Kainuusta ja maailmalta. Ravintoketju.	Aurinkokunta, avaruus Vuorokaudenajat, vuodenajat Maapallon kasvillisuusvyöhykkeet	Yhteyttäminen Energiamuodot Palaminen

S6 Kestä- vän tulevai- suuden ra- kentami- nen T1-19	Suomen väestö, vä- hemmistöt	Metsien kestävä käyttö	Kierrätys	Ilmastonmuutos
---	---------------------------------	---------------------------	-----------	----------------

Laaja-alainen osaaminen ympäristötiedossa vuosiluokilla 3-6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Ympäristötieto on viiden eri tiedonalueen integroitu oppiaine. Näin se mahdollistaa monialaisten opintokokonaisuuksien rakentamisen. Siihen sopii myös hyvin ilmiöpohjainen opetus, jossa oppilas voi opiskella itseään kiinnostavia kysymyksiä. Oppilas oppii suunnittelemaan toteuttamaan ja arvioimaan omaa oppimistaan sekä työskentelemään pitkäjänteisesti. Ympäristötiedossa tulee paljon uusia käsitteitä, joita harjoitellaan. Käsitteiden oppiminen auttaa ympäristön hahmottamista ja ymmärtämään ihmistoiminnan vaikutusta ympäristöön. Oppilaat tekevät pieniä tutkimuksia itseään kiinnostavista aihepiireistä sekä yksilötyönä että ryhmissä, sekä koulun tiloissa että koulun ympäristössä. He työskentelevät ohjatusta fysiikan ja kemian ilmiöiden parissa. Kaikkiin näihin töihin voidaan liittää tutkimusasetelma. Tutkimuksissa hyödynnetään myös tietotekniikkaa: aineiston käsittely, raportointi ja julkaisu. Oppilaat tekevät retkiä joka luokka-asteella. Oppilaita tuetaan tekemään havaintoja eri aisteilla sekä opitaan käyttämään erilaisia havainnointi ja tutkimusvälineitä kuten kiikarit ja luuppi myös digitaaliset mittaus- ja tutkimusvälineet otetaan mahdollisuuksien mukaan käyttöön. Oppilaat käyvät vähintään kerran myös jollakin maakunnallisesti merkittävällä luontokohteella. Tehdään yhteistyötä paikallisten ja maakunnallisten toimijoiden kanssa. Paikallisina painoituksina ovat metsäekosysteemi, bioenergia, maatalous ja luontoliikunta sekä luonnon merkitys hyvinvoinnille.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Tutkimustulosten esittämisessä ja julkaisussa oppilaat käyttävät erilaisia ilmaisutapoja. Heitä kannustetaan myös ilmaisemaan perustellusti erilaisia näkemyksiä. Oppilaita kannustetaan luovuuteen ja kekseliäisyyteen arjen teknologiataitojen harjoittelussa. Vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaitojen opettelu innostaa oppilaita ilmaisemaan itseään tunnistamaan erilaisia rooleja ja harjaannuttaa tunnetaitoja. Yhteistyötahoina ovat esimerkiksi paikallisteatterit, seurakunnat, MLL ja nuorisotoimi. Omaa kulttuuri-identiteettiä tuetaan kotiseututuntemuksella ja retkeilyillä. Kainuulaisena painopisteenä on luonto ja metsäkulttuuri. Oppimisessa käytetään myös videointia ja kuvaamista. Elokuvat ja erilaiset virtuaaliset ympäristöt tukevat elämyksellisyyttä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjentaidot: Oppilaan ympäristötietous ja kotiseututuntemus tukee oppilaan mahdollisuuksia vaikuttaa omaan lähiympäristöönsä. Ympäristövastuulliset ja kestävän kehityksen mukaiset arjentaidot lisäävät oppilaan mahdollisuuksia vaikuttaa ja vahvistavat hänen arvostustaan kestäväan kehitykseen. Tärkeää on että koko koulun toimintakulttuuri tukee kestäväan kehityksen tavoitteita.

Opetellaan arjen teknologisten sovellusten turvallista käyttöä. Harjoitellaan ensiaputaitoja ja tapaturmien ennaltaehkäisyä. Tehdään yhteistyötä mm. kouluterveydenhoitajan, palolaitoksen ja poliisin kanssa. Retket lähiympäristöön opettavat oppilaita liikkumaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Itsestä huolehtimisen valmiuksia antavat kasvuun ja kehitykseen liittyvä opetus sekä terveyttä ylläpitävien ja edistävien tietojen ja taitojen opettelu. Vuorovaikutustaidot, tunnetaidot ja itseilmaisun taidot voimaannuttavat ja antavat välineitä sosiaaliseen kanssakäymiseen, kaveruuteen ja vastoinkäymisten käsittelyyn. Näiden taitojen harjoittelua tukevat hyvin yhteisölliset opetusmenetelmät ja mm. luokkien välinen yhteistyö, teemapäivät, koko koulun tapahtumat ja tukioppilastoiminta. Paikallisena painoituksena ovat lähiruoka, luonnon antimien hyödyntäminen, metsä- ja riistakulttuuri, jokamiehenoikeudet, vastuullinen kulutus ja kulutuksen vähentäminen sekä aineettomien hyödykkeiden merkitys hyvinvoinnille. Turvallisuustaidoissa painottuu vesillä liikkuminen.

L4 Monilukutaito: Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään monipuolisesti kaikissa tutkimuksen teon vai-

heissa. Opetellaan sosiaalisen median vastuullista käyttöä vuorovaikutuksen välineenä. Tutkimustulosten julkaisussa käytetään erilaisia välineitä ja kuvia. Tiedonhankinnassa opetellaan kriittistä tiedonlähteen arviointia ja tulkintaa. Omia ja toisten tutkimuksia ja tutkimustuloksia harjoitellaan arvioimaan kriittisesti.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Tietotekniikkaa käytetään monipuolisesti sekä opetuksessa että oppimisen välineenä. Pieniä tutkimustehtäviä tehdään tietokoneella: aineistonkeruu, -käsittely raportointi ja julkaisu sekä kriittinen tiedonlähteiden arviointi. Myös mittauksissa ja havainnoinnissa voidaan käyttää digitaalista välineistöä. Tietokoneisiin tutustutaan myös ohjelmoinnin ja tekniikan kautta. Tietokoneella voidaan tehdä ja käyttää erilaisia malleja, joiden avulla oppilasta ohjataan ymmärtämään teknologiaa, luonnon lainalaisuuksia, ympäristöä ja ihmistä. Maantiedossa harjoitellaan karttaohjelmien ja paikannusjärjestelmien käyttöä. Harjoitellaan tarkoituksenmukaista sosiaalisen median käyttöä esimerkiksi osallisuudessa ja vaikuttamistutkimuksessa. Pelillisyyttä voidaan hyödyntää käsitteiden opiskelussa ja uusien asioiden mallintamisessa. Vuorovaikutustaitojen harjoittelua tukevat videoinnit, animaatio ja kuvallinen ilmaisu.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaat harjoittelevat työelämätaitoja projektien ja monialaisten opintokokonaisuuksien yhteydessä. Tärkeitä taitoja ovat suunnittelu ja ideointi, ohjeiden lukutaito, pitkäjänteinen työskentely ja vastuu yhteisistä ja omista työvälineistä, niiden huollosta ja säilytyksestä. Oppilaat tutustuvat ympäristötiedon alan ammatteihin. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden vanhempien osaamista ja yhteistyökumppaneita.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Koulun toimintakulttuuri tukee osallisuutta ja kestävää kehitystä. Oppilaat osallistuvat koulun kestävän kehityksen toimiin suunnitelmallisesti sekä tutustuvat kunnan kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen mm. jätehuolto, kierrätys ja ympäristönsuunnittelu. Retkeilyt kehittävät oppilaiden ympäristöherkkyyttä sekä luonnon ja oman elinympäristön arvostusta. Oppilaat toteuttavat itse suunnittelemansa yhteistyöprojektin, joka liittyy kestäväan elämäntapaan, luonnonsuojeluun tai turvalliseen ja viihtyisään ympäristöön. Näin he harjoittelevat osallisuutta ja vaikuttamista.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutus-tilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä

kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskeissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsitteisiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämissuositusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.

Ympäristötiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 3-6

Ympäristötiedon osalta siirtymävaiheisiin riittävät koulun normaalit oppilaan siirtokäytännöt. Ympäristötiedossa retkeillään ja tehdään laborointeja sekä kasvatuskokeita. Tämä vaatii ohjaavaa työtä ja asettaa vaatimuksensa työskentely-ympäristölle. Oppimisympäristöinä käytetään monipuolisesti ympäristön ja yhteistyökumppaneiden tarjoamia mahdollisuuksia.

Ympäristöopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkitykselliseksi itselleen	S1-S6	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.
Tutkimisen ja toimimisen taidot			
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	S1-S6	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	S1-S6	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	S1-S6	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	S2-S6	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	S1-S6	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.
Tiedot ja ymmärrys			
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteita ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	S1-S6	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintointojen ja kehityksen ymmärtämiseen	S1, S3-S6	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoinnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnan ja kehityksen.

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja	S3-S6	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemaan alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fyysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fyysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä.
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapaa, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa.	S1-S3, S6	Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumusten tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämäntapaa eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.

14.4.2 USKONTO

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatte-

luun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 3-6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluuyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	L1
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	L1, L2
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2	L2, L3, L4
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	L1, L2
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	L2
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3	L7
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	L2
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	L1, L3, L6
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3	L1
---	----	----

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Sisällöissä keskitytään uskonnon lähteisiin, pyhiin kirjoihin ja henkilöihin sekä musiikkiin, symboleihin, pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin. Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon oppi, tavat, rituaalit ja yhteisöt sekä uskonnon sisäinen monimuotoisuus. Tarkastellaan uskonnon keskeisiä kertomuksia ja niiden vuorovaikutusta taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksen sisältöjä ovat kristinusko, muut uskonnot ja uskonnottomuus suomalaisessa kulttuurissa ja arjessa. Tutustutaan erityisesti koulun lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja niiden pyhiin tiloihin. Opetuksessa tarkastellaan Suomen ja Euroopan katsomuksellista ja uskonnollista taustaa ja nykytilaa. Sisällöt valitaan niin, että muodostuu kokonaiskuva Euroopan uskonnollisista juurista ja erityisesti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin perussisällöistä ja merkityksestä. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskontoon liittyvien teemojen käsittely mediassa ja populaarikulttuurissa.

S3 Hyvä elämä: Keskeisiä sisältöjä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohdinnan kohteena ovat oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä globaali vastuu. Tärkeitä sisältöjä ovat elämäntaidot, itsetuntemus ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Tutustutaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin eettisiin opetuksiin sekä eri uskontojen ja katsomusten yhteisiin eettisiin käsityksiin. Käsitellään YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta. Sisällöt antavat oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Asioita tarkastellaan kerronnallisuuden, draaman, kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden alustava käsitteellistäminen. Uskonnon opetuksessa käydetään sisältöjen oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa korostetaan kiireettömyyttä ja keskustelua. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Tavoitteena on ilmentää koulussa edustettujen uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja kehittyvä kielitaito. Keskeisten käsitteiden ymmärtämistä tuetaan. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvis-

tetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetus suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan luku- vuositodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

3-6 luokilla uskonnon arvioinnissa korostuvat alaluokkia enemmän ainekohtaiset tiedot oman elämän taitojen rinnalla. Oppilaat osallistuvat sekä tietojen että taitojen arviointiin koko ajan saadakseen realistisen kuvan omasta oppimisestaan ja kehittymisestään. Arviointi on monipuolista.

Uskonnon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.

T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteisään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävänsä tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävänsä tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiin osana itsearviointia.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen pohjalta.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyylilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähi-alueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsumuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulusta sääntöä, rakkautta kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kulaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämäkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaille välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	<p>S1 UT, VT, katekismus, virsikirja vuosiluokkiin soveltuvin osin</p> <p>3lk VT keskeisimmät kertomukset</p> <p>4lk Herran siunaus, Seurakunnan elämää, oma kotikirkko ja seurakunta</p> <p>5lk Vuorisaarna, Isä meidän -rukous, lähetyskäsky, Jeesuksen elämä ja alkuseurakunta, kristinuskon laajeneminen Raamatun kertomusten pohjalta</p> <p>6lk Kristinuskon laajeneminen Raamatun kertomusten pohjalta, uskontunnustus, opetellaan käyttämään esim. RaamattuNet -palvelua, Virsivisaa</p>	L1 Kriittisen ajattelun kehittämistä esim. tekstilähteitä vertailemalla. Yhteistyötaitojen harjoittelua projekteissa, ryhmätöissä jne.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	<p>S1 3-4lk Oman seurakunnan toimintaan tutustuminen soveltuvin osin</p> <p>5lk Esirukous, rukous, oppilaiden omien kokemusten ja oman seurakunnan kautta</p> <p>6lk Oman uskonnon pyhät paikat (Jerusalem, Vatikaani, Wittenberg), erilaiset uskonnolliset rakennukset (kirkko, kappeli, moskeija, temppeli, luostari, seurakuntakoti jne.) sekä joku kristillinen tapa tarkemmin ja omakohtaisesti dokumentoituna</p>	L1, L2 Esim. vertaisoppimista ja oman paikan oppimista sukupolvien ketjussa. Taiteen ja kulttuurin tutkimista ja tulkintaa, ilmaisua ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua. Monipuolisesti erilaisiin työskentelytapoihin tutustumista. Erilaisten uskontojen ja kulttuurin ymmärryksen lisääminen, positiivisten mielikuvien lisääminen, luovuuteen kannustaminen.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	<p>S1, S2 3lk Lasten Raamattu ja lapsille suunnattu uskonnollinen kirjallisuus tutuksi, uskonnolliset lasten videot yms.</p> <p>4lk Jeesuksen vertaukset, kristilliset symbolit etsitään esim. omasta kirkosta joka omakohtaisesti tai virtuaalisesti</p> <p>5lk</p>	L2, L3, L4 Tässä kokonaisuudessa esim. taiteeseen ja kulttuuriin tutustuminen ja tulkinta, ilmaisun ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen, sääntöjen ja sopimusten noudattaminen, symbolin lukutaitojen kehittyminen ja vertailu, lisätään kulttuurillista tietoisuutta

	<p>Raamatusta esim. sananlaskuja, Laulujen laulu, aikakirjat esimerkkeinä erilaisista teksteistä jne.</p> <p>6lk Maailmanuskontojen keskeisimmät symbolit ja tavat, uskonnollinen taide ja musiikki eri aikakausilla, uskonnollisia aiheita mediassa ja populaarikulttuurissa TVT -taitoja hyödyntäen</p>	<p>sekä kaikkien aistien käyttöä opiskelussa</p>
<p>T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä</p>	<p>S1, S2, S3 5lk Samana tapahtuman hakemista useasta evankeliumista, historian tutkimustieto ja Jeesuksen elämä rinnakkain</p> <p>6lk Perehtymistä historiallisiin ja tieteellisiin tulkintoihin esim. tiedonhaku netistä, vertailevan taulukon tekoa.</p>	<p>L4, L5, L6 Esim. fiktion, faktan ja mielipiteen erottelu, tiedon vertailu, vertailu- ja ajattelutaitojen kehittäminen päättelyn ja vuorovaikutussuhteiden pohtimisen avulla. Oman työn loppuunsaattamisen harjoittelu.</p>
<p>T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan</p>	<p>S1, S3 3lk Joku Suomessa tällä hetkellä toimiva uskonnollinen yhteisö lähemmin</p> <p>4lk Useampaan uskonnolliseen yhteisöön tutustuminen oppilaiden lähipiirissä</p> <p>5lk Kristinuskon synty ja laajeneminen maailman uskonnoksi</p> <p>6lk Lähi-idän uskontojen maantieteelliset ja kulttuuriset lähtökohdat tutuksi etsien yhtäläisyyksiä juutalaisuudesta, kristinuskosta ja islamista. Pohdintaa ja tiedon etsintää uskontojen ja uskonottomuuden nykytilanteista</p>	<p>L1, L2 Esim. kriittisen ajattelun kehittyminen. Vertaisoppiminen. Kulttuurien vertailu. Hyvän käytöksen opettelu. Monipuolista tiedon haun harjoittelua, kriittisen ajattelun kehittämistä ja vertailua opetellaan. Opetellaan hyväksymään ja etsimään faktatietoa erilaisista maailmankatsomuksista ja uskonottomuudesta.</p>
<p>T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa</p>	<p>S3 3lk Oman kotikirkon ja seurakunnan taide ja musiikki-kielämä, arkkitehtuuri soveltuvin osin</p> <p>4lk Lasten kristillinen kirjallisuus ja taide soveltuvin osin</p> <p>5lk Kristillisten kirkkojen eriytyminen</p> <p>6lk</p>	<p>L2 Esim. mahdollinen vertaisoppiminen, kansainvälisyys ja kulttuurinen vertailu ja vuorovaikutus. Tieto -taitojen ja vuorovaikutustaitojen kasvattamista eri kristillisiä suuntauksia ja uskonto-kuntia sekä uskonottomia kohtaan. Lähdekritiikin harjoittelua. Monipuolista TVT -taitojen harjoittelua</p>

	<p>Uskonnot ja niiden vaikutukset mm. länsimaiseen lainsäädäntöön. Lähetystyö, uskonnot ja ristiriidat</p> <p>5.-6.-luokilla soveltuen: uskonnollinen arkkitehtuuri, taide ja musiikki, kirjallisuus, tanssi, teatteri, media ja populaarikulttuuri sekä uskontojen tutkimus lyhyesti esiteltyinä tieteenalana</p>	
<p>T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa</p>	<p>S1, S3 3lk Osallistumisia erilaisiin uskonnollisiin tilaisuuksiin mahdollisuuksien mukaan</p> <p>4lk Eri uskontojen tapoihin ja kulttuuriin tutustumista, ensisijaisesti oman koulun ja kotiseudun uskontoihin</p> <p>5lk Eri uskontojen pyhäkköihin ja tapoihin tutustumista, uskonottomuuden ymmärtämistä</p> <p>6lk. Erilaisuuden ymmärtämistä ja hyväksymistä, mahdollisuuksien mukaan vierailuja erilaisiin uskonnollisiin yhteisöihin (virtuaalisesti) tai uskonnollisista yhteisöistä vierailuja sekä lasten omia kokemuksia matkoilta jne.</p>	<p>L2, L5, L6 Yhteistyötä erilaisten uskonnollisten järjestöjen kanssa, kouluvierailuja, vierailuja tarpeen vaatiessa virtuaalisesti esim. moskeijaan, helluntaiseurakunnan temppeleihin jne. Harjoittelaan ihmisenä kasvamisen taitoja, suvaitsevaisuutta ja asioiden tarkastelua muiden näkökulmista lähtien.</p>
<p>T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin</p>	<p>S1, S2, S3 3lk Toisten ihmisten huomioiminen ja kunnioittaminen Jeesuksen opetusten pohjalta, ihmisenä kasvamisen taitojen harjoittelua arkipäivän tilanteissa</p> <p>4lk Lasten oikeuksien julistus, esim. SPR:n, MLL:n tai muun vapaaehtoisjärjestön toimintaan tutustuminen</p> <p>5lk 10 käskyä, Kultainen sääntö ja siitä johdettava ekumeeninen ja solidaarinen yhteistyö, lähetystyö ja jatkuva, arkipäivän toisten ihmisten huomioiminen, arvostaminen ja auttaminen</p> <p>6lk Ihmisoikeuksien julistus ja Lasten oikeuksien julistus, kristillisen etiikan pohjalta kehittynyt suomalainen ja länsimainen lainsäädäntö, ekumenia, johonkin kansainväliseen avustusjärjestöön (esim.</p>	<p>L7 Erilaisten tiedonhankintamenetelmien monipuolinen käyttö. Demokratia ja vastuunkanto -käsitteiden harjoittelua. Yhteiskunnalliseen epätasa-arvoisuuteen tutustuminen. Joitakin kokemuksia esim. yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella esim. vierailu vanhainkotiin. Median vaikutuksen ja vastuullisen tiedottamisen pohdiskelua.</p>

	Punaiseen ristiin/Punainen puolikuu sisarjärjestöön, MLL, Lääkärit yli rajojen jne.) tutustutaan tarkemmin, etsitään populaarikulttuurista uskonnollisia yhteyksiä esim. YouTube	
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3 3-4lk Lasten oikeuksien päivä 20.11., toisen ihmisen kunnioittaminen arkipäivän tilanteiden kautta 5lk Kultainen sääntö ja Jeesuksen opetukset YK:n ihmisoikeuksien julistus 6lk Tasa-arvoisuus esim. siirtolaisuus - pakolaisuus Raamatun kertomuksissa ja tänä päivänä	L2 Oppilaita rohkaistaan luottamaan itseensä, perustelemaan ajatuksiaan ja kuuntelemaan itseään ja toisia sekä löytämään luovia, yhteisöjä tukevia ratkaisuja. Harjoitellaan argumentointia ja vuorovaikutussuhhteita. Blogi/mielipidekirjoitus tms.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3 Lähtökohtana ihmisen vastuu ympäristön ja luonnon hyvinvoinnista luomiskertomus 3lk Omaan kasvuun ja kehitykseen sekä luontoon ja ympäristöön liittyvää arvopohdintaa esim. millaisia ovat hyvät yhteistyötaidot, omasta työympäristöstä, luokasta, koulun ja kodin lähiympäristöstä jne. huolehtiminen 4lk. Laajemmin ympäristöstä huolehtiminen ja omien valintojen vaikutusten pohdinta ympäristön tilaan liittyen, laajemmin omien arvojen pohdintaa esimerkkien pohjalta 5lk Edellisten lisäksi laajemmin ympäristöystävällinen ajattelu vs. saastuminen, ihmisen vastuu elinympäristöstään luomiskertomuksen perusteella 6lk Ihmisen hyvän elämän edellytykset, esim. epäitsekkyys/itsekkyyys, vapaus/vastuu. Voidaan kutsua esim. asiantuntija vierailijoita keskustelua herättelemään tai etsiä sellaisia netistä	L1, L3, L6 Esim. tiedon monipuolista etsimistä, kriittisen ajattelun ja omien tavoitteiden asettelua, omien ja toisten arvojen käsittelyä, sääntöjen ja sopimusten harjoittelua, kestävän kehityksen arvojen sisäistämistä, oman vastuunkannon harjoittelua. Voidaan toteuttaa esimerkiksi mielipidekirjoitus, asiantuntijan haastattelu, elokuva, animaatio, ryhmätutkimus.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan	S1, S2, S3 3lk Oma tahto/toisen huomioiminen, arkipäivän elämän tilanteita ja niihin liittyvien arvojen tutkimista, tunteiden nimeämisen opettelua. Harjoitellaan sosiaalisesti hyväksyttäviä tapoja ilmaista omia tunteitaan.	L1, L4, L6, L7 Harjoitellaan kysymysten asettelua ja tiedonhakua itsenäisesti ja ryhmässä. Ymmärretään ja kokeillaan erilaisia näkökulmia asioihin ja tunteisiin: empatian ja kuvittelukyvyyn kehittämistä.

<p>sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään</p>	<p>4lk Tunteiden käsittelyn pohjana Raamatun kertomukset. Omien tunteiden ja arvojen nimeämisen harjoittelua, sovittamisen harjoittelua.</p> <p>5lk Arkielämän tilanteisiin liittyviä vaikeampia arvovalintoja yhdistettynä kristilliseen ajatteluun</p> <p>6lk Omien mielipiteiden ja arvojen perustelua ja pohdintaa esim. raittius, riippuvuudet, vastuullisuus.</p>	<p>Monilukutaidon harjoittelua Oman vastuunkannon opettelua. Yritteliäisyyttä harjoitellaan samoin rauhan, tasa-arvon, ihmisoikeuksien ja demokratia taitojen harjoittelu Esim. elokuva, animaatio, tunnekorttien valmistus, näytelmä tms.</p>
<p>T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään</p>	<p>S3 3-6lk Luomiskertomuksesta ihminen Jumalan kuvana, ihmistä suurempi rakkaus elämän voimavarana</p> <p>3lk Epäonnistumisen siedon harjoittelua yksin ja ryhmässä, onnistuneiden oppimiskokemusten vahvistamista</p> <p>4lk Omien ja luokkatovereiden vahvuuksien nimeämistä, yhteistyötaitojen opiskelua</p> <p>5lk Oman kasvun ja kehityksen tutkimista ja arviointia, omien arvojen ja tunteiden tunnistelun opiskelua, yhteistyön harjoittelua</p> <p>6lk Epävarmuuden ja oman keskeneräisyyden hyväksymistä, oman identiteetin vahvistamista, jokainen on arvokas ja hyväksytty omana itsenään</p>	<p>L1 Vertaisoppimista, omien arvojen ja moninaisten näkökulmien hakemista, luovien ratkaisumallien hakemista sekä vuorovaikutussuhteiden hahmottamisen harjoittelua. Keskeistä on oman itsensä hyväksyminen keskentekeoisena, kehittyvänä ihmisenä ja saman arvon antamisen harjoittelua kanssaihmiä kohtaan arkipäivän tilanteissa.</p>

ORTODOKSINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetus suunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa paneudutaan ortodoksisen uskonopin lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat liturgisen elämän peruspiirteet, pyhät mysteerit ja kirkolliset toimitukset arjessa ja juhlassa. Perehdytään Vanhan Testamentin kirjallisuuteen ortodoksisen opetuksen näkökulmasta sekä Jeesuksen elämävaiheisiin ja opetukseen evankeliumeissa sekä kirkkovuoden tapahtumissa. Opetuksessa tarkastellaan kirkon syntyä sekä Paavalin ja muiden apostolien toimintaa. Tutkitaan Suomen ortodoksisen kir-

kon tunnuspiirteitä, kirkkoa uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuria ja siihen liittyvää symboliikkaa. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki, kirkkotaide sekä ortodoksisuuden vaikutus ja näkyminen medioissa kotimaassa ja maailmalla.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat, niiden arvostaminen sekä omassa että eri uskontojen kulttuureissa. Pohditaan ortodoksisen kirkon olemusta katolisena ja apostolisena, globaalina yhteisönä. Tutustutaan keskeisiin Euroopassa vaikuttaviin uskontoihin ja eurooppalaiseen uskontokarttaan. Perehdytään islamin ja juutalaisuuden yhteisiin piirteisiin ortodoksisen kristillisyyden kanssa. Tutkitaan koulun lähialueiden uskonnollisia yhteisöjä ja uskonottomuutta elämäntutkimuksen muotona. Tutustutaan alustavasti ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä ihmisoikeuksien ja uskonnon suhteeseen.

S3 Hyvä elämä: Keskeisinä sisältöinä opetuksessa ovat ortodoksisen kirkon opetus sekä Uuden Testamentin sanoma yksilön eettisten kysymysten ohjaajana ja tukijana omassa elämässä sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Perehdytään Kymmeneen käskyyn ja pohditaan omia eettisiä valintoja ja niiden seurauksia sekä vaikutuksia itsetuntemuksen, elämäntaitojen ja myönteisen elämäntutkimuksen muodostamiseen. Opetuksessa otetaan huomioon toisen ihmisen arvostaminen, huolenpito ympäristöstä ja luonnosta sekä elämän kunnioittaminen ja kestävä tulevaisuus. Pohditaan osallistuvaa globaalia vastuun kantamista kirkon ja yksilön elämässä. Tutustutaan alustavasti eri uskontojen eettisten opetusten yhteisiin piirteisiin sekä eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteisiin piirteisiin ja syvennetään käsitystä YK:n Lapsenoikeuksien sopimuksen merkityksestä.

Ortodoksisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	<p>S1</p> <p>3Ik Raamattu pyhänä kirjana Raamatun kaksi osaa: Vanha testamentti ja Uusi testamentti Jumalan liitto ihmisen kanssa Vanhassa Testamentissa ja Uudessa Testamentissa Jeesuksen opetuksia ja ihmetekoja Pääsiäinen</p> <p>4Ik Kristuksen elämä ja opetus evankeliumeissa Kristus: ihminen ja Jumala Joulu ja Teofania Pääsiäinen Oppilaan suojeluspyhä ja hänen elämäkertansa Oman seurakunnan pyhät ja niihin liittyvät kertomukset (esim. P. Lasari Muromalainen, Kuluntalahden tsa-souna)</p> <p>5Ik Raamattu kirkon kirja, uskon lähde</p>	L1 Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita pari- ja ryhmätyöskentelyssä.

	<p>Pyhä Kolminaisuus Raamatussa Pyhä Kolminaisuus Jumalanäiti Enkelit Pääsiäinen</p> <p>6lk Apostolit Apostoli Paavali Kirkon synty ja alkukirkon elämää Marttyyrit Seurakunta ja kirkko Helatorstai ja helluntai Pääsiäinen</p>	
<p>T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin</p>	<p>S1</p> <p>3lk Ortodoksinen koululaisjumalanpalvelus Alkurukoukset ja paastorukous Liturgia Tavallisimpia kirkkoveisuja Kirkkorakennus Kodinpyhitys, kiitosrukoukset, panihida Reliikki</p> <p>4lk Ortodoksinen koululaisjumalanpalvelus Erilaisia pyhäkköjä ja kirkkorakennuksia Kirkollista esineistöä Vierailu pyhäkössä Paasto Katumuksen sakramentti Sairaanvoitelun sakramentti Rippi-isä ja hengellinen ohjaus Kirkkoisät Pappeus Lähetystyö Diakoniatyö Suomen ortodoksinen kirkko</p> <p>5lk Ortodoksinen koululaisjumalanpalvelus Uskontunnustus; Pyhä Kolminaisuus, kirkon oppi Kirkkomusiikki ja ikonitaide uskon lähteenä, säilyttäjinä ja elävöittäjinä Ehtooveisu Ajan pyhittäminen: juhlan ja arjen vuorottelu, kirkkovuosi Juhlien jako suuriin juhliin: Kristuksen ja Jumalanäidin juhlat</p>	<p>L1, L2 Oppilasta ohjataan käyttämään itselle sopivia työtapoja; esim. draama, yhteistoiminnallista oppimista oppilaiden ATK- taitoja hyödyntäen niin että oppilas pääsee tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin (www.ortoboxi.fi, ortodoksi.net).</p>

	<p>Juhlien tropareita ja tapahtumaikoneja</p> <p>6lk Ortodoksinen koululaisjumalanpalvelus Luostarit uskon säilyttäjinä ja lähetystyön sydäminä Karjalan valistajat Seurakunnan toimijat ja toiminta Ajan pyhittäminen, kirkkovuosi paastoineen Pääsiäisen ajan tapahtumat Lasaruksen lauantaista pääsiäiseen ja liturgiikka Vuorokauden jumalanpalveluskierto Jeesuksen rukous Rukous ennen ehtoollista Ehtoollinen Kirkko: eukaristinen yhteisö Vigilia, liturgiaa edeltävä palvelus Liturgia ja paastoliturgia</p>	
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvasuutta	<p>S1, S2</p> <p>Jumalanpalvelukset ja toimitukset kirkossa sekä kotona: liturgia (3-6lk), paastoliturgia (6lk), kodinpyhitys (3-6lk), kiitosrukoushetket (3-6lk), panihida (3-6lk); osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin (3-6lk) Sanastoa (3-6lk) Symboliikka: kirkkorakennus, papiston vaatteet, saatot (3-6lk) Kirkkomusiikki (3-6lk) Raamattu ja traditio (3-6lk) Marttyyrit (5-6lk) Katolisuus ja apostolisuus kristinuskossa (5-6lk)</p>	<p>L2, L3, L4</p> <p>Oppilaita ohjataan asettamaan toiseen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä. Opetaan siihen liittyviä toimintatapoja (esim. tunnustuksellisuuden hyväksyminen). Opetuksessa käytetään eri aisteja symbolien tutustumiseen: sanalliset, visuaaliset, audiovisuaaliset (myös virtuaaliset lähteet) kinesteettiset.</p>
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	<p>S1, S2, S3</p> <p>3lk Raamatun käytön perusteet Pienimuotoisia projekteja yksin ja yhdessä Ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa oppilaiden kiinnostuksen mukaan</p> <p>4lk Raamatun käytön perusteet Pienimuotoisia projekteja yksin ja yhdessä Ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa oppilaiden kiinnostuksen mukaan</p>	<p>L4, L5, L6</p> <p>Opetuksessa käytetään eri aisteja symbolien tutustumiseen: sanalliset, visuaaliset, audiovisuaaliset (myös virtuaaliset lähteet) kinesteettiset. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta (L4)</p>

	<p>5-6lk Projekteja yksin ja yhdessä Projektien vertaisarviointia Ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa</p>	<p>oppilaiden ATK- taitoja hyödyntäen (L5) ja harjoittelemalla erilaisia tehtäviä kirkossa esim. ponomari (L6)</p>
<p>T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan</p>	<p>S1, S2</p> <p>3lk Pyhä ja arki eri uskonnoissa ja kulttuureissa Käsitellään muita paikallisia uskontoja asiantuntijavierailujen ja vierailujen avulla Projekteja yksin ja yhdessä Projektien vertaisarviointia Ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa</p> <p>4lk Abrahamin uskonnot: syntyhistoriaa, opin yhteisiä piirteitä, Pyhät kirjat, paasto, pyhät ihmiset, näkymätön maailma</p> <p>5lk Katolisuus ja apostolisuus kristinuskossa Ekumenia, ekumeeninen rukousviikko Ortodoksisuus Suomessa, Euroopassa ja maailmassa: globaali ortodoksisuus</p> <p>6lk Marttyyrit, luostarit ja paastot kristinuskossa ja muissa uskonnoissa Uskonnottomuus, ateismi, maallistuminen Uskonnot nyky-Euroopassa ja niiden ilmeneminen ihmisten arjessa Uskontodialogi</p>	<p>L1, L2 Ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja tarkastelemaan tietolähteitä monipuolisesti.</p>
<p>T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa</p>	<p>S2</p> <p>Abrahamin uskonnot: syntyhistoriaa, opin yhteisiä piirteitä, pyhät kirjat, paasto, pyhät ihmiset, näkymätön maailma (3-6lk) Marttyyrit (5-6lk) Uskonnottomuus, ateismi, maallistuminen (5-6lk) Pyhä ja arki (3-6lk) Ekumenia, ekumeeninen rukousviikko (3-6lk) Ajankohtaiset uskontoon liittyvät aiheet mediassa (5-6lk) Uskontodialogi (5-6lk) Käsitellään muita paikallisia uskontoja asiantuntijavierailujen ja vierailujen avulla (3-6lk)</p>	<p>L2 Oppilaita kannustetaan kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla (esim. kirjeenvaihtoon, Skype videopuhelu jne.).</p>
<p>T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää</p>	<p>S1, S3</p> <p>Oman kirkon tapoja, vahvistetaan opittua (3-6lk)</p>	<p>L2, L5, L6</p>

<p>sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa</p>	<p>Jumalanpalvelukset ja toimitukset kirkossa sekä kotona: liturgia (3-6lk), paastoliturgia (6lk), kodinpyhitys (3lk), kiitosrukoukset (3-6lk), panihida (3-6lk); osallistutaan koululaisjumalanpalveluksiin (3-6lk) Yhteisön jäsenenä (3-6lk) Oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot (3-6lk) Toisen ihmisen huomioiminen (3-6lk)</p>	<p>Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, puolustamiseen (L2) ja tieto- ja viestintäteknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön sekä hyviin käytöstapoihin (L5). Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa (L6).</p>
<p>T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin</p>	<p>S1, S2, S3</p> <p>3lk Itsestä huolehtiminen Yhteisön jäsenenä toimiminen Toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot Some-etiikkaa 10 käskyä Laupias samarialainen – toisen auttaminen Viisas rakentaja - elämänarvot Fariseus ja publikaani - nöyryys Tuhlaajapoika - anteeksiantaminen Elämä lahjana Tasa-arvo: ulkonäkö, menestys</p> <p>4lk Ympäristöystävällinen ajattelu, ekososiaalinen ajattelu, kestävä elämä: epätsekkyys Toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot Rakkauden kaksoiskäsky Tasa-arvo: eri-ikäiset ihmiset, terveys</p> <p>5lk Ympäristöystävällinen ajattelu, ekososiaalinen ajattelu, kestävä elämä: omasta luopuminen Filantropia, globaali vastuu, pakolaisuus Kultainen sääntö Kylväjä – ihmisenä kasvaminen, ortodoksinen ihmiskäsitys Toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovaikutuksessa, keskustelun taidot Viihderippuvuus Ihmisoikeudet uskonnoissa Eri uskontojen välinen kunnioitus</p>	<p>L7 Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä niin kouluyhteisössä kuin myös yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.</p>

	<p>Tasa-arvo: sukupuolinen tasa-arvo</p> <p>6lk Ympäristöystävällinen ajattelu, ekososiaalinen ajattelu, kestävä elämä: hyvän tekeminen Paasto ja paastorukouksen sisältö Vuorisaarna Toisen ihmisen huomioiminen ja oma rooli vuorovai- kutuksessa, keskustelun taidot Ihmisoikeudet – marttyyrit ja uskon puolustajat Tasa-arvo: alueellinen eriarvoisuus, rikkaat/köyhät, ra- sismi, syrjäytyminen</p>	
<p>T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmis- oikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuk- sien sopimukseen si- sältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökul- masta</p>	<p>S2, S3</p> <p>3lk Lapsen oikeuksien sopimus omassa elämässä, Lapsen oikeuksien päivä 20.11.</p> <p>4lk Oppilas vähemmistön jäsenenä Koulun vähemmistöryhmiä Lapsen oikeuksien sopimus omassa elämässä, Lapsen oikeuksien päivä 20.11.</p> <p>5lk Suomalaisia vähemmistöjä Lapsen oikeuksien sopimus omassa elämässä, Lapsen oikeuksien päivä 20.11.</p> <p>6lk Globaali talous ihmisoikeuksien näkökulmasta Lapsen oikeuksien sopimus, Lapsen oikeuksien päivä 20.11.</p>	<p>L2 Koulutyössä opitaan tun- temaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oi- keuksien sopimukseen</p>
<p>T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eet- tisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuu- den näkökulmasta</p>	<p>S2, S3</p> <p>3lk Miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini Omien tekojen seuraukset Omat teot arjessa kestävän tulevaisuuden näkökul- masta Paasto</p> <p>4lk Miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini Vastuu omista teoista Omat teot arjessa kestävän tulevaisuuden näkökul- masta Paasto</p> <p>5lk</p>	<p>L1, L3, L6 Oppilaat kehittyvät tun- nistamaan pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja vuorovai- kutussuhteita (L1) Oppilaalla on tilaisuuksia harjoitella yhteiseen hy- vinvointiin ja turvallisuus- teen vaikuttavia toimin- tatapoja (L3) Koulutyöhön sisällyte- tään toimintaa, jossa op- pilaat saavat kokemuksia toisten hyväksi toimimi-</p>

	<p>Miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini Vastuu omista teoista Omat teot arjessa kestäväen tulevaisuuden näkökulmasta Kirkon opetus luomakunnasta Paasto Kilvoittelu</p> <p>6lk Miten toiset vaikuttavat arvoihini ja mielipiteisiini Vastuu omista teoista Omat teot arjessa kestäväen tulevaisuuden näkökulmasta Ajankohtaisten kysymysten eettistä pohdintaa Paasto Kilvoittelu</p>	<p>sesta (esim. Kummitoiminta, tukioppilas, jne.) (L6)</p>
<p>T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiin ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään</p>	<p>S1, S2, S3</p> <p>3-6lk Eettinen pohdinta Raamatun kertomusten pohjalta Omien ajatusten kertominen Mielipiteiden perusteleminen Toisen mielipiteen kunnioittaminen Toisen asemaan asettuminen Empatiataitojen harjoittelu</p>	<p>L1, L4, L6, L7 Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia (L1) Kehitetään monilukutaitoa vuorovaikutuksessa tarkastelemalla fiktiota, faktaa ja mielipiteitä (L4) Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa (L6) Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä (L7)</p>
<p>T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään</p>	<p>S3 3-6lk Ihminen Jumalan kuvana Luomiskertomus</p>	<p>L1 Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia. Heitä autetaan hahmotamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset löytää uusia oivalluksia sekä</p>

		harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.
--	--	--

ISLAM

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Islamin opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat Koraani, perimätieto ja islamin opillinen perusta. Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen tradition vaikutusta kulttuuriin, arkkitehtuuriin ja islamilaiseen taiteeseen. Tutustutaan Islamin maailmanlaajuiseen vaikutukseen Antiikin kirjallisuuden ja kommentaarien kautta. Opetuksessa otetaan huomioon Islamin pyhät paikat ja niiden merkitys. Sisältöjen valinnassa tärkeitä ovat islamilaisen perinteen ikäkauteen sopivat uskonnolliset opetukset ja kertomukset. Tutustutaan uskonnollisiin symboleihin, juhliin ja islamilaiseen kalenteriin. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskonnollisen kielen erityispiirteet, islamilainen terminologia ja sen yhdistävä vaikutus islamilaisessa maailmassa. Perehdytään islamin monimuotoisuuteen ja tutkitaan tarinoita profeetoista islamin opin kehityksen näkökulmasta. Opetuksessa tutustutaan islamin historiaan Euroopassa ja islamiin Suomessa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa keskeisinä sisältöinä ovat juutalaisuus, kristinusko ja islam. Perehdytään niitä yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja pyhiin kirjoituksiin. Tutkitaan juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin vaikutusta eurooppalaiseen kulttuuriin. Opetuksessa otetaan huomioon Suomessa vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt ja uskontodialogin merkitys sekä uskonnot mediassa ja populaarikulttuurissa sekä uskontojen rooli maailmanrauhan rakentamisessa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen etiikan perusteita ja elämän arvoja. Perehdytään käsitteeseen kielletystä ja sallitusta islamissa sekä syntikäsitteeseen. Pohditaan ihmisen ja luonnon suhdetta sekä globaalivastuuta. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisen oikeus elämään ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Pohditaan uskon ja tekojen välistä suhdetta, islamilaisia käytöstapoja, myötäelämisen taitoa ja oppilaiden elämästä nousevia eettisiä kysymyksiä.

Vuosiluokat 3-6

Kajaanin kaupungissa oppilaat saattavat opiskella joissakin kouluissa luokilla 1-6 ja 3-6 samassa ryhmässä. Opiskelu ja tehtävät tehdään jokaisen omaa luokkatasoaan vastaavalla tasolla. Islamin uskonnon opetuksen tavoitteet ja sisällöt Kajaanin kaupungissa 3 – 6 luokilla ovat pääsääntöisesti samat, sisältöjä syventäen ja eriyttäen oppijan yksilölliset tarpeet huomioiden. 5 – 6 luokkien sisältöjä on jonkin verran eritelty keskeisissä sisällöissä.

Tavoitteet

- Vahvistaa tietämystään islamin keskeisistä opillisista piirteistä
- Tutustua Koraaniin ja omaksuu laajemmin Koraanin lyhyitä suuria merkityksineen
- Oppia peruspilarit (Arkan al – Islaam)

- Oppia uskonpilarit (Arkan al – Imaan)
- Tutustua islamilaiseen perimätietoon (hadith)
- Syventää tietämystään Profeetta Muhammedin elämän vaiheista ja oppii lisää keskeisiä profeettoja
- Tutustua elämään islamilaisissa uskonnollisissa yhdyskunnissa
- Hahmottaa islamilaisen kalenterivuoden ja juhlapyhien yksilöllisen sekä yhteisöllisen merkityksen
- Laajentaa maantieteellistä ymmärrystään islamin merkityksestä ihmiskunnalle ja yksilölle
- Tutustua alustavasti maailmanuskontoihin ja ymmärtää islamin, kristinuskon ja juutalaisuuden yhteisen historian
- Tutustua islamilaiseen etiikkaan

Keskeiset sisällöt

- Koraani ja profeetta Muhammedin opetukset ja luonne
 - Koraanin keskeisiä opetuksia tutustumalla suuriin ja pohtimalla niiden sisältöä (esimerkiksi surat al Fiil, surat Annasr, surat al Kawthar, surat Quraish)
 - Koraanin rakenne ja merkitys arjessa
 - Perimätieto (hadith)
 - Profeetta Muhammedin elämä ja hänen seuralaisensa (Assahaabah)
 - Päivittäiset rukoukset (Fajr-Dhuhr, 'Asr, Maghrib, 'Ishaa)
 - Islamin laki (sharia)
- Islamin historiaa ja erityispiirteitä
 - Keskeiset asiat islamin synnystä ja varhaisista vaiheista
 - Profeettojen elämänkerrat (esimerkiksi Yunus (Joonas), Ishaq(Iisak), Yaqub (Jaakob), Yusuf(Joosef), Bnyamin(Benjamin))
 - Islam maailmassa: islamin kehitys ja leviäminen, islam tänään
 - Islamin pääsuunnat ja yhtenäisyys (wahdat)
 - Islamilainen kulttuuri, taide ja tiede
 - Islamilainen etiikka ja moraali
 - 5-6lk: kielletyt ja sallitut asiat, eläinten kohtelu
- Islamilaisen yhdyskunnan toiminta Kajaanissa
 - Tutustuminen moskeijaan, käyttäytyminen moskeijassa
 - Muslimina Suomessa, Kajaanissa ja muualla maailmassa
- Islamilainen kalenterivuosi
 - Muslimien yhteiset vuosijuhlat: paaston päättymisen juhla(Id al-Fitr) ja pyhiinvaelluksen päättymisen juhla (Id al-Adha)
 - Marginaaliset juhlat sekä islamin monimuotoisuus juhlaperinteissä
 - Islamilainen ajanlasku (hijra)
- Maailman uskonnot sekä suomalainen katsomusperinne
 - Yleiskuva suomalaisesta uskontoperinteestä ja sen historiaa
 - Uskonnot ja uskonnoton ajattelu Suomessa, monikulttuurisuus ja uskonnonvapaus
 - Islam, kristinuskon ja juutalaisuus sukulaiskuskontoina
- Ihminen eettisenä olentona
 - Islamilaisen etiikan peruspainotukset sekä sallittu/kielletty (halal/haram) käsitteet
 - Eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistaminen, pohtiminen ja soveltaminen

- o Ihminen oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaajana

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Oppilas tuntee keskeiset asiat Koraanista ja islamista siten, että voi käyttää oppimaansa tiedon hankkimiseen.

Oppilas

- Tuntee Koraanin lyhyitä lukuja ja profeetta Muhammedin opetuksia
- Tietää islamin peruspilarit
- Hahmottaa islamin historiaa
- Tuntee jumalanpalvelimisen ('Ibaadah) merkityksen osana muslimin elämää
- Tuntee islamin uskonnollisia juhlia ja niiden sisältöjä ja tapoja

Oppilas alkaa hahmottaa uskontoa ilmiönä

Oppilas

- Ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta
- Tunnistaa uskonnollisia symboleja, käsitteitä ja kielikuvia
- Näkee uskontojen vaikutuksia omassa elämässään ja lähiympäristössään
- Ymmärtää mitä tarkoitetaan maailmanuskunnoilla ja osaa suhteuttaa omansa kokonaisuuteen

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa

Oppilas

- Hahmottaa alustavasti uskonnon ja tiedon perusluonnetta
- Osaa tarkastella itselleen läheisiä elämänskysymyksiä ja osaa keskustella omasta katsomuksestaan
- Pystyy ikäkauttansa vastaavasti hahmottamaan omaa maailmankatsomustaan

Oppilas osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla

Oppilas

- Kykenee eettiseen pohdintaan
- Tunnistaa, hyväksyy ja kunnioittaa erilaisiin uskontoihin ja elämänskatsomuksiin sitoutuneita ihmisiä omassa lähipiirissään
- Tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä ja ottaa niitä huomioon omassa elämässään.

14.4.4 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämänskatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänskatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänskatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Elämänkatsomuksellisen oppiaineen käsittelemisestä

Elämänkatsomustiedossa oppilasryhmät ovat usein pieniä muodostuen usean vuosikurssin oppilaista. Tämän vuoksi ei ole ollut tarkoituksenmukaista jakaa maakunnallista opetussuunnitelmaoppiaineesta erillisten vuosikurssien sisällöiksi. Tätä ajattelua tukee myös käytettävissä oleva oppimateriaali. Tuntijaosta ja koulujen oppilasryhmistä johtuen tulevat oppilasryhmät muodostumaan Kainuun kouluissa pääasiassa 1 -6 luokkien tai 7 – 9 luokkien oppilaista. Tästä johtuen elämänkatsomustiedon keskeiset sisällöt on jaettu 1 -2, 3 -6. ja 7 -9 luokkien ryhmiin. Tästä syystä on syytä korostaa, että muodostettavissa oppilasryhmissä on ainetta opettavan opettajan pidettävä huolta siitä, että oppilaan edetessä vuosikurssilta toiselle, hän saa tavoitteiden ja keskeisen sisällön mukaisen opetuksen eri vuosikurssien aikana. Elämänkatsomustiedon opetus muodostaa jatkumon läpi perusopetuksen. Siirtymävaiheissa oppilasta tuetaan opetussuunnitelman perusteiden luvussa 14.1 kuvatulla tavalla.

Vuosiluokilla 3-6 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	L1, L2, L3, L7
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	L1, L4, L5
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1-S3	L1, L4
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1-S3	L3, L7

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	S2-S4	L2, L4, L5
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	L1, L2
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1- S4	L1, L2, L5
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1- S3	L2, L7
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeus-etiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	L2, L3
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	L5, L6, L7

Elämäkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämäkatsomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

S2 Erilaisia elämäntapoja: Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävästä kehityksestä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

Vuosiluokilla 3-6 elämäkatsomustiedon opetuksen erityisenä *tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan*. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden *eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita*.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4 Arkielämän säännöt ja niiden noudattaminen. Käsitys väärästä ja oikeasta. Oman elämän arvot esim. onnellisuus, hyvä elämä ja niiden soveltaminen arkielämän tilanteisiin esim. pelot, ystävyys, erilaiset tunteet. Omien mielipiteiden ilmaisun harjoittaminen ja toisten mielipiteiden kuuntelu ja kunnioittaminen. Erilaisiin käsitteisiin tutustuminen esim. luonto, elämä, maailma, normi).	L1, L2, L3, L7 L1 Moninaisten työtapojen käyttäminen esim. keskustelut, vierailut ja toiminnallisuus sekä leikit ja pelillisuus L2 Vuorovaikutus, yhteistyö, hyvä käytös, toisten arvostaminen L3 Arjen taitojen harjoittelu esim. itsestä ja toisesta huolehtiminen L7 Käytännön toiminta hyvän elämän ja kestävä kehityksen periaatteista käsin
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4 Omien mielipiteiden ja ajatusten perustelu sekä niistä keskusteleminen toisten kanssa. Tosiasioiden ja mielipiteiden erottaminen toisistaan Hyvän ja asianmukaisen perustelun tunnistaminen.	L1, L4, L5 L1 Kuunteleminen, vuorovaikutussuhteiden arvioiminen, asioiden keskinäisten suhteiden hahmottaminen, oman sisäisen tiedon pohtiminen, kannustaminen vaihtoehtojen näkökulmien hahmottamiseen L4 Taito hankkia, yhdistää, muokata tietoa eri merkityksissä. Faktan ja fiktion erottaminen, kriittinen ajattelu L5 TVT:n vastuullinen ja turvallinen käyttö, medialukutaito (esim. lähdekritiikki)
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1-S3 Arkielämän syy- ja seuraussuhteet esim. menen myöhään nukkumaan, olen koulussa väsynyt. Oman toiminnan vaikutusten arviointi. Ihmisten toiminnan eettistä arviointia	L1, L4 L1 Tiedon pohtiminen, näkökulmien hahmottaminen L4 Oppimisen taitojen kehittyminen, medialukutaito
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1-S3 Arkielämän asiat, joissa voi itse ottaa vastuuta esim. huoneen siivoaminen. Toisten kunnioittaminen esim. pohditaan miten voidaan auttaa toisia. Sopimusten ja lupauksen merkitys arkisin esimerkein. Luonnosta huolehtiminen esim. metsäretki.	L3, L7 L1 Toiminnalliset työtavat esimerkiksi roskien kerääminen, lintujen ruokkiminen, metsäretki L3 Vastuun kantaminen omasta ja toisten työstä. Kes-

		tävän kuluttamisen ja turvallisuuden merkitys. Sosiaalisten taitojen kehitys L7 Yhteistyö, ristiriidat, ratkaisut ja päätöksenteko. Omakoh- taisen luontosuhteen pohdinta ja merkitys. Omien valintojen merkityksen ymmärtäminen itsensä, toisten ja luonnon kan- nalta
T5 ohjata oppilas tutus- tumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maa- ilman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninai- suutta ilmiönä.	S2-S4 Pohditaan mitä kulttuuri ja kulttuuriperintö tarkoittavat esimerkkien kautta. Kulttuurien eroja ja vaikutuksia yksinkertaisten esimer- kien avulla Esimerkkien avulla suomalainen ja muu kulttuuriperintö. Pääpaino suomalaisessa ja lähiseudun kulttuurissa, joka konkretisoi ai- hepiirin oppilaille esim. vierailuja, jotka monipuolistavat kulttuurikokemusta.	L2, L4, L5 Mahdollisuuksien mukaan in- tegroidaan maantietoon L2 Rohkaistaan kansainväli- seen yhteistyöhön (esim. ulko- maisen kirjekaverin etsiminen, TVT:n ja sosiaalisen median ja oppilaiden omien kokemusten hyödyntäminen). Oma kulttuu- riympäristö ennen ja nyt L4 Erilaisten symbolijärjestel- mien tulkitseminen ja kulttuu- risen monimuotoisuuden hah- mottaminen L5 TVT:n käyttö esim. Prezi, PowerPoint, tiedonhaku, pelit
T6 tukea oppilasta ra- kentamaan katsomuk- sellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4 Oman identiteetin rakentaminen eri näkö- kulmista käsin. Mitä katsomuksellisuus tar- koittaa ja millaisia katsomuksia maailmassa on (pääpiirteitä muutamasta esimerkistä). Huomioidaan mahdollisuuksien mukaan op- pilaiden kiinnostuksen kohteet katsomuk- sista, kulttuureista tai uskonnoista ja tutus- tutaan niihin Tutustuminen kainuulaisen kulttuurin eri- tyispiirteisiin.	L1, L2 L1 Tutkiva ja luova työskentely, yhdessä tekeminen erilaisia työtapoja käyttäen syventyen aiheeseen L2 KV-yhteistyö mahdollisuuksien mukaan, taiteen ja kult- tuurin tulkinta
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvi- oimaan omaa katsomuk- sellista oppimistaan	S1- S4 Oppilas oppii asettamaan itselleen oppimis- tavoitteita ja etenemään niitä kohti. Tässä voidaan käyttää apuna esim. oppimispäivä- kirjoja, portfolioa tai arviointikeskusteluja.	L1, L2, L5 L1 Työn suunnittelu, tavoittei- den asettaminen, työskentelyn ja edistymisen arviointi L2 Oppimisen ilo L5 TVT:n käyttö esim. oppimis- päiväkirja blogissa tai netissä L7 Kouluympäristöön vaikutta- minen, omaan oppimiseen vai- kuttaminen
T8 rohkaista oppilasta il- maisemaan katsomus- taan ja kuuntelemaan	S1- S3 Oppilas hahmottaa mikä on hänen katso- muksensa, katsomuskäsite avautuu henkilö- kohtaisesti. Avoimuus muiden mielipiteille,	L2, L7

muiden katsomuksellisia kannanottoja	suvaitsevaisuus, yhdenvertaisuus-käsitteen ymmärtäminen, toisten kunnioittaminen, kuuntelutaito.	L2 Ohjataan oppilasta asettumaan toisen asemaan ja kunnioittamaan hänen näkemystään ja kulttuurista moninaisuutta L7 Median hyödyntäminen oman näkemyksensä ilmaisussa. Yhteistyö, ristiriitojen käsittely luokkayhteisössä
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3 Lasten oikeudet konkreettisin esimerkein. Sadut ja tarinat ihmisoikeusrikkomusten näyttämönä. Omien oikeuksien, mutta myös niiden mukana tulevien vastuiden ja velvollisuuksien ymmärtäminen.	L2, L3 L2 Toisten arvostaminen L3 Yksityisten rajojen suojaaminen, omien vastuiden ja oikeuksien tunteminen ja niiden eettinen käyttö
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4 Oppilasta kannustetaan tekemään oma-aloitteisesti erilaisia arjen asioita ja tuetaan eettistä käytöstä hänen omassa elämässään (esim. koulukaverin auttaminen, roskien siivous, sääntöjen noudattaminen).	L5, L6, L7 L5 TVT:tä arvioidaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja opitaan toimimaan vastuullisena kuluttajana L6 Rohkaistaan oma-aloitteellisuuteen, positiivisen työskentelyasenteen luominen, yritteliäisyys L6 Itsenäisen ja vuorovaikutuksellisen työskentelyn harjoittelu L7 Kiinnostuksen herättäminen yhteisiä asioita kohtaan (esim. oppilaskunnassa toimiminen, luokkaretken järjestäminen)

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Työtapojen valinnassa oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa jokainen oppilas kokee tulevaisuutensa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioon ottavaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnallisissa aktiviteeteissa otetaan huomioon elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa

omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Elämäkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Elämäkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolidistusta varten opettaja käyttää elämäkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Elämäkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet Opetuksen tavoitteena on	Sisäl- töalu- eet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluita sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Päätelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1, S2, S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaisen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	S2, S3, S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa

			esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1, S2, S3	Vuorovaikutus- taidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

14.4.8 HISTORIA

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennyttään lisäksi historian tutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Vuosiluokilla 4-6 historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus mennyttä aikaa, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja.

Historian opetuksen päämääränä on, että historian opetusta saatuaan oppilas osaa erottaa faktatiedot ja tulkinnat, eläytyy, hahmottaa, kasvaa aktiiviseksi, kuvailee, käyttää käsitteitä, lukee ja analysoi, nimeää motiiveja, on omaksunut periaatteita, pohtii, selittää, soveltaa, tekee päteviä tulkintoja, tunnistaa syitä ja seurauksia, tuntee ja ymmärtää. Lisäksi hänen identiteettinsä rakentuu.

Oppilas hankkii tietoja, harjoittelee, käyttää tietoja, paneutuu, perehtyy, soveltaa hankittua tietoa suullisesti ja kirjallisesti, tekee johtopäätöksiä, tekee tulkintoja ja tutkii ohjatusti.

Opettaja antaa palautetta, auttaa, avaa teksteissä käytettyjä käsitteitä, edistää, harjaannuttaa, herättää kiinnostusta, johdattaa, kehittää, korostaa, käsittelee, perehdyttää, rohkaisee, tukee ja vahvistaa.

Opetuksessa korostetaan elämyksellisiä, toiminnallisia, tutkivia ja vuorovaikutteisia työtapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi draama, erilaisten lähteiden tutkiminen, kerronta sekä leikit ja pelit. Opetuksessa myös vahvistetaan historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitellaan tulkintojen tekemistä.

Opiskelussa korostuu tietojen hankkiminen ja käyttäminen yksin ja yhdessä toisten kanssa myös tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen. Historian eri aiheet mahdollistavat hyvin integroinnin eri oppiaineisiin kuten äidinkieleen, maantietoon, uskontoon, musiikkiin ja kuvaamataitoon. Opiskelussa korostuu tietojen hankkiminen ja käyttäminen yksin ja yhdessä toisten kanssa. Monipuolisessa tiedon haussa tieto- ja viestintätekniikkaa käytettäessä kriittinen ajattelu ja oikeat hakutekniikat ovat avainasemassa.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	Miksi historiaa opiskellaan?	Sisältää kaikki laaja-alaisen osaamisen tavoitteet
Tiedon hankkiminen menneisyydestä		
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5 Mistä lähteitä löytyy ja mitä lähde kertoo? Arjen lähteet. Tyypilliset paikalliset ja kansalliset lähteet Fiktio ja faktan erottaminen. Lähteen luotettavuus. Digiarkistot ja kuvat. Lähteiden säilyvyys ja säilyttäminen, esim. rakennukset, kuvat ja taideteokset. Erilaisten lähteiden tulkinta ja havaitseminen eri aikakausina esim. valokuvat, kirjeet, esineet, rakennukset, taideteokset, tarinat, kertomukset yms. Oman suvun tarinat.	L1-L7

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5 Historiallinen tieto eri aikakausina. Pyritään tehtävien avulla ohjaamaan oppilasta yksin ja ryhmässä esittämään kysymyksiä ja tulkintoja historiallisesta tiedosta.	L1, L2, L4-L7
Historian ilmiöiden ymmärtäminen		
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5 Tiedon jäsentäminen, esimerkiksi aikajana ja ajatuskartta. Käsitteiden avaaminen. Eri aikakausien tyypillisiä piirteitä, esim. taiteet, vaatteet, arjen esineet, tieteen keksinnöt, työkalut.	L1, L2, L3
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5 Eriaiset motiivit oman elämän parantamiseksi, kuten esimerkiksi sodat, löytöretket, viljelymenetelmien kehittäminen. Arjen motiivit omassa ja perheen elämässä, sekä vertailu historian eri aikakausiin.	L2-L4, L6, L7
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5 Yksilön valintojen ja tekojen merkitys ympäristölle ja yhteiskunnalle eri aikakausina. Erialaisten motiivien vaikutukset ihmisten elämässä, esim. maailmankuvan muutos.	L2, L4, L7
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1-S5 Asutuksen leviäminen ja asumisolojen kehitys. Syntyperän merkitys ihmisen elämässä, esim. säädyt/rahvas. Yksilön valintojen ja tekojen merkitys ympäristölle ja yhteiskunnalle eri aikakausina.	L1-L7
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	S1-S5 Ohjataan oppilasta näkemään ihminen ympäristönsä muovaajana ja tunnistamaan menneisyyden merkitys nykyhetkessä ja tulevaisuudessa. Eri aikakausien ominaispiirteet esim. ravinnon hankinta, asuminen, taiteet, tieteet, talous.	L1, L2, L4, L7
Historiallisen tiedon käyttäminen		
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä	S1-S5 Päätely- ja ongelmanratkaisutaitojen kehittäminen. Miksi asiat tapahtuvat? Ajallisen taustan ymmärtäminen ja vertaaminen nykyisyyteen. Voidaan demonstroida historiallista päätöksentekoa, esim. draaman keinoin Caesarin murha.	L1, L2, L4
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	S1-S5 Lähteiden vertaileva tulkinta ja kriittisyys. Tarkastellaan tapahtumia eri osapuolien näkökulmasta, eri lähteiden kautta esim. huijarilähteet, propaganda ja Internet.	L1-L7
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1-S5	L2-L4, L6, L7

	Arjen taidot ja säännöt eri aikakausina. Erilaiset motiivit oman elämän parantamiseksi, kuten esim. sodat, löytöretket ja viljelymenetelmien kehittäminen. Oppilaat voivat sijoittaa kuvitteellisia ihmisiä eri aikakausille ja luoda tarinoita, näytelmiä, piirroksia. Harjoitellaan pienimuotoista projektityöskentelyä, ryhmässä toimimista ja yhteistyötä.	
--	--	--

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 4-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Historian opiskelu on hyvä aloittaa perehtymällä historian tiedon luonteeseen oppilaan suvun tai lähiyhteisön menneisyyden avulla. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty: Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö: Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

S3 Keskiaika: Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuurisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

S4 Uuden ajan murrosvaihe: Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

S5 Suomi osana Ruotsia: Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.

Sisällöt valitaan niin, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti. S1-S5 sisältöalueissa paikallisuus otetaan huomioon perehtymällä oman paikkakunnan historiaan sisältöalueen mukaisesti.

Kronologisesti käsiteltävät sisältöalueet voisivat olla seuraavat:

- Ihminen kivikaudella: kekseliäs ihminen, Suomen ensimmäiset asukkaat, kuvat kallioissa
- Korkeakulttuurit: Maanviljely, ammatit, Kaksoisvirtainmaa, Egypti, Faarao
- Pronssi- ja rautakausi Suomessa: elämää ko. kausilla
- Antiikin Kreikka: demokratia, Persialaissodat, Ateena, Sparta, Aleksanteri Suuri
- Antiikin Rooma: perustaminen, tasavalta, Puunilaissodat, keisarit, hajoaminen, antiikin perintö
- Viikinkiaika: viikingit - kauppiat vai soturit, Idäntie, muut viikinkiretket
- Euroopan keskiaika: ritarit ja linnat, elämää keskiajalla, kristinusko, ristiretket, islamin leviäminen
- Keskiaika Suomessa: arkielämä maalla ja kaupungeissa, linnat, kirkko ja papit opettajina
- Uuden ajan alku: löytöretket, maailmankuvan muuttuminen, renessanssi, uskonpuhdistus
- Uusi aika Suomessa: Kalmarin Unioni, Vaasat, Nuijasota, Agricola

- Itsevaltiuden aika: Ranska, Englanti, barokki
- Ruotsin suurvalta-aika: Ruotsi suurvallaksi, Brahe, Pietari Suuri, Suuri Pohjansota
- Suomi 1700-luvulla, Säädyt, rokokoo, kustavilaisuus
- Vallankumousten aika: valistus, Amerikan siirtokunnat, Ranskan vallankumous, Napoleon
Tarkoista sisältöjen vuosiluokkarajoista tulisi luopua. Pääasia on, että asiat tulevat opetettua ja opitua alaluokkien aikana.

Temaattisesti käsiteltävät sisältöalueet voisivat olla seuraavat:

- Omat juuret: oma perhe, suku ja kotiseutu
- Eurooppalaisen sivilisaation ja maailmankuvan synty: antiikin Kreikka ja Rooma, keskiaika, itsevaltius ja valistus, uskonnon vaikutus
- Suomi kivikaudelta osaksi Venäjää: kivikausi, pronssi- ja rautakausi Suomessa, Suomi osana Ruotsin valtakuntaa, autonomiseksi osaksi Venäjää
- Kivikaudelta korkeakulttuureihin: kekseliäs ihminen, maanviljely muuttaa maailmaa, kirjoitustaito, ammatit, valtiot, pronssi- ja rautakausi
- Ihminen historian pyörteissä: ihmisen asema kivikaudella (jokapäiväinen selviytyminen), korkeakulttuureissa (ammattien kehittyminen), antiikin aikana (demokratia), keskiajalla (säädyt, uskonto), uuden ajan murroksessa (itsevaltius, valistus, maailmankuvan muuttuminen)

Laaja-alainen osaaminen historiassa

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppimaan oppimisen taitoja harjoitellaan tietoisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa.
- Oppilaan aktiivinen rooli oppimisprosessissa. Kannustetaan oppilasta muodostamaan omia näkemyksiä, yhdistelemään tietoa ja perustelemaan ajatuksiaan.
- Ajattelun kehittymistä tuetaan keskustelujen, tarinoiden, kirjallisuuden, tieteen ja taiteen keinoin.
- Pyritään edistämään uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta erilaisin työkentelytavoin.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Oman taustan merkitys ja paikka sukupolvien ketjussa.
- Kotiseudun ja lähialueen kulttuuriperintöön tutustuminen.
- Tarjotaan mahdollisuuksia vuorovaikutukseen ja itseilmaisuun pelien, leikkien ja draaman keinoin.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Hyvien tapojen harjaannuttaminen.
- Tuetaan oppilasta ottamaan vastuuta itsestä ja toisista.
- Oppilaita opastetaan järkeviin teknologisiin valintoihin ja turvallisiin toimintatapoihin.

L4 Monilukutaito

- Fiktiivisten tekstien rinnalle tulevat yhä vahvemmin faktatekstit. Yksiselitteisen faktatiedon kyseenalaistaminen.

- Oppilaita ohjataan erilaisten tekstien avulla havainnoimaan, että teksteillä on erilaisia tarkoituksia. Oppilaille tarjotaan tilaisuuksia harjoitella erilaisia tiedon esittämisen muotoja.
- Oppilaita opastetaan tiedon lähteille, esimerkiksi kirjasto, digilähteet ja hakupalvelut. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen on merkityksellistä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Oppilaita ohjataan tieto- ja viestintäteknologian perustaitojen hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedonhankintaan ja tuottamiseen, sekä tietolähteiden käyttöön ja samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja oman työn arvostamiseen.
- Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- Harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisen muutoksen puolesta.
- Opetuksessa herätellään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja tutustutaan demokratian käsitteeseen.
- Oppilaille muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten lähteiden tutkimista, kerrontaa, draamaa, leikkiä ja pelejä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä itsenäisesti ja toisten kanssa. Opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 4-6

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Tekstien ymmärtämiseen ohjataan avaamalla teksteissä käytettyjä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 4-6

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioin-

nissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittämiseen.

Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

Alaluokkien arviointi

Tiedon muistamisen lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittämiseen. Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.

Keskeistä arvioinnissa

- Palaute: pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan.
- Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisu muotojen kautta osoitettu osaaminen.
- Sisältöjen muistamisen lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittämiseen.
- Historian sanallista arviota tai arvosanaa lukuvuositodistukseen antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa OPS:ssa asetettuihin tavoitteisiin.

Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on:

- Tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytyminen
- Ankkuroituminen kulttuuriympäristöön
- Aikaperspektiivin hahmottaminen
- Ihmisen toimijuuden oivaltaminen
- Historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa

Historian arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1-S5		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemustaan osana itsearviointia.

Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämismuodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1-S5	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	S1-S5	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	S1-S5	Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1-S5	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

14.4.9 YHTEISKUNTAOPPI

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiiviseksi, vastuuntuntoiseksi ja yritteliäiseksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteiseksi yhteiskunnalliseksi ja taloudelliseksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtojen mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Vuosiluokilla 4-6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 4-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja

muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja peruseriaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestäväan kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Yhteiskuntaoppi luokilla 4 - 6

Yhteiskuntaoppi kasvattaa oppilaita aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi, jotka ovat oma-aloitteisia ja päämäärätietoisia.

Päämääränä on, että yhteiskuntaopin opetusta saatuaan oppilas osaa antaa esimerkkejä, arvioida, etsiä, ymmärtää ja soveltaa tietoa, hahmottaa, hankkia ja arvioida kriittisesti tietoa, muodostaa ja ilmaista mielipiteensä, keskustella, kuunnella, kuvailla, käyttää, nähdä, osallistua, perustella näkemyksiään ja valintojaan, selittää, seurata ajankohtaisia asioita, soveltaa periaatteita, tietoja ja taitoja, toimia aktiivisesti ja rakentavasti sekä ymmärtää mm. erilaisuutta. Lisäksi hän tunnistaa omia vahvuuksiaan.

Oppilas etsii tietoa, harjaannuttaa arviointikykyään, harjoittelee, paneutuu, perehtyy, oivaltaa, omaksuu, osallistuu, pohtii, rakentaa käsitystään, tarkastelee ja tutustuu.

Opettaja antaa tiedollisen perustan, avaa käsitteitä, harjaannuttaa, huomioi, kannustaa, ohjaa, perehdyttää, rohkaisee ja tukee.

Opetuksessa korostetaan elämyksellisiä, toiminnallisia, tutkivia ja vuorovaikuttavia työtapoja, joiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Tällaisia ovat esimerkiksi draama, erilaisten lähteiden tutkiminen, kerronta, leikit ja pelit sekä oppilaan oma arki. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö tarjoaa luontevan keinon yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä. Myös netiketti, yhteisöllisyys ja yhteiset säännöt verkossa ovat osa tulevaisuuden yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita yhteiskuntaopissa voidaan opettaa.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympärivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	Arjen tutut asiat ja niiden vuorovaikutus yhteiskunnan osana; perhe, koti, päivä-koti ja koulu.	
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	Erilaisten tekojen ja valintojen seuraukset yksilölle, yhteiskunnalle ja ympäristölle.	
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys		

T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	Oikeudet ja velvollisuudet. Mihin tarvitaan yhteisiä sääntöjä?	L2, L3, L4, L7
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	Tutustumista erilaisiin medioihin, niiden vertailua ja vaikutusta omaan elämään, esimerkiksi käytetty aika ja mitä medioita on käyttänyt.	L2, L4, L5
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	Erilaisiin ammatteihin tutustuminen, esimerkiksi haastattelut. Mahdollinen tutustuminen lähiyrityksiin. Yritysideoiden kehittäminen.	L3, L4, L6, L7
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	Tutustutaan erilaisiin sääntöihin, miten ja miksi ne ovat syntyneet. Etsitään ja keksitään arjen esimerkkejä, joissa erilaiset näkemykset törmäävät (esim. välituntikiistat).	L1, L2, L4
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen		
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	Esimerkiksi luokan yhteisten sääntöjen sopiminen, tai suunnitellaan luokan yhteinen päivä. Samalla harjoitellaan vaikuttamisen taitoja (kampanjointi, lobbaus, äänestämisen).	L2, L6, L7
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	Säästäminen. Kassakuitin tutkiminen. Miten omalla kulutuksella voi vaikuttaa esim. kotimaisuus, Reilu kauppa.	L3, L4
T9 kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	Oppilaan rooli osana ryhmää, luokkaa, koulua, perheessä ja harrastuksissa. Mediakriittisyys ja median tuottaminen.	L3, L4, L5, L7

Laaja-alainen osaaminen yhteiskuntaopissa

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- Oppilaan aktiivinen rooli oppimisprosessissa. Kannustetaan oppilasta muodostamaan omia näkemyksiä, yhdistelemään tietoa ja perustelemaan ajatuksiaan.
- Kannustetaan näkemään asioita toisten silmin, löytämään vaihtoehtoja ja uusia luovia ratkaisuja.
- Keskeistä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaaminen.
- Vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- Hyvät käytöstavat.
- Syvennetään lapsen oikeuksien tuntemista osana ihmisoikeuksia.

- Koulutyössä edistetään kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Tarjotaan mahdollisuuksia vuorovaikutukseen ja itseilmaisuun.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- Opetellaan ymmärtämään sääntöjen ja sopimusten merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.
- Tutkitaan jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä kestävä kehityksen kuluttamisen käytännön merkitystä ja harjoitellaan niitä koulutyön eri tilanteissa.
- Tuetaan oppilaiden itsenäistymistä ja vastuuta itsestä ja toisista.
- Ohjataan ymmärtämään teknologian kehitystä, tutustutaan teknologian toimintaperiaatteisiin ja pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä.

L4 Monilukutaito

- Oppilaita ohjataan erilaisten tekstien avulla analyttiseen, kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon.
- Oppilaille tarjotaan tilaisuuksia harjoitella erilaisia tiedon esittämisen muotoja.
- Oppilaita opetetaan erottamaan mielipide, fiktio ja fakta.
- Ohjataan havainnoimaan tekstien erilaisia tarkoituksia.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- Pohditaan teknologian vaikutusta omaan arkeen ja kokeillaan sen tuomia vuorovaikutus- ja yhteistyömahdollisuuksia.
- Oppilaita ohjataan tieto- ja viestintäteknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.
- Oppilaita ohjataan oma-aloitteiseen ja luovaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedonhankintaan ja tuottamiseen, sekä tietolähteiden käyttöön ja samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- Oppilaita opastetaan tunnistamaan lähiympäristön yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita.
- Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä.
- Harjoitellaan yhteistyötä, neuvottelua ratkaisujen etsimistä ja päätöksentekoa sekä omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa että kouluyhteisössä.
- Oppilaille muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävä tulevaisuuden rakentamisessa.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopin tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja tiedon luomisessa, kuten simulaatioita, opetuskeskusteluja, väittelyitä ja draamaa. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ja oppilaskunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittelamisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintäteknologian käyttö tarjoaa luontevan keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäsenenä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuaan yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimia tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määriteltessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

Arviointi

- Kannustetaan palautteella oppilasta toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissä ja soveltamaan käytännössä opittuja tietoja ja taitoja
- Arvioinnissa huomioidaan monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja
- Sanallista arviota tai arvosanaa lukuvuositolodistukseen antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa OPS:ssa asetettuihin tavoitteisiin

Yhteiskuntaopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			

T1 ohjata oppilasta kiinnostamaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1-S4		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaanuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin ihmisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	S1-S3	Yhteisten sääntöjen, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	S1-S4	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksiperiä	S1-S3	Erialaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoituksiperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksiperiä.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	S1-S3	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita	S1, S4	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöön sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan,

sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja			millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kulluttamispäätöksillään on.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvalisellä ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	S1, S3	Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan väliinä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

14.4.10 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 3-6 musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Samalla he tottuvat jäsentämään aiempaa tietoisemmin musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä sekä musiikkikulttuureja. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikkua ja kuunnella kehittyvät. Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisena toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus		
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusiisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	L2, L6, L7

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen		
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	L2
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	L1, L2
T4 tarjota oppilaille mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4	L2
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	S1-S4	L1, L2, L5, L6
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito		
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisiä kokemuksia ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	L2
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	L4
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa		
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	L3
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	L1

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödynnettävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto: Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Osallisuus		
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	<p>S1-S4 3Ik Pyritään luomaan yhteismusisointiin innostava ja myönteinen oppimisilmapiiri. Oppilas harjoittelee toimimaan vastuullisesti musisoivan ryhmän jäsenenä. Oppilas tiedostaa, että jokainen osasuoritus yhdessä muiden kanssa tekee onnistuneen yhteisen tuotoksen.</p> <p>4Ik Pyritään luomaan yhteismusisointiin innostava ja myönteinen oppimisilmapiiri. Oppilas harjoittelee toimimaan vastuullisesti musisoivan ryhmän jäsenenä. Oppilas ymmärtää, että jokaisen oma suoritus, tulkinta ja ilmaisu vaikuttavat ryhmän lopputulokseen.</p> <p>5Ik Oppilaat tiedostavat innostavan ja myönteisen oppimisilmapiirin vaikutuksen yhteismusisointiin. Oppilas ymmärtää oman toiminnan vaikutuksen musisoivan ryhmän jäsenenä.</p> <p>6Ik Oppilaat tiedostavat innostavan ja myönteisen oppimisilmapiirin vaikutuksen yhteismusisointiin. Oppilas toimii vastuullisesti musisoivan ryhmän jäsenenä.</p> <p><u>Musiikkiluokkien lisätavoitteet:</u> Alaluokkien aikana tutustutaan musiikkiluokkatoimintaan sekä kasvetaan osaksi koulun musiikkiluokkayhteisöä moni-</p>	L2, L6, L7

	puolisen yhteistoiminnan kautta. Yhteisten musiikkiluokka-projektien kautta luodaan myönteinen oppimisilmapiiri ja kasvetaan vastuullisiksi ryhmän jäseniksi.	
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen		
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytm-, melodia- ja soitusoitinien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	<p>S1-S4 3Ik Ohjelmistoon valitaan runsaasti monipuolisia lauluja mm. lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Kiinnitetään huomiota luonnolliseen ja terveeseen äänenkäyttöön. Ohjataan oppilasta havainnoimaan omaa äänenkäyttöä suhteessa toisiin ryhmän jäseniin. Yhteismusisoinnissa käytetään rytmisoittimia, kehosoitin- ia, laattasoittimia, nokkahuilua, perinnesoitin- timia sekä mahdollisesti oppilaiden itsensä valmistamia soit- timia. Soittamisessa kiinnitetään huomiota soitinten oikeaan käsittelyyn ja soittotapaan.</p> <p>4Ik Ohjelmistoon valitaan runsaasti monipuolisia lauluja, mm. lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Tutustutaan moniäänisyyteen esimerkiksi kaanon-laulujen avulla. Kiinnitetään huomiota luonnolliseen ja terveeseen äänenkäyttöön. Ohjataan oppilasta havainnoimaan omaa äänenkäyttöä suhteessa toisiin ryhmän jäseniin. Yhteismusisoinnissa käytetään rytmisoittimia, kehosoitin- ia, laattasoittimia, nokkahuilua, perinnesoitin- timia sekä mahdollisesti oppilaiden itsensä valmista- mia soitin- timia. Soittamisessa kiinnitetään huomiota soitinten oikeaan käsittelyyn ja soittotapaan sekä laajennetaan soittotaitoa.</p> <p>5Ik Käytetään runsaasti monipuolista lauluohjelmistoa ja ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet. Ohjelmistossa otetaan huomioon moniäänisyys. Harjoitellaan luontevaa äänenkäyttöä äänenhuollon avulla ottaen huomioon murrosikä ja äänenmurros. Soittamisessa käytetään melodia-, soitin-, rytm- ja kehosoitin- timia monipuolisesti. Tutustutaan bändisoittimiin. Soittamisessa huomioidaan soitinten oikeaa käsittelyä ja soittotapaa.</p> <p>6Ik Käytetään runsaasti monipuolista lauluohjelmistoa ja ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet. Ohjelmistoon valitaan moniäänisiä lauluja mahdollisuuksien mukaan. Oppilas tutustuu laulamiseen</p>	L2

	<p>mikrofonin avulla. Harjoitellaan luontevaa äänenkäyttöä ja ohjataan oppilasta havaitsemaan äänenhuollon merkitys omaan hyvinvointiin. Äänenkäytössä otetaan huomioon murrosikä ja äänenmurros. Soittamisessa käytetään melodia-, sointu-, rytmi- ja kehosoittimia monipuolisesti. Soitetaan bändisoittimia. Soittamisessa huomioidaan soitinten oikeaa käsittelyä ja soittotapaa. Tutustutaan musiikkiteknologian välineisiin ja sovelluksiin.</p> <p><u>Musiikkiluokkien lisätavoitteet:</u> Jatkuvan ja tavoitteellisen kuorotoiminnan avulla ohjataan oikeaan, luontevaan ja terveeseen äänenkäyttöön.</p> <p>Oppilaita kannustetaan oman instrumentin valintaan sekä soittoharrastuksen aloittamiseen. Tässä voidaan tehdä yhteistyötä musiikkiopiston kanssa.</p> <p>Korostetaan yhteissoittotaitoa ja sitä syvennetään yleisten tavoitteiden lisäksi koulun orkesteritoiminnan avulla. Tässäkin voidaan tehdä yhteistyötä musiikkiopiston kanssa.</p>	
<p>T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunteilijoiden ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen</p>	<p>S1-S4 3lk Musiikin herättämien mielikuvien, tarinoiden ja kuvien pohjalta tehdään esimerkiksi dramatisointia ja muuta ilmaisua. Yhdistellään musiikkia, tarinoita ja kuvia mielekkäällä tavalla. Musiikkikäsitteiden ilmentäminen musiikkiliikunnan avulla esim. tempo, tasa- ja kolmijakoisuus, dynamiikka, rytmiiikka ja luova musiikkiliikunta.</p> <p>4lk Musiikin herättämien mielikuvien, tarinoiden ja kuvien pohjalta tehdään esimerkiksi dramatisointia, pantomiimiesityksiä ja muuta ilmaisua. Yhdistellään musiikkia, tarinoita ja kuvia mielekkäällä tavalla. Musiikkikäsitteiden ilmentäminen musiikkiliikunnan avulla esim. tempo, tasa- ja kolmijakoisuus, dynamiikka, rytmiiikka ja luova musiikkiliikunta.</p> <p>5-6lk Musiikin herättämien mielikuvien, tarinoiden ja kuvien pohjalta tehdään esimerkiksi dramatisointia, pantomiimiesityksiä ja muuta ilmaisua. Yhdistellään musiikkia, tarinoita ja kuvia mielekkäällä tavalla. Syvennetään musiikin peruskäsitteitä musiikkiliikunnan avulla ja harjoitellaan musiikin, tunteen ja liikkeen yhteyttä toisiinsa.</p>	<p>L1, L2</p>

<p>T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteeluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä</p>	<p>S1-S4 3-4lk Valitaan monipuolista ikätasolle sopivaa kuunteluohjelmistoa. Elämyksellisessä kuuntelussa pyritään kuunnellun musiikin ilmentämiseen eri keinoin luomalla yhteyksiä muihin taide- muotoihin (sarjakuva, still-kuva, maalaus, piirros, kertomus, draama tai liike). Harjoitellaan keskittyvää kuuntelua aktivoivien tehtävien avulla. Elämyksellisessä kuuntelussa hyödynnetään lähiympäristön konserttitarjontaa.</p> <p>5-6lk Valitaan monipuolista ikätasolle sopivaa kuunteluohjelmistoa, jossa otetaan huomioon eri aikakaudet ja tyylilajit. Käytetään eläytyvää ja keskittyvää kuuntelua eri musiikillisten ilmiöiden oppimisessa ja rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin. Elämyksellisessä kuuntelussa hyödynnetään lähiympäristön konserttitarjontaa ja kiinnitetään huomiota erityisesti konserttikäyttäytymiseen.</p>	<p>L2</p>
<p>T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen</p>	<p>S1-S4 3-4lk Harjoitellaan oman musiikin tekemistä yksin tai ryhmän jäsenenä esimerkiksi käyttäen ikäryhmälle sopivia soittimia tai kehorytmejä. Harjoitellaan säveltämistä ja improvisoimista käyttäen esimerkiksi rytmiorkesteria, pentatonista asteikkoa, keksimällä ostinatoja tai lisä-ääniä. Säveltämisen ja improvisoinnin yhteydessä harjoitellaan musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja. Hyödynnetään musiikkiteknologiaa omien tuotoksien tekemiseen, äänittämiseen tai kuvaamiseen.</p> <p>5-6lk Oman musiikin tekeminen ja improvisoiminen liikkuen, laulaen ja soittaen käyttäen ikäryhmälle sopivia soittimia tai kehorytmejä, esim. keksitään omia kehorytmi- ja rytmisoitinpartituureja. Oman pienimuotoisen sävellyksen tekeminen musiikkiteknologiaa hyödyntäen tai oman tuotoksen, kuten äänimaiseman äänittäminen tai kuvaaminen. Hyödynnetään yhteyksiä myös muihin oppiaineisiin.</p>	<p>L1, L2, L5, L6</p>
<p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</p>		
<p>T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja</p>	<p>S1-S4 3lk Tutustutaan musiikin eri lajeihin ja pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa. Tutustutaan suomalaiseen ja</p>	<p>L2</p>

<p>historiallista monimuotoisuutta</p>	<p>kainuulaiseen musiikkiperinteeseen laulaen, soittaen, liikkuen ja leikkien. Otetaan huomioon lasten omat kulttuuriset lähtökohdat.</p> <p>4lk Tutustutaan musiikin eri lajeihin ja pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa. Tutustutaan suomalaiseen, kainuulaiseen ja pohjoismaalaiseen musiikkiperinteeseen laulaen, soittaen, liikkuen ja leikkien. Otetaan huomioon lasten omat kulttuuriset lähtökohdat.</p> <p>5lk Tutustutaan Euroopan musiikkiin soittaen, laulaen, liikkuen ja kuunnellen. Ohjelmistoon valitaan sekä uutta että kansanperinteeksi muodostunutta eurooppalaista musiikkia ja kiinnitetään huomiota musiikin eri lajien eroihin ja yhtäläisyyksiin.</p> <p>6lk Tutustutaan maailman musiikkiin soittaen, laulaen, liikkuen ja kuunnellen. Ohjelmistoon valitaan sekä uutta että kansanperinteeksi muodostunutta eurooppalaista musiikkia ja havaitaan musiikin eri lajien eroja ja yhtäläisyyksiä.</p>	
<p>T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsityksiä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä</p>	<p>S1-S4 3-4lk Musisoidessa harjoitellaan musiikin peruskäsitteitä rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka. Musisoinnin yhteydessä harjoitellaan musiikin merkintätapoja, nuottien ja rytmien tunnistamista, nimeämistä ja nuottikuvasta soittamista ja laulamista.</p> <p>5-6lk Musisoidessa vahvistetaan musiikin peruskäsitteitä rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka ja harjoitellaan niiden käyttöä myös omassa musisoinnissa. Musisoinnin yhteydessä vahvistetaan musiikin merkintätapoja, nuottien ja rytmien tunnistamista, nimeämistä ja nuottikuvasta soittamista ja laulamista sekä harjoitellaan sointusoittimella soittamista nuottikuvasta.</p> <p><u>Musiikkiluokkien lisätavoitteet:</u> Alaluokkien aikana tavoitteena on suorittaa musiikinteorian perustaso 1. Oppilaille on mahdollisuus suorittaa myös musiikinteorian perustasot 2 ja 3. Teorian opetuksessa voidaan tehdä yhteistyötä musiikkiopiston kanssa.</p>	<p>L4</p>
<p>Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa</p>		

<p>T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta</p>	<p>S1-S4 3-4lk Harjoitellaan musiikin avulla rauhoittumista ja rentoutumista. Annetaan oppilaille mahdollisuus näyttää omia tunteitaan ja ilmaista omia ajatuksiaan musiikin avulla. Harjoitellaan toimimaan vastuullisesti musisoivassa ryhmässä kuunnellen ja itse samalla soittaen tai laulaen. Luokassa pyritään yhtenäiseen ääniympäristöön ja samalla kiinnitetään huomiota kuullonhuollon merkitykseen musiikin tunteilla sekä vapaa-ajalla. Soittamisessa otetaan huomioon soittimien oikea soittotapa ja soittoasento.</p> <p>5lk Rauhoitutaan ja rentoudutaan sekä annetaan oppilaille mahdollisuus näyttää omia tunteitaan ja ilmaista omia ajatuksiaan musiikin avulla. Toimitaan vastuullisesti musisoivassa ryhmässä kuunnellen ja itse samalla soittaen tai laulaen. Luokassa pyritään yhtenäiseen ääniympäristöön ja samalla kiinnitetään huomiota kuullonhuollon merkitykseen musiikin tunteilla sekä vapaa-ajalla. Ohjataan oppilaan toimintaa kohti turvallista ääniympäristöä. Soittamisessa otetaan huomioon soittimien oikea soittotapa ja soittoasento.</p> <p>6lk Rauhoitutaan ja rentoudutaan sekä annetaan oppilaille mahdollisuus näyttää omia tunteitaan ja ilmaista omia ajatuksiaan musiikin avulla. Toimitaan vastuullisesti musisoivassa ryhmässä kuunnellen ja itse samalla soittaen tai laulaen. Luokassa pyritään yhtenäiseen ääniympäristöön ja samalla kiinnitetään huomiota kuullonhuollon merkitykseen musiikin tunteilla sekä vapaa-ajalla. Oppilas ymmärtää oman toiminnan vaikutuksen turvalliseen ääniympäristöön. Soittamisessa otetaan huomioon soittimien oikea soittotapa ja soittoasento.</p>	<p>L3</p>
<p>Oppimaan oppiminen musiikissa</p>		
<p>T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.</p>	<p>S1-S4 3lk Musiikin tunteille pyritään luomaan myönteinen ja kannustava ilmapiiri. Harjoitellaan yhteisten ja oppilaiden omien tavoitteiden asettamista sekä tavoitteiden arviointia. Oppilaat harjoittelevat kannustavan palautteen antamista toisilleen. Valmistellaan yhdessä esitys, johon jokainen voi osallistua. Esityksen harjoittelussa kiinnitetään huomiota prosessin kulkuun.</p> <p>4lk Musiikin tunteille pyritään luomaan myönteinen ja kannustava ilmapiiri. Oppilaat asettavat ryhmälle yhteisiä sekä omia</p>	<p>L1</p>

	<p>tavoitteita ja arvioivat niitä. Oppilaat harjoittelevat kannustavan palautteen antamista toisilleen. Valmistellaan yhdessä esitys, johon jokainen voi osallistua. Esityksen harjoittelussa kiinnitetään huomiota prosessin kulkuun.</p> <p>5Ik Musiikin tunneille pyritään luomaan myönteinen ja kannustava ilmapiiri yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaat asettavat itselleen ja ryhmälle tavoitteita ja arvioivat edistymistään. Oppilas ymmärtää harjoittelun merkityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Oppilas ymmärtää kannustavan palautteen merkityksen yhteistoiminnassa. Musiikin tunneilla harjoitellaan itsearviointia ja vertaisarviointia.</p> <p>6Ik Musiikin tunneille pyritään luomaan myönteinen ja kannustava ilmapiiri yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaat asettavat itselleen ja ryhmälle tavoitteita ja arvioivat edistymistään. Oppilas ymmärtää harjoittelun merkityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Oppilas ymmärtää kannustavan palautteen merkityksen yhteistoiminnassa. Tunneilla hyödynnetään vertaisoppimista ja rohkaistaan oppilaita antamaan rakentavaa vertaispalautetta.</p> <p><u>Musiikkiluokkien lisätavoitteet:</u></p> <p>Yhteisten konserttien ja esiintymisten avulla harjoitellaan tavoitteiden asettamista ja seurataan niiden toteutumista.</p>	
--	---	--

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista jokaiselle oppilaalle. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ennakkoluuloton ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisiä taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, opetusvälineiden käyttöä ja ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Ratkaisuilla luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan opiskelutaitoja ja omaaloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen.

Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan luku- vuositodistusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

Musiikin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	Musiikilliset yhteistyö-taidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soitotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	Musiikki-liikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen			
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

14.4.11 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, ja-mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuripeirinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen

tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 3-6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tarkastellaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia mielipiteisiin, asenteisiin ja toimintatapoihin oppilaiden omassa elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan tutkimaan taiteilijoiden ja muun visuaalisen kulttuurin tekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina sekä erilaisissa kulttuurisissa yhteyksissä. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tietoa ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu		
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaal-	S1, S2, S3 Tutkitaan ja havainnoidaan ympäristöjä toiminnallisesti ja moniaistisesti. Työskentelyn pohjana on luonto, rakennettu ympäristö,	L1, L3, L4, L5 Paikallisia ja alueellisia kulttuurikohteita hyödyntävät

lista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	media, oppilaan oma kokemusmaailma, kulttuuri ja taide. Tutustutaan näyttelyihin ja tehdään museovierailuja (virtuaalisia ja vierailuja paikallisiin museoihin).	projektit integroituna eri oppiaineisiin, oppimisympäristöihin tai yhteisöihin.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3 Harjoitellaan keskustelemaan taiteesta, ympäristöstä ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoista, tuntemuksista ja mielipiteistä.	L2, L4, L5, L6
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3 Opetuksessa kannustetaan kuvallisuuden kehittämiseen ja omien ajatusten ja havaintojen tuottamiseen kuvallisin ja poikkeusteollisin keinoin huomioiden tekijänoikeudet.	L2, L3, L4, L5
Kuvallinen tuottaminen		
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3 Havaintoja ja ajatuksia ilmaistaan erilaisia välineitä ja tekniikoita käyttäen: <ul style="list-style-type: none"> - piirtäminen ja maalaaminen monipuolisesti eri tekniikoilla ja välineillä - rakentelu ja muotoilu esim. pienoismallit - plastinen sommittelu - grafiikan menetelmät - ympäristötaide esim. vesi, maa, lumi, muut luonnonmateriaalit - valokuvaus ja videokuvaus - verkkoympäristö, kuvankäsittely- ja piirto-ohjelmat ja animaatio - sekatekniikat 	L2, L3, L5, L6 Teemapäivät tai leirit.
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3 Ohjataan oppilasta tai oppilasryhmää tavoitteiden asettamisessa. Tuetaan työskentelyä prosessin aikana ja ohjataan itse- ja vertaisarviointiin. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään. Tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä.	L1, L2, L3, L5
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omilla kuvissaan	S1, S2, S3 Käytetään erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja mielipiteiden ilmaisemiseen: <ul style="list-style-type: none"> - viestintä omilla kuvilla - kuvasymboliikka - kuvasisältöjen avaaminen 	L1, L2, L4, L7 Esim. mainokset, julisteet, sarjakuvat, video.

Visuaalisen kulttuurin tulkinta		
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3 Tarkastellaan sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan. Mediakriittisyys huomioidaan osana opetusta.	L1, L2, L4, L5
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3 Oppilasta ohjataan tulkitsemaan kuvia tekijän ja katsojan näkökulmista sekä keskustelemaan niistä. Historiallisten, paikallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus kuviin nostetaan esille.	L1, L4, L5, L6 Tutustutaan kainuulaisiin ja Kainuussa vaikuttaneisiin taiteentekijöihin.
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3 Kuvallisen työskentelyn lähtökohdiana käytetään omia ja muiden elinympäristöjä sekä niiden kuvakulttuureja eri aikakausina.	L1, L2, L5, L6 Kuvataidetta, historiaa ja maantietoa yhdistävät työt ja laajemmat projektit.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen		
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenivistä arvoista	S1, S2, S3 Tutkitaan yhdessä taidetta, ympäristöä ja visuaalista kulttuuria sekä niiden välittämiä arvoja. Keskustellaan, mitä ajatuksia ja tunteita ne herättävät.	L3, L4, L6, L7 Median välittämä ihmiskuva, mainonta ja eettiset arvot.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3 Kulttuurinen moninaisuus huomioidaan arvostavasti sekä kuvailmaisun sisältöjä että toimintatapoja valittaessa. Aihe- ja materiaalivalinnoissa sekä välineiden käytössä painotetaan kestävästä kehityksestä, esim. kierrätysmateriaaleja käyttäen	L1, L2, L4, L7 Eri oppiaineita, kuten kuvataidetta, maantietoa, kieliä ja uskontoja yhdistäen käsitellään kulttuurista moninaisuutta.

Laaja-alainen osaaminen toteutuu monitaiteellisina kokonaisuuksina oppiaineita yhdistäen, eri keinoin toteutettuna, myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Kuvataiteen projektit voidaan toteuttaa erilaisissa oppimisympäristöissä yhteisöllisyyttä tukien.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin

ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 3-6 tarkastellaan laajenevan elinpiirin ajankohdaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Opetuksessa ohjataan taiteidenväliseen ja temaattiseen lähestymistapaan. Oppilaita kannustetaan suhtautumaan kriittisesti eri tietolähteisiin. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä hyödynnetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuviisitoistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.

Kuvataiteen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Siisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaantamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuun yksin ja ryhmän jäsenenä
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3	Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdesään omia kuvia
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	S1, S2, S3	Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia

14.4.12 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmotamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaallisen maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuuksiin sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 3-6 käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstämistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestäväen kehityksen näkökulmista.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1 Ideointi S2 Suunnittelu S3 Kokeilu S4 Tekeminen S5 Soveltaminen S6 Dokumentointi ja arviointi	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	L1 L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	L2 L4: Monilukutaito L5
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3, S5	L4 L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.	S1-S5	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot L6
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	S1,S2,S6	L5
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	L1 L4 L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	L1,L3,L7

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppiaineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

S1 Ideointi: Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu: Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

S4 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

S5 Soveltaminen: Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi: Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

3-4 luokilla opetus voidaan järjestää vuorokurssiperiaatteella. Opettaja valitsee tekniikat ja huolehtii, että ne toteutuvat kahden vuoden aikana.

Luokka 3.	Luokka 4.
<p>Ompelu</p> <ul style="list-style-type: none"> - ompelukoneen turvallinen peruskäyttö: koneen osat, langoittaminen, perusompeleet, huollittelu, sauma, päärme - pieni ompelutyö 	<p>Ompelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koneompeleen kertaus, uutena koriste- ja jousto-ompeleet, mahdollisesti napinläpi <p>S1, S2, S4, S6 T2 (L1, L5), T3 (L2, L4, L5), T4 (L4, L6)</p>

S2, S3, S4, S6
T4 (L4, L6), T6 (L5)

Mahdollisesti lisäksi: jokin kankaan kuviointi ja/tai erikoistekniikka

S3

Silittäminen:

- silitysväran säätäminen ja turvallinen käyttö

S4

T4 (L4, L6)

Lankatyö - virkkaaminen tai neulonta:

- uutena virkkaamiseen kiinteä silmukka, työn siisti päättelemine
- neulonta: silmukoiden luominen, oikea silmukka, edestakaisneule, silmukoiden päättelemine, työn päättely, viimeistely

S2, S3

T4 (L4, L6), T5 (L3, L6)

Puun työstäminen:

- suorakulman piirto
- sahaus: oikea sahaustekniikka, sahan valinta
- kappaleen kiinnitystavat höyläpenkkiin
- naulaus
- poraus, käsikäyttöinen pora
- puukon käyttö
- pintakäsittely vesiohenteisella lakalla tai maalilla

S2, S3, S4, S6

T4 (L4, L6), T6 (L5)

Metallin työstäminen:

- metallilangan katkaiseminen ja taivutus

S3

T4 (L4, L6)

Kankaan kuviointi työhön soveltuen

Lankatyö - neulonta tai virkkaaminen:

- sisällöt samat kuin 3. luokalla on mainittu

S2, S3

T4 (L4, L6), T5 (L3, L6)

Puun työstäminen:

- liimanaulaliitos
- taltaus
- poraus, pylväsporakoneen käytön alkeet, akkuporakoneen käyttö
- pintakäsittely vesiohenteisella lakalla tai maalilla

S1, S2, S3, S4, S6

T2 (L1, L5), T4 (L4, L6), T5 (L3, L6), T6 (L5)

Metallin työstäminen:

- levyn leikkaus ja taivutus
- pintakäsittely maalilla tai lakalla (mahdollisesti rajaukset)

S2, S4, S6

T3 (L2, L4, L5), T5 (L3, L6)

Muovin työstäminen:

- sahaus: oikea sahaustekniikka, oikea väline
- kappaleen kiinnitystavat

Muovi:

- tutustumista

S3

T4 (L4, L6)

Elektroniikka:

- virtapiiri, juottamisen alkeet S3, S4

S3

T4 (L4, L6)

Elektroniikka:

- piirilevyyen ja komponentteihin tutustuminen S3, S4
T4 (L4, L6)

Ohjelmointi:

- kokeillaan ohjelmointia
S3

<p>T4 (L4, L6)</p> <p>Ohjelmointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan ohjelmointiin 	<p>T6 (L5)</p>
---	----------------

5-6 luokilla opetus voidaan järjestää vuorokurssiperiaatteella. Tällöin opettaja valitsee oppisisällöt ja huolehtii, että ne toteutuvat kahden vuoden aikana.

Luokka 5.	Luokka 6.
------------------	------------------

<p>Ompelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - valmiin kaavan käyttö - ompelukoneen itsenäinen ja monipuolinen käyttö - saumuriin tutustumista ja kokeilua (mahdollisuuksien mukaan) <p>S1, S2, S4, S5, S6 T2 (L1, L5), T3 (L2, L4, L5), T5 (L3, L6), T6 (L5), T7 (L1, L4, L7)</p> <p>Kankaan kuviointi työhön soveltuen</p> <p>Neulonta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - neulemerkkejä ja -lyhenteitä, kirjallisen ohjeen käyttö - nurja silmukka, suljettu neule, lisääminen, kaventaminen - soveltuva työ <p>S1, S2, S3, S4, S5, S6 T2 (L1, L5), T3 (L2, L4, L5), T5 (L3, L6), T6 (L5), T7 (L1, L4, L7)</p> <p>Puun työstäminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - muotosahaus - tappiliitos - saranointi - poraus, pylväsporakoneen käyttö <p>S1, S2, S4, S6 T1 (L1, L2), T5 (L3, L6), T6 (L1, L4, L7), T7 (L1, L4, L7)</p> <p>Metallin työstäminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - metallityökalujen käyttö: sahaus ja viilaus sekä taittaminen <p>S3</p>	<p>Kudonta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustumista: loimi, kude, viriö - esim. pirta, helmikudonta, kangaspuut tms. <p>S1, S2, S3, (S4), S6 T1 (L1, L2), T4 (L4)</p> <p>Lisäksi muiden pehmeiden tekniikoiden esittelyä projektityöhön liittyen.</p> <p>Puun työstäminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hiomakoneiden käyttö - sorvaus (mahdollisuuksien mukaan) <p>S1, S2, S3, (S4), S6 T1(L1,L2), T4 (L4)</p> <p>Metallin työstäminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pakotus (mahdollisuuksien mukaan) <p>S1, S2, S3, (S4), S6 T1(L1, L2), T4(L4)</p>
---	--

<p>T4 (L4, L6)</p> <p>Muovin työstäminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - taivuttaminen - lämmittäminen <p>S3</p> <p>T4 (L4, L6)</p> <p>Elektroniikka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elektronisen laitteen rakentaminen <p>S3, S4, S6 T2 (L1, L5), T5 (L3, L6), T7 (L1, L4, L7)</p> <p>Ohjelmointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - harjoitellaan ohjelmointia <p>S1, S3 T5 (L3, L6)</p>	<p>Elektroniikka:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elektroniikka, komponenttien toiminta <p>S1, S2, S3, (S4), S6 T1(L1,L2), T4(L4)</p> <p>Ohjelmointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kokeillaan ohjelmointia ja pyritään saamaan aikaan haluttu toiminto (esim. 3D-tulostus, robolebot) <p>S3, S4, S5 T1 (L1, L2), T4 (L4)</p> <p>Oppilaan itse suunnittelema käsityöprosessi: (noin 1/3 lukuvuodesta)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilas suunnittelee tuotteen aikaisemmin opittua hyväksi käyttäen. Prosessiin voidaan li-
--	---

Tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen käsityön opiskelussa 3-6 luokilla

3-6 luokkien aikana oppilas dokumentoi ja arvioi töitään sekä antaa vertaispalautetta. Hän voi käyttää seuraavia TVT -taitoja:

- Tekstin tuottaminen ja muokkaaminen
- Kuvan ottaminen ja liittäminen
- Videon kuvaaminen, editointi ja liittäminen
- Tallentaminen
- Tulostaminen ja/tai jakaminen
- Internetin ja sovellusten hyödyntäminen suunnittelun apuna

- Tietokoneen ja/tai mobiililaitteiden käyttö
- Sovellusten ja ohjelmien valinta
- Tekijänoikeuksien noudattaminen

Maakunnallista tieto- ja viestintätekniiikan opetussuunnitelmaa toteutetaan erityisesti 6. luokalla toteutettavan käsityöprojektin aikana. Käsityöprosessissa hyödynnetään suunnittelussa ja tiedonhankinnassa internetiä sekä tietokoneella ja tableteilla olevia suunnittelutyökaluja. Koko projekti tallennetaan kuvin ja/tai videoin ja siitä tehdään kirjallinen/digitaalinen tuotos.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet, koneet, laitteet ja materiaalit muodostavat käsityön oppimista tukevan oppimisympäristön. Samalla ympäristö tukee käsityössä tarvittavan teknologian toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia oppimateriaaleja, oppimisalustoja, piirto-ohjelmia, digitaalisten kuvien muokkausta sekä piirrosten ja mallien tekemistä oman ilmaisun ja suunnittelun tukena. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla oppiainerajat ylittäen ja yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely- ja kirjastokäynneillä. Näyttelyihin ja yrityksiin tehtävillä opintokäynneillä tuetaan ja vahvistetaan koulussa opittua ja käyntejä hyödynnetään oppimistehtävissä. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on ottaa huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Käsityössä tuetaan oppilaiden omia ratkaisuja sekä vahvistetaan uutta luovan tiedon rakentamista ja käyttöönottoa yksin tai yhdessä muiden kanssa. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäseneltyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.

Käsityön sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan luku- vuositodistusta varten opettaja käyttää käsityön valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsityön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

Alla ovat käsityön numeroarviointia varten valtakunnalliset kriteerit. Sanallisen arvioinnin muut kuin hyvää osaamista kuvaavat kohdat jäävät kuntakohtaisesti sovittaviksi.

- Oppilas saa arvosanan 10, kun suoriutuu lähes kaikilla osa-alueilla arvosanaa 8 paremmin.
- Oppilas saa arvosanan 9, kun suoriutuu joillakin osa-alueilla arvosanaa 8 paremmin.
- Oppilas saa arvosanan 7, kun suoriutuu joillakin osa-alueilla arvosanaa 8 heikommin.
- Oppilas saa arvosanan 6, kun suoriutuu useilla osa-alueilla arvosanaa 8 heikommin.
- Oppilas saa arvosanan 5, kun hänen työskentelynsä on välttävää kaikilla arvioinnin osa-alueilla.

Käsityön arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3,S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisuudesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	S1, S2, S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjautusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

14.4.13 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen.

Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen.”

Vuosiluokilla 3-6 opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
Fyysinen toimintakyky		
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	L1, L3
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	L3
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäyttelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	L3
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	L3
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	S1	L3
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	L3, L6, L7
Sosiaalinen toimintakyky		
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	L2, L3, L6, L7
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	L2, L6, L7
Psyykinen toimintakyky		
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	L1, L2, L3
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3	L1, L2

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekötaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelausten opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantarjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

S3 Psyykinen toimintakyky: Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 3 - 4

3-4 luokan liikunnassa tavoitteena on oppilaan aktiivinen toiminta ja osallisuus, Jonot mataliksi! Opetuksessa painotetaan motoristen perustaitojen edelleen monipuolistumista. Eri lajit ovat välineitä näiden taitojen kehittymiseen. Oppilaan itsetunnon ja motivaation kehittyminen huomioidaan opetuksessa, jotta jokaiselle tulisi taitotasosta riippumatta onnistumisen tunteita sekä toisaalta tarpeeksi haasteellista tekemistä. Myönteinen, aktiivisen osallistumisen mahdollistava ja toiminnallinen ilmapiiri vaikuttaa puolestaan oppimiseen ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen sekä edistää sisäisen motivaation kehittymistä.

Oppilas kehittää sosiaalisia taitojaan, pystyy toimimaan toisten kanssa erilaisissa ryhmissä.

Oppilaille voidaan antaa liikunnallisia tehtäviä myös kotona tehtäväksi. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet sisältyvät opetukseen vuosiluokilla 3 ja 4.

3-4 luokkien paikalliset painotukset

- Aktiivisuus ja onnistumiset
- Motoristen taitojen vakiinnuttaminen ja monipuolistaminen
- Sosiaalisten taitojen vahvistaminen

- Koulujen lähiympäristön liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen eri vuodenaikoina

Voimistelu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<p><u>Havaintomotoriset taidot:</u> Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - koko vartalon jännityksen ja rentouden vaihtelu - liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla - erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit - erilaiset tuntoaistimukset liikuttaessa telineillä 		<p>Vuorovaikutukselliset liikuntatilanteet: parin kanssa työskentely, pienryhmässä työskentely ja työpistetyöskentely</p> <p>Sirkus- ja -tempuileesit ryhmittäin</p>	<p>Itsesäätely</p> <p>Kehonkuvan vahvistuminen</p> <p>Omien taitojen kehittämisen seuraaminen (itsearviointi välineenä) ja itseluottamus</p> <p>Omien taitojen esittäminen</p>
<p><u>Tasapainotaidot:</u> pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - perusasennot liikkeelle lähtemisessä, pysähtymisessä ja alastulossa, kääntyminen, heiluminen, vartalonkierto, koukistus, ojennus permannolla - tasapainoilu telineillä (penkki ja puomi) 			
<p><u>Liikkumistaidot:</u> käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisä hypyminen, hyppäminen, kiipeileminen, laukkaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - laukkaaminen vaihtelevilla tasoilla ja pinnoilla sekä eri suunnissa (etuperin, takaperin, sivuttaisesti, diagonaaliin) - kuperkeikka eteen- ja taaksepäin - kuperkeikka ja jännehypy -yhdistelmä - haarakuperkeikka - kärrynpyörä - kiipeily puolapuilla ja köysillä - riipunnat ja heiluminen renkailla - riipunnat ja heiluminen rekillä - kieppi avustettuna - vaaka - käsinseisonta seinää vasten - silta tuettuna - hyppäminen hyppytelineellä (haarahyppy, neulansilmähyppy) - viisloikka - tasaloikka 			

<ul style="list-style-type: none"> - hyppysarjat - kehon voiman ja liikkuvuuden lisääminen erilaisilla lihaskuntoharjoitteilla 		
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u> vierittäminen, heittäminen, pomputtaminen, kiinniottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - vierityksiä lattialla paikallaan ja liikkeessä - heittoa ja kiinniottoja vapaasti, eri suuntiin, eri tasoihin, paikalla, liikkuen kahdella ja yhdellä kädellä - pomputuksia eri suuntiin, paikalla ja liikkuen - hyppynaruhyppely eri rytmeillä (tasajalka, välihyppy) 		

<ul style="list-style-type: none"> - Voimistelu luo yleisiä liikuntavalmiuksia ja pohjaa muille liikuntalajeille. - Voimistelussa korostuu opettajan etukäteissuunnittelu. Opettaja mahdollistaa omalla suunnitellullaan erilaiset variaatiot salin käyttöön ja työskentelyyn. - Opetusmenetelminä käytetään mm. työpistetyöskentely ja ratamallit. Oppimista kehitetään ns. helposta vaikeaan. - Olennaista ovat oppilaan onnistumisen kokemukset. - Oppilaan oma rooli aktiivisena tekijänä korostuu. - Turvallisuusnäkökohdat on otettava huomioon.
--

Perusliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<p><u>Havaintomotoriset taidot:</u> Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin, oman kehon hahmottaminen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - koko kehon käyttö suorituksessa - liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla - erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit 		<p>Vastuu yhteispelien ja leikkien onnistumisesta.</p> <p>Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisten auttaminen</p>	<p>Onnistumisen kokemusten löytäminen ja vahvistaminen</p> <p>Oman kehittymisen arviointi</p>
<p><u>Tasapainotaidot:</u> väistäminen, pystyasennot</p> <ul style="list-style-type: none"> - juoksun lähtöasennot (pystylähtö, kyyryasento) - erilaiset juoksuleikit ja -pelit, joissa suunnanmuutoksia 		<p>Oppilaiden kiinnostuneisuuden hyödyntäminen</p> <p>Osallisuus: yhdessä suunnitellen ja tehden esim. esteratoja, keppihevoslajeja, parkour-ratoja</p>	
<u>Liikkumistaidot:</u>			

<p>juokseminen, hyppääminen, loikkiminen kestävyys</p> <ul style="list-style-type: none"> - eteen- ja taaksepäin juokseminen - juoksutekniikat erimittaisessa rasituksessa - koordinaatiokyky - reaktiokyky ja ketteryys - hyppääminen ja ponnistaminen ylös- ja eteenpäin - yhden jalan ponnistus kummallakin jalalla vauhdista - loikkiminen eri vauhdeilla (kolmiloikka, viisiloikka) - mahdollisimman paljon juoksua eri tavoin ja eri ympäristöissä sekä alustoilla - ponnistuksia eri tavoin ja esteiden yli hyppy - juoksulenkit ja oman kunnon kehittäminen - uinnin liuku ja potkut sukelluksessa - hyppy veteen reunalta tai korokkeelta (pää edellä) - 25m uinti välinein tai ilman - esineen sukellus matalasta vedestä 		
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u> heittäminen paikaltaan ja vauhdista</p> <ul style="list-style-type: none"> - yläkautta heittäminen kummallakin kädellä - pallon heittäminen mahdollisimman pitkälle, heiton suuntaaminen yläviistoon - frisbee-kiekon heittäminen 		

<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaiden aktiivinen liikkuminen on olennaista -> opetusjärjestelyt korostuvat. - Perusliikunnassa/yleisurheilussa on huomioitava kuntotekijöiden kehittäminen. - Kestävyys harjaantuu erilaisissa juoksu- ja kiinniottoleikeissä. - Opetusmenetelminä käytetään pari- ja työpistetyöskentelyä. <p>Perusliikunnan/yleisurheilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: juoksu, kestävyysjuoksu, pallonheitto, pituushyppy, pihapelit ja -leikit.</p>
--

Palloilu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<u>Havaintomotoriset taidot:</u>			

<p>Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. Välineiden vaihtelulla ja niiden vaativuutta lisäämällä voidaan liikuntatehtävää lisätä mielekkäällä tavalla.</p> <ul style="list-style-type: none"> - erikokoisten ja painoisten pallojen käyttö - erilaisten mailojen käyttö (esim. lyhytvartisesta sulkapallomailasta normaaliin) 	<p>Myönteisen ilmapiirin luominen.</p> <p>Kaverin kannustaminen, joukkueen osana oleminen</p> <p>Yhteistyö muiden kanssa ja kokemus muiden auttamisesta</p>	<p>Onnistumisen kokemusten kautta koettu pätevyys</p> <p>Itsetunnon vahvistaminen</p> <p>Vastoinkäymisten hyväksyminen ja tunteiden hallittu ilmaisu</p>
<p><u>Tasapainotaidot:</u> väistäminen, pysähtyminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - pallon ja vastustajan väistäminen leikeissä ja peleissä - suunnanmuutokset - pallon heittäminen ja kiinniottaminen eri asennoissa ja liikkeessä (yhdellä ja kahdella jalalla seisten, kävellen, juosten) 	<p>Oppilaan aktiivinen rooli</p> <p>Peruspelisääntöjen opettelu</p>	
<p><u>Liikkumistaidot:</u> juokseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - eri liikesuunnat välineen kanssa - heittäminen vauhdista ja juoksun (liikkumisen) yhdistäminen kiinniottamiseen - nopeuden säätely leikeissä ja peleissä - liikkuvat pallopelit - peruspeli-idean kehittyminen eri lajeissa: vapaan paikan hakeminen, hyökkääminen, puolustaminen, eteneminen 		
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u> vierittäminen, heittäminen, potkiminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen</p> <p><u>Pallonkäsittelytaidot:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - pallon kiinniottaminen kahdella kädellä ja räpylällä - pallon heittäminen alakautta yhdellä kädellä - pallon heittäminen ylöspäin (syöttö) - yläkautta pääyliheitto - pallon heittäminen yläkautta yhdellä kädellä - tarkkuusheittäminen - pallon pomputtaminen kummallakin kädellä - pallon kuljettaminen kummallakin jalalla 		

<ul style="list-style-type: none"> - pallon pysäyttäminen - pallon potkaiseminen kummallakin jalalla - pallon syöttäminen potkaisemalla (sisäteräsyöttö) - pallon syöttäminen välineellä - pallon lyöminen välineellä - pallotemput - hiha- ja sormilyönnin alkeet - rannesyöttö/ työntösyöttö <p><u>Mailankäsittelytaidot:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - oikea mailaote - pallon pomputtelu mailalla - pallon lyöminen ilmasta - kuljettaminen - syöttäminen, syötön vastaanottaminen 		
<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaiden jakaminen pieniin harjoitteluryhmiin ja peleihin sekä runsaat toistot välineiden kanssa ovat tärkeitä -> aktiivisuus. - Oppilaita kannustetaan prosessiin, ei lopputulokseen. - Peli-idean kehittäminen mm. viitepelien avulla. <p>Palloilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: pesäpallo, jalkapallo, lentopallo, koripallo, salibandy, käsipallo, sulkapallo, tennis sekä lukuisat muut pelit ja leikit</p> <p>Linkejä: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/</p>		

Jää- ja lumiliikunta

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7
<p><u>Havaintomotoriset taidot:</u></p> <p>Vaihtelevat ympäristöt, monipuoliset sisällöt ja erilaiset välineet mahdollistavat riittävästi näkö-, kuulo-, liike-, tasapaino ja tuntoaistimuksia.</p>	<p>Oman toiminnan säätely ja tunneilmaisu</p> <p>Vastoinkäymisten sietäminen</p>	<p>Oppilas saa mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia</p>

<ul style="list-style-type: none"> - jäällä liikkuminen sekä lumella liikkuminen eri maastonmuodoissa 	<p>Oman toiminnan suunnittelu ja päätösten teko</p>	<p>Yritteliäisyyden vahvistaminen</p>
<p>Tasapainotaidot: pystyasento, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - liukuvalla alustalla tarkoituksenmukainen asento - painonsiirto - liukuvalla alustalla pysähtyminen paikalleen - jarruttaminen sivuttais- - hypystä alastulo - mielekkään hiihtotyylin löytyminen 	<p>Pelatesa ja kisaillessa kiinnitetään huomio harjoitteluun, ei pelin lopputulokseen</p>	<p>Oppilas innostuu jäällä ja lumella liikkumisesta</p> <p>Luonnossa liikkumisen arvostaminen</p> <p>Välineistä huolehtiminen (sukset pakettiin, luistimien terien kuivaus)</p>
<p><u>Liikkumistaidot:</u> liukuminen, potku, rytmissä liikkuminen, vuorotahtisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - liukuminen vauhdista välineillä - liukuvalla alustalla liukuminen kahdella/yhdellä jalalla - liu'usta pysähtyminen - liuku kummallakin jalalla ja molemmilla jaloilla yhtä aikaa - potku kummallakin jalalla - mäen laskeminen, laskuasento - mäen nouseminen haarakäynnillä - suksilla ja luistimilla hyppääminen - takaperin luistelu 		<p>Välineiden käsittely (monot/luistimet jalkaan, sukset kiinni/pois)</p> <p>Oikeanlaisen/ säännökäisen pukeutumisen ymmärtäminen</p>
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u> työntäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - sauvoilla työntäminen - oikea mailaote - välineen syöttäminen ja vastaanottaminen liukuvalla alustalla - välineen kuljettaminen liukuvalla alustalla 		
<ul style="list-style-type: none"> - Hiihto harjaannuttaa vahvasti myös havaintomotorisia taitoja. 		

- Sosiaalisen toimintakyvyn huomioiminen korostuu. Lumiliikunnassa on tärkeää innostaa lapsia aktiiviseen liikkumiseen. Elämyksellisyyden huomioiminen ja esimerkiksi olosuhteiden merkitys korostuu.
- Tehdään tehtäviä, joissa löytyy haasteita jokaiselle, myös heikommat saavat kokea onnistumisia.

Jää- ja lumiliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: luistelu, jääpelit, hiihto, mäenlasku

Linkejä: <http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search>

Musiikki- ja tanssiliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T3 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<p><u>Havaintomotoriikka:</u> Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - kehonhahmotusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä - musiikin dynamiikan vaihtelun ilmentäminen omalla keholla - oman kehon osien ja asentojen tiedostaminen - mallista toistaminen 		<p>Positiivinen ja kannustava ilmapiiri</p> <p>Ryhmässä toimiminen</p> <p>Oman tekemisen arviointi suhteessa toisiin</p> <p>Oman merkityksen kokemus ryhmän osana</p>	<p>Oman toiminnan ohjaaminen</p> <p>Itsesäätely</p> <p>Kehollinen itseilmaisus</p> <p>Myönteisen kehokuvan ja minäkuvan vahvistaminen</p>
<p><u>Tasapainotaidot:</u> pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - ryhti osana liikettä - tasapainon säilyttäminen asennossa ja liikkeessä - liikesarjojen havainnointi ja tuottaminen 			
<p><u>Liikkumistaidot:</u> käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisessä hyppiminen, hyppäminen, laukkaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - rytmisessä liikkuminen - liikkeen tuottaminen annetun ohjeen mukaan - hyppäminen eri tavoin 			

<ul style="list-style-type: none"> - eri tasoissa liikkuminen - liikkuminen suuntaa vaihdellen - liikkeen pysäyttäminen merkistä - liikesarjojen havainnointi ja toistaminen 		
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> - Kehonhahmotus on välttämätön edellytys muiden oppimisvalmiuksien kehittymiselle. Kun oppilas hahmottaa kehonsa hyvin, hänen on mahdollista oppia hallitsemaan tasapainoan ja kehonsa asentoja sekä liikkeitä niin paikallaan kuin paikasta toiseen liikkumista edellyttävissä tehtävissä. - Musiikki- ja tanssiliikunnassa on tärkeää luoda ilmapiiri, missä ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa ilmentää musiikkia. Kannustetaan lapsia itseilmaisuun. - Edetään karkeamotorisesta hienomotoriseen liikemateriaaliin. - Ohjatut improvisointitehtävät antavat tilaa luovuudelle ja keksimiselle.
--

Luontoliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<u>Havaintomotoriikka:</u> Tietoisuus kehosta ja ympäristöstä, näkö-, kuulo-, liike- ja tuntoaistimukset erilaisissa ympäristöissä. <ul style="list-style-type: none"> - liikkuminen eri maastoissa - kartan hahmottaminen ja suuntaaminen - kartamerkit ja värit luonnossa - oman olinpaikan hahmottaminen 		Yhdessä toimiminen Ryhmähengen kasvattaminen Toisesta huolehtiminen	Luonnon arvostaminen liikkumispaikkana ja luonnosta nauttiminen Onnistumisen tunne
<u>Tasapainotaidot:</u> pysähtyminen <ul style="list-style-type: none"> - liikkeen pysäyttäminen eri maastoissa ja eri alustoilla - suunnan muutokset eri maastoissa ja eri alustoilla 			
<u>Liikkumistaidot:</u> käveleminen, juokseminen, kiipeileminen <ul style="list-style-type: none"> - kestävyuden kehittäminen - liikkuminen eri tavoin luonnon eri muodoissa ja eri alustoilla - ylämäkien kiipeäminen - kiville ja kannoille kiipeily 			
<u>Välineenkäsittelytaidot:</u> <ul style="list-style-type: none"> - kartan käsittely 			

- geokätköilyyn ja älypuhelinavusteiseen opetukseen tutustuminen		
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> - Keskeistä on luonnon monipuolinen hyödyntäminen liikkumisessa ja luonnon arvostaminen. - Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja ryhmätyöskentelyä. - Luontoleikit ja luontoretket <p>Luontoliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm.: luokkasuunnistus, kuvasuunnistus, pihasuunnistus, viuhkasuunnistus, suunnistus koulun lähiympäristössä</p>
--

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 5 - 6

5-6 luokan liikunnassa tavoitteena on oppilaan aktiivinen osallistaminen liikuntaan ja myönteisen asenteen syntyminen liikuntaa kohtaan. Motoristen perustaitojen jalostaminen ja niiden hyödyntäminen haasteellisemmissä tehtävissä.

Oppilasta ohjataan työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen. Oppilas pystyy hyödyntämään taitotasoaan ryhmän hyväksi sekä saa ryhmältä tukea. Tärkeää on, että oppilas saa liikunnasta myönteisiä kokemuksia, mitkä saavat oppilaan liikkumaan myös kouluajan ulkopuolella. Tavoitteena kehittää myös kestävyyttä ja fyysisiä ominaisuuksia. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet sisältyvät opetukseen vuosiluokilla 5 ja 6.

5-6 luokkien paikalliset painotukset

- Aktiivinen toiminta ja taitojen monipuolistaminen.
- Motoristen taitojen hyödyntäminen haasteellisemmissä liikuntasuoritteissa.
- Oppilaan liikunnallisen itsetunnon kehittäminen ja myönteisen asenteen vahvistuminen liikkumista ja liikuntaa kohtaan.
- Koulujen lähiympäristön liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen eri vuodenaikoina.

Voimistelu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky	
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3	
<u>Havaintomotoriset taidot:</u> Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.		Yrittämisen ilmapiirin luominen	Itsesäätely	vahvistumi-
<ul style="list-style-type: none"> - koko vartalon jännityksen ja rentouden soista vaihtelu - liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla 		Oppilaiden ymmärtämys erilaisista taitota-	Kehonkuvan	

<ul style="list-style-type: none"> - erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit - erilaiset tuntoaistimukset liikuttaessa telineillä - peräkkäisten liikkeiden sarjoittaminen 	<p>Vuorovaikutukselliset liikuntatilanteet: parin kanssa työskentely, pienryhmässä työskentely ja työpistetyöskentely</p>	<p>Omien taitojen kehittämisen seuraaminen (itsearviointi välineenä) ja itseluottamus</p>
<p><u>Tasapainotaidot:</u> pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - perusasennot liikkeelle lähtemisessä, pysähtymisessä ja alastulossa, kääntyminen, heiluminen, vartalonkierto, koukistus, ojennus permannolla - tasapainoilu telineillä (penkki ja puomi) - käsinseisonta tukea käyttäen 		<p>Ymmärrys kehon voiman ja liikkuvuuden merkityksestä</p>
<p><u>Liikkumistaidot:</u> käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisessä hyppinen, hyppeleminen, kiipeileminen, laukkaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - laukkaaminen vaihtelevilla tasoilla ja pinoilla sekä eri suunnissa (etuperin, takaperin, sivuttain, diagonaaliin) - kuperkeikka eteen- ja taaksepäin - haarakuperkeikka - vauhdillinen kärrynpyörä - kiipeily puolapuilla ja köysillä - riipunnat ja heiluminen renkailla - riipunnat ja heiluminen rekillä - kieppi - kaarihyppy rekiltä ja renkailta - hyppääminen hyppytelineellä (haarahyppy, neulansilmähyppy) - viisloikka - tasaloikka - hyppysarjat - kehon voiman ja liikkuvuuden lisääminen erilaisilla lihaskuntoharjoitteilla 		
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u> vierittäminen, heittäminen, pomputtaminen, kiinniottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - vierityksiä lattialla paikallaan ja liikkeessä - heittoja ja kiinniottoja vapaasti, eri suuntiin, eri tasoihin, paikalla, liikkuen kahdella ja yhdellä kädellä - pomputuksia eri suuntiin, paikalla ja liikkuen - hyppynaru eri rytmeillä (tasajalka, välihyppy) 		

- Voimistelu luo yleisiä liikuntavalmiuksia ja pohjaa muille liikuntalajeille.
- Voimistelussa korostuu opettajan etukäteissuunnittelu, opettaja mahdollistaa omalla suunnittelullaan erilaiset variaatiot salin käyttöön ja työskentelyyn.
- Oppilaiden kehot ovat eri kehitysvaiheissa. Jokainen ei voi osata kaikkia suoritteita samalla tavoin. Opettajan tehtävänä on saada sopivia haasteita jokaiselle ja kannustaa heitä ponnistelemaan suoritusten eteen. Kehon muuttuessa onnistumisien kokemukset ovat tärkeitä.
- Työmenetelminä käytetään mm. työpistetyöskentelyä ja ratamalleja. Edetään helposta vaikeampaan sekä liikekehittelyt ovat tärkeitä.
- Oppilaan oma rooli aktiivisena tekijänä korostuu.
- Turvallisuusnäkökohdat on otettava huomioon.

Perusliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<u>Havaintomotoriset taidot:</u> Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin, oman kehon hahmottaminen. <ul style="list-style-type: none"> - koko kehon käyttö suorituksessa, liikeketjut - liikkuminen eri tavoin erilaisilla nopeuksilla - erilaiset pujottelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit 		Vastuu yhteispelien ja leikkien onnistumisesta	Onnistumisen kokemusten löytäminen ja vahvistaminen
<u>Tasapainotaidot:</u> väistäminen, pystyasennot <ul style="list-style-type: none"> - juoksun lähtöasennot (pystylähtö, kyyryasento) - yhdellä jalalla hypyt ja paikalleen jäännit (kummallakin jalalla) - paljon erilaisia juoksuleikkejä ja -pelejä, joissa suunnanmuutoksia 		Toisten kuunteleminen, oman vuoron odottaminen ja toisten auttaminen	Oman kehittymisen arviointi
<u>Liikkumistaidot:</u> juokseminen, hyppääminen, loikkiminen <ul style="list-style-type: none"> - kestävyyskunto - eteen- ja taaksepäin juokseminen - juoksutekniikat erimittaisessa rasituksessa - koordinaatiokyky - reaktiokyky ja ketteryys - hyppääminen ylös- ja eteenpäin jatkuvana kahdella jalalla - yhden jalan ponnistus kummallakin jalalla - korkeushypyn alkeet 		Oppilaiden kiinnostuneisuuden hyödyntäminen	Kestävyyskunnan merkityksen ymmärtäminen
		Osallisuus: Yhdessä suunnitellen, tehden ja arvioiden	Kestävyysharjoittelu mukavaksi ja luonnolliseksi

<ul style="list-style-type: none"> - loikkiminen eri vauhdeilla (kolmiloikka, viisiloikka) - mahdollisimman paljon juoksua eri tavoin ja eri ympäristöissä sekä alustoilla - ponnistuksia eri tavoin ja esteiden yli hypyt (aitajuoksun alkeet) - juoksulenkit ja oman kunnon kehittäminen - uinnin liuku ja potkut sukelluksessa - pää edellä veteen hypyn ja uimaan lähdön yhdistäminen - 50m uintitaito päin ja selällään - 5m sukellus - oppilastoverin kuljettaminen 25m välinein tai ilman 		
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u> heittäminen paikaltaan ja vauhdista</p> <ul style="list-style-type: none"> - yläkautta heittäminen kummallakin kädellä - pallon heittäminen mahdollisimman pitkälle vauhdilla, heiton suuntaaminen yläviistoon - keihäänheitto - kuulantyyttö 		

<ul style="list-style-type: none"> - Olennaista on oppilaiden aktiivinen liikkuminen, vältetään jonotusta. - Perusliikunnassa/yleisurheilussa on huomioitava kuntotekijöiden kehittäminen. - Kestävyyden kehittämisessä tehdään pidempiä kävely- ja juoksulenkkejä. - Kestävyyden kehittyminen vaatii ponnistelua. On tärkeää, että oppilaat ymmärtävät kestävyyskunnan merkityksen ja sen kehittämisen vaatimukset. <p>Perusliikunnan/yleisurheilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: juoksu, kestävyysjuoksu, pallonheitto, pituushyppy, pihapelit ja -leikit</p>

Palloilu

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<u>Havaintomotoriset taidot:</u>			

<p>Huomion keskittäminen tehtävän onnistumisen kannalta olennaisiin asioihin. Välineiden vaihtelulla ja niiden vaatavuutta lisäämällä voidaan liikuntatehtävää lisätä mielekkäällä tavalla.</p> <ul style="list-style-type: none"> - eri havaintojen tekeminen suorituksen aikana (esim. näkö- ja kuulohavainnot: opettajan pillin vihellyksestä toinen tehtävä, käsimerkistä hyppy tms.) - erikokoisten ja painoisten pallojen käyttö - erilaisten mailojen käyttö (esim. lyhytvartisesta sulkapallomailasta normaaliin) 	<p>Myönteisen ilmapiirin luominen</p> <p>Kaverin kannustaminen, joukkueen osana oleminen</p> <p>Yhteistyö muiden kanssa ja kokemus muiden auttamisesta</p> <p>Oppilaan aktiivinen rooli</p> <p>Peruspelisääntöjen opettelu</p>	<p>Onnistumisen kokemuksen kautta koettu pätevyys</p> <p>Itsetunnon vahvistaminen</p> <p>Vastoinkäymisten hyväksyminen ja tunteiden hallittu ilmaisu</p>
<p><u>Tasapainotaidot:</u> väistäminen, pysähtyminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - pallon ja vastustajan väistäminen leikeissä ja peleissä - suunnan muutokset - pallon heittäminen ja kiinniottaminen eri asennoissa ja liikkeessä (yhdellä ja kahdella jalalla seisten, kävellen, juosten) 		
<p><u>Liikkumistaidot:</u> juokseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - eri liikesuunnat välineen kanssa - heittäminen vauhdista ja juoksun (liikkumisen) yhdistäminen kiinniottamiseen - nopeuden säätely leikeissä ja peleissä - liikkuvat pallopelit - peruspeli-idean kehittyminen eri lajeissa: vapaan paikan hakeminen, hyökkääminen, puolustaminen, eteneminen, syötä ja liiku -periaate 		
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u> vierittäminen, heittäminen, potkiminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen</p> <p><u>Pallonkäsittelytaidot:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - pallon kiinniottaminen räpylällä - pallon heittäminen ylöspäin (syöttö) - yläkautta päänyliheitto - pallon heittäminen yläkautta yhdellä kädellä kummallakin kädellä - pallon pomputtaminen kummallakin kädellä - pallon kuljettaminen kummallakin jalalla - pallon haltuunotto välineellä ja ilman - pallon potkaiseminen kummallakin jalalla liikkuvan palloon - pallon syöttäminen potkaisemalla (sisäteräsyöttö) - pallotemput 		

<ul style="list-style-type: none"> - hiha- ja sormilyönti - yläkautta syöttö - rannesyöttö - koriinheitto <p><u>Mailankäsittelytaidot:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - oikea mailaote - pallon pomputtelu mailalla - pallon lyöminen ilmasta eri välineillä - kuljettaminen eri välineillä - syöttäminen, syötön vastaanottaminen eri välineillä 		
<ul style="list-style-type: none"> - Oppilaiden jakaminen pieniin harjoitteluryhmiin ja peleihin sekä runsaat toistot välineiden kanssa ovat tärkeitä -> aktiivisuus. - Peleissä mieluummin liian isot maalit/ alhaiset korit, matala verkko jne. -> onnistumisen kokemuksia - Peli-idean kehittäminen mm. viitepelien avulla. <p>Palloilun sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: pesäpallo, jalkapallo, lentopallo, koripallo, salibandy, käsipallo, sulkapallo, tennis sekä lukuisat muut pelit ja leikit</p> <p>Vinkkejä aktiivisiin tunteihin: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/</p>		

Jää- ja lumiliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<p><u>Havaintomotoriset taidot:</u> Vaihtelevat ympäristöt, monipuoliset sisällöt ja erilaiset välineet mahdollistavat riittävästi näkö-, kuulo-, liike-, tasapaino ja tuntoaistimuksia.</p> <ul style="list-style-type: none"> - jäällä liikkuminen sekä lumella liikkuminen eri maastonmuodoissa 		<p>Ryhmässä toimiminen, toisten kanssa yhdessä oppiminen</p> <p>Oman taitotason hyödyntäminen yhteiseen tekemiseen</p>	<p>Oppilas saa mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia</p> <p>Yritteliäisyyden vahvistaminen, omien rajojen haastaminen</p>
<p><u>Tasapainotaidot:</u> pystyasento, pysähtyminen, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - liukuvalla alustalla tarkoituksenmukainen asento (luisteluasento, hiihtoasento) - painonsiirto - liukuvalla alustalla pysähtyminen paikalleen - jarruttaminen sivuttaisen - hypystä alastulo 		<p>Vastaavasti omien heikkouksien kehittäminen yhdessä muiden kanssa toimien</p> <p>Huomion kiinnittäminen harjoitteluun, ei pelin lopputulokseen</p>	<p>Oppilas innostuu jäällä ja lumella liikkumisesta</p> <p>Luonnossa liikkumisen arvostaminen</p>

<p>- mielekkään hiihtotavan löytäminen</p> <p><u>Liikkumistaidot:</u> liukuminen, potku, rytmissä liikkuminen, vuorotahtisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - liukuvalla alustalla liukuminen kahdella/yhdellä jalalla - liu'usta pysähtyminen - liuku yhdellä jalalla ja molemmilla jaloilla yhtä aikaa - potku kummallakin jalalla - suksilla ja luistimilla hyppääminen - takaperin luistelu - terän käyttö - kaarreluistelu - kestävyyskehittäminen 	<p>Tekemisen ja osallistumisen korostaminen</p>	<p>Oikeanlaisten välineiden merkityksen ymmärtäminen</p> <p>Oikeanlaisen/ säännökäisen pukeutumisen ymmärtäminen</p>
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u> työntäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - sauvoilla työntäminen - tasatyöntö - välineen syöttäminen ja vastaanottaminen liukuvalla alustalla - välineen kuljettaminen liukuvalla alustalla 		

<ul style="list-style-type: none"> - Lumiliikunnassa on tärkeää innostaa lapsia aktiiviseen liikkumiseen. - Tehdään tehtäviä, joissa löytyy haasteita jokaiselle, myös heikommat saavat kokea onnistumisia. - Opetusmenetelminä käytetään mm. pienpelejä ja viestikisoja eri ryhmityksillä. <p>Jää- ja lumiliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm. seuraavien lajien avulla: luistelu, jääpelit, hiihto, mäenlasku, lumileikit</p> <p>Linkejä: http://www.liikaha.fi/liikuntaohjeet/?/parts/search http://edu.fi/perusopetus/liikunta/opetusmateriaalit_eri_lajeista/jaaliikunta/luokat_1_3</p>
--

Musiikki- ja tanssiliikunta

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky	
Tavoitteet: T1-T3 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<p><u>Havaintomotoriikka:</u> Oman kehon hahmottaminen ja sen eri osat suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - kehonhahmotusta kehitetään aikaa, tilaa ja voimaa säätelemällä 	<p>Positiivinen ja kannustava ilmapiiri</p> <p>Ryhmässä toimiminen</p>	<p>Oman toimijaaminen</p> <p>itsesäätely</p> <p>Kehollinen</p>	<p>innan oh-</p> <p>itseilmaisu</p>

<ul style="list-style-type: none"> - musiikin dynamiikan vaihtelun ilmentäminen omalla keholla - oman kehon osien ja asentojen tiedostaminen - mallista toistaminen 	<p>Oman tekemisen arviointi suhteessa toisiin</p> <p>Oman merkityksen kokemus ryhmän osana</p>	<p>Myönteisen kehokuvan ja minäkuvan vahvistaminen</p>
<p><u>Tasapainotaidot:</u> pystyasennot, pää alaspäin asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen, koukistaminen, ojentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - ryhti osana liikettä - tasapainon säilyttäminen asennossa ja liikkeessä - liikesarjojen havainnointi ja tuottaminen 		
<p><u>Liikkumistaidot:</u> käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppäminen, laukkaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - rytmissä liikkuminen - liikkeen tuottaminen annetun ohjeen mukaan - hyppääminen eri tavoin - eri tasoissa liikkuminen - liikkuminen suuntaa vaihdellen - liikkeen pysäyttäminen merkistä - liikesarjojen havainnointi ja toistaminen 		
<ul style="list-style-type: none"> - Kehonhahmotus on välttämätön edellytys muiden oppimisvalmiuksien kehittymiselle. Kun oppilas hahmottaa kehonsa hyvin, hänen on mahdollista oppia hallitsemaan tasapainoan ja kehonsa asentoja sekä liikkeitä niin paikallaan kuin paikasta toiseen liikkumista edellyttävissä tehtävissä. - Musiikki- ja tanssiliikunnassa on tärkeää luoda ilmapiiri, missä ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa ilmentää musiikkia. Kannustetaan lapsia itseilmaisuun. - Edetään karkeamotorisesta hienomotoriseen liikemateriaaliin. - Ohjatut improvisointitehtävät antavat tilaa luovuudelle ja keksimiselle. 		

Luontoliikunta

Fyysinen toimintakyky		Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
Tavoitteet: T1-T4 ja T6	Laaja-alaisuus: L1, L3-L4, L6-L7	T7 ja T8, L2-L3, L6-L7	T9 ja T10, L1-L3
<p><u>Havaintomotoriikka:</u> Tietoisuus kehosta ja ympäristöstä, näkö-, kuulo-, liike- ja tuntoaistimukset erilaisissa ympäristöissä.</p> <ul style="list-style-type: none"> - liikkuminen eri maastoissa - kartan käyttö eri ympäristöissä - karttamerkit ja värit luonnossa 		<p>Yhdessä toimiminen</p> <p>Ryhmähengen kasvattaminen</p> <p>Toisesta huolehtiminen</p>	<p>Luonnon arvostaminen</p> <p>liikku- mispaik- onnosta n</p> <p>Onnistumisen tunne</p>
<p><u>Tasapainotaidot:</u> pysähtyminen</p>			

<ul style="list-style-type: none"> - liikkeen pysäyttäminen eri maastoissa ja eri alustoilla - suunnan muutokset eri maastoissa ja eri alustoilla 		
<p><u>Liikkumistaidot:</u> käveleminen, juokseminen, kiipeileminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - liikkuminen eri tavoin luonnon eri muodoissa ja eri alustoilla - ylämäkien kiipeäminen - kiville ja kannoille kiipeily - kestävyyskunnan kehittäminen - pidemmät rastivälit, vaativammat maastot 		
<p><u>Välineenkäsittelytaidot:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - kartan käsittely - geokätköilyyn ja älypuhelinavusteiseen opetukseen tutustuminen 		
<ul style="list-style-type: none"> - Keskeistä on luonnon monipuolinen hyödyntäminen liikkumisessa ja luonnon arvostaminen. - Opetusmenetelminä käytetään mm. pari- ja ryhmätyöskentelyä. - luontoleikit ja luontoretket <p>Luontoliikunnan sisältöjä voidaan opettaa mm.: viuhkasuunnistus, suunnistus koulun lähiympäristössä, suunnistus vieraassa ympäristössä</p>		

Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset liikunnassa vuosiluokilla 1-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opetusmenetelmällisillä ratkaisulla, joissa korostuu oppilaiden aktiivisuus ja osallisuus. Liikunnan avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista tuetaan oppilaiden yhteisöllisyyden, mutta samalla itsestä ja omasta toiminnasta vastuun ottamisen korostamisella. Liikunnan avulla oppilaat harjaantuvat mm. yhteistyötaitoissa sekä yritteliäisyydessä. Liikunnan opetus tähtää terveen itsearvostuksen kehittämiseen.

Liikunnan oppiaineen sisältöjä ja tavoitteita yhdistetään useisiin oppiaineisiin (mm. biologia, terveystieto). Teoria-aineiden opetusta toiminnallistamalla liikunnan tavoitteet ja sisällöt linkittyvät useisiin oppiaineisiin.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenaajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla.

Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 3-6 kiinnitetään huomiota sellaisten perustaitojen hallintaan, joilla on merkitystä yhteiseen toimintaan osallistumisessa.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvoitodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Arvioinnissa 50 % on oppimisen eli tavoitteiden mukaisen edistymisen arviointia ja 50 % työskentelyn arviointia.

1. Oppiminen (50 %) arvioidaan opetussuunnitelmassa olevien tavoitteiden (T2-T6) mukaisesti, jotka muodostuvat:

- Liikuntataidoista (havaintomotoriikka, tasapaino- ja liikkumistaidoista), välineenkäsittelytaidoista monipuolisesti eri ympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä uima- ja pelastustaidoista
- Fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys, liikkuvuus) arvioinnista, ylläpitämisestä ja kehittämistä

Fyysisten ominaisuuksien arvioinnissa oppilas arvioi omaa toimintakykyään ja fyysisiä ominaisuuksia. Hyvän

osaamisen (8) kriteerinä on, että oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä. Oppilasta tuetaan arvioimaan omia tavoitteitaan ja niiden saavuttamista vuosittain tehtävällä itsearviointilla (LIITE 2).

Oppilaiden itsearviointin tason määrittely tavoitteiden mukaisessa edistymisessä:

- Edistyy suurimmassa osassa määriteltyjä tavoitteita (8)
- Edistyy kaikissa määritellyissä tavoitteissa (9)
- Edistyy poikkeuksellisen paljon määritellyissä tavoitteissa (10)

2. Työskentelyn (50 %) (T1, T7-T10) arviointi koostuu aktiivisesta tuntityöskentelystä, turvallisesta ja asiallisesta toiminnasta tunnilla, rakentavasta vuorovaikutuksesta ja yhteistyöstä sekä vastuullisesta toiminnasta oppitunneilla.

Yhteinen arviointiasteikko kaikille tavoitteille T1-T10

Oppilaan osaamisen tason määrittely tavoiteltavissa taidoissa:

- Ei osaa lainkaan (4)
- Osaa hyvin heikosti (5)
- Onnistuu joskus (6)
- Onnistuu silloin tällöin (7)
- Onnistuu yleensä (8)
- Onnistuu melkein aina (9)
- Onnistuu aina (10)

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arviointin kohteet oppiaineessa	Hyvä/Arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunnelmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuden yhteisissä oppimistilanteissa.
Psyykinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.			
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemustaan osana itsearviointia.

14.4.14 OPPILAANOHAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaan, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaan koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilasta tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilas oppii tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilasta kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiään ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. [Koulutuksen järjestäjä laatii ohjaussuunnitelman. Vuosiluokkien 1-6 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaavat luokanopettajat.](#) Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden-mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 3-6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyötahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taitoja ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppiaineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

Keskeiset sisällöt

- Sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä
- Itsetuntemuksen parantaminen
- Opiskelumenetelmien tuntemus
- Ammatti- ja työelämätietouden herättäminen
- Vastuun ottaminen opiskelusta

LUKU 15 VUOSILUOKAT 7-9

15.1 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7-9 tehtävä

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtyminen tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosiluokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

Vuosiluokat 7-9: Yhteisön jäsenenä kasvaminen

Vuosiluokkien 7-9 erityisenä tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita näiden voimakkaiden kehitysvuosien aikana, huolehtia perusopetuksen oppimäärän opiskelun loppuunsaattamisesta ja kannustaa kaikkia oppilaita opintojen jatkamiseen. Erityistä huolta pidetään siitä, että jokainen oppilas saisi mahdollisimman hyvät edellytykset perusopetuksen jälkeisille opinnoille ja osaisi pohtia ratkaisujaan realistisesti ja tietoon perustuen. Oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämisellä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Opintojen aikaisen arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat vuorovaikutteisia ja oppimista ohjaavia sekä kannustavat oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti yksilöinä ja ryhmänä. Kodin ja koulun yhteistyö saa uusia muotoja ja sisältöjä. Se on edelleen kasvavan nuoren tärkeä tuki. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden ja huoltajien kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista.

Vuosiluokkien 7-9 aikana oppilaat luovat perustaa aikuisidentiteetilleen, kartuttavat osaamistaan sekä suuntautuvat ja valmistautuvat perusopetuksen jälkeiseen elämään. Opetuksessa syvennetään, rikastetaan ja laajennetaan alemmilla vuosiluokilla opittua. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Oppilaille tarjoutuu lisää valinnaisia aineita. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja valinnaiset aineet tarjoavat mahdollisuuksia oppilaiden kiinnostuksen kohteiden syventämiseen ja vapaa-ajalla opitun

yhdistämiseen koulutyöhön. Ne luovat tilaisuuksia itsenäisyyden ja vastuullisuuden harjoitteluun esimerkiksi taiteellisissa produktioissa, tutkimushankkeissa tai yhteiskunnallisissa projekteissa.

Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovai-
kutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon merkitys korostuu. Oppilaat tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

15.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 7-9.

Edellytykset laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle vahvistuvat oppilaiden kasvun myötä. Toisaalta oppiaineiden välisen yhteistyön ja kouluarjen hallinnan haasteet lisääntyvät. Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa. Erityisen tärkeätä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.

Näinä vuosina jatketaan kestäväen elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakentamista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestäväen kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. Opetukseen tuodaan esimerkkejä, käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestäväen kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan kaikissa oppiaineissa kullekin oppiaineelle luontevalla tavalla. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti. Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.

Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja risti-

riittaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelu- kykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Oppilaiden omia ideoita tuetaan. Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päätte- lyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. Taiteet syventävät eettistä ja esteet- tistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.

Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tar- kastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiin- nostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämänta- paa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moni- naisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ih- misoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.

Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöönsä ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vai- kutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.

Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liitty- vien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy. Oppilaat harjoit- televat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiinty- mis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdolli- suuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan. He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.

Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista. Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestäväen tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestäväen elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoja kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa. Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoitteluun.

Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin. Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä. Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla. Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa. Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan TVT:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä. Ohjelmointia harjoitellaan osana eri oppiaineiden opintoja. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestäväan tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja välttään tiedon häviämistä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuojaja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla. Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen:* Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vieraillevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaa-

maan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävä tulevaisuuden rakentamisessa.

15.3. Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten tuetaan oppilaiden siirtymistä kuudennelta seitsemännelle vuosiluokalle sekä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen
 - o toimintatavat siirtymävaiheessa
 - o tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut
- mitkä ovat vuosiluokkakokonaisuuden 7-9 erityispiirteet ja tehtävät (perusteiden kuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan) sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään
- mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 (perusteiden tavoitekuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan) sekä niiden mahdolliset paikalliset painotukset ja miten oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan vuosiluokilla 7-9
- mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet ja keskeiset sisällöt vuosiluokilla 7, 8 ja 9

- mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 7-9

15.4 Oppiaineet vuosiluokilla 7-9

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

- L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
- L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- L4 Monilukutaito
- L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
- L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN ERI OPPIMÄÄRIEN JA TOISEN KOTIMAISEN KIELEN OPISKELU

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan omaa äidinkieltä. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	Äidin kielen ja kirjallisuuden oppimäärä	Toinen kotimainen kieli	
	yhteinen	yhteinen	valinnainen

suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisen kielenä	-	ruotsi tai suomi

15.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnaissa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikeroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omaan kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään

viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja mediaituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisäilytöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen eri oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 7–9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on edistää oppilaiden kielellisiä ja kulttuurisia taitoja monimuotoisissa viestintäympäristöissä. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja monimediaisissa ympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmapiiriin. Opetuksen tehtävänä on rohkaista oppilaita omaaloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Oppilaita ohjataan puhutun ja kirjoitetun kielen normien hallintaan ja taitoon käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä. Kirjallisuuden analyysin ja tulkinnan taitoja syvennetään. Oppilaita ohjataan kirjallisuuden lukemiseen, oman lukuharrastuksen syventämiseen ja lukuelämysten hankkimiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki neljä tavoitealuetta ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso asianomaisen oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason

ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikkomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Oppimäärän erityinen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomenkieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	L2, L3, L6, L7
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	S1	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	S1	L1, L2, L3, L7
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	S1	L1, L2, L6, L7

Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkin- nassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	S2	L1, L2, L4
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tul- kita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitse- maan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnutta- maan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	L1, L2, L4
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista läh- teistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	S2	L2, L4, L5, L6
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolista- maan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	S2	L1, L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuot- tamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L7
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	L2, L4, L5
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L6
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vah- vistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuotta- misessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	S3	L2, L4, L5, L6
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttä- misen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapo- jen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eet- tisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	L2, L4, L5, L7
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostu- maan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen raken- teita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellis- ten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	L1, L2, L4
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemys- tään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mah- dollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jaka- miseen	S4	L1, L2, L4
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa	S4	L2, L4, L6, L7

oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostamaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi		
---	--	--

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

Tavoitteet:

- Vahvistetaan taitoa toimia uudessa ryhmässä ja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa (7)
- Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja, myös koulun ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa: esim. ideointi, väittely, neuvottelu ja ongelmanratkaisu (8-9)
- Havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä (7-9)
- Harjoitellaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa (7-9)
- Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä ja havainnollistamista (7-9)
- Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita eri viestintäympäristöissä (7-9) ml. monimediainen viestintäympäristö

Sisältöjä:

7lk: Omakohtaisia puheenvuoroja pidetään esimerkiksi omasta harrastuksesta tai jostakin itselle tärkeästä asiasta.

8lk: Vahvistetaan argumentointitaitoja ja oman mielipiteen esittämistä ja perustelemista sekä toisten näkökulmien kuuntelemista ja huomioimista sekä perustelutavoista tietoiseksi tulemista.

9lk: Harjoitellaan asiapitoisten puhe-esitysten pitämistä ja asiakokonaisuuksien argumentointia.

7-99lk: Korostetaan oppilaan osallistumista opetuskeskusteluihin. Jokaisella vuosiluokalla harjoitellaan omien puhe-esitysten itsearviointia ja vertaisarviointia ryhmän sisällä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiategstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamiseen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin,

asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoituksiperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

Tavoitteet

- Luetaan ja tutkitaan fiktiivisiä sekä media- ja asiatekstejä eri muodoissaan, opitaan käyttämään tulkinnassa kirjallisuuden käsitteitä (7 -9)
- Opitaan faktan ja fiktion erottaminen (7)
- Tarjotaan ja tulkitaan kirjallisuutta: nuortenkirjallisuus, novellit, runot ja tietokirjallisuus (7), nuortenkirjallisuutta ja yleistä kaunokirjallisuutta (8-9)
- Tutustutaan pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin, mielipideteksteihin(8)
- Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä (7-9)
- Syvennetään tekstin ymmärtämisen ja tulkinnan taitoja (7-9)
- Luetaan ja tutkitaan fiktiivisiä sekä media- ja asiatekstejä eri muodoissaan, opitaan käyttämään tulkinnassa kirjallisuuden käsitteitä (7-9)
- Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin (7-9)
- Sähköiset ja audiovisuaalisen median tekstit (7-9)
- Kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistävät tekstit (7-9)
- Vahvistetaan tv:n käyttötaitoa tekstien tuottamisessa

Sisältöjä

7-99lk: Harjoitellaan lukemisen strategioita heti yläkoulun alusta alkaen. Opitaan kontekstin mukaista tekstien luentaa ja tulkintaa. Luetaan useita kokonaisteoksia.

7lk: Perehdytään tiedonhakuun monipuolisesti ja opitaan arvioimaan haetun tiedon luotettavuutta. Tutustutaan erilaisten tekstien lukemisstrategioihin ja harjoitellaan vähitellen niiden käyttämistä. Tullaan tietoiseksi, miten esimerkiksi eroavat toisistaan opiskelulukeminen ja elämyksellinen lukeminen. Ymmärretään, että tekstillä on tavoite. Luetaan pääsääntöisesti itse valittua ja itseä kiinnostavaa kirjallisuutta.

8lk: Tehdään omista lukukokemuksista erilaisia tuotoksia ja jaetaan omia lukukokemuksia ryhmälle esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti hyödyntäen. Tutustutaan kirjallisuuden historiaan ja kirjallisuuden eri lajeihin kotimaisen, nuoriso- ja maailmankirjallisuuden avulla. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan kirjallisuuden tyyliin ja tarkastellaan niiden avulla kirjallisuutta Suomessa ja muualla maailmassa. Kalevalaa tarkastellaan tarinoiden ja fantasian avulla.

9lk: Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Laajennetaan omaa ajattelua monipuolisen pohdinnan suuntaan. Opitaan käyttämään toisia tekstejä oman ajattelun pohjana. Tutustutaan Kalevalaan kansalliseeposkäsitteenä ja muiden maiden kansalliseepoksiin. Itseä kiinnostavan kirjallisuuden lisäksi keskitytään suomalaiseen kirjallisuuteen.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omista teksteistä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omista teksteistä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

Tavoitteet

- Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan (7-9): visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä
- Tutustutaan ja tuotetaan erilaisia mediatekstejä, esim. uutinen, mainos (7-9)
- Opiskellaan kertoville, kuvaaville, (7-8) ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille (8-9) tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä. harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omista teksteistä (7-9)
- Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa
- Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita, erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet (7), lauseenvastikkeet (9) lauseenjäsenet, lauseke (8) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita (8-9), kielenhuolto (7-9), verkkotekstit (7-9), tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omista teksteistä (7-8)
- Opetellaan lähteiden käyttöä, perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa (7-9)
- Tutustutaan tiedonhaun eri vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta (7-9)

Sisältöjä

7lk: Sanaluokista käsitellään pääasiallisesti verbejä, erityisesti verbin aika- ja persoonamuodot (7. luokka) sekä verbien modaalisuus (7.-8. luokka). Opiskellaan käsitteet virke, päälause ja sivulause.

8lk: Opiskellaan lauseenjäsenet ja samassa yhteydessä kieliopilliset sijamuodot.

9lk: Opiskellaan lauseenvastikkeet.

7-88lk: Tarkastellaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä piirteitä au- tenttisten tekstilajien kautta.

7-99lk: Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. TVT-taidoista oppilas hallitsee tiedon jä- sentämisen ja tuntee tiedonhaun vaihtoehdot. Hän osaa hankkia ja arvioida tietoa eri lähteistä ja osaa muo- dostaa niistä perustellun kokonaisuuden ja julkaista sen.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhe- ja mediakulttuuriin ja eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyyli- ja lauserakenteisiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

Tavoitteet

- Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn
- Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin (7), joihinkin alalajeihin (8), keskeisiin tyyli- ja lauserakenteisiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin (9). Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen
- Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin (9)
- Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse (7-9)
- Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin (9), tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla (9)
- Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen (9), elokuvaan (8), teatteriin, puhe- ja mediakulttuuriin ja eri muotoihin (7-9)

Sisältöjä:

7-99lk: Harjoitellaan lukemisen strategioita heti yläkoulun alusta alkaen. Opitaan kontekstin mukaista tekstien luentaa ja tulkintaa.

7lk: Tutustutaan erilaisten tekstien lukemisstrategioihin ja harjoitellaan vähitellen niiden käyttämistä. Tullaan tietoiseksi, miten esimerkiksi eroavat toisistaan opiskelulukeminen ja elämyksellinen lukeminen. Luetaan pääsääntöisesti itse valittua ja itseä kiinnostavaa kirjallisuutta.

8lk: Tehdään omista lukukokemuksista erilaisia tuotoksia ja jaetaan omia lukukokemuksia ryhmälle esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti hyödyntäen. Tutustutaan kirjallisuudenhistoriaan maailmankirjallisuuden avulla. Tutustutaan kirjallisuuden tyylikausiin ja tarkastellaan niiden avulla kirjallisuutta Suomessa ja muualla maailmassa.

9lk: Perehdytään Kalevalaan osana syvempää suomalaista kirjallisuus- ja kulttuuri-identiteettiä. Tutustutaan erityisesti suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Tutustutaan Suomen murteisiin ja Kainuun murteisiin. (9) Tehdään morfeemianalyysejä, jonka yhteydessä harjoitellaan sijamuotojen ja muiden kielen merkityksellisten yksiköiden tunnistamista.

Laaja-alainen osaaminen

L2: Lönnrotin kainuulaiset jalanjäljet, kainuulaiset kirjailijat. Kirjavinkkaukset, kirjailijavierailut. Osallistuminen koulun juhliin ja teemapäiviin.

L3: Omien henkilötietojen merkitseminen virallisiin papereihin.

L3, L6: Työhaastattelu draaman keinoin.

L3, L4, L6: Työhakemuksen kirjoittaminen (9. luokka)

L5: Virallisten asiakirjojen laadinta. Dokumenttien muokkaaminen ja jakaminen verkossa.

L6, L7: Koulun tai luokan tapahtumaan liittyvän tiedotteen laatiminen.

L7: Tuotetaan mahdollisuuksien mukaan aineistoa lehteen tai sähköiseen mediaan.

Arviointi

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppiaineen arviointi on jatkuvaa, monipuolista, läpinäkyvää ja perusteltua. Arvioinnissa painotetaan lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen esittämisen taitoja ja vuorovaikutustaitoja. **Vuosiluokilla 1 ja 2 painottuu lukutaidon arviointi. Vuosiluokilla 3 - 6 painottuu tekstin tuottamisen, lukemisen ja kirjoittamisen taidot.** Teksti tarkoittaa tässä erilaisia kirjoitettuja, suullisia, visuaalisia ja auditiivisia viestejä. **Vuosiluokilla 7 - 9 painottuu eri tekstilajien tulkinta ja tuottaminen.**

Arviointikäytänteitä:

- Itsearviointi ja vertaisarviointi
- Monipuoliset arviointi- ja palautekeskustelut
- Testit ja kokeet (perinteisten kokeiden lisäksi ryhmäkokeet, sähköiset kokeet, parikokeet ja suulliset kokeet)
- Erilaisten tekstilajien tulkinta
- Yhteistyötaidot, ryhmätyöt
- Aktiivisuus
- Omat tuotokset

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	S1	Vuorovaikutus ryhmässä	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	S1	Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnessa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisen kehittämistarpeita	S2	Tekstinymmärtämisen strategiat	Oppilas osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjauvien tekstien kielellisiä ja teksti-

sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa			aalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituksiperiä.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	S2	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Oppilas löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Oppilas lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen			
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	S3	Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa,	S3	Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito	Oppilas tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoit-

syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista			taessaan ja muokatessaan. Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	S3	Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Oppilas osaa käyttää omassa teksteissään muualta hankittua tietoa. Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	S4	Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen	Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee kirjallisuuden vaihteita ja suomalaisen kulttuurin juuria. Oppilas tuntee kirjallisuuden päälaajat ja on lukenut sovitut kirjat.
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	S4	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvailla äidinkielten merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Johdanto Kainuun s2-opetussuunnitelmaan

“Korvasta sisään, suusta ulos. Silmästä sisään ja kädestä ulos.”

Olemme halunneet tehdä S2-opetussuunnitelmasta mahdollisimman käytännöllisen ja havainnollistavan työkalun opettajille erilaisten ryhmien opettamiseen. Olemme kuunnelleet kentältä tulleita toiveita työtä tehdessämme. Opetussuunnitelmaan on avattu tarkasti tavoitteet, sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet tekstimuotoon. Nopeampaa tarkastelua varten ne löytyvät taulukon muodossa (LIITE 3). Kirjoitettua tekstiä ja taulukkoa voi käyttää rinnakkain opetuksen suunnittelussa ja arvioinnissa.

S2-oppiaineessa eriyttäminen korostuu erityisesti oppilaiden kieli-, kulttuuri- ja koulunkäyntitaustasta johtuen. Oman äidinkielen vahva osaaminen tukee suomen kielen oppimista. Opetusta suunniteltaessa lähtökohtana on oppilaan kielitaidon tason selvittäminen vuorovaikutuksessa oppilaan kanssa. Apuna tässä voi käyttää tukimateriaalista löytyvää kehittyvän kielitaidon asteikkoa ([OPH:n tukimateriaali](#)). Hyvä oppilaantuntemus on edellytys onnistuneelle eriyttämiselle, joka ylläpitää oppimismotivaatiota. Eriyttämistä tarvitaan erityisesti koko ryhmän tunneilla, jolloin oppilaat pääsevät osalliseksi ainakin osittain oppitunnin ohjelmasta oman kielitaidon tason mukaisesti. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muut oppilaat. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että oppilailla on sama teksti mutta sitä tarkastellaan heidän kielitaidolleen sopivalla tasolla (eri kysymykset, erilaiset tehtävätyypit). Sosiaalisten taitojen kehittyminen tukee kielitaidon kehittymistä. Onnistunut eriyttäminen vaatii opettajien perehtymistä S2-materiaaleihin sekä monipuolisten esim. toiminnallisten opetusmenetelmien käyttöä.

Oppimisympäristöillä on merkitystä uusien sanojen ja käsitteiden sisäistämisessä. Opetusta tulisi järjestää myös luokahuoneiden ulkopuolella oppimista tukevilla ympäristöissä. Näin päästään asioiden abstraktista opettelusta kohti konkretiaa.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti¹⁶¹. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

¹⁶¹ Valtioneuvoston asetus 422/2012

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista¹⁶². Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta¹⁶³. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielenä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 7–9 opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan.

¹⁶² Perusopetuslaki 628/1998, 30 §

¹⁶³ Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

Kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja erittelevään lukemiseen.

Suomi toisena kielenä -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
<p>T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa</p> <p>7lk: rohkaista oppilasta kertomaan arjen pienistä tapahtumista ja harjoittelemaan vuorovaikutustilanteita esim. työharjoittelu, kirjastossa tai hammaslääkärissä asioiminen</p> <p>8lk: rohkaista oppilasta mielipiteiden ilmaisuun, argumentointiin ja keskusteluun</p> <p>9lk: ohjata oppilasta huomioimaan erilaiset puhetilanteet (kenelle puhutaan, missä tilanteessa ja millä tavalla)</p>	S1	L1, L2, L4
<p>T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, ope- tuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja</p> <p>7lk: ohjata oppilasta keskittyvään ja ymmärtävään kuunteluun (roh- keus kysyä, jos ei ymmärrä)</p> <p>8lk: ohjata oppilasta suhtautumaan kuulemaansa kriittisesti esim. mainoksiin</p> <p>9lk: ohjata oppilasta ymmärtämään vuorovaikutustilanteiden erilaiset vivahteet</p>	S1	L2, L4, L5
<p>T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan il- maista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisu- keinoja hyödyntäen</p> <p>7lk: ohjata oppilasta esitelmän pitämiseen</p> <p>8lk: ohjata oppilasta oman mielipiteen ilmaisuun ja vaikuttamiseen</p> <p>9lk: ohjata oppilasta laajempien esitelmien ja projektien pitämiseen käyttäen kokonaisilmaisun ja havainnollistamisen keinoja</p>	S1	L2
Tekstien tulkitseminen		
<p>T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkin- nassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehok- kaasti lukustrategioita ja päättämään tekstin merkityksiä tekstuaalis- ten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella</p> <p>7-9lk tarjota yhteistyössä eri oppiaineiden opettajien kanssa oppilaan kielitaitotasolle sopivia tekstejä ja eri tekstilajeja, ohjata oppilasta huomaamaan eri oppiaineiden tunneilla suomen kielen rakenteita</p>	S2	L1, L2, L4
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryh- mässä	S2	L1, L2, L4

7-9lk rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia mielipiteitään, myös kriittisiä, luetuista teksteistä		
Tekstien tuottaminen		
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä 7-9lk harjaannuttaa oppilasta muokkaamaan tekstejä annetun palautteen perusteella	S3	L1, L2, L4
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kielipillisten rakenteiden hallintaa 7lk: harjoituttaa verbien ja nominien taivutusta oman tekstin tuottamisessa 8lk: harjoituttaa moduksien ja lauseenjäsenten käyttöä oman tekstin tuottamisessa 9lk: harjoituttaa infiniittisten rakenteiden käyttöä oman tekstin tuottamisessa 7-9lk: vahvistaa oppilaan taitoja huomioida puhutun ja kirjoitetun suomen kielen erot kirjoittamisessa	S3	L2, L3
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia 7lk: ohjata oppilasta tunnistamaan erilaisia tekstityyppejä 8lk: ohjata oppilasta suhtautumaan kriittisesti lukemaansa ja tunnistamaan kielen vaikuttamiskeinoja 9lk: ohjata oppilasta ymmärtämään tekstien erilaisia tyylipiirteitä ja sävyjä	S4	L4
T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin 7lk: innostaa ja ohjata oppilasta monipuoliseen lukemiseen 8lk: tutustuttaa oppilas eri kirjallisuuden lajeihin 9lk: tutustuttaa oppilas suomen kirjallisuuden historiaan	S4	L2
T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	S4	L2

7-9lk: ohjata oppilasta havainnoimaan, arvostamaan ja vertailemaan lähiympäristön, oman ja muiden kulttuurien monimuotoisuutta, esim. sadut, teatteri, ruoka- ja tapakulttuuri		
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyylejä ja tapoja sekä oppimaan muilta 7-9lk: ohjata oppilasta havainnoimaan ja arvioimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä kehittämään itseään muiden antaman mallin ja palautteen avulla	S5	L1, L2, L7
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla 7-9lk: avata ja määrittää oppiainekohtainen sanasto, terminologia ja käsitteet yhteistyössä muiden aineiden opettajien kanssa osana opetusta (kielitietoinen koulu)	S5	L1, L4, L6
T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä 7-9lk: ohjata oppilasta käyttämään TVT:aa tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa	S5	L1, L5, L6

Suomi toisena kielenä -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumentointia, selostamista, referointia sekä puhe-esityksen pitämistä ja havainnollistamista. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: kussakin toiminnassa tarvittavat kiteytyneet fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.

7-9lk: arjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.

7lk: selostaminen, vuorovaikutustilanteiden harjoittelu

8lk: mielipiteen ilmaisu ja argumentointi

9lk: tiivistämisen keinot, toisen puheeseen viittaaminen

S2 Tekstien tulkitseminen: Syvennetään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Tekstejä tarkastellaan niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen, kielikuvien ja ironian vaikutus tekstin tulkintaan). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Harjoitellaan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä sekä tunnistamaan kirjallisuuden tyylivirtauksia teksteissä. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.

7-9lk: harjaannutaan vastaanottamaan ja antamaan palautetta. Tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin ja niiden tyylipiirteisiin (monilukutaito).

7lk: erilaisten tekstien monipuolinen tarkastelu erilaisista näkökulmista, erilaisten lukustrategioiden oppiminen, itselleen sopivien tekstinymmärtämistapojen löytäminen

8lk: kielikuvat, ironia ja pohtivat, kantaaottavat tekstilajit

9lk: kirjallisuuden tyylivirtaukset

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan erityisesti pohtivia, kantaaottavia ja ohjaavia tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti (mm. infiniittiset rakenteet tiiviin ilmaisun keinoina). Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja ja rekistereitä sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissä. Opitaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.

7-9lk: oppilas pystyy ryhmässä ja itsenäisesti tuottamaan erilaisia tekstilajeja. Harjoitellaan erilaisten tietolähteiden käyttöä.

7lk: laajennetaan tekstivalikoimaa ja harjoitellaan kirjoitusprosessin eri vaiheita

8lk: tutustutaan eri tyylilajeihin ja kirjoitetaan pohtivia, kantaa ottavia tekstejä

9lk: harjoitellaan tiivistä ilmaisua infiniittisten rakenteiden avulla. Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa ja tietolähteiden käyttöä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tekstejä ja tehdään päätelmiä kielen merkityksistä, rakenteista (lauseenjäsennys, modaalisuus, rektio) ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin sävyyn. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen ja kielen kehityksen päävaiheisiin. Tutustutaan kirjallisuuteen, elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuuriin. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia eri puolilta maailmaa ja eri aikoina. Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

7-9lk: rektio, mediakulttuuri

7lk: tutustutaan erilaisiin tekstityyppeihin sekä kirjallisuuden ja elokuvan peruskäsitteisiin

8lk: lauseenjäsennys, modaalisuus

9lk: tutustutaan teatterin maailmaan, suomen kielen kehitykseen ja erityispiirteisiin sekä maailman kieliin

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

7-99lk: tehdään kirjallisia töitä ja tutkielmia yleisimmillä tekstinkäsittelyohjelmilla

7lk: vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä, syvennetään lukustrategioita, harjoitellaan löytämään oleellinen tieto tekstistä

8lk: tuetaan eri tiedonalojen tekstitaitoja

9lk: syvennetään oppilaan taitoa käyttää suomen kieltä, omaa äidinkieltä ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: S2-kielessä oppilaat opetetaan oppimaan eli perehdytetään opiskelutaitoihin, joilla voi saavuttaa tavoitteita. S2-opetuksessa asetetaan väli- ja etätavoitteita. Oppisisältöjä esiteltäessä oppilaille korostetaan jatkuvaa harjoittelua ja opiskelun merkitystä kielitaidon kartuttamiseksi. Oppilaan on oltava tietoinen kielen opiskelulle asetetuista tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi. Oppilaille annetaan vinkkejä, miten teknologiaa apuna käyttäen voidaan harjoitella kieltä myös omatoimisesti. Kun sanasto on vasta kehittymässä, käytetään ajattelun ja eri tunnetilojen ilmaisemisessa taidetta esim. taidenäyttely ja musiikki. S2-opettaja tekee yhteistyötä eri aineiden opettajien kanssa, jolloin oppilaille muodostuu kokonaisvaltainen käsitys opiskeltavasta ilmiöstä tai asiasta. Jokainen opettaja on maahanmuuttajaoppilaalle S2-opettaja.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: S2-kielessä monikulttuurisuus nähdään kaksisuuntaisena ilmiönä: oppilaat tutustuvat suomalaiseen kulttuuriin mutta saavat myös mahdollisuuden esitellä omaa kotimaataan ja kulttuuriaan. Oppilaita rohkaistaan esiintymään, vaikka kielitaito olisi vasta kehittymässä. Kainuulaiseen kulttuuriperintöön tutustutaan esim. erilaisten taide-elämysten sekä museo-, teatteri- ja kirjastokäyntien muodossa. Kouluissa järjestettävät erilaiset monikulttuurisuusteemapäivät lisäävät kulttuurista osaamista ja vuorovaikutusta.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilaille opetetaan aluksi arkikieltä, jotta he pärjäisivät koulussa ja arkielämän vuorovaikutustilanteissa ja näin integroituisivat suomalaiseen yhteiskuntaan. Koulun ja kodin yhteistyötä tuetaan säännöllisillä tulkkauksipalavereilla. Vanhempia rohkaistaan tuomaan omaa osaamistaan (erikoistaidot tai ammatin esittely) ja kulttuuriaan (ruoka, musiikki, vaatteet) koulun arkeen. Vanhempia ohjataan tarvittaessa myös Wilman käyttöön. Oppilaita tutustutetaan koulun tiedotteisiin luetun ymmärtämistehtävien muodossa.

L4 Monilukutaito: Monilukutaitoa kehittävässä ja kielitietoisessa koulussa ymmärretään kielen merkitys koulun kaiken toiminnan kannalta. Sosiaalinen todellisuus rakentuu kielen avulla. Oppilaita rohkaistaan ja harjoitetaan ilmaisemaan omia mielipiteitään ja perustelemaan ne. Selkouutiset ja paikalliset lehdet S2-opetusmateriaalina tarjoavat hyvän pohjan eri tekstilajien (myös kuvien) lukemiseen ja paikallisten sekä globaalisten tapahtumien havainnointiin. Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoja kaikkien oppiaineiden opetuksessa yhteistyössä eri opettajien kanssa.

L5 Tieto-viestintäteknologinen osaaminen: Oppilaalle tarjotaan mahdollisuus tehdä oman taitotasonsa mukaisia internetin S2-harjoituksia omassa tahdissa. Oppilaita ohjataan käyttämään internetiä tiedonhakuun ja tekstinkäsittelyyn. He voivat esitellä omaa kulttuuriaan TVT:aa hyödyntäen. Oppilasta ohjataan erilaisten oppimista auttavien opetusohjelmien ja eri oppiaineiden sanastojen käyttöön. Oppilailla on mahdollisuus käyttää oppimisen tukena erilaisia käännösohjelmia, sähköisiä sanakirjoja ja kuvia käsitteiden avaamiseen. TVT mahdollistaa myös erilaisten S2-kieltä kehittävien puheilmaharjoitusten tallentamisen ja uudelleen kuuntelun. S2-oppilaat voivat tehdä esim. pieniä elokuvaprojektioita yhteistyössä natiivioppilaiden kanssa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Opetuksessa harjoitellaan erilaisia työelämän vuorovaikutustilanteita pienten esitysten ja puhelinkeskustelujen avulla. Samalla kiinnitetään huomiota kohteliaaseen kielenkäyttöön. Oppilaat raportoivat suullisesti tai kirjallisesti työharjoitteluistaan. Heitä ohjataan laatimaan myös työhakemus. Yrittäjyyteen voidaan tutustua eri oppiaineet yhdistävässä projektityöskentelyssä. S2-kielen, yhteiskuntaopin ja kotitalouden yhteistyönä voidaan toteuttaa esim. ravintolan perustaminen. Tehdään tutustumiskäyntejä paikallisiin yrityksiin ja pyydetään vierailijoita kouluille. Tämä mahdollistuu S2-opettajan ja opinto-ohjaajan yhteistyöllä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän kehityksen rakentaminen: Korostetaan ja kannustetaan kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Kielitaito lisää osallisuuden tunnetta. Oppilaiden kanssa keskustellaan heille tärkeistä asioista ja teemoista sekä nostetaan esille yhteiskunnallisia ilmiöitä, joita oppilaat voivat peilata omaan kulttuuriinsa ja elämäänsä. Heitä harjaannutetaan myös neuvottelemaan ja keskustelemaan ryhmissä apukysymysten avulla. Oppilasta kannustetaan vaikuttamaan omassa luokassa ja osallistumaan laajasti koulun yhteiseen toimintaan esim. tukioppilas- ja oppilaskuntatoimintaan. Tähän rohkaistaan ja luodaan valmiuksia S2-opetuksessa.

Arviointi

S2- arviointi perustuu siihen, miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä. Arvioinnissa korostuu jatkuvan arvioinnin periaate. Tukimateriaalin taitotasoaasteikkoa ([OPH:n tukimateriaali](#)) voidaan hyödyntää myös oppilaan kielitaitotason määrittelyssä. Kielitaitotason määrittelyn merkitys korostuu esimerkiksi silloin, kun oppilas siirtyy luokalta tai koulusta toiseen tai siirtyy valmistavasta opetuksesta perusopetukseen. Asteikkoa voidaan käyttää sekä opetuksen suunnittelun tukena että oppilaan kielitaidon edistymisen seuramisessa ja kuvaamisessa, esimerkiksi todistuksen liitteessä olevaan sanalliseen arviointiin voi laittaa maininnan oppilaan kielitaidosta kielen eri osa-alueilla. On huomioitava, että oppilaan kielitaidon taso saattaa vaihdella kielitaidon eri osa-alueilla.

On tärkeää, että oppilas tietää oman kielitaitoprofiilinsa ja hän saa säännöllisesti palautetta edistymisestään kielen eri osa-alueilla. Arviointiin liittyvät asiat on hyvä keskustella yhdessä huoltajan kanssa arviointipalaverissa. Arvioinnissa käytetään lisäksi vertais- ja itsearviointia.

Mikäli oppilaalle ei ole mahdollista antaa numeroarviointia 7. - 9. luokalla oppilaan puuttellisesta koulunkäyntiaustasta, lyhyestä Suomessa oloajasta tai heikosta kielitaidosta johtuen, sanallisen arvioinnin merkitys todistuksen S2-liitteessä korostuu erityisesti. Oppilaalle annetaan numeroarviointi heti, kun se on mahdollista ja oikeudenmukaista. Numeroa annettaessa on huomioitava oppilaan edistynyt kielitaito.

Oppilaalle annetaan numeroarviointi heti, kun se on mahdollista ja oikeudenmukaista. Numeroarviointi on annettava viimeistään 9. luokan keväällä. Vaikka päättöarvioinnissa otetaan huomioon työskentelytaidot, tulee siinä painottua oppilaan todellinen kielitaidon osaaminen. Arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä se vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Jotta S2-oppilaan kielitaito kehittyy, hänelle on annettava tarpeeksi vaativia tehtäviä. Oppilaalle on kuitenkin tarjottava monipuoliset mahdollisuudet kielitaitonsa osoittamiseen (esim. portfolioit, suulliset kokeet, esitykset ja vuorovaikutustilanteet pareittain tai ryhmässä, kirjalliset työt).

- Yhdeksännen luokan päättöarviointi perustuu hyvän osaamisen kriteereihin
- Arvioidaan sitä, mitä opetetaan
- Arvioidaan miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä
- Annetaan numeerinen arviointi heti, kun se on oikeudenmukaista ja kohtuullista
- Sanallinen arviointi on tärkeää numeerisen arvioinnin tukena
- Arviointiliitteen sanalliseen arviointiin on syytä laittaa maininta oppilaan työskentelytaidoista, mikäli ne ovat vaikuttaneet alentavasti kielitaidon arviointiin
- Sama toimintatapa koko kaupungissa (maakunnassa): arvioinnin suhteen yhdenmukaiset käytänteet
- Arvioinnin on oltava läpinäkyvää
- Arvioidaan kehittyvää kielitaitoa
- Jatkuva arviointi erilaisten näyttöjen ja tuotosten avulla
- Oppilaalle annetaan säännöllisesti suullista palautetta kielitaidon eri osa-alueiden kehittymisestä lukuvuoden aikana
- Arvioinnin tulee olla rehellistä mutta kannustavaa
- Mikäli useampi opettaja opettaa oppilasta, S2-arviointi tehdään yhteisesti
- Oppilaan ja huoltajien pitää ymmärtää arviointi

Suomi toisena kielenä -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaidot	Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteissa rakentavasti.
T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja	S1	Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ymmärtää muodollisia puhetilanteita, opetuspuhetta ja mediaa.

T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen	S1	Esiintymistaidot	Oppilas osaa valmistella itsenäisesti esityksen ja osaa esiintyä ja ilmaista itseään tilanteen mukaisesti.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättämään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kielipiillisten vihjeiden perusteella	S2	Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituksia.
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas osaa tehdä tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.
Tekstien tuottaminen			
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä	S3	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kielipiillisten rakenteiden hallintaa	S3	Kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyyli- ja sävy- ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtii niiden merkityksiä ja osaa kuvailla eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.

T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin	S4	Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus	Oppilas tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaiheita ja sen yhteyksiä maailmankirjallisuuteen.
T10 auttaa oppilasta avertamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	S4	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja perustella yhteiskunnan monikielisyyden merkitystä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T 11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstin tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta	S5	Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilas tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T 12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	S5	Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Oppilas tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä.
T 13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

15.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden mur-

teiden eritasoisista taidoista. Koulun kielenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikeroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliohjelmina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä, ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä äidinkielenomainen ruotsi ja suomi.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvauksista. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Englantiin on laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvauksia vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetus suunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI (RUOTSI, FINSKA)

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaistamalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisisa tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 7 - 9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin (arvoihin) tekijöihin	S1	L2, L5
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä - erityisesti muissa pohjoismaisissa kielissä - on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	L1, L4
Kielenopiskelutaidot		

T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1
T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	S2	L2, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L2, L4
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L2, L4, L6
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L4, L5

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä suomenruotsalaisten ja pohjoismaisten koulujen kanssa
- Tutkitaan miten Pohjoismaat näkyvät paikallisesti, esimerkiksi alueen matkailussa

S2 Kielenopiskelutaidot: Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

- Käytetään tietoviestinnällisiä työskentelytapoja opiskelun tukena
- Pyritään tuomaan paikallisuutta näkyville opetuksessa (esim. luonto, ympäristö, matkailu, urheilu).
- Vuorovaikutustaitoihin liittyy myös taito kompensoida kielitaidon puutetta esimerkiksi vaihtoehtoisten ilmausten kautta - pyritään siihen, että tultaisiin toimeen kieliyhteisössä oman taitotason mukaisesti
- Kiinnitetään huomioita oppilaan omiin opiskelutaitoihin, niiden kehittämiseen ja itsearviointiin, sekä korostetaan luokkahuoneen ulkopuolisen oppimisen tärkeyttä

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Sisältöjä 7-9lk

Aihepiirit: Pohjoismaat, ostoksilla käynti, vaatteet, ruoka, elokuvat ja lipun ostaminen, sää, opastaminen ja matkustaminen, sairaudet, rahankäyttö ja oma talous, kotityöt, ympäristö ja luonto, sosiaalinen media, tunteet ja unelmat, tulevaisuus, työelämä

Rakenteet: persoonapronominien objektimuodot, imperfekti, perfekti, pluskvamperfekti, verbin taivutus, silvulause, järjestysluvut, päivänmäärät, imperatiivi, osoittavat pronominit, futuuri, konditionaali, adverbti, man -passiivi, adjektiivin vertailu, att + perusmuoto, ingen ja någon -pronominit + kertaus

Viestinnällisyys: omasta maasta ja Pohjoismaista kertominen, arkipäivän asioista kertominen, elokuvista ja/tai kirjoista keskusteleminen, säästä puhuminen, tien neuvominen, matkasta kertominen, lääkärikäynti, omasta rahankäytöstä kertominen, ympäristöstä ja luonnosta keskusteleminen, sosiaalisen median käyttö, tunteista ja unelmista kertominen, unelma-ammattista kertominen; toteutus esimerkiksi blogimuodossa, kahvilakeskusteluna tai Skype-keskusteluna ruotsinkielisen ikätoverin kanssa

Vuosiluokkakokonaisuuden 7-9 erityispiirteet ja tehtävät sekä niihin liittyvät paikalliset painotukset ja miten tehtävän toteutumista seurataan ja kehitetään (luvussa 15.1. kuvatus lisäksi):

- Otetaan huomioon, että Kainuussa ollaan hyvin vähän tekemisissä ruotsin kanssa - ohjataan oppilasta huomaamaan miten paljon ruotsin kieltä löytyy lähiympäristöstä (mm. pakkausselosteet, FST jne.)
- Pyritään tekemään yhteistyötä suomenruotsalaisten koulujen tai muiden tahojen kanssa (ystävyysskoulut, yritykset, hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös tietoteknisiä työkaluja, kuten Skype, Google Hangouts jne.)
- Ujutetaan ruotsin kieltä arkipäivän tilanteisiin koulussa ja kotona
- Pohditaan ruotsin roolia alueen matkailussa
- Kannustetaan oppilaita eri ruotsinkielisten medioiden käyttöön myös vapaa-ajalla [älypuhelimet, blogit, lehdet, tv, radio, internet] ja lisätään niitä mahdollisuuksien mukaan opetukseen
- Pohditaan yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa esimerkiksi työelämään tutustumisjaksojen kautta ja kartoitetaan niissä käytettäviä kieliä

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitai-

toaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso oppiaineen valtakunnallisiin ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 7-9

- Korostetaan toiminnallisuutta, harjoitellaan vuorovaikutustilanteita sekä suullisesti että kirjallisesti; korostetaan viestin välittymistä eikä kieliopillista ja sanastollista oikeellisuutta
- Korostetaan, että kielitaidon kehittyminen vie aikaa ja vaatii vaivannäköä (ei voi verrata englannin kielen taitoihin, mikä on aloitettu jo 3. luokalla)
- Tietoteknisiä oppimisympäristöjä (esim. SanomaPro, O365, GAFE, Pedanet) ja laitteita tabletit, kannettavat tietokoneet, älypuhelimet, älytaulut) käytetään opetuksessa mahdollisuuksien mukaan

- Tutkitaan mahdollisuuksia luokan ulkopuoliseen opetukseen. Esimerkiksi opiskellaan sanastoa, kulttuuria tai historiaa konkreettisesti luonnossa tai lähiympäristössä liikkumalla
- Rohkaistaan oppilaista käyttämään ruotsin kieltä erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi harrastusten ja kiinnostusten kautta, mikä on tärkeää myös jatko-opintojen kannalta
- Kannustetaan suulliseen tuottamiseen, kielen rohkeaan käyttöön ja huomioidaan suullisen kielitaidon osuus arvioinnissa osana arvosanaa
- Ruotsissa toteutetaan tarvittaessa saatavilla olevia eriyttämis- ja tukitoimenpiteitä
- Arvioinnissa korostetaan viestin välittymistä ja ymmärrettävyyttä, sekä otetaan huomioon myös suullinen kielitaito

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Otetaan huomioon, että Kainuussa ollaan hyvin vähän tekemisissä ruotsin kanssa, ohjataan oppilasta huomaamaan kuinka paljon ruotsin kieltä on ympärillä esimerkiksi pakkausselesteissa jne.; opetellaan tehokkaaseen kielen opiskeluun erilaisia opiskelutapoja ja -tekniikoita kokeillen ja soveltaen.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kannustetaan yhteistyöhön suomenruotsalaisten ja pohjoismaisten koulujen tai muiden tahojen kanssa (ystävyysskoulut); harjoitellaan erilaisia viestinnällisiä tilanteita, sekä kirjallisesti, että suullisesti, omien taitojen rajoissa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Ujutetaan ruotsin kieltä tavallisiin arjen tilanteisiin koulussa, kotona ja vapaa-aikana, pyritään näkemään kielen oppiminen itsessään pääomana, sisäisenä rikkautena ja hyödyllisenä taitona, pyritään levittämään kielen opiskelun myönteisyyttä ympäristöön (koulu, koti, vapaa-aika), korostetaan opiskelun jatkuvuuden ja sinnikkyuden merkitystä kielen oppimiseen, myös koulun ulkopuolella.

L4 Monilukutaito: Pyritään järjestämään erilaisia oppiainerajat ylittäviä projekteja, kuten kieliteemapäiviä, muiden aineiden opetusta ruotsiksi, teemaviikkoja, jne. mahdollisuuksien mukaan. Korostetaan, että kielen opiskelu on taito, ei itseisarvo, ja taitoa voi käyttää myös muihin aihealueisiin.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Kannustetaan eri ruotsinkielisten medioiden käyttöön myös vapaa-ajalla [älypuhelimet, blogit, lehdet, tv, radio, internet] ja tieto- ja viestintäteknikkaa hyödynnetään monipuolisesti ruotsin opiskelussa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Pohditaan yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa, esimerkiksi oppilaiden vanhempien tai TET-jaksojen kautta, ja kartoitetaan niissä käytettäviä kieliä; pohditaan Suomen kielipolitiikkaa alustavasti. Oppilaat tiedostavat, että ruotsi on virallinen kieli Suomessa ja sen osaaminen on edellytys monissa työpaikoissa.

Miten tavoitteiden toteutumista tuetaan? Ollaan innostavia, opettaja rohkaisee ja kannustaa myös omaehtoiseen kieleen tutustumiseen (esimerkiksi oppilaan harrastusten kautta), opiskeluun ja jatkuvaan käyttöön; ei verrata englannin taitoihin.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin (arvoihin) tekijöihin	S1	Pohjoismaisen kieliympäristön ja (arvojen) yhteisten asioiden hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä (arvoja) asioita .
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuudesta ja soveltaa johtopäätöksään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin ja suomen kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään ja kehittämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida ja kehittää opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia myönteisesti kannustaen.
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella	S2	(Elinikäisen) Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohdita, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso: A1.3 T6 – T7
T5 järjestää oppilaille paljon tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumpaniin.
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein (apukeinoja) tukea . Oppilas osaa reagoida suppein sanallisilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäymällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Jouuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiniinomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			A1.3 T7
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikä- ja taitotasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			A1.3
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa (rajallisen määrän) jonkin verran lyhyitä, ulkoa opettuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

Siirtyminen seuraavaan koulutusvaiheeseen

Tehdään mahdollisesti yhteistyötä oppilaanohjauksen ja tulevan oppilaitoksen kanssa.

15.4.3 VIERAAT KIELET

KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielen opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kielenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään englantia monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun englannin kielellä eri oppiaineissa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä	S1	L1, L2
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	S1	L1, L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	L1, L3
Kielenopiskelutaidot		
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1, L3
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	L1
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä	S3	L4
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3	L4, L6
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	S3	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	S3	L5, L6

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

S2 Kielenopiskelutaidot: Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisäl-
töjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus,
oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työ-
elämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja glo-
baalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanas-
toa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä.
Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksel-
listä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäris-
töissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelil-
lisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsi-
tellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -vä-
lineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja
itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen
avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden
avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään
aina kun se on mahdollista.

Työtapoja

- Kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen harjoittelemista
- Ääntämisen ja intonaation harjoittelemista
- Laulut
- Pelit ja pelillisuus
- Leikit
- Draama ja roolipelit
- Runot ja lorut
- Musiikki, lyriikat
- Yksilö-, pari- ja ryhmätyöt
- Projektit
- Digitaaliset ympäristöt

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7 - 9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden
kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppi-
laille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa
haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville oppilaille.

Eriyttämisen työtapoja ja periaatteita

[Oppimisvaikeudet:](#)

- Sisältöjen karsiminen
- Tavoitteena tuottaminen/ymmärtäminen?
- E-oppimateriaalit
- Helpotetut kokeet
- Suulliset kokeet
- Tukiopetus
- Tehtävien pilkkominen ja lisäajan antaminen kokeissa
- Itsenäinen eteneminen
- Yhteistoiminnalliset työtavat ja vertaistuki
- Toiminnallisuus
- Monikanavainen opettaminen; parhaan oppimistyylin löytäminen

Edistyneet oppijat:

- Ylimääräisiä tekstejä ja tehtäviä
- TVT:n hyödyntäminen
- Projektityöt
- Itsenäinen eteneminen
- Tehtävien ja pelien laatiminen ja pelaaminen
- Apuopettajana toimiminen

Englantia entuudestaan osaavat, edellisen lisäksi:

- Oppimispolun laatiminen kodin kanssa yhteistyössä
- Kirjallisuus, elokuvat, musiikki
- Fonetikka ja oikeinkirjoitus
- Välimerkkien käyttö
- Esiintyminen: esitelmät, tietoisjut, vitsit yms.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso englannin kielen A-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehitty

kumuloituvasti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Arvioinnin työtapoja ja periaatteita

- Kirjallisen ja numeerisen arvioinnin lisäksi suullisen ja nonverbaalisen arvioinnin suuri merkitys
- Oppilaan tietoisuus oppituntien ja jaksojen tavoitteista
- Katsaus tunnin/jakson lopussa: Mitä olen oppinut tänään/tässä jaksossa? Miten olen työskennellyt? Millainen työni tulos on? Miltä työskentely tuntui? Tuottaako englannin oppiminen minulle iloa ja onnea?
- Omien tavoitteiden asettaminen ja niiden päivittäminen
- Omien työtapojen ja oppisisältöjen perusteltu valinta
- Itsenäinen eteneminen ja ajankäytön suunnittelu tavoitteiden saavuttamiseksi
- Suulliset ja kirjalliset kokeet sekä sanakokeet: omat, luokkatoverien tai opettajan laatimat kokeet
- Itsearviointin dokumentointi
- Kannustava ja asiallinen vertaisarviointi; parityö, nimettömien tuotosten arviointi, työn eikä tekijän arviointi

VUOSILUOKKIEN 7-9 TAVOITTEET

Oppiminen etenee portaattomasti ja kerraten. Alla olevat aihepiirit ja sisällöt ovat viitteellisiä ja niitä voi joustavasti siirtää vuosiluokalta toiselle tarpeen mukaan. Englannin kieli on ihanteellinen oppiaine otettavaksi mukaan eheyttäviin oppimiskokonaisuuksiin. Valinnaisuuden myötä pyritään vahvistamaan oppilaan sisäistä motivaatiota kielen opiskeluun ja omien tavoitteiden asettamiseen. Tätä tavoitetta tukevat myös iloa tuottavat leikit, pelit ja toiminnallisuus.

Vuosiluokan 7 alussa kartoitetaan oppilaiden osaamista. Otetaan huomioon oppilaiden erityistarpeet ja opetus järjestetään niiden pohjalta. Kerrataan vuosiluokilla 3-6 opiskeltuja aihealueita ja vahvistetaan kielitaidon perusteita tarvittaessa mm. tukiopetuksen ja TVT-välineiden avulla.

VUOSILUOKKA 7 - KESKEISET TAVOITTEET

Kasvu kulttuuriin moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
		Viestintätilanteita esim.	Sanastoja ja aihepiirejä esim.	Rakenteita esim.
Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: esimerkiksi	Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Vuosiluokan 7 aikana tehostetaan kielenopiskelutaitoja: kielenopis-	Edellisten luokkien viestintätilanteita	Perhe, koulu, harrastukset, matkustami-	Aikamuotoja Lauserakenteita (muo-

<p>laajempaa tutustumista englanninkielisiin maihin ja kulttuureihin, Englannin asema globaalina <i>lingua francana</i>: Kansainvälisten yhteisöjen virallinen kieli: YK ja EU Internetin kieli Populaarikulttuurin kieli Englannin sanoja muissa kielissä Englannin kielen kielitiedon käsitteitä Englanninkielisissä toimintaympäristöissä toimiminen ja oppiminen: *koti, koulu, ystävät, sukulaiset, harrastukset, matkustaminen, pelit, sovellukset, netti, sosiaalinen media, nettifoorumit, muu media</p>	<p>kelulle ominaisia monipuolisia oppimistapoja, vuorovaikutustaitoja, itsenäistä kieltenopiskelua ja tiedonhankintataitoja (esim. hyödylliset sanakirjat netissä, sovellukset). Oppilasta kannustetaan jatkuvan työnteon merkityksen ymmärtämiseen.</p>	<p>laajentaen ja niiden lisäksi: Koska kieli on viestintäväline, järjestetään erilaisia yhteistyömahdollisuuksia (paritöitä, ryhätöitä) ja tehdään yhdessä oppilaiden ikäkauteen sopivia projekteja. Opetuksessa annetaan mahdollisuuksia runsaaseen suulliseen viestintään. Kiinnitetään huomiota opetuksen ilmapiiiriin kehittämiseen mm. toiminnallisuuden, leikkien ja pelien avulla.</p>	<p>nen, englanninkielinen kulttuuri jne. Valitaan myös 1-2 aihealuetta yhdessä oppilaiden kanssa (esim. muoti, tekniikka, urheilu, musiikki)</p>	<p>dolliset subjektit, sanajärjestys, artikkelin käyttö) Substantiivien, adjektiivien ja pronomien eri muotoja</p>
--	--	--	--	--

VUOSILUOKKA 8 - KESKEISET TAVOITTEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuden ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
<p>Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: Esimerkiksi Englannin kielen säännönmukaisuuksia</p>	<p>Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Syvennetään oppimaan oppi-</p>	<p>Viestintätilanteita Edellisten luokkien viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Oppilaita kannustetaan aloitteelliseen kielenkäyttöön, tois-</p>	<p>Sanastoja ja aihepiirejä Uusien aihepiirien lisäksi kerrataan aikaisemmin opittuja aiheita laajemmin ja eri näkökulmista. Aihepiirejä voivat olla mm. koulu, ruoka, opiskelu ulkomailla, urheilu, harrastukset, kotityöt, terveys ja hyvinvointi,</p>	<p>Rakenteita Englannin kielen rakenteista voidaan opiskella mm. seuraavia asioita: - aikamuotoja - apuverbien käyttöä</p>

ja ilmauksia verrattuina muihin kieliin Eri maantieteellisten alueiden ääntämis-, sanasto-, kirjoittamis- ja idiomieroja <i>Global English</i> Kirjoitettu/puhuttu kieli Kielen eri tyylit: hyvä yleiskieli, nuorisokieli, eri alojen ilmaisutavat	misen taitoja ja opetellaan soveltamaan kielitaitoa eri tilanteissa.	ten huomioonottamiseen ja oman mielipiteen ilmaisuun. Luodaan mahdollisuuksien mukaan aitoja kielenkäyttötilanteita TVT-välineistön ja kansainvälisten projektien avulla.	tunteet, metsä, ympäristö, mopot, populaarikulttuuri jne.	<ul style="list-style-type: none"> - lauserakenteita, esim. relatiivipronomineja, liitekysymyksiä - substantiivien, adjektiivien, pronomien ja adverbien käytön monipuolistamista
--	--	---	---	---

VUOSILUOKKA 9 - KESKEISET TAVOITTEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä		
Edellisten luokkien aiheita laajentaen ja niiden lisäksi: esimerkiksi Englannin kielen levineisyyden syitä Yksilöllinen kokemus Kulttuurinen näkökulma	Edellisten luokkien taitoja syventäen ja niiden lisäksi: Asioimistekstejä ja vapaata tuottamista. Luodaan perusta elinikäiselle kielten opiskelulle. Monilukutaito: blogit, videot,	Viestintätilanteita Edellisten luokkien viestintätilanteita laajentaen ja niiden lisäksi: Tavoitteena on oppilaan osallistuminen, aktiivinen vaikuttaminen ja luonnollinen vuorovaikutus. Rohkaistaan monipuolisten idiomien ja fraasien aktiiviseen käyttöön. Opiskellaan käytännön kielitaitoa, esim. asiointia aidoissa tilanteissa, CV:n kirjoittamista, työhaastattelu.	Sanastoja ja aihepiirejä Uusien aihepiirien lisäksi kerrataan aikaisemmin opittuja aiheita laajemmin ja eri näkökulmista. Aihepiirejä voivat olla mm. jatko-opinnot, työelämä, kotimaan kulttuuri, kansainvälisyys. Lisäksi oppilaiden kanssa valitaan opiskeltavia kokonaisuuksia, jotka voivat sisältää mm. paikallisia painopisteitä, esim. matkailu, ruoka, erilaiset elinympäristöt, paikalliset elinkeinot, seurustelu, yrittäjyys. Opetuksessa voidaan ottaa huomioon myös jatko-opintojen suuntautuminen	Rakenteita Englannin kielen rakenteista voidaan opiskella mm. seuraavia asioita: aikamuodot passiivi konditionaalit epäsuora esitys vaihtelevia lauserakenteita sanojen muodostus

	kirjat, elokuvat, sarjat			
--	--------------------------	--	--	--

Laaja-alainen osaaminen englannissa vuosiluokilla 7-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Huomataan, kuinka paljon englantia on ympäristössämme ja arvostetaan eri yhteyksistä hankittua kielitaitoa. Opetellaan kielen opiskelutaitoja ja tunnistetaan itselle parhaita oppimistyyliä. Samalla kehitetään myös yritteliäisyyttä, peräänantamattomuutta sekä stressin ja epäonnistumisen sietämistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Arvostetaan omaa kielellistä identiteettiä ja kunnioitetaan muiden kulttuurien tapoja. Ollaan herkkiä muiden maiden kulttuureille ja opitaan asiallisia ja kohteliaita vuorovaikutustaitoja. Avataan ovia maailmalle etsimällä autenttisia kielenkäyttötilanteita ja rohkaistaan osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Englanti on internetin, median, teknologian ja tieteen kieli. Jokapäiväisissä arjen asioimistilanteissa englannin kielen taito on miltei välttämätön. Tavoitteena on omalla tasollaan rohkea englannin kielen käyttäjä, joka selviää sekä matkaillessaan että työelämän haasteissa.

L4 Monilukutaito: Tuetaan kielen oppimista erilaisten välineiden ja oppilaille merkityksellisten tekstien (kielelliset, numeeriset, kuvalliset, auditiiviset, kinesteettiset) avulla. Oppimisen ilo, motivaatio ja valinnaisuus lisääntyvät monikanavaisten tekstien myötä.

”Luokka ei ole saari eikä oppikirja sen ainoa palmu.”

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: TVT:aa käytetään hyväksi monipuolisesti autenttisten kontaktien luomisessa ja verkostoitumisessa. Monet tieto- ja viestintäteknologiset ohjelmat ja sovellukset toimivat englannin kielellä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys: Varaudutaan työelämän muutoksiin antamalla kielellisiä valmiuksia kansainvälisiin työtehtäviin ja tulevaisuuden uusiin ammatteihin. Opitaan sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja, joita tarvitaan monikulttuurisissa ja -kielisissä työympäristöissä. Oppilas oivaltaa, että on realistisesti mahdollista päätyä työskentelemään kansainvälisissä työyhteisöissä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen: Rohkaistaan omien mielipiteiden ilmaisuun ja opetellaan perustelemaan niitä. Oppilaille annetaan mahdollisuus suunnitella omaa opiskelua ja valita mielenkiintoisia aihealueita. Kiinnitetään huomiota globaaleihin ongelmiin ja kansainvälisen yhteistyön tärkeyteen. Esim. englanninkielisen kulttuuriin kuuluvan juhlan näkyvyys tai järjestäminen.

Englannin A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaille valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä	S1	Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa pohtia kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta. Oppilas havaitsee, että arvot vaihtelevat riippuen yksilöllisestä kokemuksesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	S1	Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kielenopiskelun valmiuksia	S2	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso B1.1 T6 – T8
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.

T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurivälistä viestintää	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso B1.1
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatuksen, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso B1.1
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

MUU VIERAS KIELI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 7-9

Vapaaehtoista A2-kieltä (venäjä, saksa tai ranska) tarjotaan Kainuussa viidennellä luokalla alkavana kielenä. Opetussuunnitelma laaditaan, mikäli kielten ryhmiä syntyy. Tältä varalta kyseistä osaa ei ole poistettu tästä.

Oppilaita rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemissään kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia

ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu karttuvan kielitaidon taso 6. vuosiluokan lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit).

Vieraan kielen opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun kyseisellä kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä ja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään	S1	L1, L2
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia kohdekielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	S1	L1, L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia kohdekielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	L1, L4
Kielenopiskelutaidot		
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1, L3
T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksiaan	S2	L1
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	S3	L4
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttäen kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensatiota	S3	L4, L6
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista	S3	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	L5, L6

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.

S2 Kielenopiskelutaidot: Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä.. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja monikulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7 - 9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa

haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaista autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehitty kumuloiduvasti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vieraan kielen A-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä, ja antaa oppilaille valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään	S1	Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä ilmiöitä.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia kohdekielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	S1	Maailmankansalaisen taitojen kehittyminen opiskeltavaa kieltä käyttämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista oppia kohdekielissä toimintaympäristöissä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia kohdekielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä

muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena			verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee kohdekielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S4	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksiin	S4	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A2.2 T6 – T8
T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviää jo kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensatiota	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäänsään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki)
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista	S3	Viestinnän kulttuurisen sopivuus	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A2.2
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä,	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa

myös selväpiirteisiä asiategstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä			usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hiitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A2.1
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

VIERAS KIELI, B2-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 7-9

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään useimmiten vuosiluokilla 8-9. B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemissään kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältoalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		

T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelimiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittämistä	S1	L1, L2, L4
Kielenopiskelutaidot		
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	L3
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L4
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L4, L6
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L5

Vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennako-oletuksia.

S2 Kielenopiskelutaidot: Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksytyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehitty kumuloiduvasti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vieraan kielen B2-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon / joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	S1	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.
Kielenopiskelutaidot			
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon kartuttamista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	S3		Taitotaso A1.3
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida nopein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurin sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiinimaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3

T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolle sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

VENÄJÄN KIELI, B2-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 8-9

Koska B2-venäjä on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Venäjän kielen opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä. [Venäjää äidinkielenään puhuville pyritään ensisijaisesti järjestämään oman äidinkielen opetusta.](#)

Venäjän kielen B2-oppimäärän tavoitteet vuosiluokilla 8-9:

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat venäjän kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan [äidinkieleen tai muihin kieliiin verrattuna](#). Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan venäjän kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia venäjän kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennako-oletuksia. [Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään erilaisissa tilanteissa.](#)

Kielenopiskelutaidot: Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten venäjän kielen oppimista, mihin venäjän kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa venäjänkielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta. [Oppilaita ohjataan huomaamaan venäjän kielessä toistuvia samankaltaisuuksia ja johdonmukaisuuksia, mutta myös eroja. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Venäjän kielen opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkilisuudelle ja luovuudelle.](#)

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan venäjän kieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä venäjänkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä oppilaiden kiinnostuksen mukaan. [Uuden kirjaimiston, kyrillii-](#)

kan, opiskelun tavoitteena on oppia lukemaan ja kirjoittamaan kyrillisillä kirjaimilla. Lukemista lähestytään muista kielistä tuttujen sanojen kuulemisen ja hahmottamisen kautta. Tämä valmistaa oppilasta venäläisen tekstin lukemiseen, kehittää oikeaa ääntämystä ja helpottaa sanapainon oppimista. Käsikirjoituksessa käytetään ensisijaisesti tekstausta. Myös käsialakirjoitusta voidaan harjoitella oppilaiden tasosta ja mielenkiinnosta riippuen. Kyrillisten kirjainten oppimisen jälkeen aihekokonaisuudet voidaan opiskella myös opiskelijoiden kiinnostuksen ja tarpeiden mukaisessa järjestyksessä.

Venäjän kielen opetuksessa autetaan oppilaita huomaamaan, että Venäjä ja venäjän kieli ovat Kainuuta lähellä. Venäjän kieltä ja kulttuuria on löydettävissä kainuulaisesta arjesta ja arkipäivän tilanteista. Kannustetaan oppilaita yhteistyöhön venäläisten tahojen kanssa (esimerkiksi ystävyyskoulutoiminta), mutta myös paikallisten toimijoiden kanssa, jotka ovat tekemisissä venäläisten kanssa. Ymmärretään, että Kainuussa jo vähäisestä venäjän kielen osaamisesta voi olla etua esimerkiksi haettaessa harjoittelu- tai työpaikkoja. Koska venäjän kielen osaaminen on tärkeää Kainuussa, opetuksen järjestäjän tulee suhtautua joustavasti ryhmien aloituskokoon, jotta voidaan taata tarvittava määrä kielenosaajia työelämän tarpeisiin.

Venäjän kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteena on saavuttaa perusteissa kuvattu alkeiskielitaidon taso (A1.2-A1.3) perusopetuksen päättövaiheessa. Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita myös rohkaistaan tiedon hakuun venäjän kielellä eri oppiaineissa.

8. VUOSILUOKKA: TAVOITTEET JA SISÄLTÖALUEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	Laaja-alainen osaaminen
<p>Autetaan oppilasta hahmottamaan venäjän kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin.</p> <p>Tutustutaan venäjän kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin.</p> <p>Tuetaan oppilaan kielellisen päättely-</p>	<p>* Harjoitellaan eri tapoja oppia sanoja ja fraaseja.</p> <p>* Tunnistetaan tuttuja sanoja ja rakenteita eri tekstityhteyksissä.</p> <p>* Opetellaan oppimateriaalin ja sanaston käyttöä.</p> <p>* Arvioidaan omaa opiskelua ja oppimista.</p> <p>* Löydetään ja kehitetään itselle sopivia oppimistyyliä.</p>	<p>Aihepiirit:</p> <p>* tutustuminen ja tervehtiminen</p> <p>* minä ja perhe</p> <p>* oma koti</p> <p>* opiskelu ja kielitaito</p> <p>* vapaa-aika ja harrastukset</p> <p>* erilaiset arkipäivän tilanteet</p> <p>* yleistietoa venäläisestä kulttuurista</p> <p>* oppilaiden valitsemia aihepiirejä mahdollisuuksien mukaan</p>	<p>* Verrataan venäjän kieltä lähökieleen ja muihin kieliin.</p> <p>* Saadaan oppilas huomaamaan, kuinka lähellä Venäjää, venäjän kieltä ja venäläistä kulttuuria Kainuussa ollaan.</p> <p>* Kannustetaan oppilaita yhteistyöhön venäläisten koulujen tai muiden tahojen kanssa.</p> <p>* Harjoitellaan erilaisia suullisia ja kirjallisia viestinnällisiä tilanteita omien taitojen rajoissa.</p> <p>* Tutustutaan venäläiseen kulttuuriin ja tapakulttuuriin.</p>

<p>kyvyn, uteliaisuuden ja monikielisuuden kehittymistä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * Käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa. * Työskennellään yksin, pareittain ja ryhmissä. * Hyödynnetään pariarviointia. 	<p>Rakenteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> * kyrilliset aakkoset * ääntäminen, sanapaino ja intonaatio * adjektiivien ja substantiivien suvut * yksikön sijamuotoja * monikon nominatiivi * verbien preesens- ja preterititavutuksia * peruslukuja * persoonapronominit * omistuspronomininit 	<ul style="list-style-type: none"> * Kehitetään oppilaiden kulttuurisia taitoja niin, että he voivat toimia luontevasti venäläisten kanssa eri arkipäivän tilanteissa. * Venäjän kielen taitojen kehityksessä oppilas ymmärtää, että kielen eri rakenteet toistuvat ja hän pystyy päättelemään aiemmin opitun perusteella myös uusia asioita. * Monilukutaitoa kehitetään eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettävien tekstien avulla. * Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
--	--	--	--

9. VUOSILUOKKA: TAVOITTEET JA SISÄLTÖALUEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	Laaja-alainen osaaminen
<p>Autetaan oppilasta hahmottamaan venäjän kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin.</p> <p>Tutustutaan venäjän kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin.</p> <p>Tuetaan oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisuuden kehittymistä.</p> <p>Venäläiseen tapakulttuuriin tutustuminen auttaa toimimaan oikein ja</p>	<ul style="list-style-type: none"> * Rohkaistaan oppilasta näkemään venäjän kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista. * Ohjataan oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä. * Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin taitoa myös oppituntien ulkopuolella. * Opastetaan omatoimiseen kielenopiskeluun. 	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> * 8.luokan aihepiirien kertaaminen ja laajentaminen * matkustaminen * tulevaisuuden suunnitelmat * erilaiset asiointi- ja palvelutilanteet * lähiympäristö ja luonto * oppilaiden valitsemissa aihepiireissä mahdollisuuksien mukaan <p>Rakenteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> * 8.luokan rakenteiden kertaaminen ja laajentaminen * järjestykselliset * kellonajat * tavallisimmat adverbit * adjektiivien vertailuasteet 	<ul style="list-style-type: none"> * Pyritään siihen, että oppilas huomaa, että venäjän kielen oppiminen on hänelle tärkeää eri arkielämän tilanteiden kannalta. * Kannustetaan oppilasta pitkäjänteiseen työskentelyyn koulussa ja kotona sekä myönteiseen asenteeseen venäjän kieltä kohtaan. * Harjoitellaan eri tapoja opiskella sanoja, jotta oppilas löytäisi oman sanojen oppimistyylinsä. * Harjoitellaan sanakirjojen ja erilaisten sanastojen käyttöä. * Harjoitellaan kielen eri sisältöalueita ja rakenteita pelien ja leikkien avulla. * Harjoitellaan eri kielenkäyttötilanteita esimerkiksi dialogikysymysten, keskustelukysymysten ja vastausvaihtoehtojen avulla. * Kannustetaan oppilasta valitsemaan hänelle itselleen mielenkiintoisia aihepiirejä

<p>kohteliaasti erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * Autetaan oppilasta huomaamaan, että kieli on kokonaisuus ja kaikkien osa-alueet (kuunteleminen, lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen ja rakenteet) ovat tärkeitä kielenoppimisen kannalta. * Vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden ja erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. 	<ul style="list-style-type: none"> * Järjestetään oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta. * Tuetaan oppilaita kielellisten viestintästrategioiden käytössä. * Autetaan oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan. * Rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä * Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. * Huomioidaan, että eri aihepiireihin liittyvät keskeiset sanat ja lausekkeet kehittävät monipuolista lukutaitoa ja lukustrategioita. * Tutustutaan keskeisiin vuorovaikutuksessa tarvittaviin pikkusanoihin ja yksinkertaisiin fraaseihin, kuten "Voisitteko toistaa", "Olkaa hyvä". * Opitaan ymmärtämään venäläiselle kulttuurille tyypillisen teitittelyn merkitys sekä venäläiset puhuttelu- ja nimikäytänteet. * Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä eri näkökulmista. * Tutustutaan eri teksteihin, jotka kiinnostavat nuoria, esimerkiksi nuortenlehdet, elokuvat, tv-sarjat, sosiaalinen media. * Ohjataan vertailemaan ja arvioimaan haetun tiedon soveltuvuutta. * Kannustetaan erilaisten tekstien lukemiseen, tuottamiseen ja nauttimiseen myös vapaa-aikana. * Alusta lähtien opiskelussa käytetään erilaisia viestintävälineitä ja kirjoitetaan tietokoneella. * Oppilaita ohjataan myös oma-aloitteeseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä.
--	---	---	--

Venäjän kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä, **esimerkiksi erilaisten teemapäivien ja projektien muodossa**. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. **Venäjän** kieltä

käytetään aina kun se on mahdollista ja [hyödynnetään venäjää äidinkielenään puhuvia mahdollisuuksien mukaan](#).

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki venäjän kielen B2-oppimäärässä

Oppilaita ohjataan käyttämään vähäistä kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen arviointi venäjän kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 8-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päätösarviointi sijoittuu 9. luokalle, jolloin määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehitty kumulatiivisesti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Venäjän kielen B2-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan alle jäävä osaaminen	Arvosanan kahdeksan osaaminen	Arvosanan kahdeksan ylittävä osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen				

<p>Autetaan oppilasta hahmottamaan venäjän kielen suhde aiemmin opiskelimiinsa kieleen,</p> <p>Tutustutaan venäjän kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin.</p> <p>Tuetaan oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä.</p>	<p>Venäjän kielen aseman, sen keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen.</p>	<p>Oppilas tuntee venäjän kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisiä venäjän kielen erityispiirteitä.</p> <p>Oppilas tietää joitakin venäjän kielen kielialueen ilmiöitä.</p>	<p>Oppilas tuntee venäjän kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisiä kielen erityispiirteitä.</p> <p>Oppilas osaa luonnehtia joitakin venäjän kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata venäjän kielen aseman maailman kielten joukossa ja pystyy määrittelemään keskeisiä kielen erityispiirteitä.</p> <p>Oppilas osaa pohtia joitakin venäjän kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.</p>
<p>Kielenopiskelutaidot</p>				
<p>Rohkaistaan oppilasta näkemään venäjän kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista.</p> <p>Ohjataan oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä.</p> <p>Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin taitoaan</p>	<p>Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö</p>	<p>Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan.</p> <p>Oppilas osaa mainita jonkin tavan käyttää venäjän kieltä koulun ulkopuolella.</p>	<p>Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan.</p> <p>Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.</p>	<p>Oppilas osaa asettaa itselleen sopivia kielenopiskelutavoitteita, käyttää vaihtelevia tapoja oppia kohdekieltä ja arvioida monipuolisesti omia opiskelutapojaan.</p> <p>Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää venäjän kielen taitoaan myös koulun ulkopuolella ja arvioida realistisesti, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.</p>

myös oppitun- tien ulkopuo- lella				
Kehittyvä kieli- taito, taito toi- mia vuorovai- kutuksessa			Taitotaso A1.3	
Järjestetään op- pilaalle tilai- suuksia harjoi- tella eri viestin- tänavia käyt- tären suullista ja kirjallista vuo- rovaikutusta.	Vuorovai- kutus eri- laisissa ti- lanteissa	Oppilas selviytyy muu- tamasta kaikkein yleis- simmin toistuvasta ja rutiininomaisesta vies- tintätilanteesta viestin- täkumppanin tuke- mana.	Oppilas selviytyy mo- nista rutiininomaisista viestintätilanteista tu- keutuen joskus viestin- täkumppaniin.	Oppilas selviytyy melko vaivattomasti rutiininomaisista vies- tintätilanteista.
Tuetaan oppi- lasta kielellisten viestintästrate- gioiden käy- tössä.	Viestintä- strategioi- den käyttö	Oppilas tukeutuu vies- tinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin käyttären vielä paljon apukei- noja. Oppilas osaa pyy- tää toistamista ja hi- dastamista sekä rea- goida pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipa- lautteella.	Oppilas osallistuu vies- tintään, mutta tarvit- see vielä usein apukei- noja. Oppilas osaa rea- goida suppein sanalli- sin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkää- mällä), äännähdyksin, tai muunlaisella mini- mipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään sel- vennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas osallistuu viestintään tarvit- enää satunnaisesti apukeinoja. Oppilas osaa reagoida enim- mäkseen sanallisin il- mauksin. Oppilas jou- tuu pyytämään sel- vennystä tai toistoa melko usein.
Autetaan oppi- lasta laajenta- maan kohteliaa- seen kielen- käyttöön kuulu- vien ilmausten tuntemustaan.	Viestin- nän kult- tuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisim- piä kohteliaisuuden il- mauksia joissakin kaik- kein rutiininomaisim- missa sosiaalisissa kon- takteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaa- seen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia mo- nissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaa- seen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia eri- laisissa sosiaalisissa ti- lanteissa.
Kehittyvä kieli- taito, taito tul- kita tekstejä			Taitotaso A1.3	
Rohkaistaan oppilasta tulkit- semaan ikä- tasolleen sopi- via ja itseään	Tekstien tulkinta- taidot	Oppilas ymmärtää har- joiteltua, tuttua sanas- toa ja ilmaisuja sisältä- vää hyvin suppeaa kir- joitettua tekstiä ja hy- vin hidasta puhetta.	Oppilas ymmärtää yk- sinkertaista, tuttua sa- nastoa ja ilmaisuja si- sältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta pu- hetta.	Oppilas ymmärtää tut- tua sanastoa ja ilmai- suja sisältävää kirjoj- tettua tekstiä ja sel- keää puhetta asiayh-

kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.		Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	hetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	teyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kieli-taito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2	
Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan muutamasta tutusta asiasta käyttäen hyvin suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut melko ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja hiukan peruskieliopin aineksia.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.	Oppilas pystyy kertomaan useista tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

SAKSAN KIELI, B2-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 8-9

Koska B2-saksa on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Saksan kielen opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Saksan kielen B2-oppimäärän tavoitteet vuosiluokilla 8-9:

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat saksan kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan äidinkieleen tai muihin kielisiin verrattuna. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan saksan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia saksan kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennako-oletuksia. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään erilaisissa tilanteissa.

Kielenopiskelutaidot: Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten saksan kielen oppimista, mihin saksan kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa saksankielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta. [Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät.](#)

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan lyhyitä saksankielisiä tekstejä. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä saksankielisessä ympäristössä. Pyritään valitsemaan aiheita yhdessä oppilaiden kiinnostuksen mukaan. [Lukemista lähestytään muista kielistä tuttujen sanojen kuulemisen ja hahmottamisen kautta. Tämä valmistaa oppilasta saksalaisen tekstin lukemiseen ja kehittää oikeaa ääntämystä.](#)

Saksan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteena on saavuttaa perusteissa kuvattu alkeiskielitaidon taso [\(A1.2-A1.3\)](#) perusopetuksen päättövaiheessa. Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita myös rohkaistaan tiedon hakuun saksan kielellä eri oppiaineissa.

8. VUOSILUOKKA: TAVOITTEET JA SISÄLTÖALUEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	Laaja-alainen osaaminen
<p>Autetaan oppilasta hahmottamaan saksan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin.</p> <p>Tutustutaan saksan kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin.</p> <p>Tuetaan oppilaan kielillisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisuuden kehittymistä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * Harjoitellaan eri tapoja oppia sanoja ja fraaseja. * Tunnistetaan tuttuja sanoja ja rakenteita eri tekstiyhteyksissä. * Opetellaan oppimateriaalin ja sanaston käyttöä. * Arvioidaan omaa opiskelua ja oppimista. * Löydetään ja kehitetään itselle sopivia oppimistyyplejä. * Käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa. 	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> * tutustuminen ja tervehtiminen * minä ja perhe * vapaa-aika ja harrastukset * erilaiset arkipäivän tilanteet * koulusta, oppiaineista ja koulupäivistä kertominen * yleistietoa saksalaisesta kulttuurista * oppilaiden valitsemia aihepiirejä mahdollisuuksien mukaan <p>Voidaan opettaa esimerkiksi seuraavia rakenteita:</p> <ul style="list-style-type: none"> * ääntäminen ja intonaatio * peruslukuja * persoonapronominit 	<ul style="list-style-type: none"> * Verrataan saksan kieltä lähtökieleen ja muihin kieliin. * Harjoitellaan erilaisia suullisia ja kirjallisia viestinnällisiä tilanteita omien taitojen rajoissa. * Tutustutaan saksalaiseen kulttuuriin ja tapakulttuuriin. * Kehitetään oppilaiden kulttuurisia taitoja niin, että he voivat toimia luontevasti saksalaisten kanssa eri arkipäivän tilanteissa. <p>*Saksan kielen taitojen kehittyessä oppilas ymmärtää, että kielen eri rakenteet toistuvat ja hän pystyy päättämään aiemmin opitun perusteella myös uusia asioita.</p> <p>*Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen oppimisessa</p>

	<ul style="list-style-type: none"> * Työskennel- lään yksin, pa- reittain ja ryh- missä. * Hyödynnetään pariarviointia. 	<ul style="list-style-type: none"> * omistuspronomineja *substantiivin epä- määräinen ja määräi- nen artikkeli *monikon muodosta- minen *akkusatiivi *tavallisimpien ver- bien preesenstaivutus *modaaliverbejä *päälauseen sanajär- jestys *ajanilmauksia *kieltosanat 	
--	---	--	--

9. VUOSILUOKKA: TAVOITTEET JA SISÄLTÖALUEET

Kasvu kulttuuri- seen moninaisuu- teen ja kielitietoi- suuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuk- sessa, taito tulkita teks- tejä, taito tuottaa tekstejä	Laaja-alainen osaa- minen
<p>Autetaan oppilasta hahmottamaan saksan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieleen.</p> <p>Tutustutaan saksan kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin.</p> <p>Tuetaan oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyiden kehittymistä.</p> <p>Saksalaiseen tapakulttuuriin tutustuminen auttaa toimimaan oikein ja</p>	<ul style="list-style-type: none"> * Rohkaistaan oppilasta näkemään saksan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielitaidon karttumista. * Opetetaan oppilaalle erilaisia oppimistekniikoita. * Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin taitoa myös oppituntien ulkopuolella, mitä saksaa äidin-kielenään puhuva henkilö arvostaa suuresti. * Opastetaan omaehtoiseen kielenopiskeluun. * Autetaan oppilasta huomaamaan, että kieli on kokonaisuus ja kaikki sen osa-alueet (kuunteleminen, lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen ja rakenteet) ovat tärkeitä kielenoppimisen kannalta. 	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> * 8.luokan aihepiirien kertaaminen ja laajentaminen * matkustaminen * tulevaisuuden suunnitelmat * erilaiset asiointi- ja palvelutilanteet * lähiympäristö ja luonto * oppilaiden valitsemia aihepiirejä mahdollisuuksien mukaan *omakoti *säätötilan kuvailu <p>Voidaan opettaa seuraavia rakenteita:</p> <ul style="list-style-type: none"> * 8.luokan rakenteiden kertaaminen ja laajentaminen *man -rakenne *datiivi *perfekti *war ja hatte -verbit *sivulause 	<ul style="list-style-type: none"> * Pyritään siihen, että oppilas huomaa, että saksan kielen oppiminen on hänelle tärkeää eri arkielämän tilanteiden kannalta. * Kannustetaan oppilasta pitkäjänteiseen työskentelyyn koulussa ja kotona sekä myönteiseen asenteeseen saksan kieltä kohtaan. * Harjoitellaan sanakirjojen ja erilaisten sanastojen käyttöä. * Harjoitellaan kielen eri sisältöalueita ja rakenteita myös pelien leikkien avulla. * Kannustetaan oppilasta valitsemaan hänelle itselleen mielenkiintoisia aihepiirejä

<p>kohteliaasti erilaisissa kielenkäyttö-tilanteissa.</p>		<ul style="list-style-type: none"> * Pyritään järjestämään oppilaille tilaisuuksia harjoitella monipuolisesti suullista ja kirjallista vuorovaikutusta. * Tutustutaan erilaisiin viestintästrategioihin. * Autetaan oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmaisuja. * Rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia tekstejä ja käyttämään omaa päättelykykyään. * Tarjotaan oppilaille tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiin ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. * Opitaan ymmärtämään saksalaiselle kulttuurille tyypillisen teitittelyn merkitys sekä saksalaiset puhuttelukäytänteet * Tutustutaan eri teksteihin, jotka kiinnostavat nuoria, esimerkiksi nuortenlehdet, elokuvat, tv-sarjat, sosiaalinen media. * Kannustetaan erilaisten tekstien lukemiseen, tuottamiseen ja nauttimiseen myös vapaa-aikana.
---	--	--	---

Saksan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä, [esimerkiksi erilaisten teemapäivien ja projektien muodossa](#). Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen. Heille pyritään tarjoamaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Saksan kieltä käytetään aina kun se on mahdollista ja [hyödynnetään saksaa äidinkielenään puhuvia mahdollisuuksien mukaan](#).

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki saksan kielen B2-oppimäärässä

Oppilaita ohjataan käyttämään vähäistä kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen arviointi saksan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 8-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päätösarviointi sijoittuu 9. luokalle, jolloin määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyä kumulatiivisesti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Saksan kielen B2-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan alle jäävä osaaminen	Arvosanan kahdeksan osaaminen	Arvosanan kahdeksan ylittävä osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen				
Autetaan oppilasta hahmottamaan saksan kielen suhde	Saksan kielen aseman, keskeisten eri-	Oppilas tuntee saksan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä saksan kielen erityispiirteitä.	Oppilas tuntee saksan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä.	Oppilas osaa kuvata saksan kielen aseman maailman kielten joukossa ja pystyy määrittelemään keskeisimpiä kielen erityispiirteitä.

<p>aiemmin opiskelimiinsa kieleen,</p> <p>Tutustutaan saksan kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin.</p> <p>Tuetaan oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä.</p>	<p>tyispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen.</p>	<p>Oppilas tietää joitakin saksan kielen kielialueen ilmiöitä.</p>	<p>Oppilas osaa luonnehtia joitakin saksan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia joitakin saksan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.</p>
<p>Kielenopiskelutaidot</p>				
<p>Rohkaistaan oppilasta näkemään saksan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista.</p> <p>Ohjataan oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä.</p> <p>Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella.</p>	<p>Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö</p>	<p>Oppilaalla on käsitys omista kielenopiskelutavoitteistaan ja opiskelutavoistaan.</p> <p>Oppilas ymmärtää, että hän voi käyttää saksan kieltä koulun ulkopuolella, esim. matkustellessa.</p>	<p>Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan.</p> <p>Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kieltaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.</p>	<p>Oppilas osaa asettaa itselleen sopivia kielenopiskelutavoitteita, käyttää vaihtelevia tapoja oppia kohdekieltä ja arvioida monipuolisesti omia opiskelutapojaan.</p> <p>Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää saksan kielen taitoaan myös koulun ulkopuolella ja arvioida realistisesti, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä opinnoissa ja työelämässä.</p>

Kehittyvä kieli- taito, taito toi- mia vuorovai- kutuksessa			Taitotaso A1.3	
Järjestetään oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta.	Vuorovai- kutuk- erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy muutamasta kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta viestintäkumppanin tukena.	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy melko vaivattomasti rutiininomaisista viestintätilanteista.
Tuetaan oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä.	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin käyttäen vielä paljon apukeinoja. Oppilas uskaltaa tarvittaessa pyytää keskustelukumppanilta puheen toistamista tai hidastamista.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäymällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas osallistuu viestintään tarvitien enää satunnaisesti apukeinoja. Oppilas osaa kommunikoida enemmän sanallisin ilmauksin.
Autetaan oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia joissakin kaikkein rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kieli- taito, taito tul- kita tekstejä			Taitotaso A1.3	
Rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää hyvin suppeaa kirjoitettua tekstiä ja hyvin hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen	Oppilas ymmärtää tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja selkeää puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyestä tekstistä.

			tiedon lyhyestä tekstistä.	
Kehittyvä kieli-taito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2	
Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan muutamasta tutusta asiasta käyttäen hyvin suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut melko ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja hiukan peruskieliopin aineksia.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.	Oppilas pystyy kertomaan useista tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia. Oppilas osaa soveltaa kieliopillisia rakenteita eri tilanteissa.

RANSKAN KIELI, B2-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 8-9

B2-ranska on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli ja oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Ranskan kielen opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Ranskan kielen B2-oppimäärän tavoitteet vuosiluokilla 8-9:

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat ranskan kielelle luonteenomaisia ja tekevät siitä tunnistettavan verrattuna [englannin kieleen tai muihin romanisiin kieliin \(espanja ja italia\)](#). Tutustutaan ranskan kielen levinneisyyden taustaan (mm. merentakaiset alueet), etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuureista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia ranskan kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia. [Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja](#)

ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään erilaisissa tilanteissa.

Kielenopiskelutaidot: Käytetään oppilaiden ikäkaudelle parhaiten sopivia menetelmiä, jotka edistävät ranskan kielen oppimista. Tutustutaan ranskan kielen käyttömahdollisuuksiin eri puolilla maailmaa ja eri ammattialoilla. Lisätään oppilaan tiedonhankintataitoja tutkimalla esimerkiksi mistä löytyy kiinnostavaa ranskankielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta. Oppilaita ohjataan käyttämään vähäisintäkin ranskan kielen taitoaan oppitunneilla ja myös oppituntien ulkopuolella. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa pyritään lisäämään oppilaan vuorovaikutustaitoja.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan ranskan kieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ranskankielisessä ympäristössä. Kieltä lähestytään muista kielistä tuttujen sanojen kuulemisen ja hahmottamisen kautta. Tutustutaan oppilaan ikätasolle sopiviin puhuttuihin ja kirjoitettuun teksteihin. Harjoitellaan vuorovaikutusta monipuolisten suullisten ja kirjallisten tehtävien avulla käyttäen eri viestintäkanavia. Huomioidaan ranskan kielen ja kulttuurin erityispiirteet vuorovaikutustilanteissa (mm. kohteliaisuusfraasit, teitittely). Kiinnitetään huomiota ääntämiseen ja sisällön kannalta keskeisimpiin rakenteisiin.

Ranskan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteena on saavuttaa perusteissa kuvattu alkeiskielitaidon taso (A1.2-A1.3) perusopetuksen päättövaiheessa. Ranskan kielen opintoja voidaan hyödyntää eri oppiaineiden ja monialaisten aihekokonaisuuksien opetuksessa (ranskankielinen kulttuuri, taiteet ja gastronomia).

8. VUOSILUOKKA: TAVOITTEET JA SISÄLTÖALUEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	Laaja-alainen osaaminen
<p>Autetaan oppilasta hahmottamaan ranskan kielen suhde aiempiin kieliopintoihin.</p> <p>Tutustutaan ranskan kielen kielialueeseen ja elämänmuodon keskeisiin piirteisiin.</p> <p>Tuetaan oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisuuden kehittymistä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * Harjoitellaan eri tapoja oppia sanoja ja fraaseja. * Tunnistetaan tuttuja sanoja ja rakenteita eri tekstiyhteyksissä. * Opetellaan oppimateriaalin ja sanaston käyttöä. * Arvioidaan omaa opiskelua ja oppimista. * Löydetään ja kehitetään itselle sopivia oppimistyylejä. 	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> * tutustuminen ja tervehtiminen * minä ja perhe * oma koti * opiskelu ja kielitaito * vapaa-aika ja harrastukset * erilaiset arkipäivän tilanteet * kellonajat * yleistietoa ranskalaisesta kulttuurista * oppilaiden valitsemia aihepiirejä mahdollisuuksien mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> * Verrataan ranskan kieltä muihin kieliin. * Harjoitellaan erilaisia suullisia ja kirjallisia viestinnällisiä tilanteita omien taitojen rajoissa. * Tutustutaan ranskalaiseen kulttuuriin ja tapakulttuuriin. * Kehitetään oppilaiden kulttuurisia taitoja niin, että he voivat ymmärtää ranskankielisten maiden kulttuuria ja erityispiirteitä.

<p>Opitaan arvostamaan ranskan kielen asemaa maailman-kielenä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * Käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa. * Työskennellään yksin, pareittain ja ryhmissä. * Arvioinnissa pyritään käyttämään monipuolisia menetelmiä (esim. itsearviointi, pariarviointi) 	<p>Rakenteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> * aakkoset ja erikoismerkit * ääntäminen, sanapaino ja intonaatio * substantiivien suvut ja artikkelit * substantiivin monikko * adjektiivien paikka ja taipuminen * säännöllisten verbien presens * lähifutuuri * kieltosana <i>ne...pas</i> * epäsäännöllisiä verbejä * kysymyssanoja ja rakenteita * peruslukuja * persoonapronominit ja pronomini <i>on</i> * genetiivi ja omistuspronominit * prepositioita 	<ul style="list-style-type: none"> * Ranskan kielen taitojen kehittyessä oppilas oppii tunnistamaan ranskan kielen erityispiirteitä. * Medialukutaitoa syvennetään käyttämällä hyödyksi eri viestintävälineitä.
--	---	---	---

9. VUOSILUOKKA: TAVOITTEET JA SISÄLTÖALUEET

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kielenopiskelutaidot	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	Laaja-alainen osaaminen
<p>Autetaan oppilasta hahmottamaan ranskan kielen suhde aiempiin kieliopintoihin.</p> <p>Tutustutaan ranskan kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin.</p> <p>Tuetaan oppilaan kielillisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * Rohkaistaan oppilasta näkemään ranskan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon kattumista. * Ohjataan oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä. * Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäisintäkin kielitaitoa myös oppituntien ulkopuolella. 	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> * 8.luokan aihepiirien kertaaminen ja laajentaminen * matkustaminen * tulevaisuuden suunnitelmat * erilaiset asiointi- ja palvelutilanteet * lähiympäristö ja luonto * eri aihepiirejä mahdollisuuksien ja kiinnostuksen mukaan <p>Rakenteet:</p>	<ul style="list-style-type: none"> * Pyritään siihen, että oppilas huomaa, että ranskan kielen oppiminen on hänelle tärkeää tulevaisuuden kannalta. * Kannustetaan oppilasta pitkäjänteiseen työskentelyyn koulussa ja kotona sekä myönteiseen asenteeseen kielten opiskelua kohtaan. * Harjoitellaan eri tapoja opiskella kieltä, jotta oppilas löytäisi oman oppimistyylinsä.

<p>Tutustutaan ranskan-kielisten maiden tapakulttuuriin ja opitaan toimimaan oikein ja kohteliaasti erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> * Opastetaan omaehtoiseen kielenopiskeluun. * Autetaan oppilasta huomaamaan, että kieli on kokonaisuus ja kaikkien osa-alueet (kuunteleminen, lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen ja rakenteet) ovat tärkeitä kielenoppimisen kannalta. * Vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden ja erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. 	<ul style="list-style-type: none"> * 8.luokan rakenteiden kertaaminen ja laajentaminen * verbiryhmät * tutustuminen <i>passé composé</i>-rakenteeseen * tutustuminen refleksiiviverbeihin * persoonapronominien painolliset muodot * järjestysluvut * adjektiivien vertailu * Järjestetään oppilaalle tilaisuuksia harjoitella suullista ja kirjallista vuorovaikutusta. * Rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasolle sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä * Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta olennaisiin rakenteisiin. 	<ul style="list-style-type: none"> * Harjoitellaan tiedon hankkimista eri tietolähteistä (mm. digitaaliset sanakirjat). * Harjoitellaan kieltä pelien ja leikkien avulla (myös verkkomateriaalia hyödyntäen) * Harjoitellaan eri kielenkäyttötilanteita esimerkiksi dialogien ja sisältökysymysten avulla. * Kannustetaan oppilasta käyttämään vähäisintäkin kielitaitoaan rohkeasti. * Tutustutaan keskeisiin vuorovaikutuksessa tarvittaviin fraaseihin. * Opitaan ymmärtämään ranskankieliselle kulttuurille tyypillisen teitittelyn merkitys sekä puhuttelukäytänteet. * Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä. * Kannustetaan oppilasta valitsemaan hänelle itselleen mielenkiintoisia aihepiirejä (esimerkiksi nuortenlehdet, elokuvat, tv-sarjat, sosiaalinen media). * Kannustetaan ranskankielisen materiaalin käyttämiseen myös vapaa-ajana. * Alusta lähtien opiskelussa käytetään erilaisia viestintävälineitä. * Oppilaita ohjataan myös oma-aloitteeseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen kielen opiskelussa.
--	--	---	--

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä, [esimerkiksi erilaisten teemapäivien ja projektien muodossa](#). Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Oppilaita kannustetaan käyttämään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille voidaan tarjota myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. [Ranskan](#) kieltä pyritään käyttämään aina kun se on mahdollista ja [hyödynnetään ranskaa äidinkielenään puhuvia mahdollisuuksien mukaan](#).

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ranskan kielen B2-oppimäärässä

Oppilaita ohjataan käyttämään vähäisintäkin kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliiä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen arviointi ranskan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 8-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. [Niiden arviointi perustuu oppilaan tuntityöskentelyyn, suulliseen aktiivisuuteen, kirjallisiin tuotoksiin \(mm. tehtävät, sanakokeet, kokeet\), opiskeluasenteeseen, sekä omatoimiseen suuntautuneisuuden kielen opiskeluun](#).

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päätösarviointi sijoittuu 9. luokalle, jolloin määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehitty kumulatiivisesti. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Ranskan kielen B2-oppimäärän päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan alle jäävä osaaminen	Arvosanan kahdeksan osaaminen	Arvosanan kahdeksan ylittävä osaaminen
Kasvu kulttuuriin moninaisuuteen ja kieli-tietoisuuteen				
<p>Autetaan oppilasta hahmottamaan ranskan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin.</p> <p>Tutustutaan ranskan kielen kieli-alueeseen ja sen kulttuurin keskeisiin piirteisiin.</p> <p>Tuetaan oppilaan kielellisen päte-lykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä.</p>	<p>Oppilas tunnistaa ranskan kielen aseman, erityispiirteet ja kieli-alueen.</p>	<p>Oppilas tiedostaa ranskan kielen aseman maailman kielten joukossa ja tunnistaa keskeisimpiä kielen erityispiirteitä.</p> <p>Oppilas hahmottaa ranskan kielen levinneisyyden.</p>	<p>Oppilas tuntee ranskan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä.</p> <p>Oppilas osaa luonnehtia joitakin ranskan kielen kieli-alueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata ranskan kielen aseman maailman kielten joukossa ja pystyy määrittelemään keskeisimpiä kielen erityispiirteitä.</p> <p>Oppilas ymmärtää ja osaa kuvailla kielen kieli-alueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.</p>
Kielenopiskelutaidot				
<p>Rohkaistaan oppilasta näkemään ranskan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarrannon kartuttamista.</p> <p>Ohjataan oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä.</p> <p>Kannustetaan oppilasta käyttä-</p>	<p>Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö</p>	<p>Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan.</p> <p>Oppilas tiedostaa mahdollisuudet käyttää ranskan kieltä koulun ulkopuolella.</p>	<p>Oppilas osaa arvioida ja asettaa itselleen joitain kielenopiskelutavoitteita ja kokeilla eri opiskelutapoja.</p> <p>Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja tulevaisuudessa.</p>	<p>Oppilas osaa asettaa itselleen sopivia kielenopiskelutavoitteita, käyttää vaihtelevia tapoja oppia kohdekieltä ja arvioida monipuolisesti omia opiskelutapojaan.</p> <p>Oppilas osaa käyttää ranskan kielen taitoaan joissain tilanteissa myös koulun ulkopuolella ja arvioida realistisesti, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä ja tulevaisuudessa.</p>

mään vähäisintäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella				
Kehittyvä kieli-taito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A1.3	
Järjestetään oppilaalle tilaisuuksia harjoitella suullista ja kirjallista vuorovaikutusta eri viestintäkanavia käyttäen.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy muutamasta kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta viestintäkumppanin tukena.	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tuettuna joskus viestintäkumppaniin.	Oppilas selviytyy melko vaivattomasti rutiininomaisista viestintätilanteista.
Tuetaan oppilasta kielellisten viestintäkeinojen käytössä.	Viestintäkeinojen käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin käyttäen vielä paljon apukeinoja. Oppilas osaa pyytää toistamista ja hidastamista sekä reagoida pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella.	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas osallistuu viestintään tarvittaen enää satunnaisesti apukeinoja. Oppilas osaa reagoida enimmäkseen sanallisin ilmauksin. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa melko usein.
Autetaan oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia joissakin kaikkein rutiininomaisimissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa sosiaalisissa tilanteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kieli-taito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3	
Rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasol-	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältä-	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää	Oppilas ymmärtää tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoi-

leen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.		vää hyvin suppeaa kirjoitettua tekstiä ja hyvin hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	tettua tekstiä ja selkeää puhetta asiayhteyden tukena. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kieli-taito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2	
Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta olennaisimpiin rakenteisiin	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan muutamasta tutusta asiasta käyttäen hyvin suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista sanoista ja aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut melko ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja hiukan peruskieliopin aineksia.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeahkoa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa lyhyitä lauseita harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa suppeahkon perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja joitain keskeisiä peruskieliopin aineksia.	Oppilas pystyy kertomaan useista tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen vaihtelevia ilmaisuja ja kirjoittaa muutamia pitempiäkin lauseita käyttäen erilaisia lauserakenteita. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa keskeisen perussanaston, keskeiset tilannesidonnaiset ilmaukset ja peruskieliopin ainekset.

15.4.4 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 7–9 matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleissivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilaita löytämään ja hyödyntämään matematiikkaa omassa elämässään. Oppilaiden valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilaita tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilaita rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaiden yhteistyötaitoja.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	S1 – S6	L1, L3, L5
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	S1 – S6	L3, L7
Työskentelyn taidot		
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1 – S6	L1, L4
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	S1 – S6	L1, L2, L4, L5
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1 – S6	L1, L3, L4, L5, L6
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1 – S6	L1, L3, L4, L6
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	S1 – S6	L1 - L7
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	L1, L4, L5
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1 – S6	L5
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	S1, S2	L1, L3, L4
T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	S2	L1, L4
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityöihin	S2	L1, L4

T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	S2, S6	L1, L3, L6
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	S3, S4	L1, L4
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	S3, S4	L1, L4, L5
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	L1, L4, L5
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5	L1, L4, L5
T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	S5	L1, L4
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	S6	L3, L4, L5
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	S1	L1, L4, L5, L6

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin. Pehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Pehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

S3 Algebra: Pehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomien käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeitä ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vakiollisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa

S4 Funktiot: Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Pehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion

kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

S5 Geometria: Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.

Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys: Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiärvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

Sisältöalueet (S1-S6) ja tavoitteet (T1-T20)	7.luokka	8. luokka	9.luokka
S1 Ajattelun taidot ja menetelmät T1 - T10 T20	Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Vain 9lk: Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä		
S2 Luvut ja laskutoimitukset T1 - T7, T9 T10 - T13	Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla.	Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta.	Tarkastellaan lukualuetta kokoavasti.

	<p>Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.</p> <p>Lukualetta laajennetaan reaalilukuihin.</p> <p>Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin.</p> <p>Syvennetään desimaali-lukujen laskutoimituksien osaamista.</p> <p>Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä.</p>	<p>Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti.</p> <p>Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku.</p> <p>Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.</p>	
<p>S3 Algebra</p> <p>T1 - T7</p> <p>T9</p> <p>T14 - T15</p>	<p>Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.</p> <p>Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen.</p> <p>Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä.</p> <p>Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.</p>	<p>Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä.</p> <p>Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua.</p> <p>Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä.</p> <p>Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä.</p> <p>Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.</p>	<p>Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti.</p> <p>Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä.</p> <p>Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.</p>
<p>S4 Funktiot</p> <p>T1 - T9</p> <p>T14 - T15</p>	<p>Perehdytään funktion käsitteeseen.</p> <p>Kuvataan riippuvuuksia.</p>	<p>Kuvataan riippuvuuksia algebrallisesti.</p> <p>Tutustutaan suoraan verrannollisuuteen.</p>	<p>Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti.</p> <p>Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen.</p> <p>Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon.</p>

			<p>Opitaan suoran kulmaker-toimen ja vakiotermin kä-sitteet.</p> <p>Tulkitaan kuvaajia esimer-kiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.</p>
<p>S5 Geometria</p> <p>T1 - T7 T9 T16 - T18</p>	<p>Laajennetaan pisteen, ja-nan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtä-mistä ja perehdytään vii- van ja puolisuoran käsit-teisiin.</p> <p>Tutkitaan suoriin, kul-miin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Harjoitellaan geomet-rista konstruointia.</p> <p>Opitaan kehä- ja keskus-kulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.</p> <p>Lasketaan monikulmioi-den piirejä ja pinta-aloja. Varmennetaan ja laajen-netaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.</p>	<p>Vahvistetaan yhdenmuo-toisuuden ja yhtenevyy-den käsitteiden ymmärtä-mistä.</p> <p>Opitaan käyttämään Pyt-hagoraan lausetta ja Pyt-hagoraan lauseen kään-teislausetta.</p> <p>Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sek-torin pinta-ala.</p> <p>Varmennetaan ja laajen-netaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hal-lintaa.</p>	<p>Opitaan käyttämään trigo-nometrisia funktioita.</p> <p>Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita.</p> <p>Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.</p> <p>Varmennetaan ja laajenne-taan mittayksiköiden ja yk-sikkömuunnosten hallintaa.</p>
<p>S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä to-dennäköisyys</p> <p>T1 - T9 T13 T19</p>	<p>Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja.</p>	<p>Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Tulkitaan ja tuotetaan eri-laisia diagrammeja.</p>	<p>Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppi-arvon ymmärtämi-nen.</p> <p>Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan kä-sitteeseen.</p> <p>Tulkitaan ja tuotetaan eri-laisia diagrammeja. Laske-taan todennäköisyyksiä.</p>

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alainen osaaminen voi näkyä matematiikassa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Matematiikassa havainnoidaan ja haetaan tietoa. Oppiaineen luonteen kuuluu vastauksen järkevyyden arvioiminen. Ohjataan oppilasta ymmärtämään oppiaineen kumulatiivinen luonne ja jatkuvan työskentelyn tärkeys.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kannustetaan oppilasta täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään monikulttuurisia vierailijoita ja käytetään vieraskielistä materiaalia.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilasta ohjataan huolehtimaan työvälaineistään ja tehtävistään, sekä oman arjen aikataulutuksesta. Opetukseen voidaan ottaa esimerkkejä liikenteen erilaisista tilanteista, päihitteettömyydestä ja oman talouden hoidosta.

L4 Monilukutaito: Oppilasta ohjataan ymmärtämään matemaattista merkkikieltä. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia graafisia esityksiä. Ongelmanratkaisussa käytetään apuna esim. kuvia, kaavioita ja symboleja. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan teknologiaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Opetuksessa hyödynnetään teknologisia sovelluksia ja sähköisiä oppimisympäristöjä. Ohjelmoidaan.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys: Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä. Matematiikan luonne oppiaineena vaatii järjestelmällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Esim. matematiikan yhdistäminen TET -jaksoon, yritysvierailut ja -vierailijat sekä matematiikan tarve eri ammateissa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kannustetaan oppilasta suunnittelemaan ja ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Rohkaistaan oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa. Käytetään mahdollisuuksien mukaan yhteiskunnallisia teemoja

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen lähtökohdat valitaan oppilaita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii edelleen tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan oppilaita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Oppimispelit ovat yksi motivoiva työtapo. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Oppilaita tuetaan suurempien kokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon jokaisen oppilaan osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta oppilaiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä oppilaita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumuksesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitoja. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso matematiikan valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Matematiikassa oppilaan osaaminen kehittyy eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta

Matematiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Arvioinnin kohteet op- aineessa	Arvosanan kahdeksan osaa- minen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	S1 – S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	S1 – S6	Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.
Työskentelyn taidot			
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1 – S6	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ja selittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	S1 – S6	Matemaattinen ilmaisu	Oppilas osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1 – S6	Ongelmanratkaisutaito	Oppilas osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1 – S6	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	S1 – S6	Matematiikan soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1 – S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	S1, S2	Päättele- ja laskutaito	Oppilas käyttää aktiivisesti päättele- ja päässälaskutaitoa eri tilanteissa

T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	S2	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityihin	S2	Lukukäsite	Oppilas tunnistaa reaalityt ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	S2, S6	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Oppilas osaa kertoa prosentin käsitteen käytöstä. Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin. Oppilas osaa käyttää tietojaa eri tilanteissa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönsuoritusaitojaan	S3, S4	Tuntemattoman käsite ja yhtälönsuoritusaitot	Oppilas osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Oppilas osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi päätelemällä tai symbolisesti.
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	S3, S4	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajan tulkitsemisen ja tuottaminen	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Oppilas osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.
T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	S5	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Oppilas osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Oppilas osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	S6	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut ja osaa antaa niistä esimerk-

			kejä. Oppilas osaa määrittää sekä klassisia että tilastollisia todennäköisyyksiä.
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen.	S1	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Oppilas osaa soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja osaa ohjelmoida yksinkertaisia ohjelmia.

15.4.5.

BIOLOGIA

Oppiaineen tehtävä

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilaita ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintointoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa työskennellään myös luonnossa ja ohjataan oppilaita tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratorio työmenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa tuetaan oppilaiden ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa oppilaita ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää oppilaiden ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilaat saavat valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilaita ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Biologian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys		
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	S1-S4, S6	L4, L5
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintointoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1-S5	L4, L5

T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle	S1-S4, S6	L4, L7
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution peruseräitä	S1, S4, S5	L1
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	S5	L3
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalvelujen merkitys	S6	L4, L7
Biologiset taidot		
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1-S6	L1
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	S1-S5	L1, L5
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	S1-S4, S6	L5, L6, L7
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1-S6	L1, L5
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	S6	L2, L3, L7
Biologian asenne- ja arvotavoitteet		
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1-S6	L7
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	L7
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävästi luonnonvarojen rakentamiseksi	S6	L5, L7

Biologian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että biologinen tutkimus (S1) ja tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

Sisältöalueiden valinnassa huomioidaan oppilaiden osallisuus. Niiden valinnassa voi hyödyntää myös opettajan osaamista ja omia vahvuusalueita. Vuosittaiset retket liitetään koulun työsuunnitelmaan. Osa sisältöalueista voidaan toteuttaa monialaisten opintokokonaisuuksien yhteydessä, erityisesti paikalliset painotukset sopivat niihin hyvin.

S1 Biologinen tutkimus: Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

Tutkimuksen tekeminen toteutuu läpäisyperiaatteella kaikilla luokka-asteilla. Tutkimus syvenee ja laajenee luokka-asteittain. Osa tutkimuksista on itsenäistä työskentelyä ja osa tehdään ryhmissä tai koko luokan yhteisenä tutkimuksena. Tutkimuksissa ja niiden tulosten raportoinnissa käytetään ainakin osin tietotekniikka. Ainakin yhden tutkimuksen tulokset myös julkistetaan. Tutkimuksissa käytetään monipuolisesti tutkimusvälineistöä erilaisissa tutkimusympäristöissä, tehdään kasvatuskokeita ja toteutetaan omaan elinympäristöön vaikuttamista. Tutkimuksellinen työote voidaan sisällyttää pieniinkin työtehtäviin.

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön: Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

Tutkimusretkiä ja tutustumiskäyntejä lähiympäristöön toteutetaan tarkoituksenmukaisesti jokaisella luokka-asteella. Oppilaat käyvät vähintään kerran yläkoulunsa aikana jollain maakunnallisesti merkittävällä luontokohteella esimerkiksi kansallispuistossa, retkeilyalueella, vesistöalueella tai muulla suojelualueella. Tämä voidaan toteuttaa myös monialaisten oppimiskokonaisuuksien yhteydessä. Koulukohtaisissa suunnitelmissa voidaan määrittää yhteistyössä kunnan kanssa koulun läheisyydessä sijaitsevat retkikohteet pysyväisluonteisiksi oppimisympäristöiksi ja tutkimuskohteiksi. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään paikallisten kumppaneiden lisäksi myös maakunnallisia yhteistyökumppaneita.

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta: Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

Kahdeksannen luokan keskeistä sisältöä on ekosysteemin rakenne ja toiminta. Kainuulainen painopiste on metsäekosysteemissä. Paikallisesti voidaan täydentää metsäopetusta suo- ja vesistöekosysteemien opiskelulla tai opettajan/oppilaiden niin halutessa myös jollain vapaavalintaisella ekosysteemillä. Paikallisiin opetussisältöihin voidaan liittää mm. metsästyminen ja retkeily, suurpedot, erilaiset luonnon antimet: marjastus, sienestys yrtit sekä kalastus. Kainuulaisessa toimintaympäristössä näkyvät metsien suojelu, luontomatkailu, metsätalous, luontoliikunta, vesistöjen käyttö ja niiden suojelu.

S4 Mitä elämä on?: Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

Elämän perusilmiöitä käsitellään pääasiassa seitsemännellä luokalla. Opetuksessa korostuvat toiminnallisuus ja tutkimuksellisuus. Sisältöjen valinnassa huomioidaan maastotyöskentely- ja tutkimustaitojen harjoittelu sekä yhdessä että yksilöllisesti. Paikallisena painoituksena on vesiekosysteemi.

S5 Ihminen: Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

Ihmisen biologia opiskellaan yhdeksännellä luokalla. Paikallisena painopisteenä on ympäristön merkitys hyvinvoinnille ja luontoliikunta. Tässä vaiheessa korostuvat jatko-opintovalmiudet erityisesti biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta: Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestäväan käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään bionalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestäväan tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Kestäväan tulevaisuuden tavoitteet ja sisällöt ovat koko koulun ja kunnan tärkeää toimintaa. Yhteisön on toimillaan ohjattava kestäväan tulevaisuuden tavoitteita. Koko koulun yhteisöllinen ja ympäristövastuullinen toimintakulttuuri tukee kestäväan kehityksen tavoitteita. Biologian opetuksessa kestäväan tulevaisuuden tavoitteet sisällytetään jokaiselle luokka-asteelle. Sen lisäksi niitä liitetään monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin.

Seitsemännellä luokalla näkökulma on luonnon monimuotoisuuden merkityksessä ja omakohtaisen luontosuhteen kehittymisessä sekä eläinten hyvinvoinnissa. Omakohtaisen luontosuhteen vahvistaminen toteutuu lajintuntemuksen, luonnonkauneuden ja elämyksellisyyden avulla.

Kahdeksannella luokalla syvennetään luonnon tuntemusta, omakohtaista luontosuhdetta ja ymmärrystä ekosysteemin perustoiminnoista. Ohjataan oppilasta tunnistamaan ihmisen merkitystä ekosysteemissä sekä ymmärtämään ekosysteemien haavoittuvuus. Lisätään oppilaan ymmärrystä ekosysteemipalveluista ja tutustutaan luonnonsuojelun saavutuksiin.

Paikallisena painotuksena tutustutaan metsien- ja soidensuojeluun sekä eliölaajien suojeluun, joista kainuulaisia ovat esim. suurpedot, metsäpeura, liito-orava ja tikankontti. Tutustutaan lisäksi kestäväan metsätalouteen ja bionalouteen, jokamiehen oikeuksiin ja eettisesti kestäväan luonnon hyödyntämiseen.

Yhdeksännellä luokalla korostuvat osallisuus ja vaikuttaminen. Paikallisena painotuksena voidaan toteuttaa monialainen oppimiskokonaisuus, jossa harjoitellaan omaan elinympäristöön vaikuttamista.

Biologian sisältöalueet luokittain Kainuussa

	7 luokka	8 luokka	9 luokka
S1 Biologinen tutkimus	Solun tutkimus Yksisoluisten eliöiden kasvatus Kasvatuskoe Lajin tunnistus Eliöiden rakenne Eliöiden luokittelu	Eliökokoelman koostaminen Eliöiden pyydystys Ekosysteemitutkimus Lajien tunnistus	Eläinsolu Ihmisen anatomian ja fysiologiaan liittyvät tutkimukset. Osallisuus ja vaikuttaminen omaan ja ympäristön hyvinvointiin.

S2 Tutkimusretket lähialueille	Vastuullinen ja turvallinen luonnossa liikkuminen Retki lähiympäristöön	Vastuullinen ja turvallinen luonnossa liikkuminen Metsä- tai suoretki Jokamiehen oikeudet	Vastuullinen ja turvallinen luonnossa liikkuminen Luontoliikunta
S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta		Suomalaisen metsäekosysteemin rakenne ja toiminta Ihmisen vaikutus ekosysteemiin Perustiedot vesi- ja suoekosysteemistä Lajien ekologia ja niiden vuorovaikutussuhteet	
S4 Mitä elämä on?	Eliöiden rakenne ja elintoiminnot sekä niiden vertailu Eliökunnan luokittelu Perinnöllisyyden ja evoluution perusteet Bioteknologian mahdollisuudet ja haasteet	Elinympäristöjen vertailu Eliöiden sopeutuminen vuodenaikojen vaihteluun	Solu (eläinsolu) Ihmisen evoluutio ja perinnöllisyys
S5 Ihminen			Ihmisen rakenne, elintoiminnot ja säätelyjärjestelmä. Kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteet. Perimän ja ympäristön vaikutus ihmisen ominaisuuksien kehittämiseen.
S6 Kohti kestävää tulevaisuutta	Omaehtoainen luontosuhde Eläinten hyvinvointi Monimuotoisuuden merkitys	Kestävä metsätalous Ekosysteemipalvelut Luontosuhteen vahvistaminen Luonnon monimuotoisuuden merkitys Luonnonsuojeluun tutustuminen Kuluttajatietyö	Omaan ja ympäristön hyvinvointiin vaikuttaminen.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokilla 7-9 sekä niiden paikalliset painotukset ja laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tukeminen

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan biologialle luontevalla tavalla. Opetuksessa toteutettavien sisältöjen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu yhdessä oppilaiden tähtää motivoituneeseen opiskeluun sekä erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa. Biologiassa painottuu tutkimuksellinen työote, johon liitetään itsearviointi, positiivinen palaute ja oman

työn suunnittelu. Luonnontieteellisiä ajattelutaitoja kehitetään syy-seuraussuhteiden tunnistamisella. Retket mahdollistavat havainnointi taitojen kehittymisen. Erilaista oppimista tuetaan monipuolisilla työskentelyta-voilla. Tiedonhankintataitoja harjoitellaan erilaisten projektien yhteydessä. Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely on biologian opetuksessa luontevaa. Ainerajat ylittävää opetusyhteis-työtä voidaan tehdä mm. maantiedon, liikunnan, terveystiedon, kielten, äidinkielen ja kemian kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liit-tyviä arvoja. Kainuussa painottuu metsään liittyvän kulttuurin monipuolisuus. Biologian keinoina ovat moni-puoliset työmenetelmät, luontosuhteen vahvistaminen, oman elinympäristön tuntemus, suojelu ja vaalimi-nen sekä luonnon kauneus ja elämyksellisyys.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edis-täviä ja haittaavia tekijöitä sekä harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toiminta-tapoihin. Oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla. Ihmisen biologia: fysiologian ja anatomian tuntemus antavat mahdollisuuden ymmärtää omaa hy-vinvointia ja ennaltaehkäistä sairauksia. Luonnossa liikkuminen ja retkelle sopiva pukeutuminen ovat osa ar-jen taitoja. Luontoliikunnan yhteydessä tehdään näkyväksi luonnossa liikkumisen merkitys hyvinvoinnille ja terveydelle. Osallisuustutkimuksen yhteydessä harjoitellaan kansalaistaitoja ja opitaan tunnistamaan ympä-ristössä olevia hyvinvointia edistäviä tai sitä haittaavia tekijöitä.

L4 Monilukutaito: Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Ympäristönlukutaidon kehittäminen on keskeistä. Biologian opetuksessa kirjoitettujen lähteiden lisäksi käy-tetään kasvi- ja eläinnäytteitä, vesi- maaperä- ja kudoksenäytteitä, kuvia, virtuaaliympäristöjä, erilaisia diagram-meja ja muita havainnollistavia mallinnoksia. Ajankohtaista uutisointia biologian aiheista seurataan suunni-telmallisesti.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista myös biologian opetuksessa. Digitaalisessa osaamisessa pyritään taitojatku-moon, jolloin yläkoulussa laajennetaan ja syvennetään alakoulussa hankittuja taitoja. Tieto- ja viestintätek-niikkaa käytetään tarkoituksenmukaisesti tutkimusten tekemisessä, tulosten raportoinnissa ja niiden julkai-sussa, oppimisalustana, digitaalisten eliölajikokoelmien teossa, lajien tunnistuksessa, luokittelussa ja opette-lussa, elinympäristöjen vertailussa mm. kuvaamista ja paikannusta, ekosysteemin ja ihmisen elintoimintojen mallintamisessa sekä tiedonhaussa. Hyödynnetään myös pelillisyyttä esim. lajiston ja käsitteiden opettelussa. Sosiaalisen median käyttö tukee vaikuttamisen ja osallisuuden ymmärtämistä. Digitaalinen ja tietokoneisiin liitettävä tutkimusvälineistö tukee laaja-alaista oppimista. Tieto- ja viestintäteknikkaa voidaan käyttää koh-teiden seurantatutkimuksissa kuvaamalla muutosta, tuottamalla paikkaan sidottua aineistoa (gis ja karttaoh-jelmat) ja mallintaa elintoimintoja. Elämyksellisyyttä voidaan tuottaa myös virtuaaliympäristöissä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys: Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yh-teisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa kehittyvät työskentelytaidot: opitaan lukemaan ohjeita, suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Projektityöskentely opettaa pitkäjänteistä ja määrätietoista työskente-lytettä. Lisäksi opitaan raportoimaan ja julkaisemaan tuloksia ja tuotoksia eri tavoin. Vierailuja toteutetaan biologiaa lähellä oleviin yrityksiin, maatiloille ja virastoihin, joiden kanssa voidaan tehdä myös yhteistyötä.

L7 Vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen: Vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen on biologian keskeistä sisältöä. Biologiassa oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Vaikuttaminen liittyy oman elinympäristön tuntemukseen, suojeluun ja vaalimiseen sekä luonnontilan ja hyvinvoinnin välisen ymmärryksen kehittämiseen. Tähän liittyy osallisuustutkimus/-projekti. Kainuulaisten painopisteiden kautta tutustutaan monimuotoisuuteen ja kuinka me vaikutamme siihen. Yhteistyö paikallislehtien kanssa mahdollistaisi omien tutkimustulosten pääsyn laajempaan tietoisuuteen.

Esimerkkejä monialaisista oppimiskokonaisuuksista: Monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin liitettäviä teemoja voivat olla esimerkiksi luontoliikunta, suurpedot, metsästys, elinympäristöt, luontosuhteen vahvistaminen, lajitietous, luonnonsuojelu, vesiekosysteemi, jokamiehen oikeudet ja metsänkäyttökulttuuri.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa oppilailla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa tutkimuksellisuutta tukevilla oppimisympäristöissä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maasto- ja laboratoriotyöskentelyssä oppilaita ohjataan havainnoimaan ja käyttämään biologialle ominaisia tutkimusmenetelmiä. Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on, että oppilaita ohjataan käyttämään myös sähköisiä oppimisympäristöjä biologisen tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinassa ja esittämisessä.

Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet. Monipuolisten työtapojen avulla jokainen oppilas saa erilaisia kokemuksia, pystyy omaksumaan luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaiden taitoa pohtia omia arvovalintoja. Lisäksi oppilaille kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Kasvua, kehitystä sekä oppimisen iloa tukevat tutkimuksellisuus, yhdessä tekeminen, vastuullisuus omasta työskentelystä, luontosuhteen syveneminen sekä tiedon liittäminen jo ennestään opittuun. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa oppilaiden mahdolliset vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Oppilaita tuetaan työskentelyssä kunkin omien vahvuuksien pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaiden taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttäminen on mahdollista yhteisissä tutkimustehtävissä, joissa oppilaat toimivat erilaisissa rooleissa ja etenevät yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille an-

netaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumuksesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso biologian valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyvät mahdolliset erityispiirteet vuosiluokilla 7-9

Biologian opetukseen liittyvät monipuoliset oppimisympäristöt ja sisällöt asettavat vaatimuksia niin resurssien kuin turvallisuuden suhteen. Näitä ovat erilaiset laboroinnit, kasvatuskokeet ja maastotyöskentely sekä retket. Kunnan ja koulun tulee turvata resurssit biologian opetuksen opetussuunnitelman mukaiseen toteutukseen. Huomioitavaa ovat mm. resurssit biologialle ominaisiin tutkimusvälineisiin ja tiloihin sekä retkiin. Koulun lähialueella on hyvä olla jokin pysyväisluonteinen kohde luonto-opetuksen järjestämiseksi. Huomiota on kiinnitettävä tuntien ryhmittelyyn, tarkoituksen mukaisiin välineisiin ja avustajaresurssiin, jotta retkien järjestäminen on käytännössä mahdollista. Ohjauksessa huomioidaan turvallinen sekä tarvittaessa eriytävä työskentely sekä laboratorioissa että maastossa. Biologian osalta oppilaan siirtymiseen 6. vuosiluokalta 7. vuosiluokalle sekä seuraavaan koulutusvaiheeseen ei liity erityisiä vaatimuksia, vaan tähän liittyvät koulukohtaiset tiedonsiirtokäytännöt riittävät. Kuntakohtaisesti voidaan päättää sisältöjatkumoista alakoulun, yläkoulun ja toisen asteen välillä.

Biologian päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Biologian opetuksen tavoitteena on	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärtäminen			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertaile-	S1-S4, S6	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata metsäekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja.

maan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja			Oppilas osaa kuvata monimuotoisuuden merkitystä ekosysteemien toiminnalle sekä pohtia metsien kestävän käytön merkitystä eliöille ja ihmiselle.
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1-S5	Eliökunnan rakenteen ja eliöiden rakenteen ja elintoimintojen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Oppilas osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta sekä tunnistaa, luokittelee ja vertailee eliöryhmiä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle	S1-S4, S6	Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa tehdä havaintoja lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Oppilas tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution peruseriaatteita	S1, S4, S5	Perinnöllisyyden ja evoluution peruseriaatteiden hahmottaminen	Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutusta eliöiden yksilönkehityksessä. Oppilas osaa kuvata miten elämä ja luonnon monimuotoisuus ovat kehittyneet maapallolla evoluution tuloksena.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	S5	Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmiselimistön perusrakenteita ja elintoimintoja sekä osaa selostaa ihmisen kasvun ja kehittymisen periaatteita.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys	S6	Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia omassa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista luonnonympäristön muutoksista. Oppilas ymmärtää maapallon luonnonvarojen rajallisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1-S6	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Oppilas osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	S1-S5	Biologisen tutkimusvälineistön ja teknologian käyttö	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti laboratorioissa ja maastossa. Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.

T9 ohjata oppilasta koostamaan eliöko-koelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	S1-S4, S6	Eliökokoelman laatiminen ja kasvien ko-keellinen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatukseen.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1-S6	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa esittää hypoteeseja ja tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja osaa raportoida sen tuloksia.
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	S6	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Oppilas osaa kuvata, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa sekä osaa perustella näkemyksiä biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu lähiluonnon vaalimisprojektiin, sen toteuttamiseen ja tulosten raportointiin.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet			
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1-S6	Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen	Oppilaan osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	Eettisten kysymysten pohdinta	Oppilas osaa hyödyntää biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa ja esittää perusteluita eettisesti kestäville valinnoille.
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävästi tulevaisuuden rakentamiseksi	S6	Kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata, miten toimitaan kestävästi tulevaisuuden rakentamiseksi.

15.4.6 MAANTIETO

Oppiaineen tehtävä

Maantiedon opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden maailmankuvan rakentumista. Oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan oppilaita sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristömuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat oppilasta toimimaan vastuullisesti omassa arjessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma elämisaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa oppilaat tekevät havaintoja ja tutkimuksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää myös oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa oppimisessa.

Maantiedon opetuksessa vahvistetaan oppilaiden valmiuksia kestävästä kehityksestä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa oppilaiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa oppilaille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävästä tulevaisuudesta rakentamiseen.

Maantiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys		
T1 tukea oppilaan jäsenyyteen karttakuvan rakentumista maapallolta	S1-S6	L1, L4, L5
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	S1-S4, S6	L4, L5
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	S1-S6	L2, L4
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnon ympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävästä käytön merkitys	S1-S6	L7
Maantieteelliset taidot		
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	S1-S6	L1
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	S1-S6	L4, L5
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geometriataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	S1-S6	L5, L6
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1-S6	L1
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	S1-S6	L4

T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätöitä sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	S1-S6	L2
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	S1-S6	L7
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet		
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	S1-S6	L7
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	S1-S6	L3, L7

Maantiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että maapallon karttakuvan kehittäminen (S1) ja ajankohtaisen maailman seuraaminen (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Maapallon karttakuva ja alueet: Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma: Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

Paikallinen uutisointi korostuu 8-9 luokalla

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla: Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.

7. luokalla käsitellään elämän perusedellytyksiä. Oppilaat tutustuvat maantieteelliseen käsitteistöön ja tutkimustapaan pienimuotoisen aluetutkimuksen kautta. Maailman karttakuva jäsentyy ja oppilaat oppivat tulkitsemaan ja laatimaan erilaisia diagrammeja (ilmastodiagrammit, ympyrädiagrammit) ja karttoja. Paikallisenä painotuksena on lähiruoka. Tietotekniikkaa hyödynnetään karttojen ja kuvien tulkinnessa sekä tuottamisessa, tutkimuksen teossa ja niiden raportoinnissa ja jakamisessa.

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt: Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

8. luokan sisällöt valitaan niin, että oppilaat pystyvät hyödyntämään omaa lähiympäristöään oppimisympäristönä ja opiskelukohteena. Oppilaat tutustuvat kainuulaisen maiseman erityispiirteisiin ja niihin vaikuttaneisiin tekijöihin ja osaavat vertailla niitä muihin maisema-alueisiin Suomessa ja maapallolla. Aluetutkimus tehdään lähiympäristössä ja paikallisia uutisia hyödynnetään opetuksessa. Paikallisena painotuksena on kainuulainen luonnonmaisema ja identiteetti.

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla: Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin Suomessa, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

9. luokalla käsitellään luonnon- ja kulttuurimaantieteen yhteyttä sekä ihmisen toimintaa ja sen vaikutuksia maapallolla. Sisällöt valitaan siten, että oppilaalle muodostuu kokonaiskäsitys maapallon erilaisista alueista ja kulttuureista. Maantieteellisessä tutkimuksessa painottuvat kestävä kehitys ja ympäristökysymykset. Paikallisena painotuksena ovat biotalous sekä kainuulaisen maaseudun erityispiirteet.

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö: Keskitytään luonnonvarojen kestäväan käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Pehdytään ympäristömuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Sisältöalueen käsittely painottuu vuosiluokille 8-9. Toteutuksessa voidaan hyödyntää monialaisia oppimiskonaisuuksia tai vaikuttamiseen ja osallisuuteen liittyvää projektityöskentelyä.

Sisältöjen jakautuminen eri vuosiluokille Kainuussa

	7 luokka	8 luokka	9 luokka
S1 Maapallon karttakuva ja alueet	Asteverkko Maailman karttaku- van hahmottaminen Geomediataidot Aluetutkimus	Aluetutkimus (lähiympä- ristö) Maastokartta, geomedia (karttaohjel- mat yms.) Kasvillisuus- ja ilmasto- vyöhykkeet	Aluetutkimus Alueiden rajaaminen
S2 Ajankohtainen muutu- tuva maailma	Ajankohtaisia uutisia ja niiden taustoja	Ajankohtaisia Suomen ja maailman tapahtumia	Ajankohtaisia uutisia ja niiden taustoja
S3 Elämän perusedelly- tykset maapallolla	Planetaarisuus Vesikehä Kivikehä Ilmakehä Eliökehä		Luonnonympäristön ja ihmistoiminnan välinen vuorovaikutus
S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt	Ihmistoiminnan vaikutukset ympäris- töön	Ihmistoiminnan vaikutus maisemaan Jääkausi	Kaupungistuminen Elinkeinojen muutos Väestönkasvu

	Ilmastonmuutos	Eroosio Maisema-alueet Suomessa ja maapallolla Ihmisen elinympäristöt maapallolla	
S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla	Asutuksen sijoittumiseen vaikuttavat tekijät	Kotiseudun erityispiirteet	Maapallon kulttuuripiirit Ihmisten yhdenvertaisuus
S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	Ravinnontuotanto, ruoan epätasainen jakautuminen maapallolla	Ympäristön suunnittelu	Kestävä elämäntapa Biotalous Luonnonsuojelu Ympäristönsuojelu-projekti esim. vieraslajit

Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset maantiedossa

L1 Oppimaan oppiminen ja ajattelun taidot: Oppilasta kannustetaan tutustumaan lähiympäristöönsä maantieteellisestä näkökulmasta. Lähialueiden tarkastelun, retkeilyn, pienimuotoisten tutkimusten ja näistä tehtävien johtopäätösten avulla oppilas oppii ymmärtämään maailmaan vaikuttavia prosesseja.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kulttuuriset asiat tulevat maantiedossa korostuneesti esille oppiaineen laaja-alaisen luonteen ansiosta. Kainuun maakunnallisen opetussuunnitelman tavoitteena on kasvattaa kotiseutua arvostavia ja omasta kulttuuritaustastaan terveellä tavalla ylpeitä ihmisiä, jotka näkevät moninaisessa kulttuurissa rikkauden. Erilaisten kulttuurien ymmärtäminen ja niiden kohtaaminen vahvistaa oppilasta ja rikastuttaa hänen maailmaansa. Maantiedossa ihmisoikeudet sekä YK:n ihmisoikeusjulistus muodostavat tärkeän viitekehyksen, jonka avulla maailmaa voi rakentavasti tarkastella.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Lisäämällä oppilaan ymmärrystä maailman tilaan vaikuttavista tekijöistä maantieto voi auttaa häntä tekemään niin itsensä, asuinalueensa, Kainuun kuin myös laajemmin koko maapallon kannalta viisaita päätöksiä ja valintoja. Maantiedon näkökulma on erityisesti yhteisöllisessä hyvinvoinnissa.

L4 Monilukutaito: Karttojen, diagrammien, kaavioiden ja kuvien tuottaminen, tulkinta ja arviointi kuuluvat oleellisena osana maantiedon maakunnalliseen opetussuunnitelmaan. Ajankohtaisten uutisten seuraaminen, tiedon etsiminen eri lähteistä, lähteiden luotettavuuden arviointi sekä erilaisten tekstien tuottaminen kuuluvat maantiedon tavoitteisiin.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: TVT-taitojen hallinta sekä ajanmukaiset ja riittävät resurssit mahdollistavat oppilaiden motivoituneen opiskelun. Näiden taitojen ja resurssien avulla turvataan oppilaille tasavertaiset lähtökohdat sekä innostava ja moderni opiskeluympäristö. Näin oppilas hallitsee toisen asteen nivelvaiheen TVT-aidot.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys: Maantiedossa kestävä elämäntavan sisällöt ja kotiseutuopetus tarjoaa hyvän mahdollisuuden projektityöskentelyyn elinkeinoelämän ja lähialueen yritysten kanssa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen: Maantiedon opetussuunnitelman tavoitteena on osallistuva kansalainen, joka osaa ja haluaa vaikuttaa sekä lähiympäristönsä kuin myös koko maapallon tilaan kestävä kehityksen periaatteiden mukaan. Oppilasta kannustetaan seuraamaan monikanavaista mediaa, paikallisia uutisia ja vaikuttamaan lähiympäristössä tapahtuviin asioihin joko yksittäisenä kansalaisena, poliittisten puolueiden, kansalaisjärjestöjen tai muiden ryhmien välityksellä.

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Pellillisuus lisää oppilaiden motivaatiota. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon oppilaiden elämismaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa oppilaiden ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutis seurannalla tuetaan kunkin oppilaan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia oppilaiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa oppilaiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulkinnassa. Oppilaita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomeediaa arjen tilanteissa. Jokaisen oppilaan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla oppilasta hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja eri tutkimuotoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa on mahdollista edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille. [Maantiedon osalta siirtymävaiheisiin liittyvät koulun normaalit oppilashuollon siirtotoimenpiteet riittävät.](#)

Oppilaan oppimisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon arvioinnissa oppilaille tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin kuten geomeediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päätöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päätöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso maantiedon valtakunnallisiin päätöarvioinnin kriteereihin. Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päätövaiheeseen saakka. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Maantiedon päätöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallolta	S1-S6	Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeisen paikannimistön tunteminen	Oppilas hahmottaa maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	S1-S4, S6	Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla Maan planetaarisuuden, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun sekä hahmottaa maapallon kehät ja vyöhykkeytyden. Oppilas osaa tunnistaa ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla sekä osaa tuoda esille joitakin niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureja, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	S1-S6	Ihmismaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	S1-S6	Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Oppilas osaa kuvata, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas osaa kertoa, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	S1-S6	Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa selittää että maantiedossa tutkitaan alueita ja alueiden välisiä eroja sekä hahmottaa kartoilta eri alueitasot: oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma.

			Oppilas osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	S1-S6	Tilatajun kehittyminen	Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomeidiataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	S1-S6	Geomeidiataidot	Oppilas osaa käyttää kuvia, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomeidia maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas osaa laatia yksinkertaisia karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1-S6	Tutkimustaidot	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomeidian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	S1-S6	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa antaa esimerkkejä Suomessa ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Oppilas osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja osaa selittää tapahtumien taustoja.
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätöitä ja argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	S1-S6	Ryhmässä työskentelyn ja argumentoinnin taidot	Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä ja arvioida omaa toimintaansa ryhmässä. Oppilas osaa esittää mielipiteitä maantieteellisistä asioista sekä kuunnella ja suhtautua rakentavasti erilaisiin näkemyksiin.
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	S1-S6	Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Oppilas toimii projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan.
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	S1-S6	Kestävän kehityksen edistäminen	Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas osaa ottaa kantaa kestävä kehityksen kysymyksiin ja osaa antaa esimerkkejä miten toimitaan kestävä elämäntavan mukaisesti.

T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	S1-S6	Alueellisen identiteetin sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuuden tunnistaminen	Oppilas osaa luonnehtia omaan alueelliseen identiteettiinsä vaikuttavia tekijöitä sekä osaa kuvata lähiympäristön ja sen monimuotoisuuden merkitystä. Oppilas osaa kuvata kulttuurien ja ihmisten moninaisuuden merkitystä sekä osaa tarkastella yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta.
---	-------	--	--

15.4.6 FYSIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun ja matemaattisten taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat oppilaiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Fysiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
----------------------	--	----------------------------

Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1-S6	L1
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	L1, L6
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	L6, L7
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energia-varojen kestävän käytön kannalta	S1-S6	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	L1, L7
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	L2, L5
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	L2, L5
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	L2, L3, L5
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	L5
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen		
T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	S1-S6	L1
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	S1-S6	L1
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	S1-S6	L2, L4
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1-S6	L1, L4
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	S5, S6	L1
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	L6

Fysiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueet liittyvät toisiinsa siten, että luonnontieteellinen tutkimus (S1) kytkeytyy kaikkiin muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tasolla.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike: Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytetään kvalitatiivisesti energiaan.

S6 Sähkö: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Fysiikan sisällöt vuosiluokilla 7, 8 ja 9

Sisältöalueet (S1-S6) ja tavoitteet (T1-T15)	7. luokka	8. luokka	9. luokka
S1	S1 kokonaan	S1 kokonaan	S1 kokonaan

Luonnon- tieteelli- nen tutki- mus T1 - T13, T15			
S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinym- päristössä T1 - T13, T15	S2 kohta: Sisältöjä valitaan si- ten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohdi- taan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimin- taympäristö.	S2 kohta: Sisältöjä valitaan si- ten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohdi- taan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimin- taympäristö. Joihinkin lämpö- opin ilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tavalla.	S2 kohta: Sisältöjä valitaan si- ten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohdi- taan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimin- taympäristö. Tutustutaan säh- kömagneettisen ja hiukkassä- teilyn lajeihin.
S3 Fysiikka yhteiskun- nassa T1 - T13, T15	S3 kohta: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liit- tyviä sisältöjä valitaan erityi- sesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista.	S3 kohta: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liitty- viä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja ke- hittymisen näkökulmista. Pää- paino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä.	S3 kokonaan
S4 Fysiikka maailman- kuvan ra- kentäjänä T1 - T13, T15	S4 kohta: Sisältöjä valitaan si- ten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä sekä maailmankaikkeuden raken- teet ja mittasuhteet. Sisältöi- hin kuuluvat myös tutustumi- nen fysiikkaan liittyviin uuti- siin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tut- kimukseen.	S4 kohta: Sisältöjä valitaan si- ten, että niissä tulevat esiin fy- siikan luonne tieteenä sekä energian säilymisen periaate. Sisältöihin kuuluvat myös tu- tustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöi- hin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.	S4 kohta: Sisältöjä valitaan si- ten, että niissä tulevat esiin fy- siikan luonne tieteenä. Sisäl- töihin kuuluvat myös tutustu- minen fysiikkaan liittyviin uuti- siin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tut- kimukseen.
S5 Vuorovai- kutus ja liike T1 – T15		S5 kokonaan	
S6 Sähkö T1 – T15			S6 kokonaan

Laaja-alainen osaaminen (luku 3.3) fysiikassa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alainen osaaminen voi näkyä fysiikassa esimerkiksi seuraavalla tavalla.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Fysiikassa oppilaita kannustetaan tekemään havaintoja ja mittauksia luonnon ilmiöistä sekä arvioimaan tiedon oikeellisuutta. Fysiikassa oppilaita kannustetaan ja innostetaan fysiikan opiskeluun sekä työskentelemään pitkäjänteisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Fysiikassa oppilaita ohjataan toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa työskennellen turvallisesti ja johdonmukaisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä. (lisää maininta TVT-käytöstä tutkimustulosten käsittelyssä ja arvioinnissa)

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Fysiikassa oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti.

L4 Monilukutaito: Fysiikassa oppilaita ohjataan käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä perustelemaan ja ilmaisemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Fysiikassa oppilaita ohjataan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä. Oppilasta ohjataan ja kannustetaan asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti. Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisössä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Fysiikassa oppilaita ohjataan käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Fysiikan tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistamista.

Oppilaan oppimisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentamista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso fysiikan päätösarvioinnin kriteereihin. Fysiikassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suorituksen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Fysiikan päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1-S6		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi.

tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti			Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearviointin perusteella.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	Fysiikan merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin teknologisia sovelluksia ja niiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.

ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla			Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.	S1-S6	Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Oppilas osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	S1-S6	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	S5, S6	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähköä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojään ja taitojään monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää fysiikan tietojään ja taitojään monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteissa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.

15.4.7 KEMIA

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemiaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Kemian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1-S6	L1
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	L1, L6
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	L6, L7
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	S1-S6	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	L1, L7
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	L2, L5

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	L2, L5
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	L2, L3, L5
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	L5
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen		
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	S1-S6	L1
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	S1-S6	L1
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	S1-S6	L2, L4
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1-S6	L1, L4
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseriaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	L1
T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	L6

Kemian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueet liittyvät toisiinsa siten, että luonnontieteellinen tutkimus (S1) kytkeytyy muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

S3 Kemia yhteiskunnassa: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne: Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset: Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

Kemian sisällöt vuosiluokilla 7, 8 ja 9

Sisältöalueet tavoitteineen	7.luokka	8. luokka	9.luokka
S1 Luonnontieteellinen tutkimus T1 - T13 T15	S1 kokonaan	S1 kokonaan	S1 kokonaan
S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä T1 – T13 T15	S2 kokonaan	S2 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila.	S2 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila.
S3 Kemia yhteiskunnassa T1 – T13 T15	S3 kohta: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana.	S3 kohta: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä.	S3 kokonaan

		tössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana.	
S4 Kemia maailman kuvan rakentajana T1 – T13 T15	S4 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.	S4 kokonaan	S4 kohta: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.
S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne T1-T15	S5 kohta: Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista ja atomin rakenteeseen. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentamisen hahmottamisessa.	S5 kohta: Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentamisen hahmottamisessa.	S5 kohta: Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentamisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Pehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.
S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset T1-T15	S6 kohta: Havainnoidaan reaktionopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.	S6 kohta: Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.	S6 kohta: Pehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

Laaja-alainen osaaminen (luku 3.3) kemiassa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alainen osaaminen voi näkyä kemiassa esimerkiksi seuraavalla tavalla.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Kemiassa oppilaita kannustetaan tekemään havaintoja ja mittauksia luonnon ilmiöistä sekä arvioimaan tiedon oikeellisuutta. Kemiassa oppilaita kannustetaan ja innostetaan kemian opiskeluun sekä työskentelemään pitkäjännitteisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kemiassa oppilaita ohjataan toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa työskennellen turvallisesti ja johdonmukaisesti. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Kemiassa oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti.

L4 Monilukutaito: Kemiassa oppilaita ohjataan käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä perustelemaan ja ilmaisemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla. Oppilasta ohjataan ymmärtämään kemiallista merkkikieltä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Kemiassa oppilaita ohjataan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys: Oppilaita ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä. Oppilasta ohjataan ja kannustetaan asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti. Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisössä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kemiassa oppilaita ohjataan käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslain-säädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luonteavalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa vuosiluokilla 7-9

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistamista.

Oppilaan oppimisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kemian päätösarvioinnin kriteereihin. Kemiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Kemian päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1-S6		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	Kemian merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamis-	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

taan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta			Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemian soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä yksinkertaisen kemian soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen			

T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsitteitä kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.	S1-S6	Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	S1-S6	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään peruseräitä aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojen ja taitojen monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää kemian tietojen ja taitojen monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä.

15.4.8 TERVEYSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Terveyttä tarkastellaan ihmisen elämänsä eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti. Oppilaiden kehittyessä ja elinpiirin kasvaessa terveyteen liittyvien kysymysten tarkastelu laajenee ja syvenee. Keskeistä on ohjata oppilaita ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea oppilaiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla oppilaat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat oppilaiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin-, ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1-6 osana ympäristöoppia. Vuosiluokilla 7-9 opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsitellyjä teemoja ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa pyritään aiempaa tarkempaan tiedonalakohtaiseen käsitteiden käyttöön ja vahvistetaan kriittiseen ajatteluun, itsetuntemukseen ja eettiseen pohdintaan liittyvää osaamista ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa eri vuosiluokilla otetaan huomioon opetettavan aineksen ja siihen liittyvän osaamisen merkitys oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen näkökulmasta.

Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys		
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänsä kulkua, kasvua ja kehitystä voimavaroiltaan lähtöisesti	S1-S3	L1, L2, L3, L7
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	S1	L2, L3, L4, L7

T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja tunnistamaan ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1	L1, L3, L4, L6
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy		
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	S1-S3	L1, L2, L3, L4
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2, S3	L2, L3, L5, L6, L7
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteita sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	S1, S2	L2, L3, L4, L7
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	S1-S3	L1-L7
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri		
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	L2, L4, L5, L7
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	S1, S2	L1, L3, L6
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsitteitä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	S1-S3	L1, L2, L3, L7
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskeissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä	S3	L1-L7

Terveystiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteiden pohjalta luodaan ehyitä, ikätasoisesti eteneviä opetuskokonaisuuksia. Opintokokonaisuudet rakentavat monipuolista tietoa ja osaamista terveydestä voimavarana, sen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä näiden välisestä vuorovaikutuksesta. Opintokokonaisuuksissa otetaan huomioon elämäntilanne, lapsuuden ja nuoruuden kasvu, kehitys sekä niiden kehitystehtävät. Sisältöjen valinnoissa hyödynnetään paikallisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita ja sovelletaan niitä tavoitteiden mukaisesti.

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys: Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämäntavan sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy: Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyteen liittyvistä totumuksista käsitellään arkirytmä, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri: Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Tietolähteitä, erilaisia terveysmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveysvaikutusten näkökulmasta. Terveyden edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

[Tavoitteisiin liittyviä sisältöalueita ei ole jaettu erikseen luokka-asteittain, vaan opettaja voi itse valita missä vaiheessa opintoja käsittelee eri aihekokonaisuuksia. Opettajalla säilyy mahdollisuus käsitellä aiheita oppilasryhmän, oppilaiden ikäkauden ja aiheen ajankohtaisuuden mukaan.](#)

Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden	S1-S3 Terveyden käsitteiden määrittely: fyysinen,	L1, L2, L3, L7 Oppii ymmärtämään terveyteen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä

<p>laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä voimavaroiltaan lähtöisesti</p>	<p>psyykinen ja sosiaalinen Tieto, taito ja tahto terveyden edistämiseksi Elämäntapa ja mielen hyvinvointi</p>	<p>vaikuttavia käsitteitä ja tekijöitä yksilön ja ympäristön kulttuurin osana.</p>	<p>kuvata esimerkein mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämäntapansa eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.</p>
<p>T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa</p>	<p>S1 Tunteet, arvot ja asenteet Toimintamalleja ristiriitatilanteiden, esim. kiusaamisen ratkaisemiseksi Minä-viesti</p>	<p>L2, L3, L4, L7 Tunnistaa omia valintoja ohjaavia tunteita ja arvoja, sekä vahvistaa kykyä selviytyä erilaisissa elämäntilanteissa. Arvostaa itseään ja kykenee rakentamaan vuorovaikutukseen toisten kanssa.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja tunnistamaan ja säätelämään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä</p>	<p>S1 Itsetunto ja minäkäsitys Omien sosiaalisten taitojen tunnistaminen ja vahvistaminen Mielen hyvinvointi Seksuaalinen kasvu ja kehitys Sanallinen ja sanaton viestintä vuorovaikutuksessa Mistä apua esim. mielen hyvinvointiin tai oppimisvaikeuksiin?</p>	<p>L1, L3, L4, L6 Ymmärtää itsetunnon ja minäkäsityksen merkityksen omiin valintoihin. Ymmärtää mielen hyvinvoinnin merkityksen osana kokonaisvaltaista terveyttä. Hyväksyy itsensä seksuaalisena olentona. Kantaa vastuuta omasta toiminnastaan, yrittää situkkaasti ja iloittaa onnistumisestaan.</p>	<p>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten</p>	<p>S1 S3 Tasa-arvo ja suvaitsevaisuus Oikeudet ja velvollisuudet</p>	<p>L1, L2, L3, L4, L6, L7 Ymmärtää erilaisuutta ja hyväksyy jokaisen yksilön oikeuden terveelliseen ja turvalliseen elämään, ja omalla toiminnallaan edistää sitä.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa nimetä ja kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaiku-</p>

välisissä vuorovaikutus-tilanteissa		Kehittää yhteistyötaitojaan.	tukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita tuottaa niihin vastuullisia ratkaisuja.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy			
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	S1-S3 Elintapojen vaikutus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen terveyteen Arjen rytmi: terveyttä tukeva liikunta, ravinto, riittävä lepo Stressi Kiusaaminen	L1, L2, L3, L4 Ymmärtää terveyden monipuolisena käsitteenä. Ymmärtää elintapojen vaikutuksen terveyteen ja tekijänä sairauksien ehkäisyssä.	Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvaamaan pääpiirteisään näiden välisiä yhteyksiä ja syy- ja seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2 S3 Luotettavan tiedon etsiminen ja arviointi Tapaturmien ehkäisy ja ensiapu Liikenneturvallisuus Paloturvallisuus Itsehoito Mistä apua?	L2, L3, L5, L6, L7 Osaa etsiä ja tulkitta terveystietoa luotettavista lähteistä ja toimia asiallisesti sekä turvallisesti median käyttäjänä. Osaa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia arjen turvataitoja.	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioidaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	S1 S2 Ravintotottumukset Unirytm Liikunta Harrastukset Ihmissuhteet (turva-verkko) Seksuaaliterveys Riippuvuudet Päihitteet	L2, L3, L4, L7 Ymmärtää tämän päivän valintojen vaikutuksen terveyteensä sekä nyt että tulevaisuudessa opiskelijana ja työyhteisön jäsenenä. Omien vahvuuksien tunnistaminen ja löytäminen.	Ei käytettä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon	S1-S3 Ympäristön vaikutus elämäntapavalintoihin Haitallisten ilmiöiden tunnistaminen ja arviointi terveyden näkökulmasta	L1-L7 Oppii havaitsemaan ja arvioidaan terveyteen vaikuttavia ilmiöitä sekä niiden	Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja

luotettavuutta ja merkitystä	Mediakriittisyys ja sosiaalinen media	mahdollisia vaikutuksia omiin terveysvalintoihinsa. Erottaa oikean tiedon väärästä. Ymmärtää median vaikutuksia omaan hyvinvointiinsa.	esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri			
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3 Ympäristöterveys Turvallisuus ympäröivässä yhteiskunnassa Oma elinympäristö terveyden näkökulmasta Kansantaudit Matkailijan terveys TVT:n mahdollisuudet tiedon hankinnassa ja oman terveyden seurannassa	L2, L4, L5, L7 Tunnistaa eettisten valintojen ja kestävän kehityksen merkityksen terveydelle. Arvostaa omaa ja toisten ympäristöä ja kulttuuria ja edistää toiminnallaan niiden hyvinvointia.	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	S1 S2 Omien voimavarojen tunnistaminen Terveyttä tukevat valinnat opiskelu- ja työelämässä Ergonomia Oman alueen terveyspalvelut	L1, L3, L6 Tunnistaa toiminta- ja työkykyä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä. Saa valmiudet toimia terveyspalvelujen käyttäjänä ja hakeutua tarvittaessa niiden piiriin.	Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioidaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystieteitä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	S1-S3 Ympäristön terveystieteiden kriittinen tarkastelu ja merkitys omien valintojen pohjana Oppimistyyli- ja -tekniikat	L1,L2, L3, L7 Kehittää itsenäistä ajattelua ja kykyä tehdä omaa terveyttä tukevia valintoja. Motivoituu vaikuttamaan omaan hyvinvointiinsa ja ylläpitämään omaa terveyttään.	Oppilas osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää	S3 Terveystieteiden eri medioissa Terveyteen kohdistuvat eettiset valinnat	L1-L7 Kasvaa kriittiseksi median kuluttajaksi.	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä

tintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevista asioista omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä	Seksuaalioikeudet ja -velvollisuudet Tartuntataudit Ympäristösuunnittelu ja -suojelu	Oppii tekemään ja arvioimaan omaa ja ympäristön hyvinvointia tukevia valintoja ja perustella niitä. Tunnistaa omat oikeutensa ja velvollisuutensa yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Edistää omaa ja yhteisön terveyttä.	elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.
--	--	--	--

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perusteleminen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa tulee huomioida, että ne mahdollistavat tiedon rakentamisen yksin ja yhdessä, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden, draaman ja tarinoiden käytön sekä terveyteen yhteydessä olevien ilmiöiden tutkimisen mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, oppilaiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaralähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat oppilaiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevista terveyden ja sairauten liittyvistä kysymyksistä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita

osana yhteisöllistä oppilashuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilaan oppimisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveystietämiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso terveystiedon valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen terveystiedossa kehittyy oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Terveystiedon päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntilannetta, kasvua ja kehitystä voimavaroiltaan	S1-S3	Terveyteen liittyvät käsitykset	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämäntilannetta eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriitaisissa tilanteissa	S1	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä.

			Oppilas pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa osana itsearviointia.
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1, S3	Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa nimetä ja kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita tuottaa niihin vastuullisia ratkaisuja.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy			
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	S1-S3	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen	Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvaamaan pääpiirteissään näiden välisiä yhteyksiä ja syy- ja seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.
T 6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2, S3	Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.

T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyden ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	S1, S2		Ei käytettä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T 8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyden ja sairauksen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	S1-S3	Terveyteen ja sairauksen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arviointi	Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri			
T 9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.
T 10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	S1, S2	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.
T 11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	S1-S3	Terveyskäsitysten arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Oppilas osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.

T 12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevista asioista omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.	S3	Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.
---	----	---	---

15.4.7 USKONTO

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaiden itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämäntaitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaille aineksia oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee jokaisen oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämäntutkimuksia ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	L1
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	L2
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	L2, L3, L6
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	L2, L7
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjajina	S1, S3	L5, L6
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	L7
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	L1, L2
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3	L6

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisällöiksi valitaan opiskeltavan uskonnon syntyyn, sen monimuotoisuuteen ja suhteeseen muihin uskontoihin liittyviä teemoja. Tarkastelun kohteena ovat opiskeltavan uskonnon juuret, lähteet, oppi ja opetukset sekä symbolit, levinneisyys ja vaikutus eri puolilla maailmaa ja Suomessa. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutuksiin liittyvät aiheet.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä ovat uskonnot ja uskonnottomuus maailmassa ja Suomessa, uskontojen tunteminen osana kulttuurista yleissivistystä sekä uskonnot tieteellisen tarkastelun

kohteena. Keskeisinä aiheina ovat uskonnot yksilön ja yhteiskunnan voimavarana sekä uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus eri puolilla maailmaa, uskontojen vaikutukset yhteiskuntiin ja kulttuuriin, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyvyys populaarikulttuurissa. Valittavien sisältöjen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään uskontojen käsittelyä mediassa ja sen kriittistä arviointia sekä uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia.

S3 Hyvä elämä: Valittavien sisältöjen tulee avata elämänkysymyksiä ja ikäkauteen sekä minäkuvaan liittyviä pohdintoja. Opetuksessa käsitellään ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia eettisiä kysymyksiä kuten ekososiaalinen sivistys, osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä uskonnot rakentamassa yhteiskunta- ja maailmanrauhaa. Sisällöissä tulee korostua opiskeltavan uskonnon etiikka ja muiden uskontojen ja katsomusten etiikka sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Tarkastelun kohteena ovat myös ihmisoikeuksien loukkaukset kuten holokausti. Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon ja katsomuksellisten kysymysten merkitys ihmisenä kasvamisessa.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden syventävä käsitteellistäminen ja käsitteiden yhteinen pohdinta. Uskonnon opetuksessa käytetään oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen. Keskustelu on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta, sekä vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita. Arviointi on monipuolista ja oppilaille annettava palaute ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikommän suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Uskonnon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet op- piaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta ha- vaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskon- toon liittyvä monimuotoi- suus	S1, S2	Uskontojen merkityk- sen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteis- kunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskon- toon liittyviä piirteitä ympäröivässä kult- tuurissa.
T2 ohjata oppilasta syven- tämään tietojaan opiskel- tavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	Uskontoa koskevan tie- don hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa us- konnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.
T3 ohjata oppilasta pereh- tymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnot- tomuuteen	S2	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskon- noista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa val- litsevaa moninaisuutta.
T4 ohjata oppilasta tunte- maan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistaa uskonnollisia ai- heita mediassa, maail- manpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1-S3	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista medi- assa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.
T5 ohjata oppilasta ha- vaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	Ajattelun ja vuorovaiku- tuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerk- kejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.
T6 ohjata oppilasta pereh- tymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ih- misoikeuksiin sekä opis- keltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja kat- somusten eettisiin peria- atteisiin	S3	Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan kes- keisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeim- mät ihmisoikeussopimukset ja kertoa nii- den keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden us- kontojen ja katsomusten eettisiä periaat- teita.
T7 auttaa oppilasta pohti- maan uskontojen ja kat- somusten maailmanlaa- juista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	Uskontojen ja katso- musten merkitys glo- baalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskonto- jen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.

T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1-S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa osana itsearviointia.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11 §:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13 §:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen pohjalta.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinusko eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsenetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusope- tuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskon- nollisiin liikkeisiin sekä uskonottomuuteen elämäkatsomuksena. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä nä- kökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkymi- nen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Sy- vennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen vä- listä toimintaa ja maailmanrauhaa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Pehdy- tään syvällisemmin kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eet- tisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuk- sien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöiksi valitaan elämäkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulot- tuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Seuraavassa on eri yläkoulun luokkatasojen opetuksen tavoitteet, sisältöalueet sekä laaja-alaisen osaamisen alueet. Oppisisältöjen vuosiluokkasisällöissä voi olla kunta- ja koulukohtaisia muutoksia.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, jo- hon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta havaitse- maan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnista- maan uskontoon liittyvä moni- muotoisuus	S1, S2 Maailmanuskontojen vaikutus kulttuu- riin (7lk) Kristinuskon ja Raamatun vaikutus kulttuuriin (8-9lk) Erialaisten uskontojen ja uskonnotto- mien yhteisöjen olemassaolon esille tuominen (7-9lk) Uskontojen sisäiset monimuotoisuu- det (7-9lk) Erialaisten kulttuurien takana olevien uskontojen hahmottaminen (7-9lk)	L1 Ajattelu ja oppimaan oppi- minen Vastuun ottaminen omasta opiskelusta. Myönteisten oppimiskoke- musten saaminen. Kannustetaan näkemään asi- oita toisten uskontojen ja kat- somusten harjoittajien silmin ennakkoluulottomast. Havainnot, pohjatiedot ja asi- oiden yhdistäminen.
T2 ohjata oppilasta syventä- mään tietojään opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1 Kristinuskon synty (8lk) Kristinuskon oppi ja opetukset (8-9) Kristinuskon levinneisyys ja jakautumi- nen kirkkokunniksi (8lk) Pehdytään suurimpiin kirkkokuntiin (katolinen, ortodoksinen, protestantti- set) (8lk) Kristinuskon vaikutus eri puolilla maa- ilmaa (8-9lk)	L2 Tuetaan oppilaiden kulttuuri- identiteetin muodostumista Tuetaan oman kulttuuriperin- nön ja uskonnon välisen yh- teyden ymmärrystä

	<p>Kristinuskon vaikutus Suomessa, pyritään huomioimaan paikalliset erityispiirteet sekä yhteisöt (esimerkiksi herätysliikkeet) (8lk)</p> <p>Raamatun syntyhistoria, keskeinen sisältö ja tulkintatavat (9lk)</p> <p>Raamatun kulttuurivaikutukset (9lk)</p> <p>Jäsennetään omaa suhdetta luterilaiseen uskontoon ja suomalaiseen sekä eurooppalaiseen kulttuuriin (7-9lk)</p>	
<p>T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen</p>	<p>S2</p> <p>Avataan uskontoihin liittyvää käsitteistöä (7lk)</p> <p>Tutustutaan luonnonuskontoihin, hindulaisuuteen, buddhalaisuuteen, Kiinan ja Japanin uskontoihin, juutalaisuuteen, islamiin ja kristinuskoon (levinneisyys ja keskeiset opetukset) (7lk)</p> <p>Tutustutaan kristinuskoon ja sen eri suuntauksiin (levinneisyys ja keskeiset opetukset) (8-9lk)</p> <p>Tutustutaan erilaisiin uskonnollisiin liikkeisiin ja uskonnottomiin katsomuksiin (8lk)</p> <p>Uskontojen ja katsomusten välinen dialogi, ekumenia (8lk)</p> <p>Opetuksessa pyritään huomioimaan paikalliset erityispiirteet (7-9lk)</p>	<p>L2, L3, L6</p> <p>Erialaisten uskontojen ja kulttuurien ymmärryksen lisääminen ja positiivisten mielikuvien luominen sekä asenteiden ja faktojen erottaminen. Tietotaitojen ja vuorovaikutustaitojen kasvattaminen eri katsomuksiin kuuluvia ihmisiä kohtaan, korostetaan myös tulevaisuuden työelämässä tarvittavia taitoja.</p>
<p>T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa</p>	<p>S1, S2, S3</p> <p>Eri uskontojen tavat, symbolit ja käytännöt sekä historiassa että nykypäivässä (7lk)</p> <p>Kristinuskon tavat, symbolit ja käytännöt sekä historiassa että nykypäivässä (8-9lk)</p> <p>Lehtien, elokuvien, television, taiteen, internetin ja kirjallisuuden hyödyntäminen valikoiden mahdollisuuksien mukaan opetuksessa, oppilaat mukana (7-9lk)</p>	<p>L2, L4, L6</p> <p>Median käyttö ja analysointi. Monilukutaidon kehittäminen.</p>
<p>T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja</p>	<p>S1, S3</p> <p>Raamatun erilaiset tulkintatavat ja Raamattukäsitykset (9lk)</p> <p>Omien eettisten valintojen sekä niiden vaikutusten pohtiminen ja niiden puolesta argumentointi. (9lk)</p> <p>Uskonnon ja tieteen erot, uskonnollisen ja tieteellisen kielen erot (7-9)</p>	<p>L1, L2, L4, L5, L7</p> <p>Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä, perustelemaan ajatuksiaan, kuuntelemaan toisiaan ja itseään sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Ajattelutaitoja kehitetään erilaisten ongelmanratkaisujen, argumentoinnin, päättelyn ja</p>

		vuorovaikutussuhteiden poh- timisen avulla.
T6 ohjata oppilasta perehty- mään eettisen ajattelun keskei- siin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katso- musten eettisiin periaatteisiin	S3 Etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen (9Ik) Kristinuskon eettiset periaatteet (9Ik) Raamatun ja etiikan suhde (9Ik) Muiden uskontojen eettiset periaat- teet käsiteltäviin eettisiin kysymyksiin liittyen opettajan harkinnan mukaan (9Ik) Ihmisoikeusetiikka (9Ik) Elämän kysymyksiin liittyvä etiikka (9Ik) Ympäristöetiikka ja eläimiin liittyvät kysymykset (9Ik) Globaali vastuu (9Ik)	L2, L7 Harjoitellaan vuorovaikutus- taitoja ja eettistä ajattelua, joita oppilas tulee tarvitse- maan tulevassa elämässään. Kokonaisvaltaisen ajattelun tukeminen ja syy-seuraussuh- teiden hahmottaminen.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3 Kristinuskon kulttuurivaikutukset (8- 9Ik) Kristinuskon leviäminen (8Ik) Uskontojen keskinäiset konfliktit (8- 9Ik) Kyky nähdä itsensä vastuullisena toi- mijana, jonka valinnoilla on vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan (7-9Ik) Ajankohtaisten uutisten hyödyntämi- nen uskonnollisten ja eettisten valinto- jen pohtimisessa ja esilletuomisessa (9Ik)	L5, L6 Monilukutaidon kasvattami- nen hyödyntämällä mahdolli- suuksien mukaan TVT:aa esim. hakemalla tietoa ajan- kohtaisista ilmiöistä sekä pohtimalla niiden eettistä ulottuvuutta.
T8 rohkaista oppilasta pohti- maan ihmisyyteen kuuluvia elämäkysymyksiä, ajankohtai- sia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3 Eri uskontojen ja katsomusten vas- taukset perimmäisiin kysymyksiin (7-9) Ajankohtaiset mediasta otetut esimer- kit (7-9Ik) Omaan elämään liittyvät eettiset kysy- mykset (9Ik) Oman arvomaailman rakentaminen (7- 9Ik)	L7 Harjoitellaan vuorovaikutus- taitoja ja eettistä ajattelua, joita oppilas tulee tarvitse- maan tulevassa elämässään. Kriittiseen ajatteluun ohjaa- minen
T9 innostaa oppilasta tutki- maan omien valintojensa eetti- siä ulottuvuuksia ja niiden vai- kutusta hyvinvointiin ja kan- nustaa kestävään elämänta- paan	S2, S3 Omien valintojen vaikutuksen ymmär- täminen (7-9Ik) Ympäristöetiikka, vastuu eläimistä (9Ik) Globaali vastuu ja kestävän kehityksen merkityksen esille tuominen (9Ik)	L1, L2 Uskonnon monimuotoisuu- den ymmärtäminen
T10 rohkaista oppilaita kohta- maan erilaisia ihmisiä nyt ja tu- levaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3 Uskontojen yhteisten periaatteiden esimerkiksi kultaisen säännön ymmär- täminen (9Ik)	L6 Vuorovaikutustaitojen kehit- täminen siten, että tulevai- suudessa oppilas kykenee ot-

	<p>Ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtäminen (8-9lk)</p> <p>Erilaisiin uskonnollisiin ja uskonnottomiin yhteisöihin kuuluvien ihmisten kunnioittaminen ja heidän tapojensa taustalla vaikuttavien periaatteiden ymmärtäminen (7-9lk)</p>	<p>tamaan vastuuta omasta suhtautumisestaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin kuuluviin ihmisiin.</p> <p>Maailemankansalaiseksi kasvaminen</p>
--	---	---

Evangelisluterilaisen uskonnon sisällöt ja laaja-alaisen osaamisen tavat eri vuosiluokilla

Seuraavassa on eri yläkoulun luokkatasojen oppisisällöt sekä laaja-alaisen oppimisen alueet. Näissä kuitenkin voi olla kunta- ja koulukohtaisia muutoksia.

7. luokan sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
<ul style="list-style-type: none"> - maailmanuskontojen vaikutus kulttuuriin - erilaisten uskontojen ja uskonnottomien yhteisöjen olemassaolon esille tuominen - uskontojen sisäiset monimuotoisuudet - erilaisten kulttuurien takana olevien uskontojen hahmottaminen - jäsenetään omaa suhdetta suomalaiseen sekä eurooppalaiseen kulttuuriin - avataan uskontoihin liittyvää käsitteistöä - tutustutaan luonnonuskontoihin, hindulaisuuteen, buddhalaisuuteen, kiinan ja japanin uskontoihin, juutalaisuuteen, islamiin ja kristinuskoon (levinneisyys ja keskeiset opetukset) - opetuksessa pyritään huomioimaan paikalliset uskonnolliset katsomukset - eri uskontojen tavat, symbolit ja käytännöt sekä historiassa että nykypäivässä - lehtien, elokuvien, television, taiteen, internetin ja kirjallisuuden hyödyntäminen valikoiden mahdollisuuksien mukaan sekä ajankohtaiset mediasta otetut esimerkit opetuksessa - uskonnon ja tieteen erot, uskonnollisen ja tieteellisen kielen erot - eri uskontojen ja katsomusten vastaukset perimmäisiin kysymyksiin - oman arvomaailman rakentaminen - omien valintojen vaikutuksen ymmärtäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - L1, L7 erilaisten työskentelytapojen käyttäminen oppitunneilla esimerkiksi pari- ja ryhmätyöt sekä projektit, joissa korostuu erilaiset tiedonhankintamenetelmät ja yhteistyötaidot - L1 pelit, leikit ja draama opetuksessa - L1, L5 teknologian ja TVT:n hyödyntäminen opetuksessa mahdollisuuksien mukaan - L2 erilaisten uskontojen ja kulttuurien ymmärryksen lisääminen ja positiivisten mielikuvien luominen sekä asenteiden ja faktojen erottaminen - L2 opetusympäristössä ja -ilmapiirissä toteutuu lapsen oikeudet - L2 luovuuteen kannustaminen - L3, L7 oppilaiden osallistuminen joidenkin tuntien/teemojen (esim. juutalaisuus) työmenetelmän valintaan, sen suunnitteluun, toteutukseen, aikatauluun ja arviointiin - L4 oppimateriaalina käytetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja lähteitä pyrkien siihen, että oppilas saa käyttää kaikkia aistejaan oppimisessa - L4 mahdollisuuksien mukaan oppiaineiden välinen yhteistyö esimerkiksi kotitalouden, musiikin tai kuvataiteen kanssa - L5 TVT on oppimisen väline ja kohde, jota käytetään mahdollisuuksien mukaan tiedon hakemiseen, työstämiseen ja esittelyyn sekä erilaisten näkökulmien löytämiseen mahdollisuuksien mukaan. Lähdekritiikin harjoittelu

<ul style="list-style-type: none"> - erilaisiin uskonnollisiin ja uskonnottomiin yhteisöihin kuuluvien ihmisten kunnioittaminen ja heidän tapojensa taustalla vaikuttavien periaatteiden ymmärtäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - L6, L7 tietotaitojen ja vuorovaikutustaitojen kasvattaminen eri katsomuksiin kuuluvia ihmisiä kohtaan, korostetaan myös tulevaisuuden työelämässä tarvittavia taitoja - L6 korostetaan työn loppuunsaattamisen ja tekemisen tärkeyttä sekä pettymyksen ja epäonnistumisen käsittelyä
--	---

8. luokan sisällöt	Laaja-alainen osaaminen
<ul style="list-style-type: none"> - kristinuskon ja Raamatun vaikutus kulttuuriin - erilaisten uskontojen ja uskonnottomien yhteisöjen olemassaolon esille tuominen suomessa - kristinuskon synty - kristinuskon oppi ja opetukset - kristinuskon levinneisyys ja jakautuminen kirkkokunniksi - perehdytään suurimpiin kirkkokuntiin ja suuntauksiin (katolinen, ortodoksinen, protestanttiset, yhteisöt ja herätysliikkeet) - kristinuskon vaikutus eri puolilla maailmaa -kristinuskon vaikutus suomessa, pyritään huomioimaan paikalliset erityispiirteet sekä yhteisöt (esimerkiksi herätysliikkeet) -jäsennetään omaa suhdetta luterilaiseen uskontoon, ja suomalaiseen sekä eurooppalaiseen kulttuuriin - uskontojen ja katsomusten välinen dialogi, ekumenia - kristinuskon tavat, symbolit ja käytännöt sekä historiassa että nykypäivässä - lehtien, elokuvien, television, taiteen, internetin ja kirjallisuuden hyödyntäminen valikoiden mahdollisuuksien mukaan opetuksessa sekä ajankohtaiset mediasta otetut esimerkit - kristinuskon kulttuurivaikutukset - kristinuskon leviäminen - oman arvomaailman rakentaminen - omien valintojen vaikutuksen ymmärtäminen - ekumenia - erilaisiin kristillisiin ja uskonnottomiin yhteisöihin kuuluvien ihmisten kunnioittaminen ja heidän tapojensa taustalla vaikuttavien periaatteiden ymmärtäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - L1, L7 erilaisten työskentelytapojen käyttäminen oppitunneilla esimerkiksi pari- ja ryhmätyöt sekä projektit, joissa korostuvat erilaiset tiedonhankintamenetelmät ja yhteistyötaidot - L1 pelit, leikit ja draama opetuksessa - L1, L5 teknologian ja tv:n hyödyntäminen opetuksessa mahdollisuuksien mukaan - L2 erilaisten kristillisten suuntausten ja uskonnottomuuden ymmärryksen lisääminen ja positiivisten mielikuvien luominen sekä asenteiden ja faktojen erottaminen - L2 opetusympäristössä ja -ilmapiirissä toteutuu lapsen oikeudet - L2 luovuuteen kannustaminen - L3, L7 oppilaiden osallistuminen joidenkin tuntien/teemojen (esim. protestanttiset yhteisöt) työmenetelmän valintaan, sen suunnitteluun, toteutukseen, aikatauluun ja arviointiin - L4 oppimateriaalina käytetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja lähteitä pyrkien siihen, että oppilas saa käyttää kaikkia aistejaan oppimisessa - L4 mahdollisuuksien mukaan oppiaineiden välinen yhteistyö erilaisten paikallisten yhteisöjen kanssa (esimerkiksi ortodoksinen kirkko, helluntaiseurakunta, vapaa-ajattelijat) - L5 TVT on oppimisen väline ja kohde, jota käytetään mahdollisuuksien mukaan tiedon hakemiseen, työstämiseen ja esittelyyn sekä erilaisten näkökulmien löytämiseen mahdollisuuksien mukaan. lähdekritiikin harjoittelu - L6, L7 tietotaitojen ja vuorovaikutustaitojen kasvattaminen eri kristillisiä suuntauksia

	<p>sia ja uskonnottomia ihmisiä kohtaan, korostetaan myös tulevaisuuden työelämässä tarvittavia taitoja</p> <ul style="list-style-type: none"> - L6 korostetaan työn loppuunsaattamisen ja tekemisen tärkeyttä sekä pettymyksen
--	--

9. Luokan sisällöt	laaja-alainen osaaminen
<ul style="list-style-type: none"> - kristinuskon ja Raamatun vaikutus kulttuuriin - Raamatun syntyhistoria, keskeinen sisältö ja tulkintatavat - Raamatun erilaiset tulkintatavat ja raamatukäsitykset - Raamatun ja kristinuskon kulttuurivaikutukset - jäsenetään omaa suhdetta luterilaiseen uskontoon ja suomalaiseen sekä eurooppalaiseen kulttuuriin - opetuksessa pyritään huomioimaan paikalliset erityispiirteet - omien eettisten valintojen sekä niiden vaikutusten pohtiminen ja niiden puolesta argumentointi - uskonnon ja tieteen erot, uskonnollisen ja tieteellisen kielen erot - etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen - kristinuskon eettiset periaatteet - raamatun ja etiikan suhde - muiden uskontojen eettiset periaatteet käsiteltäviin eettisiin kysymyksiin liittyen opettajan harkinnan mukaan - ihmisoikeusetiikka - kyky nähdä itsensä vastuullisena toimijana, jonka valinnoilla on vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan - ajankohtaisten uutisten hyödyntäminen uskonnollisten ja eettisten valintojen pohtimisessa ja esilletuomisessa - omaan elämään liittyvät eettiset kysymykset - oman arvomaailman rakentaminen - omien valintojen vaikutuksen ymmärtäminen - ympäristöetiikka, vastuu eläimistä - globaali vastuu ja kestävä kehitys 	<ul style="list-style-type: none"> - L1, L4, L7 erilaisten työskentelytapojen käyttäminen oppitunneilla esimerkiksi pari- ja ryhmätyöt sekä projektit, joissa korostuu erilaiset tiedonhankintamenetelmät ja yhteistyötaidot. opetuksessa korostuu myös keskustelu ja väittelyharjoitukset sekä kriittiseen ajatteluun ohjaaminen. harjoitellaan myös asioiden tarkastelua erilaisista näkökulmista käsin ja perusteltua sekä selkää oman mielipiteen ilmaisua - L1 pelit ja draama opetuksessa - L1, L5 teknologian ja tv:n hyödyntäminen opetuksessa mahdollisuuksien mukaan - L2 ihmisoikeuksien julistuksen keskeisten periaatteiden sisäistäminen ja merkityksen ymmärtäminen - L2 luovuuteen kannustaminen - L3 teknologian käytön eettinen pohdinta sekä mainonnan ja kestävä elämäntavan vastuullisuuden etiikkaa - L3, L7 oppilaiden osallistuminen joidenkin tuntien/teemojen (esim. raamatun kirjat) työmenetelmän valintaan, sen suunnitteluun, toteutukseen, aikatauluun ja arviointiin - L4 oppimateriaalina käytetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja lähteitä, voidaan myös käyttää liikunnallisuutta tai muita aisteja oppimisessa - L4 mahdollisuuksien mukaan oppiaineiden välinen yhteistyö esimerkiksi yhteiskuntaoppi, biologia, terveystieto. oppiaineiden välisen yhteyden hahmottaminen - L5, L1, L2, L4 lehtien, elokuvien, taiteen ja kirjallisuuden hyödyntäminen valikoiden mahdollisuuksien mukaan opetuksessa - L5 TVTon oppimisen väline ja kohde, jota käytetään mahdollisuuksien mukaan tiedon hakemiseen, työstämiseen ja esitte-

<ul style="list-style-type: none"> - uskontojen yhteisten periaatteiden esimerkiksi kultaisen säännön ymmärtäminen - uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtäminen - erilaisiin uskonnollisiin ja uskonnottomiin yhteisöihin kuuluvien ihmisten kunnioittaminen ja heidän tapojensa taustalla vaikuttavien periaatteiden ymmärtäminen 	<p>lyyn sekä erilaisten näkökulmien löytämiseen mahdollisuuksien mukaan. lähdekritiikin harjoittelu</p> <ul style="list-style-type: none"> - L6, L7 harjoitellaan vuorovaikutustaitoja ja eettistä ajattelua, joita oppilas tulee tarvittaessa tulevaisuudessa elämässään. kokonaisvaltaisen ajattelun tukeminen ja syy-seuraussuhteiden hahmottaminen
--	---

Arviointi

Arvioinnin perusteena käytetään erilaisia ja moninaisia tapoja esim. kirjallisia kokeita, erilaisia tuotoksia (kirjalliset, suulliset ja kuvalliset esitykset, portfoliot, blogit yms.), vihketyöskentelyä, kotitehtävien tekemistä ja tuntityöskentelyä. Lisäksi oppilaiden kanssa voidaan tehdä itsearviointia. Arvioinnista on hyvä tehdä dokumentointia.

ORTODOKSINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat kristillisen kirkon synty ja kehitys ortodoksisen kirkon näkökulmasta. Perehdytään syvällisemmin kirkon leviämiseen ja lähetystyöhön sekä kristinuskon saapumiseen Suomeen idästä ja lännestä. Perehdytään luostarilaitokseen opin kehittäjänä ja säilyttäjä sekä tutustutaan bysanttilaiseen aikakauteen kirkon hallinnollisen muotoutumisen ja kirkkotaiteen näkökulmasta. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon kirkon opillinen kehitys. Syvennetään tietämystä Raamatusta kirjana ja tutkitaan sen syntyhistoriaa, sisältöä ja käyttöä kirkon toiminnassa. Tärkeitä sisältöjä opetuksessa ovat uskontunnustus, jumalanpalvelukset, mysteerit, kirkkotaide ja kirkkomusiikki sekä kirkkovuosi kirkon opin ilmentäjinä sekä niihin liittyvä keskeinen ortodoksinen sanasto. Perehdytään ortodoksisen kirkon toimintaan Suomessa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksisuus kirjallisuudessa, musiikissa ja taiteessa.

S2 Uskontojen maailma: Tutustutaan uskonnollisuuteen inhimillisen elämän piirteinä, suomalaisten muinaisuskontoon ja tämän ajan uskonnollisuuteen sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Perehdytään kristillisen kirkon leviämiseen, katoliseen ja luterilaiseen kirkkoon sekä muihin keskeisimpiin kristillisiin kirkkoihin ja yhteisöihin. Keskeisinä sisältöinä ovat suuret maailmanuskonnot, niiden tapakulttuuri ja erityispiirteet, ja uudemman ajan uskonnot sekä perehtyminen uskontojen välisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin suhteessa toisiinsa ja ortodoksisuuteen. Perehdytään ortodoksiin patriarkaatteihin ja muihin ortodoksiin tai sitä lähellä oleviin kirkkoihin. Uskontojen ja ortodoksisuuden kulttuuri- ja yhteiskunnallinen vaikutus ja näkyminen sekä Suomessa että ortodoksisuuden maissa sekä uskontoihin liittyvä ajankohtainen tieto ja sen arviointi tulee ottaa huomioon opetuksen sisältöjä valittaessa. Syvennetään ekumenian ja uskontojen välisen dialogin tuntemusta.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat etiikan yleiset perusteet ja lähtökohdat. Perehdytään kristillisen etiikan ja muiden uskontojen eettisen ajattelun yleispiirteisiin. Tutkitaan ortodoksisen etiikan pe-

rustana olevaa ihmiskäsitystä sekä kirkon opetusta ja Raamatun kertomuksia. Syvennetään tietoa ortodoksisista kirkollisista käytänteistä hyvän elämän tukena. Pohditaan omaan elämään, yhteiskunnan jäsenyyteen, ympäristöön ja luontoon sekä globaaliin vastuuseen liittyviä kysymyksiä. Nostetaan keskusteluun mediassa esiintyviä ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä osana yhteiskuntakeskustelua. Pohditaan eettisten arvojen tiedostamista, soveltamista ja merkitystä ihmisenä kasvamisessa ja omassa arjessa. Sisältöjen valinnalla tuetaan oppilaiden ymmärrystä yhteiskunnallisesta sovusta, rauhasta ja kaikkien ihmisten välisestä keskinäisestä kunniotuksesta. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisoikeusetiikka.

Ortodoksisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	<p>S1, S2</p> <p>7Ik Arjen tavat esim. Kreikassa ja Venäjällä: kaupunkikuva, juhlat, paastot, musiikki Ajanlaskukysymykset Varhaiskristilliset luostarit ja ortodoksiset luostarit: niiden synty ja vaikutus. Luostarien merkitys suomalaiselle ortodoksisuudelle historiassa ja nykyisyydessä Bysantilainen maailma ja sen perintö - Konstantinopolin ekumeeninen patriarkka Luterilainen kirkko Suomessa ja luterilainen Suomi Ortodoksiset vähemmistöt lähihistoriassa esim. kolttasaamelaiset</p> <p>8Ik Arjen tavat ortodoksisuudessa ja luterilaisuudessa: kristilliset juhlat, kristinoppileiri ja sen päätös, kummeus, mysteeriot ja sakramentit, avioliitot ja avioerot, maallistuminen Muita arjen tapoja oppilaan lähipirissä esim. uskonnottomuus ja sen vaikutus Uskonnot koulussa ja lähiympäristössä, niiden ilmeneminen ja vaikutus Ortodoksisuuden monimuotoisuus Havaintoja uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutuksesta Euroopassa ja muualla maailmassa</p> <p>9Ik Ortodoksi-kristilliset, kristilliset ja ei-kristilliset juhlat Paastot eri uskonnoissa, myös eri kirkoissa Luostarit: ortodoksiset, muut kristilliset ja ei-kristilliset, niiden synty, kehitys ja vaikutus Suhtautuminen pyhiin ihmisiin ja marttyyriihin eri uskonnoissa ja kulttuureissa Riitit, erityisesti siirtymäriitit verrattuna ortodoksinen kaste, mirhavoitelu, avioliitto ja hautaus</p>	<p>L1</p> <p>Ajattelun taitoja kehitetään luomalla monimuotoisia tilaisuuksia päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.</p> <p>Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.</p>

	<p>Erilaiset arjen uskonnolliset tavat: rukoileminen, hiljentyminen, meditaatio, hesykasmi ja asketismi ilmiöinä</p> <p>Uskonnollisen perinteen vaikutus pukeutumiseen ja eri sukupuoliin</p> <p>Uskonnollinen arkkitehtuuri, musiikki ja taide (kuva- taide ja veistokset)</p> <p>Uskonto ja politiikka globaalisti</p>	
<p>T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonosta ja sen vaikutuksista</p>	<p>S1</p> <p>7Ik</p> <p>Kirkon syntyvaiheita: alkuseurakunta, apostolien lähestyminen, marttyyrikirkko, jakamaton kirkko, suuri skisma, kirkon jakaantuminen</p> <p>Kirkon opin muotoutuminen: uskontunnustus, traditio</p> <p>Raamattu kirkon kirjana: synty, sisällön muotoutuminen ja käyttäminen sekä muita pyhiä tekstejä</p> <p>Diakoniatyö: julistaminen ja lähimmäisenrakkaus globaali ortodoksisuus</p> <p>8Ik</p> <p>Suomalainen ortodoksinen kirkko: historiaa ja nykyä, seurakunnat, hiippakunnat, kirkkokunnat, patriarkaattit, pappeus, luostarit ja asketismi</p> <p>Kirkollisia toimijoita ja järjestöjä</p> <p>Kirkkovuoden kierto ikoneineen, veisuineen, rukouksineen ja toimituksineen</p> <p>Ajan pyhittäminen ortodoksin elämässä</p> <p>9Ik</p> <p>Keskeinen ortodoksinen oppi ja sen ilmentyminen uskontunnustuksessa ja keskeisissä rukouksissa</p> <p>Henkilökohtainen rukouselämä opin ilmentäjänä</p> <p>Jumalanpalvelukset ja oppi</p> <p>Kirkkotaide opin ilmentäjänä sekä kirkolliset rakennukset ja luostarit opin näkökulmasta</p>	<p>L2</p> <p>Oppilaita ohjataan näkemään miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttivat ja edelleen vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen</p>	<p>S2</p> <p>7Ik</p> <p>Kristilliset kirkot Suomessa ja globaalisti</p> <p>Muita suomalaisia nykyuskontoja</p> <p>Suomalainen muinaisusko ja muita luonnonuskontoja</p> <p>Uskonnottomuus</p> <p>Elämän ajan uskonnollisuus ja maallistuminen</p> <p>Juutalaisuus ja islam: syntyhistoriaa, keskeinen opetus, tavat ja rituaalit, symbolit, keskeiset suuntaukset</p> <p>8Ik</p> <p>Uskonnollisia symboleja ja tapoja Suomessa, Euroopassa ja globaalisti</p> <p>Uskonnon määrittelyä ja uskontojen luokittelua</p>	<p>L2, L3, L6</p> <p>Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohteisesti myönteisenä voimavarana. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. (L2) Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehitty-</p>

	<p>Aasian uskontoja: hindulaisuus, buddhalaisuus, kunfutselaisuus, sintolaisuus: syntyhistoriaa, keskeinen opetus, tavat ja rituaalit, symbolit, keskeiset suuntaukset</p> <p>9Ik Uudempia uskontoja Uskonnottomuus ja ateismi Eri uskontojen yhteisiä ja eroavia tapoja ja piirteitä ilmiöittäin esim. asketismi, luostarilaitos, meditatiivinen rukous, paastot, juhlat, siirtymäriitit, pyhät henkilöt, pyhät paikat ja rakennukset, musiikki, taide, arjen tavat mm. pukeutuminen ja suhtautuminen eri sukupuoliin Uskonnot ja politiikka globaalisti</p>	<p>mistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. (L3) Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähi-alueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. (L6)</p>
<p>T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa</p>	<p>S1, S2, S3 7Ik Ortodoksisen perinteeseen liittyviä tapoja ja symboleja yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa Kristinuskoon liittyviä tapoja ja symboleja yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa Juutalaisuuteen ja islamiin liittyviä tapoja ja symboleja yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa</p> <p>8Ik Hindulaisuuteen, buddhalaisuuteen, kunfutselaisuuteen ja sintolaisuuteen liittyviä tapoja ja symboleita yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa Uskonolliset aiheet mediassa ja populaarikulttuurissa</p> <p>9Ik Taide eri uskonnoissa Uskonolliset aiheet mediassa ja populaarikulttuurissa Uskonnot ja uskonnottomuus kotimaan politiikassa ja maailmanpolitiikassa</p>	<p>L2, L4, L6 Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista. (L2) Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa (esim. Ortoboxi, Ka-hoot, Ylen uutiset jne.). Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla. (L4) Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjakso, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa esim. Paltanien kuvakirkossa, Ka-</p>

		<p>jaanin bysanttilaistyyli- sessä kirkossa, slaavilai- sessa Kuhmon ortodok- sisessa kirkossa sekä Kajaanin puukirkossa että Sotkamon ev. lut ja ortodoksisessa puukir- kossa jne. sekä vapaa- ehtoistyö (esim. Tiistai- seura jne). (L6)</p>
<p>T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvi- oimaan erilaisia argu- mentaation tapoja sekä uskonnon ja tie- teen kielen välisiä eroja</p>	<p>S1, S3 7lk Raamattu kirkon kirjana ja uskonnollisena teoksena ja erilaisia tapoja tulkita Raamattua Muiden pyhien tekstien tulkintaa ja arviointia Juutalaisuuden ja islamin pyhät tekstit ja niiden tulkin- tatapoja Ajankohtaisia, uskontoon liittyviä aiheita mediassa ja niiden totuudenmukaisuuden ja objektiivisuuden arvi- ointia</p> <p>8lk Vaikuttamaan pyrkivien uskonnollisten tekstien tarkas- telemista ja arviointia Teologisen tekstin ja muun tieteellisen tekstin tarkaste- lemista Esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista: aukto- riteetteihin, aiempiin tapahtumiin ja asian yleisyyteen viittaaminen; omiin kokemuksiin ja tunteisiin vetoami- nen; lähteiden ja näkökulmien valikointi... Kriittinen ajattelu Ajankohtaisia, uskontoon liittyviä aiheita mediassa ja niiden totuudenmukaisuuden ja objektiivisuuden arvi- ointia</p> <p>9lk Erialaisten argumentaation tapojen tunnistamista ja tuottamista esim. maailman luominen eri uskonnoissa ja luonnontieteissä Ajankohtaisia, uskontoon liittyviä aiheita mediassa ja niiden totuudenmukaisuuden ja objektiivisuuden arvi- ointia Ajankohtaisten uskonnollisten aiheiden taustalla vaikut- tavien pyrkimysten pohdintaa</p>	<p>L1, L2, L4, L5, L7 Oppilaita kannustetaan perustelevaan ajatuksi- aan. On tärkeää oppia näkemään asioita tois- ten silmin sekä löytä- mään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. (L1) Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipi- teensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlai- sissa esiintymis-, yhteis- työ- ja vuorovaikutusti- lanteissa. (L2) Oppilaita ohjataan mo- nilukutaitoisuuden sy- ventämiseen. Teksteillä tarkoitetaan tässä sa- nallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeris- ten ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistel- mien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyttisessä, kriit- tisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa. (L4) Oppilaita ohjataan mo- nipuoliseen tiedon han- kintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden mo- nipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työs- kentelyn pohjana. Sa- malla harjoitellaan läh-</p>

		dekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden tapaa toimia ja tuottaa tietoa. (L5) Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.. (L7)
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	<p>S3 7lk Ortodoksisen etiikan perusteita: ihminen jumalan luotuna, hyvänä Epäitsekkyyys ja yhteisöllisyys alkukirkossa Marttyyrius ja nykyaikainen uskonnonvapaus YK:n Ihmisoikeuksien julistus Holokausti Juutalaisuuden ja islamin keskeinen eettinen opetus Kristinuskko, juutalaisuus, islam ja ihmisoikeudet historiassa ja nykyisyydessä</p> <p>8lk Ortodoksinen ihmiskäsitys Hengellinen ohjaus ihmiskäsityksen näkökulmasta Ihmisarvo ja ihmisoikeudet Eläinten ja luonnon oikeudet, onko niitä? Buddhalaisuuden, hindulaisuuden, kunfutselaisuuden, taolaisuuden ja sintolaisuuden keskeisiä eettisiä opetuksia Eri uskontojen eettisiä opetuksia ihmisoikeuksien näkökulmasta ja verrattuna kristilliseen etiikkaan</p> <p>9lk Ortodoksisen etiikan keskeinen opetus Elämän tarkoitus Vapaus ja vastuu Kasvu ihmisenä, hengellinen ohjaus, paastoaminen, kilvoittelu Sakramentit ja jumalanpalveluselämä Seurustelu ja perhe Vastaavia aiheita myös muiden uskontojen näkökulmasta Ihmisoikeudet, erilaisia ihmisoikeussopimuksia ja niiden toteutuminen lähialueilla ja globaalisti</p>	L2, L7 Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa. (L2) Näinä vuosina jatketaan kestävän elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakentamista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestävän kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. (L7)
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista	S1, S3 7lk Ortodoksinen kristitty: kastettu ja voideltu Ortodoksinen identiteetti	L5, L6 Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun

<p>merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina</p>	<p>Kirkon historiaa ja nykyisyyttä: marttyyrius ja diakonius, pappuus, luostarien enkelielämä Yhteisöllisyyden ihanne Ristiretket Holokausti Ääriilikkeitä uskonnoissa</p> <p>8lk Hengellinen ohjaus ortodoksisessa traditiossa ja muissa uskonnoissa Asketismi ja luostarit Ihmiskäsitys ja siihen perustuvat arvot Arvot valintojen ja toiminnan taustalla Buddhalaisuuden, hindulaisuuden, kunfutselaisuuden, taolaisuuden ja sintolaisuuden opetuksia yksilöstä ja yhteisöstä ja siitä seuraava toiminta Ekumenia ja uskontojen välinen dialogi</p> <p>9lk Omat arvot ja ajatukset, mihin ne perustuvat Uskonnonvapaus Uskontojen ilmeneminen ihmisten arjessa Globaali vastuu ihmisistä ja luonnosta</p>	<p>ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää oppiaineen opiskelussa. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden tapaa toimia ja tuottaa tietoa (L5).</p> <p>Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. (L6)</p>
<p>T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohittaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin</p>	<p>S1, S2, S3 7lk Oikea ja väärä Synti ja katumus Lähimmäisenrakkaus Ajankohtaiset eettiset teemat Yksilöllisyys/yhteisöllisyys Epäitsekkyys/itsekkyyys Itsenäisyys/epäitsenäisyys Oikeus omiin mielipiteisiin ja ajatuksiin</p> <p>8lk Vapaus ja vastuu Katumus Anteeksianto Ajankohtaiset eettiset teemat Oikeus ja velvollisuus omiin mielipiteisiin ja ajatuksiin</p> <p>9lk Omien eettisten valintojen sekä niiden vaikutusten pohdittaminen ja perusteleva</p>	<p>L7</p> <p>Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa. Erityisen tärkeätä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatusensa ja omat vahvuudet</p>

	<p>Kirkon opetuksen ja henkilökohtaisten arvojen pohtimista</p> <p>Ajankohtaiset eettiset teemat ja niiden pohtiminen omien arvojen ja näkemysten perusteella</p> <p>Oman ajattelun ja omien rajojen arvostaminen ja rakentava puolustaminen</p>	<p>tensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.</p>
<p>T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan</p>	<p>S2, S3</p> <p>7lk</p> <p>Epäitsekkyys, sitoutuminen ja luottamus</p> <p>Toisen auttaminen, huolehtiminen ja diakonia</p> <p>Vastuu, vastuu toiminnasta sosiaalisessa mediassa</p> <p>8lk</p> <p>Omien eettisten valintojen vaikutusten pohtiminen</p> <p>Hyvinvointi – holistinen ihmiskäsitys – vastuu itsestä</p> <p>Kestävä elämäntapa - vastuu toisista ja luonnosta</p> <p>Vastuu toiminnasta sosiaalisessa mediassa</p> <p>9lk</p> <p>Elämän tarkoitus</p> <p>Eämän ja kuoleman kysymyksiä</p> <p>Seurustelu ja perhe</p> <p>Vapaus ja vastuu</p> <p>Kestävä elämäntapa</p> <p>Bioetiikka</p> <p>Vastuu toiminnasta sosiaalisessa mediassa</p>	<p>L1, L2</p> <p>Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelu- kykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. (L1)</p> <p>Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. (L2)</p>
<p>T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatkoopinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla</p>	<p>S1, S2, S3</p> <p>7-8lk</p> <p>Kunnioittava ja arvostava suhtautuminen eri uskontoihin ja elämäntapoihin</p> <p>Itsensä ja toisten suojeleminen, nettietiketti</p> <p>9lk</p> <p>Kunnioittava ja arvostava suhtautuminen eri uskontoihin ja elämäntapoihin, eri tavalla eläviin ihmisiin, toisten valintoihin</p>	<p>L6</p> <p>Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjak-</p>

	<p>Erilaisten ihmisten kohtaaminen työelämässä ja vapaa-ajalla uhka vai mahdollisuus? Itsensä ja toisten suojeleminen, nettietiketti</p>	<p>sot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyri-tystoiminta ja vapaaehtois-työ. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.</p>
--	--	--

ISLAM

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetus suunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa perehdytään Islamiin eri puolilla maailmaa. Opetuksessa syvennetään osaamista islamin historiasta profeetta Muhammedin ajoista islamilaisen valtakunnan kasvuun ja islamilaisen teologian vakiintumiseen. Keskeisinä sisältöinä ovat islamin monimuotoisuus, sen pääsuuntauksat, modernit islamilaiset liikkeet ja poliittinen islam. Pohditaan uskonnollista suvaitsevaisuutta ja rinnakkaiseloä. Tärkeitä sisältöjä ovat islam ja muslimit Suomessa, Koraanin ja perimätiedon kokoamisen historia, rakenne ja tulkinnat, islamin opilliset perusteet ja uskonnollisten velvollisuuksien vaikutus elämän eri osa-alueisiin sekä islamin kulttuurivaikutus taiteessa ja tieteessä. Jäsennetään omaa suhdetta islamiin, suomalaisuuteen ja islamilaiseen maailmaan.

S2 Uskontojen maailma: Perehdytään suurten maailmanuskontojen levinneisyyteen, perusopetukseen ja niiden vaikutukseen kulttuuriin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen elämäkatsomuksena. Perehdytään uskonnon tutkimukseen sekä uskonnollisen ja tieteellisen kielen eroihin. Autetaan oppilaita huomaamaan uskonnot kulttuurissa, mediassa ja populaarikulttuurissa sekä tunnistamaan uskontojen vaikutus politiikassa. Pohditaan uskonnollisen erilaisuuden hyväksymistä sekä uskontoa osana kulttuuri-identiteettiä.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat islamilaisen etiikan rakenne, teot ja niiden seuraukset sekä islamilaisen lain tulkinnat yhteiskunnassa ja muslimiyhteisössä. Pohditaan islamilaisen lain suhdetta lainoppiin ja lakikoulukuntiin sekä perehdytään islamilaisiin käytöstapoihin. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Ihmisoikeuksien julistus ja ihmisoikeusetiikka sekä erilaiset ajankohtaiset eettiset kysymykset. Perehdytään uskontodialogiin ja uskontojen merkitykseen yhteiskuntarauhan rakentamisessa. Pohditaan vastuuta ympäristöstä sekä sen merkitystä ihmisille.

Islamin uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuoro-vaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2 Islam in pääsuuntaukset, modernit islamilaiset liikkeet, poliittinen islam, koulukunnat Islam in kulttuurivaikutus taiteessa ja tieteessä, oppimisen kunnioittaminen Ruokailu, puhtaus (At - Tahaarah) Uskonnolliset ja ei-uskonnolliset juhlat	L1
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1 Islam in alkuvaiheita Mekassa, Profeetta Muhammedin muutto Mekasta Medinaan (Al - Hijrah), Profeetta Muhammedin perheen ja seuraajien tunteminen, Perimätieto (Hadith), Koraanin opetukset Islam ja muslimit Suomessa ja muualla maailmassa, Minä ja perheeni muslimeina Suomessa ja Kajaanissa, Sukuni perinteet ja arvot Islam ilaisen yhdyskunnan toiminta Kajaanissa: tutustuminen moskeijaan Moskeijassa käyttäytyminen Perjantai-rukousten merkitys muslimeille Teon sisäinen tarkoitus (An - niyya) Käsitys oikeasta ja väärästä	L2
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2 Maailmanuskonnot: levinneisyys, perusopetukset ja niiden vaikutus kulttuuriin Uskonnot ja uskonnottomuus elämäkatsomuksena, kotimaan politiikassa ja maailmanpolitiikassa Uskontojen ja maailmankatsomusten yhteisymmärrys ja dialogi	L2, L3, L6
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3 Juutalaisuuteen ja kristinuskoon liittyviä tapoja ja symboleja yhteiskunnassa, mediassa ja kulttuurissa Koraanin jakeiden resitaatio Kalligrafia Taide eri uskonnoissa	L2, L4, L6
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3 Koraani uskonnollisena teoksena Erlaisia Koraanin tulkintatapoja Muiden pyhien tekstien tulkintaa ja arviointia Ajankohtaisia, uskontoon liittyviä aiheita mediassa ja niiden totuudenmukaisuuden ja objektiivisuuden arviointia Vaikuttamaan pyrkivien uskonnollisten tekstien tarkasteleminen Kriittinen ajattelu	L1, L2, L4, L5, L7

	<p>Maailman luominen eri uskonnoissa ja luonnontieteissä</p> <p>Koraanin ihmeet tieteellisen tutkimuksen valossa</p>	
<p>T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin</p>	<p>S3</p> <p>Islamin etiikan perusteita: Jumalan hyvyys ja huolenpito, Jumala luojana ja elämän antajana</p> <p>Eläinten ja luonnon oikeudet</p> <p>Epäitsekkyys ja yhteisöllisyys</p> <p>Kilvoittelu ja nykyaikainen uskonnonvapaus</p> <p>Ihmisoikeudet historiassa ja nykyisyydessä: erilaiset ihmisoikeussopimukset ja sopimusten toteutuminen lähialueilla ja globaalisti, YK:n Ihmisoikeuksien julistus</p> <p>Holokausti</p> <p>Rasismien vastustaminen</p> <p>Suurimpien maailmanuskontojen keskeiset eettiset opetukset ihmisoikeuksien näkökulmasta</p> <p>Vastaavia aiheita myös muiden uskontojen näkökulmasta</p>	<p>L2, L7</p>
<p>T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina</p>	<p>S1, S3</p> <p>Muslimien identiteetti</p> <p>Moskeijojen historiaa ja nykyisyyttä</p> <p>Yhteisöllisyyden ihanne</p> <p>Islamin erilaiset tulkinnat</p> <p>Uskontojen välinen dialogi</p> <p>Omat arvot ja ajatukset, mihin ne perustuvat</p> <p>Uskonnonvapaus</p> <p>Uskontojen ilmeneminen ihmisten arjessa</p> <p>Globaali vastuu ihmisistä ja luonnosta</p>	<p>L5, L6</p>
<p>T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin</p>	<p>S1, S2, S3</p> <p>Luottamus ja turvallisuus</p> <p>Luottamus elämään ja itseän</p> <p>Vastuullisuus ja rehellisyys</p> <p>Käyttäytymistavat</p> <p>Toisen ihmisen ja luonnon kunnioittaminen</p> <p>Vanhempien kunnioittaminen ja köyhien ja heikkojen auttaminen</p> <p>Vieraanvaraisuus</p> <p>Moninaisuus</p> <p>Oikea ja väärä</p> <p>Synti ja katumus</p> <p>Lähimmäisenrakkaus</p> <p>Seurustelu ja perhe</p> <p>Ajankohtaiset eettiset teemat ja niiden pohtiminen omien arvojen ja näkemysten perusteella</p> <p>Yksilöllisyys – yhteisöllisyys</p> <p>Epäitsekkyys – itsekkyyys</p> <p>Itsenäisyys – epäitsenäisyys</p> <p>Oikeus ja velvollisuus omiin mielipiteisiin ja ajatuksiin</p>	<p>L7</p>

	<p>Omien eettisten valintojen sekä niiden vaikutusten pohtiminen ja perusteleminen Islamin opetusten ja henkilökohtaisten arvojen pohtimista Oman ajattelun ja omien rajojen arvostaminen ja vaaliminen</p>	
<p>T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan</p>	<p>S2, S3</p> <p>Epäitsekkyys, sitoutuminen ja luottamus Toisen auttaminen, huolehtiminen Vapaus ja vastuu Vihan ja suuttumuksen tunteiden hallitseminen Elämän tarkoitus Elämän ja kuoleman kysymyksiä Vastuu toiminnasta sosiaalisessa mediassa Hyvinvointi ja vastuu itsestä Kestävä elämäntapa - vastuu toisista ja luonnosta</p> <p>Bioetiikka</p>	L1, L2
<p>T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla</p>	<p>S1, S2, S3</p> <p>Kunnioittava ja arvostava suhtautuminen eri uskontoihin ja elämänskatsomuksiin, eri tavalla eläviin ihmisiin, toisten valintoihin Erilaisten ihmisten kohtaaminen työelämässä ja vapaa-ajalla Itsensä ja toisten suojeleminen Nettietiketti Oppimisen kunnioittaminen</p>	L6

Arviointi

Arvioinnin perusteena käytetään monipuolisia tapoja: kirjalliset kokeet, erilaiset tuotokset (kirjalliset, suulliset ja kuvalliset esitykset), vihkotyöskentely, kotitehtävien tekeminen ja tuntityöskentely huomioiden. Lisäksi oppilaiden kanssa tehdään itsearviointia.

15.4.8 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämänskatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänskatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänskatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskelleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 7-9 elämäkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämäkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisäl- töalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	L1, L2, L4
T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	L2, L7
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	L1, L2, L5
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	L1, L3
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	L2, L3, L6, L7
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	L1, L2, L4
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	L2, L3, L7
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	L5, L7
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	L5, L6, L7

T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	L1, L7
---	--------	--------

Elämäkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Sisältöjen valinnassa pyrkimys yleissivistävään tietoon yhdistetään oppilaiden kokemusmaailmaan ja identiteetin ja elämäkatsomuksen etsintään. Olen- naista on löytää sisältöjä, joiden kanssa työskenteleminen antaa oppilaalle mahdollisuuden rakentaa tiedosta ja omakohtaisesta pohdinnasta katsomuksellista arvostelukykä.

S1 Katsomus ja kulttuuri: Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppi- laan elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. Perehdytään Unescon suojele- maan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Perehdytään teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin huma- nismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan valittuihin katsomusten historian ja niiden kohtaamisen kään- teisiin sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

S2 Etiikan perusteita: Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtö- kohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eet- tistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa medi- assa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. Tarkastel- laan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaus- tiin. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mysti- seen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestäväen tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon ta- voite liittyy
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmär- tämään ja käyttämään katsomuksellisia käsit- teitä	S1 Kulttuuri, uskonto, ateismi, teismi ja kat- somus käsitteinä Arvot ja etiikan peruskäsitteistö Pyhän käsite ja merkitys	L1,L2,L4 L1 Erilaisten työskentelytapojen käyttäminen oppitunneilla esimer- kiksi pari- ja ryhmätyöt sekä projek- tit, joissa korostuu erilaiset tiedon-

		<p>hankintamenetelmät ja yhteistyötaidot. Pelit, leikit ja draama opetuksessa</p> <p>L2 Kulttuurinen ymmärrys ja arvostus kasvavat</p> <p>L4 Monilukutaito kasvaa</p>
T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	<p>S1</p> <p>Tutustutaan inhimillisen kulttuurin kehitykseen eri puolilla maailmaa (esim. Kaksoisvirtainmaan korkeakulttuuri ja antiikin Kreikka) opetusryhmästä riippuen (esim. voidaan ottaa esille koulun oppilaiden kulttuuriperinne ja kiinnostuksen kohteet). Mahdollisuuksien mukaan vierailuja paikallisiin kulttuurikohteisiin esim. taidemuseo ja taiteen hyödyntäminen opetuksessa. Kulttuurien kehitykseen ja uskontoon liittyvät ajankohtaiset aiheet esim. lehdistössä ja mediassa. Taide eri kulttuureissa (esim. arkkitehtuuri, kuvataide, musiikki).</p>	<p>L2, L7</p> <p>L2 Luovuuteen kannustaminen esim. draama ja itseilmaisu. Kulttuurien tunnistaminen, arvostaminen ja oman kulttuuri-identiteetin rakentaminen. Erilaisten uskonnollisten suuntausten ja katsomusten ymmärryksen lisääminen ja positiivisten mielikuvien luominen sekä asenteiden ja faktojen erottaminen</p> <p>L7 Vastuullisuuden hahmottaminen ja sen mukaan toimiminen</p>
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	<p>S1</p> <p>Avataan uskontoihin liittyvää käsitteistöä. Tutustutaan erilaisiin maailmanuskontoihin, uskonnollisiin liikkeisiin ja uskonnottomiin katsomuksiin sekä niiden käsityksiin maailmasta ja elämästä (esim. humanismi, kristinusko ja islam)</p> <p>Uskontojen ja katsomusten välinen vuorovaikutus menneisyydessä ja tänä päivänä huomioiden mahdollisuuksien mukaan ajankohtaiset aiheet. Opetuksessa pyritään huomioimaan paikalliset erityispiirteet</p> <p>Tutustutaan erilaisiin Unescon maailmanperintökohteisiin</p>	<p>L1,L3,L5</p> <p>L1 Draama ja toiminnalliset työtavat opetuksessa. yhdessä oppiminen, tiedon jakaminen toisille</p> <p>L1/L5 Teknologian ja TVT:n hyödyntäminen opetuksessa mahdollisuuksien mukaan</p> <p>L3 Opitaan kohtaamaan eri katsomuksen omaavia ihmisiä</p> <p>L5 Some, media, TVT opetuksessa</p>
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskonkriittikin perusteita	<p>S1, S3</p> <p>Opetetaan uskonnollisen ajattelun (esim. kristinuskon perusteet) ja uskonkriittikin (esim. marxilaisuus) perusteita sekä ohjataan oppilasta peilaamaan omaa ajatteluaan eri näkökulmiin.</p>	<p>L1, L3</p> <p>L1 Rohkaistaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen ja ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista sekä tarkastelemaan omia ajattelutapoja uuden tiedon pohjalta</p> <p>L3 Sosiaalisen ymmärryksen lisääminen</p>

<p>T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja</p>	<p>S1, S3 Ihmisoikeudet ja katsomusvapaus sekä niiden toteutuminen eri kulttuureissa. Tuodaan esille kansallisia keinoja turvata katsomusvapaus (esim. lainsäädäntö) ja kansainvälisiä keinoja (esim. ihmisoikeussopimukset). Ihmisoikeus- ja katsomusloukkakset esim. holokausti. Voidaan pohtia katsomusvapauden toteutumista myös ajankohtaisten teemojen kautta</p>	<p>L2, L3, L6, L7 L2 Opetusympäristössä ja -ilmapiirissä toteutuu lapsen oikeudet. Tietoisuus eri kulttuureista kasvaa L3 Toisista huolehtiminen ja vastuun kantaminen L6 ihmisoikeudet työelämässä, vastavuoroisuus ja ponnistelu yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi L7 Erilaisten vaikutuskeinojen tiedostaminen</p>
<p>T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita</p>	<p>S1, S2, S3 Eri uskontojen ja katsomusten yhteisöllisyys sekä perusteluja miksi uskotaan tiettyyn katsomukseen (esim. ateismi) tai uskontoon. Käydään oppilaan elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja (esim. oman katsomuksen ja yhteisön vuorovaikutus) ja vertaillaan toisiin katsomuksiin.</p>	<p>L1, L2, L4 L1 Kriittisen ajattelun herätteleminen L2 Oppilaiden ymmärrys siihen, miten kulttuurit vaikuttavat arjessa ja yhteiskunnassa kasvaa</p>
<p>T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen</p>	<p>S1, S2, S3 Käsitellään kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.</p>	<p>L2, L3, L7 L2 Kulttuurien arvostaminen. Sosiaalisten taitojen kehittäminen ja itseilmaisuuden oppiminen L3 Ihmisten hyväksyminen ja tunnetaitojen kehittyminen L7 Oma vaikuttaminen ja päätöksenteon vastuullisuus</p>
<p>T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämässään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan</p>	<p>S2, S3 Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin. Pohditaan esim. hyvän elämän lähtökoh- tia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään etiikan teorioihin. Sovellaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin sekä ajankohtaisiin somen aiheisiin.</p>	<p>L5, L7 L5 perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta L7 omien näkökulmien ilmaiseminen rakentavasti</p>
<p>T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti</p>	<p>S1, S2, S3 Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteista (esim. humanistinen, utilistinen, mystinen ja luontokeskeinen). Tutustutaan luonnon ja yhteis-</p>	<p>L5, L6, L7 L5 Vastuullisena kuluttajana toimiminen ja TVT:n arvioiminen kestävä kehityksen näkökulmasta. Merkitykset ja mahdollisuudet globaalissa maailmassa</p>

	kunnan kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Vastuullinen kuluttaminen Omien valintojen paikallinen ja globaali vaikutus.Yksilön vaikutus hyvään elämään ja tulevaisuuteen	L6 Omatoiminen vaikuttaminen sekä työelämässä että arjessa L7 Kulutuspäätösten vaikutusten tiedostaminen. Omien valintojen ja tekojen merkitys itsen, läheisten, yhteiskunnan ja luonnon kannalta
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3 Ihmisoikeudet ja ihmisarvo. Ihmisoikeus-sopimukset ja niiden toteutuminen eri kulttuureissa.	L1, L7 L1 Rohkaistaan oppilaita luottamaan itseensä ja omiin näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille näkökulmille L7 Valmiuksia yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen osallistumiseen toisten kanssa. Oppilaat oppivat työskentelemään yhdessä esim. neuvottelemalla ja sovittelemalla

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskustelu-ympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Oppilaat elävät globalisoituvassa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämäkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päätöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päätöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso elämäkatsomustiedon valtakunnallisiin päätöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Elämäkatsomustiedon päätöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.
T2 rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti
T4 ohjata oppilasta tutki- maan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä	S1, S2, S3	Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.

niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita			
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestäväan tulevaisuuteen liittyviä piirteitä ja tarkastella kestäväan elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

15.4.9 HISTORIA

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuun aktiiviseksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennyttään lisäksi historian tutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Vuosiluokilla 7-9 historian opetuksen tehtävänä on syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Opetus tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja yhteiskuntiin. Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	Miksi historiaa opiskellaan?	Sisältää kaikki laaja-alaisen osaamisen tavoitteet
Tiedon hankkiminen menneisyydestä		
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta	Erilaisten lähteiden löytäminen, tutkiminen ja lukeminen historiallisen ongelman puitteissa. Lähteen aitouden arviointi	Mistä lähteitä löytyy ja mitä lähde kertoo? Arjen lähteet. Tyypilliset paikalliset ja kansalliset lähteet Lähteen luotettavuus. Digiarkistot ja kuvat Lähteiden säilyvyys ja säilyttäminen, esim. rakenukset, kuvat ja taideteokset
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	Lähteiden tulkinta erilaisista lähtökohdista, näkökulmista ja motiiveista esim. Suomen sisällissodan erilaiset nimitykset.	L1, L2, L4
Historian ilmiöiden ymmärtäminen		
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	Aikajana Ajatuskartta Aikakausien ominaispiirteiden ja käsitteiden ryhmittely, esimerkiksi aatteet Tiedon jäsentäminen Ajan hahmottaminen Käsitteiden avaaminen	L1, L2, L3
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	Historiallisen viitekehyksen vaikutus ihmisen toiminnan määrittäjänä, esimerkiksi sääty-yhteiskunta ja Suomen teollistuminen	L1-L4, L6, L7
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	Taloudelliset vaikuttimet Suurvaltapoliittikka Geopoliittinen asema Elinmahdollisuuksien parantaminen, esim. siirtolaisuus.	L1, L2, L4

T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	Syy /seuraussuhteiden ymmärtäminen Toistuvien ilmiöiden havaitseminen, esimerkiksi ihmisen ja luonnon suhde, sekä toimeentulon hankkiminen. Muutosta ja jatkuvuutta voi havainnollistaa perheen ja suvun historian kautta.	L1, L2, L4
Historiallisen tiedon käyttäminen		
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	Oppilas tekee omia tulkintoja erilaisista lähteistä, esimerkiksi kuvat, kirjeet ja esineet. Työtapoina esimerkiksi ryhmätyöt, tutkielmat ja esseet. Tavoitteena löytää ratkaisuja historiallisiin ongelmiin: miksi näin tehtiin/tapahtui.	L1, L2, L4
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	Oppilas tuottaa kirjallisia tai suullisia töitä erilaisista aineistoista.	L1-L4, L7
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	Oppilas oppii tunnistamaan historiallisia lähteitä ja tietoa yhteiskunnallisena vaikuttamiskeinona esim. sensuuri, propaganda ja kouluopetus.	L1, L2, L4, L5
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	Erilaiset kokoavat työskentelymuodot, esimerkiksi projektityöt.	L1, L2, L4, L5
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	Oppilas tunnistaa ajoittain toistuvia historiallisia ilmiöitä, esimerkiksi muuttoliike ja teknologian kehittyminen. Voidaan luoda kuvitteellisia malleja tulevaisuudesta.	L1-L7

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Historian kaikki sisältöalueet sisältyvät kaikkiin tavoitteisiin. Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueissa paikallisuus otetaan huomioon perehtymällä oman paikkakunnan historiaan sisältöalueen mukaisesti. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai teemaattisesti tarvittaessa vuosiluokkarajat ylittäen.

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys: Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

Ilmiöksi valitaan teollistuminen; esim. syyt, seuraukset, työn kuva, työntekijän asema. Ihmisen toiminnan vaikutukset ympäristöön ja luontoon sekä työnkuvan ja työntekijän aseman muuttuminen. Maatalousyhteiskunnan murros; väestönkasvu, nälkävuodet, maanomistusolot.

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa: Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

Käsiteltävät merkittävät aatteet; konservatismi, liberalismi, sosialismi, nationalismi, imperialismi. Aatteiden ja poliittisen toiminnan synty ja niiden aiheuttamia yhteiskunnallisia muutoksia nykypäivään saakka.

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan: Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

Suomen valtiollista historiaa esim. valtioyhteyden muutos ja siitä aiheutuneet seuraukset, kansallisuusateen synty ja vaikuttajat (integrointi kirjallisuuteen) ja vaikutukset, teollistuminen, koulutuksen kehitys, sortokaudet, eduskuntaudistus, yhteiskunnallisen vaikuttamisen murros, itsenäistymiskehitys ja itsenäisyyden alku myös paikallishistorian näkökulmasta.

S4 Suurten sotien aika: Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin kuten holo-kaustiin ja muihin kansan vainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

Sisällössä käsitellään esim. Suomen sisällissota, maailmansotien synty ja seuraukset, kylmän sodan keskeisimmät kriisit, Balkanin alueen kriisi, terrorismi ja äärijärjestöt; sotien ja ääriliikkeiden toiminnan seuraukset tavallisen ihmisen näkökulmasta esim. pula-aika.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen: Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

Sisällössä käsitellään arjen historiaa; esim. sotien vaikutus elämään, maaltamuutto ja kaupungistuminen, siirtolaisuus, hyvinvointivaltion rakentaminen, nykypäivän talouden murros ja sen seuraukset, kulttuurihistoriaa eri aikakausina.

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret: Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

Maailmanpolitiikan ymmärtäminen. Tutkimuskohteena esimerkiksi Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Japani, Intia, Afrikka, Etelä-Amerikka. Oppilaat voivat vapaavalintaisesti valita teeman, johon perehtyvät tutkivan oppimisen menetelmin esim. portfolio, tutkielma, ja mahdollinen integrointi eri oppiaineisiin.

Laaja-alainen osaaminen

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- 15.4.9.1** Oppilaan aktiivinen rooli oppimisprosessissa. Kannustetaan oppilasta muodostamaan omia näkemyksiä, yhdistelemään tietoa ja perustelemaan ajatuksiaan.
- 15.4.9.2** Kannustetaan näkemään asioita toisten silmin, löytämään vaihtoehtoja ja uusia luovia ratkaisuja.
- 15.4.9.3** Keskeistä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaaminen.
- 15.4.9.4** Ajattelun kehittymistä tuetaan keskustelujen, tarinoiden, kirjallisuuden, tieteen ja taiteen keinoin.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- 15.4.9.5** Koulutyössä edistetään kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- 15.4.9.6** Kotiseudun ja lähialueen kulttuuriperintöön tutustuminen ja kytkeminen laajempiin historiallisiin tapahtumiin.
- 15.4.9.7** Tarjotaan mahdollisuuksia vuorovaikutukseen ja itseilmaisuun.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- 15.4.9.8** Tuetaan oppilaiden itsenäistymistä ja vastuuta itsestä ja toisista.
- 15.4.9.9** Ohjataan ymmärtämään teknologian kehitystä, tutustutaan teknologian toimintaperiaatteisiin ja pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä.

L4 Monilukutaito

- 15.4.9.10** Oppilaita ohjataan erilaisten tekstien avulla analyttiseen, kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon.
- 15.4.9.11** Oppilaille tarjotaan tilaisuuksia harjoitella erilaisia tiedon esittämisen muotoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- 15.4.9.12** Oppilaita ohjataan oma-aloitteiseen ja luovaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä.
- 15.4.9.13** Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedonhankintaan ja tuottamiseen, sekä tietolähteiden käyttöön ja samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

- 15.4.9.14** Oppilaita opastetaan tunnistamaan lähiympäristön yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- 15.4.9.15** Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä.
- 15.4.9.16** Oppilaille muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Laaja-alainen osaaminen koostuu tiedosta, taidosta, arvoista, asenteista ja tahdosta. Tietoja ja taitoja käytetään tilanteiden edellyttämällä tavalla. Laaja-alaiseen osaamisen tavoitteet voidaan saavuttaa eheyttämällä eri oppiaineiden opiskelua. Eheyttäminen vaatii eri oppiaineiden yhteistyötä. Monialaiset oppimiskokonaisuudet tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on auttaa oppilaita ymmärtämään opiskeltavien asioiden välisiä suhteita ja keskinäisiä riippuvuuksia. Se auttaa oppilaita ymmärtämään eri tiedonalojen tietoja. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön kannalta. Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa. Oppiainerajat ylittäen tulee tarkastella todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämistä voidaan toteuttaa rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa jaksottamalla toteuttamalla aktiviteetteja, kuten teemapäiviä, tapahtumia ja kampanjoita tai leirikouluja suunnittelemalla ja toteuttamalla pidempikestoisia opintokokonaisuuksia useampien oppiaineiden kesken integroimalla eri oppiaineiden opintokokonaisuuksia toteuttamalla kokonaisopetusta, kuten esikoulussa.

Ilmiö/teemaopetuksessa kronologista jatkumoa tulee tehdä nykyaikaan asti, jotta voidaan tehdä tulkintoja ilmiön kehityksestä.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin. Jotkut historian opetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun. Oppiaineiden tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa tutkimuksellisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten ikätasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Tavoitteena on kannustaa oppilaita omien tulkintojen tekemiseen ja eriävien tulkintojen arvioimiseen. Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.

Historian opetukseen soveltuvia työtapoja ovat esimerkiksi draamapedagogiikka, eläytyvä kirjoittaminen (esim. siirtolaisen matka, asemasodasta kirje kotiin), roolitehtävä (vastarintaliikkeeseen liittyminen), näytelmät (pula-aika, siirtoväen muutto, evakkomatkat), tutkiva oppiminen (tietoverkkojen hyödyntäminen, lähteiden käyttö; tutkinta ja tulkinta), koulun ulkopuolinen oppiminen; vierailijat, vierailut, (esim. S4; veteraanit, lotat, taistelupaikat), paikallishistorian kohteet paikkakunnittain, portfolio, ilmiöpohjainen opetus; integrointi muihin oppiaineisiin erilaisten työtapojen avulla (esim. teollistuminen). Historian sisältöjä voidaan integroida mihin tahansa muuhun oppiaineeseen, luontevia ovat esim. suomen kieli ja kirjallisuus, biologia ja maantieto, kotitalous, liikunta, uskonto.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla tekstissä käytettyjä käsitteitä. **Äänikirjoja** käytetään mahdollisuuksien mukaan.

Siirtyminen 6. vuosiluokalta 7. vuosiluokalle sekä perusopetusta seuraavalle toiselle asteelle

Oppilaan siirtymiseen 6. vuosiluokalta 7. vuosiluokalle sekä seuraavalle koulutusasteelle ei liity erityisiä vaatimuksia, vaan tähän liittyvät koulukohtaiset tiedonsiirtokäytännöt riittävät. Kuntakohtaisesti voidaan päättää sisältöjatkumoista alakoulun, yläkoulun ja toisen asteen välillä.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuviin kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja tuottamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten kukin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla jokaisen oppilaan osaamisen taso historian valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Historian osaamisen kehittyminen on kumulatiivinen prosessi, jossa opiskeltavia sisältöjä käytetään oppilaiden historiallisen ajattelun vahvistamiseen. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Historian päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Historian opetuksen tavoitteena on	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan syvällisemmin historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1–S6		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta	S1–S6	Historiatiedon hankkiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja.
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S6	Lähteiden tulkitsemisen	Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			

T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	S1–S6	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas osaa sijoittaa opiskelemansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S6	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S6	Syy- ja seuraus-suhteiden ymmärtäminen historiassa	Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.
T7 ohjata oppilasta analysoidaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	S1–S6	Muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	S1–S6	Historian tulkitseminen	Oppilas osaa muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksiperiä	S1–S6	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoituksiperiä.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioidaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	S1–S6	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	S1–S6	Historiatiedon tuottaminen	Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	S1–S6	Historiatietoisuus	Oppilas osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkinnoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja

15.4.10 YHTEISKUNTAOPPI

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan.

Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Heitä harjaannutetaan hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa.

Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa korostetaan oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -taitoja demokratiassa sekä vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan koulu yhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit kysymykset

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta: Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestävä kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		

T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteiskuntaoppiin tiedonalana	Ohjataan oppilasta näkemään itsensä yhteiskunnan jäsenenä ja toimijana ja ymmärtämään yhteiskunnallisten taitojen hallinnan merkitys omassa tulevaisuudessa.	
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	Tarkastellaan ja arvioidaan omia kokemuksia sekä yhteiskunnallisia ilmiöitä ihmisoikeuksien ja ympäristön näkökulmasta, esim. globalisaatio ja kestävä kehitys.	L1, L2, L4, L7
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys		
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietoa suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta	Suomalaisen oikeusjärjestelmän kautta perehdytään omiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin osana yleisiä ihmisoikeuksia. Tunnistetaan oikeusvaltion periaatteita Suomesta.	L2, L4, L7
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S1-S3 Ohjataan oppilasta seuraamaan yhteiskunnallisia asioita erilaisten viestintävälineiden kautta. Tärkeää on, että oppilas tunnistaa yhteiskunnallisen keskustelun ja päätöksenteon merkityksen omaan elämään.	L3, L4, L5
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen		
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S1, S4 Oppilas oppii ymmärtämään työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä ja tutustuu niiden tarjoamiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden kannalta. Työelämätaitojen harjaannuttaminen oppilaiden omia kokemuksia hyödyntäen, esimerkiksi TET-jakso, kesätyöt ja harrastukset.	L1, L4, L7
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avoimemmin.	S1, S2, S3 Ohjataan erilaisia työtapoja käyttäen tarkastelemaan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja perustellusti. Tunnistetaan ja puretaan erilaisia vähemmistöihin liittyviä stereotyyppioita. Miten mielikuvat syntyvät?	L2, L4
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja	S1-S3	L1, L4, L6

demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena	Perehdytään poliittiseen päätöksentekojärjestelmään ja vallankäyttöön. Käytännön esimerkkien avulla syvennetään tietoa yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla. Etsitään kansalaisen vaikuttamiskeinoja sekä lähiympäristössä että globaalisti.	
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti	S1, S4 Käydään läpi kansantalouden toiminnan keskeiset peruseriaatteen ja käsitteet. Ohjataan oppilasta ymmärtämään säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.	L2, L4, L7
T9 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojään yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S1-S4 Harjoitellaan oman mielipiteen muodostamista, ilmaisua ja perustelemista. Rohkaistaan käyttämään erilaisia vaikuttamiskeinoja omassa elämässä osallistuvana kansalaisena.	L1, L2, L7

Laaja-alainen osaaminen yläkoulun yhteiskuntaopissa

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

- 15.4.10.1** Oppilaan aktiivinen rooli oppimisprosessissa. Kannustetaan oppilasta muodostamaan omia näkemyksiä, yhdistelemään tietoa ja perustelemaan ajatuksiaan.
- 15.4.10.2** Kannustetaan näkemään asioita toisten silmin, löytämään vaihtoehtoja ja uusia luovia ratkaisuja.
- 15.4.10.3** Keskeistä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaaminen.
- 15.4.10.4** Ajattelun kehittymistä tuetaan keskustelujen, väittelyiden, uutiskatsausten, ajankohtaistiedon ja kirjallisuuden keinoin.
- 15.4.10.5** Vahvistetaan eettisen ajattelun kehittymistä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- 15.4.10.6** Koulutyössä edistetään kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- 15.4.10.7** Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana.
- 15.4.10.8** Ymmärretään ihmisoikeuksien merkitys kaikissa väestöryhmissä.
- 15.4.10.9** Tarjotaan mahdollisuuksia rakentavaan vuorovaikutukseen ja itseilmaisuun.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- 15.4.10.10** Kiinnitetään huomiota hyvien tapojen merkitykseen elämässä.
- 15.4.10.11** Tuetaan oppilaiden itsenäistymistä ja vastuuta itsestä ja toisista.
- 15.4.10.12** Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.
- 15.4.10.13** Pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden tuomia

mahdollisuuksia.

15.4.10.14 Harjaannutetaan kuluttajataitoja ja omasta taloudesta huolehtimista.

L4 Monilukutaito

15.4.10.15 Oppilaita ohjataan erilaisten yhteiskunnassa esiintyvien tekstien, kuvien ja tutkimusten avulla analyttiseen, kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon.

15.4.10.16 Oppilaita rohkaistaan itseilmaisun ja tiedonhallinnan lisäksi asioihin vaikuttamiseen ja osallistumiseen.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

15.4.10.17 Oppilaita ohjataan oma-aloitteiseen ja luovaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä.

15.4.10.18 Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedonhankintaan ja tuottamiseen, sekä tietolähteiden käyttöön ja samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

15.4.10.19 Oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

15.4.10.20 Oppilaille tarjotaan tilaisuuksia oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja yritystoimintaa ja näkemään yrittäjyyden merkitys yhteiskunnassa.

15.4.10.21 Oppilaita opastetaan tunnistamaan yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

15.4.10.22 Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä.

15.4.10.23 Osallistuminen ryhmässä auttaa näkemään vaikuttamismahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja.

15.4.10.24 Oppilaille muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävä tulevaisuuden rakentamisessa.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisy-

teiskunnan jäsenenä sekä tukea heidän kasvuaan erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkökulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja tuottamisen tavat. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso yhteiskuntaopin valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Yhteiskuntaopissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetus suunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Yhteiskuntaopin päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana	S1-S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohdittamaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohdittamaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta	S2, S3	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla ja selittää ihmis-oikeusperiaatteita, oikeusvaltion keskeisiä periaatteita sekä suomalaisen oikeusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa.
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S1–S3	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvailla yhteiskunnan, talouden ja median toimintaa sekä tarkastella niihin liittyvää julkista keskustelua.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S1, S4	Yrittäjyys- ja työelämätaidot	Oppilas osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti	S1–S3	Eri yhteisöjen ja vähemmistöjen tarkastelu	Oppilas pystyy tarkastelemaan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja jäsen-tyneesti.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena	S1–S3	Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden hahmottaminen sekä demokraattisten pelisääntöjen ja toimintatapojen tunteminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä poliittisesta päätöksenteosta, vallankäytöstä, yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla että globaalisti sekä toimia omaa lähiyhteisöä kehittäen demokraattisten pelisääntöjen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävä	S1, S4	Talouden perusteiden hahmottaminen	Oppilas osaa perustella säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.

kehityksen periaatteiden mukaisesti			
T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S1–S4	Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis- ja vaikuttamistaidot	Oppilas osaa ilmaista perustellun mielipiteensä tarkoituksenmukaisin keinoin, käyttää erilaisia vaikuttamistaitoja ja toimia rakentavasti osallistuvana kansalaisena lähiyhteisössä.

15.4.11 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 7-9 musiikin opetus luo mahdollisuuksia musiikillisen osaamisen ja maailmankuvan laajentamiseen. Samalla opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin merkityksiä ja jäsentämään musiikkiin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää oppilaiden kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa ohjaamalla heitä analysoimaan ja arvioimaan, miten musiikilla viestitään ja vaikutetaan. Oppilaiden toimijuutta ja ajattelua vahvistetaan kertaamalla ja syventämällä aiemmin opittuja musiikillisia taitoja. Lisäksi oppilaat saavat tilaisuuksia oman oppimisensa suunnitteluun ja arviointiin. Heillä on mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja musiikin tuottamiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Tätä tuetaan luomalla yhteyksiä muihin ilmaisumuotoihin. Käyttäessään tieto- ja viestintäteknologiaa oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin ja käyttömahdollisuuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus		
T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musiikillisen ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1-S4	L2, L7

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen		
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	L2
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin	S1-S4	L2
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemukseen ja ilmaisuun	S1-S4	L2
T5 tarjota oppilaille mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1-S4	L2
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	S1-S4	L1, L2, L6
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	S1-S4	L1, L2, L5
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito		
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	S1-S4	L2, L4
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa	S1-S4	L4
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa		
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	S1-S4	L3, L4
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	L3
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	L1

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoimalla eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisellä työskentelyllä ja teknologiaa hyödyntäen. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan: Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Myös kuluttamisen ja kestävän hyvinvoinnin näkökulmat ovat olennaisia musiikissa. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille. Samalla pohditaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto: Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälistä työskentelyä ja teknologiaa hyödyntäen. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Osallisuus		
T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1-S4 Musisoidaan, liikutaan musiikin mukaan ja keskustellaan musiikista erilaisissa ryhmissä. Opitaan kuuntelemaan muita ja sopeuttamaan oma toiminta yhteiseen tekemiseen.	L2, L7 Oppilas oppii toimimaan ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen		

<p>T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä</p>	<p>S1-S4 Tutustutaan omaan muuttuvaan ääneen. Terveen ja miellyttävän äänenkäytön ylläpito ja kehittäminen ääniharjotteiden ja monipuolisen lauluohjelmiston avulla. Laulamista harjoitellaan solistina, yhtyeessä ja/tai kuorossa mikrofoniiin ja sekä ilman mikrofonia.</p> <p><u>Musiikkiluokkien lisätavoitteet:</u></p> <p>Jatkuvan ja tavoitteellisen kuorotoiminnan avulla syvennetään alaluokilla opittuja taitoja ja ylläpidetään oikeaa, luontevaa ja tervettä äänenkäyttöä. Kuorotoiminnan yhtenä tavoitteena on tutustua perinteiseen ja uudempaan kuoromusiikkiin. Erityisesti kiinnitetään huonmiota kuoron sointiin, sävelpuhtauteen ja harmoniaan.</p>	<p>L2 Oppilas oppii käyttämään ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun soivittaan osuutensa osaksi kokonaisuutta.</p>
<p>T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja soitinsoittimin</p>	<p>S1-S4 Syvennetään jo opittuja yhteissoittotaitoja keho-, rytmi-, melodia- ja soitinsoittimilla. Harjoitellaan realsointumerkkien lukemista ja niistä soittamista kosketin- ja näppäilysoittimilla. Lisäksi opetellaan lukemaan rumpusetille kirjoitettua rytminuottia.</p> <p><u>Musiikkiluokkien lisätavoitteet:</u> Oppilaita kannustetaan oman instrumentin soittoharjastuksen aloittamiseen ja jatkamiseen. Tässä voidaan tehdä yhteistyötä musiikkiopiston kanssa.</p> <p>Korostetaan yhteissoittotaitoa ja sitä syvennetään yleisten tavoitteiden lisäksi koulun orkesteritoiminnan sekä bänditoiminnan avulla. Tässäkin voidaan tehdä yhteistyötä musiikkiopiston kanssa.</p>	<p>L2 L4 Oppilas harjoittelee soittamaan soittamaan keho-, rytmi-, melodia- ja soitinsoittimia ja soivittaa osuutensa osaksi kokonaisuutta.</p>
<p>T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemukseen ja ilmaisuun</p>	<p>S1-S4 Haetaan musiikin perussyke ja rytmien jaksottuminen keholla tuotetun liikkeen avulla. Sykettä ja rytmiä voi kokea myös itse johtamalla soivaa musiikkia.</p>	<p>L2 Oppilas oppii hahmottamaan perussykkeen ja rytmin kuulemastaan musiikista ja soivittaa liikeilmaisuaan kuulemaansa musiikkiin.</p>
<p>T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja</p>	<p>S1-S4 Tutustutaan erilaisiin ääniympäristöihin ja keskustellaan niiden herättämistä ajatuksista. Tutustutaan</p>	<p>L2 Oppilas oppii kuvailemaan</p>

<p>musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan</p>	<p>kuuntelemalla erilaisia sävellyksiä ja puretaan havainnot keskustelemalla, kirjoittamalla, liikkuen tai kuvataiteen keinoin. Hyödynnetään mm. graafista partiituuria sekä kuuntelun että havaintojen ilmaisun tukena. Tutustutaan nuotinnusohjelmiin.</p> <p><u>Esimerkkejä musiikin kuunteluun:</u></p> <p><u>7-8lk</u></p> <p>Suomalainen kansanmusiikki kautta aikojen, maailman musiikki, blues, rock & roll.</p> <p><u>Valinnainen 8-9lk</u></p> <p>Länsimainen taidemusiikki, country, jazz ja heavy. Populaarimusiikki 1900- ja 2000-luvuilla. Maallinen ja hengellinen näyttämölle ja elokuvaan tehty musiikki.</p> <p>Tavoitteena on oppia tunnistamaan kuuntelemalla ja kuvasta suomalaisen kansanmusiikin soittimistoa (varhaiset torvet ja huilut, kantele, jouhikko, harmooni, helistimet ja kalistimet), sinfoniaorkesterin soitinryhmät (jouset, puutpuhaltimet, vasket, lyömäsoittimet) ja rockbändin perussoittimet (kitara, kosketinsoittimet, basso, rummut).</p>	<p>kuulohavaintojaan.</p>
<p>T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn</p>	<p>S1-S4</p> <p><u>7-8lk</u></p> <p>Harjoitellaan improvisointia ryhmässä sopivilla instrumenteilla esimerkiksi pentatoniikkaa tai blueskaavaa hyödyntäen. Toteutetaan mahdollisuuksien mukaan taiteidenvälinen pienimuotoinen projekti.</p> <p><u>Valinnaiskurssi 8-9lk</u></p> <p>Mietitään yhdessä sovituksellisia ideoita ja tarvittaessa opetellaan kirjoittamaan ne muistiin. Hyödynnetään oppilaiden itsenäisesti ja/tai ohjatusti tuottamia sävellyksiä yhteismusisointi-ohjelmistossa (maakunnallinen TVT sekä musiikkiohjelmat tietokoneilla). Toteutetaan mahdollisuuksien mukaan taiteidenvälinen pienimuotoinen projekti.</p>	<p>L1, L2, L6</p> <p>Ajattelu ja oppimaan oppiminen. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu. Osallistuminen ja vaikuttaminen.</p>

<p>T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia</p>	<p>S1-S4 Hyödynnetään oppilaitoksen tarjoamien laitteiden ja musiikkisovellusten käyttöä sovittamisessa, säveltämisessä ja tallentamisessa. Tutustutaan tallentamista ja julkaisemista koskevaan lainsäädäntöön, tekijänoikeuksiin ja hyviin tapoihin.</p> <p>T2, T3, T5 pitävät osittain sisällään tämän tavoitteen toteuttamisen oppitunneilla (maakunnallinen TVT).</p>	<p>L1, L2, L5 Oppilas oppii käyttämään joi-tain musiikkitek-nologisia mah-dollisuuksia omassa tai ryh-män ilmaisussa.</p>
<p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</p>		
<p>T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajeina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.</p>	<p>S1-S4 Mietitään yhdessä, mitä lisäarvoa musiikki tarjoaa koulutukselle/kasvatukselle, liiketoiminnalle, uskonnolle, politiikalle yms. Voidaan tarkastella musiikin merkitystä esimerkiksi kansallislaulujen näkökulmasta. Lisäksi oppilas miettii syitä miksi jokin musiikki vaikuttaa vahvemmin ja jokin toinen musiikki heikommin hänen tunteisiinsa ja ajatuksiinsa.</p> <p><u>Esimerkkejä kuuntelumateriaalista:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • uskonnolliset laulut • kansallislaulut • kansanlaulut ja -musiikki • marssimusiikki (esim. puhallinorkesterimusiikki) • karnevaalimusiikki (esim. rytmisoitinorkesterimusiikki) • länsimainen taidemusiikki • näyttämömusiikki (maallinen ja hengellinen) • populaarimusiikki • jazz <p><u>Musiikkiluokkien lisätavoitteet:</u> Yleisten tavoitteiden lisäksi musiikkiluokilla korostetaan seuraavia aihealueita.</p> <p>7. luokka Tutustutaan äänenkäyttöelimestöön, äänentuottamiseen ja kuulonhuoltoon. Kerrataan kuorotyypit, äänialat ja sinfoniaorkesterin soitinryhmät sekä bändisoittimet.</p>	<p>L2, L4 Oppilas oppii jäsentämään musiikin käyttötapoja ja ilmene-mismuotoja ja kertomaan ha-vainnoistaan. Oppilas ymmär-tää eri kulttuuri-taustaisten mieltymykset erilaiseen musiikkiin.</p>

	<p>8. luokka Kerrataan ja syvennetään taidemusiikin historian tuntemusta. Syvennetään maailman musiikin tuntemusta.</p> <p>9. luokka Tutustutaan kevyen musiikin historiaan.</p>	
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa	<p>S1-S4</p> <p>7-8Ik Opiskellaan keskeiset nuotintetun musiikin rakenne-merkinnät (A, B, C, Intro, Interlude, Outro, kertausmerkit, segno, coda) ja termit esim. f, p, staccato, legato, andante, largo, allegro</p> <p><u>Valinnainen 8-9Ik</u> Syvennetään jo opittuja käsitteitä ja terminologiaa kuuntelun, musisoinnin, sovittamisen ja säveltämisen yhteydessä.</p>	L4 Oppilas oppii käyttämään musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa		
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	<p>S1-S4 Kuuntelemalla ja tekemällä musiikkia etsitään syitä siihen, miksi musiikki voi hoitaa.</p>	L3, L4 Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päätösvaihtoehtojen muodostamisessa.
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	<p>S1-S4 Keskustellaan terveellisen ja miellyttävän ääniympäristön kriteereistä. Tutustutaan desibelin (dB) käsitteeseen ja sen merkittävyyteen kuulonsuojelun yhteydessä. Opitaan hallitsemaan sähköisten laitteiden turvallinen käyttö.</p>	L3 Oppilas oppii käyttämään laitteita ja soittimia musisoitilanteissa ottaen huomioon mm. äänen ja musiikin voimakkuuden sekä muut tur-

		valliseen toimintaan liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa		
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	<p>S1-S4 Oppilas ohjataan arvioimaan onnistumistaan itse asettamiensa tavoitteiden saavuttamisessa kirjallisesti tai suullisesti.</p> <p><u>Musiikkiluokkien lisätavoitteet:</u> Yhteisten konserttien ja esiintymisten avulla asetetaan musiikillisia ja muita tavoitteita sekä seurataan niiden toteutumista.</p>	<p>L1 Oppilas asettaa ohjattuna musiikointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.</p>

Kuuntelu- ja kirjallisuusvinkkejä:

- 15.4.11.1 Antonio Vivaldi: Vuodenajat
- 15.4.11.2 Sait Saëns: Eläinten karnevaali
- 15.4.11.3 Edward Grieg: Peer Gynt
- 15.4.11.4 Sergei Prokofjev: Pekka ja susi
- 15.4.11.5 Sibelius: Finlandia
- 15.4.11.6 Sibelius: Karelia-sarja
- 15.4.11.7 Kaija Saariaho
- 15.4.11.8 Arvo Pärt: Tabula rasa
- 15.4.11.9 Sarmanto
- 15.4.11.10 Anssi Tikanmäki: Maisemakuvia
- 15.4.11.11 Mozart
- 15.4.11.12 Beethoven

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, jossa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita ja sitouttavat heidät kehittämään musiikillista osaamistaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Musiikkikäsitteitä opiskellaan musiikillisin työtavoin. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Työtapoja, opetusvälineitä ja soittimistoa sekä ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut tehdään oppilaita kuullen. Ratkaisuilla luodaan musiikin oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan oppilaiden itsetuntoa, työskentelytaitoja ja oma-aloitteisuutta. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota musiikkikulttuurin ja musiikin opetuksen mahdollisten sukupuolittuneiden käytäntöjen muuttamiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa oppilas tarvitsee realistista ja samalla kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta myös perusopetuksen 7-9 vuosiluokilla. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen ja musiikkiteknologiaan liittyviä kokonaisuuksia.

Musiikin päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin yhteisenä opetettavan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso musiikin valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Musiikissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Musiikin päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Musiikin opetuksen tavoitteena on	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallisuus			
T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1-S4	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimin	S1-S4	Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas soittaa keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	S1-S4	Musiikkiliikunta	Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkueksaan ja sovittaa liikkeilmaisuaan kuulemaansa musiikkiin.
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1-S4	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliin työkentelyyn	S1-S4	Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	S1-S4	Musiikkitekniikan käyttö	Oppilas osaa käyttää musiikkitekniikan tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa	S1-S4	Kulttuurinen osaaminen	Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.

T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa	S1-S4	Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö	Oppilas käyttää musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	S1-S4	Musiikin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen	Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päättöarvosanan muodostamisessa.
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin	S1-S4	Oppimisen taidot	Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.

15.4.12 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen

tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 7-9 oppilaita ohjataan syventämään omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin sekä asettamaan määrätietoisia tavoitteita toiminnalleen. Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan häntä toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Oppilaita harjaannutetaan tutkimaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä sekä käyttämään niitä osallistumisen ja vaikuttamisen muotoina. Opetuksessa kehitetään yhdessä toimimisen taitoja sekä rakennetaan yhteyksiä ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Oppilaille tarjotaan riittäviä edellytyksiä perusopetuksen jälkeisille opinnoille sekä huomioidaan työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia yleisiä valmiuksia.

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiiriin että globaalin maailman näkökulmista.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsitteisiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
----------------------	---------------------------------------	-------------------------

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu		
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	<p>S1, S2, S3 Tutkitaan ja havainnoidaan ympäristöjä toiminnallisesti ja moniaistisesti. Työskentelyn pohjana on oppilaan oma kokemusmaailma, luonto, rakennettu ympäristö, media, kulttuuri ja taide.</p> <p>Tutustutaan ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin esim. näyttelyihin ja tehdään museovierailuja (virtuaalisia ja vierailuja paikallisiin museoihin), tutustutaan ammattitaiteilijoiden toimintaan, kuvataiteen harrastusmahdollisuuksiin. Kannustetaan TET -harjoitteluun myös taiteen alan ammattiteissa.</p>	L1, L3, L4, L5 TET -harjoittelu esim. valokuvaamoissa, mainostoimistoissa, taidemuseoissa, kehystämöissä, sanomalehdissä, peliteollisuudessa.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	<p>S1, S2, S3 Keskustellaan taiteesta, ympäristöstä ja muista visuaaliseen kulttuuriin liittyvistä havainnoista, tunteuksista ja mielipiteistä käyttäen taiteen käsitteitä. Harjoitellaan perustelemaan mielipiteitä.</p>	L2, L4, L5, L6 Väittely erilaisista kuvataiteen ilmiöistä, yhteys äidinkieleen.
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	<p>S1, S2, S3 Kehitetään kuvallukutaitoa ja omien ajatusten ja havaintojen tuottamista kuvallisina ja poikkitaiteellisin keinoin hyödyntämällä myös tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöä.</p>	L2, L3, L4, L5 Digitaalisten kuvien käyttö verkkoympäristössä (kuvien jakaminen, kuvamanipulaatiot, nettietiketki...)
Kuvallinen tuottaminen		
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	<p>S1, S2, S3 Havaintoja ja ajatuksia ilmaistaan erilaisia välineitä ja tekniikoita käyttäen. Taitoja syvennetään ja monipuolistetaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - piirtäminen ja maalaaminen monipuolisesti eri tekniikoilla ja välineillä - arkkitehtuuri ja muotoilu esim. pienoismallit - plastinen sommittelu - grafiikan menetelmät - ympäristötaide esim. vesi, maa, lumi, muut luonnonmateriaalit - valokuvaus ja videokuvaus - verkkoympäristö, kuvankäsittely ja piirto-ohjelmat, animaatio - sekatekniikat 	L2, L3, L5, L6 Esim. sarjakuvat, graffitit, tagit, lavasteet, neulegraffitit. Mainonta esim. tuotepakkaukset ja julisteet. Teemat oppiaineita yhdistävään työskentelyyn valitaan Kainuusta.

T5 ohjata oppilasta tutki-vaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoi-minnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3 Ohjataan oppilasta tai oppilasryhmää tavoitteiden asettamisessa. Kannustetaan tutkivaan työskente-lyyn prosessin aikana ja ohjataan itse- ja vertaisarvi-ointiin. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja sy-vennetään. Mahdollistetaan oppilaiden yhdessä toi-miminen.	L1, L2, L3, L5 Paikallisia ja alueelli-sia kulttuurikohteita hyödyntävät projektit integroituna eri oppi-aineisiin, oppimisympäristöihin tai yhteis-öihin.
T6 rohkaista oppilasta il-maisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvalli-sen viestinnän ja vaikutta-misen keinoja omissa ku-vissaan	S1, S2, S3 Käytetään erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja mielipiteiden ilmaisemisessa ja yhteisöllisessä osal-listumisessa. Nähdään kuvien merkitys henkilökoh-taisesti, yhteiskunnallisesti ja globaalisti.	L1, L2, L4, L7 Julkiset teokset, op-pilaskuntavaali-en ju-listeet.
Visuaalisen kulttuurin tul-kinta		
T7 ohjata oppilasta sovel-tamaan kuvallisia, sanalli-sia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä	S1, S2, S3 Tarkastellaan sisällön, muodon ja asiayhteyden vai-kutusta erilaisten kuvien tulkintaan ja sovelletaan niitä oppilastöissä. Mediakriittisyys huomioidaan osana opetusta.	L1, L4, L5, L6
T8 ohjata oppilasta tarkas-telemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle his-torian ja kulttuurin näkö-kulmista	S1, S2, S3 Tarkastellaan ja tulkitaan taiteen merkitystä tekijän, yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta. Nostetaan esille historiallisten, paikallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus kuviin.	L2, L3, L6, L7 Tutustutaan kainuu-laisiin ja Kainuussa vaikuttaneisiin tai-teentekijöihin.
T9 innostaa oppilasta so-veltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuotta-misessaan	S1, S2, S3 Kuvallisen työskentelyn lähtökohtana käytetään oman ja muiden kulttuurien sekä medioiden kuvail-maisuja eri aikakausina. Opetuksen sisältöjä vali-taan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudista-vista ilmiöistä.	L1, L2, L5, L6 Muotoiluun, arkki-tehtuuriin, nykytai-teeseen liittyvät tee-mat.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen		
T10 ohjata oppilasta otta-maan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3 Tutkitaan taidetta, ympäristöä ja visuaalista kulttuu-ria sekä niiden välittämiä arvoja. Oppilas muodostaa mielipiteitä ja perustelee ne.	L3, L4, L6, L7

<p>T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisusaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla</p>	<p>S1, S2, S3 Kulttuurinen moninaisuus huomioidaan arvostavasti sekä kuvailmaisun sisältöjä että toimintatapoja välittäessä.</p> <p>Oppilaalle annetaan mahdollisuus ottaa kantaa esteettisiin, ekologisiin ja eettisiin kysymyksiin kuvataiteen keinoin. Aihe- ja materiaalivalinnoissa sekä välineiden käytössä painotetaan kestävä kehitystä. Kannustetaan kriittisyyteen ja vastuullisuuteen tieto- ja viestintäteknologian käytössä tekijänoikeudet huomioiden.</p>	<p>L1, L2, L4, L7 Kuvan merkitys eri kulttuureissa, esim. islamilaisen taiteen kuvakiellot - integroituu uskonnon opetukseen.</p>
--	--	---

Laaja-alainen osaaminen toteutuu monitaiteellisina kokonaisuuksina oppiaineita yhdistäen, eri keinoin toteutettuna, myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Kuvataiteen projektit voidaan toteuttaa erilaisissa oppimisympäristöissä yhteisöllisyyttä tukien. Yhteistyökumppaneina voivat olla esim. avustus- ja hyväntekeväisyysjärjestöt.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisulla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 7-9 tuetaan tutkivaa ja ilmiökeskeistä työskentelyä taiteen traditioita ja aikalaisaiteen toimintatapoja hyödyntämällä. Opetuksessa luodaan mahdollisuuksia verkko- ja mediaympäristöjen monipuoliselle käytölle, taiteidenvälisille ja koulun ulkopuolisille projekteille sekä globaalien kysymysten käsittelylle.

Ohjaus, tuki ja eriyttäminen kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia. Vuosiluokilla

7-9 tavoitteena on vahvistaa oppilaan osaamista kuvataiteessa perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Päätösarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päätösarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kuvataiteen valtakunnallisiin päätösarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaaminen kehittyy kaikissa opetuksen tavoitteissa kuvatuilla taideoppimisen ulottuvuuksilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päätösarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Kuvataiteen päätösarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajattelun vaikutusten pohtiminen	Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.
T3 innostaa oppilasta ilmaistamaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.
Kuvallinen tuottaminen			

T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan.
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3	Tutkivan lähestymistavan käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään.
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas pyrkii vaikuttamaan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	S1, S2, S3	Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3	Näkemyksen esittäminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	S1, S2, S3	Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävä kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.

15.4.13 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmotamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaallisen maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen ja eri ryhmien kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 7-9 käsityön opetus vahvistaa ja syventää oppilaiden omasta elämysmaailmasta nousevaa innovointia ja ongelmanratkaisua sekä käsityön tekemiseen, ilmaisuun ja suunnitteluun liittyvien tietojen ja taitojen osaamista. Käsityön opiskelu pohjautuu rakennetun ympäristön ja monimateriaalisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tekemisen taitoja syvennettäessä tunnistetaan myös erilaisia teknologisia toimintaperiaatteita ja niihin liittyviä käytännön ongelmia. Käsityön kasvatustehtävänä on tukea oppilaiden hyvinvointia ja elämänhallintaa sekä työelämään ja ammattiin liittyviä valintoja.

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisältöjen toteuttaminen antaa oppilaalle monipuolisen kokemuksen käsityön alueista ja mahdollisuuden useiden käsityötaitojen omaksumiseen. Sisältöalueista muodostetaan yhtenäisiä oppimistehtäviä, joissa useat sisällöt limittyvät yhtäaikaaisesti toisiinsa.

S1 Innovointi: Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

S2 Muotoilu: Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilu: Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

S4 Dokumentointi ja arviointi: Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

S5 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

S6 Työturvallisuus: Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

S7 Yrittäjämäinen oppiminen: Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen: Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestäväen kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	S2 Muotoilu S3 Kokeilu S4 Dokumentointi ja arviointi S5 Tekeminen	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisuus L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan	S1 Innovointi S2 S3 S4 S5	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1- S5	L4 Monilukutaito L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan	S1-S5	L2, L4
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	S6 Työturvallisuus	L3,L6
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1- S5	L5 Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen

T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, käden- taitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyy- dessä ja muussa työelämässä	S7 Yrittäjämäinen oppi- minen	L6
T8 ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävä elämäntapaa	S8 Tiedostaminen ja osallistuminen	L1 L4 L7 Osallistuminen, vai- kuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakenta- minen

Käsityön opetus 7. luokalla

7. luokalla painotetaan sellaisia aiheita ja sisältöjä, jotka ovat lain ja oppilaiden ikätason mukaan mahdollisia ja/tai joita aikaisemmin ei ole voitu käyttää. Näitä ovat esimerkiksi puu- ja metallitekniikan koneet sekä vaatteiden vaativimmat valmistustekniikat. Seitsemännellä luokalla toteutetaan ainakin kaksi kokonaista käsityöprosessia. Näiden lähtökohtana on muotoilu, ilmaisu ja teknologia. Lisäksi tekniikoita opetetaan ositetun käsityön keinoin sekä näyttö- ja kokeiluluontoisesti. Kaikki käsityön tuotokset dokumentoidaan sähköisesti.

7. luokalla kokonaista käsityöprosessia tehdessä toteutuvat sisältöalueista S1, S2, S4, S5, S6. Opettajan on huolehdittava, että oppilas vähintään yhdessä työssä vuoden aikana huomioi myös sisällöt S3, S7, S8. Näin 7. luokan käsityön opetuksessa toteutuvat kaikki valtakunnallisen opetuksen tavoitteet: T1(L2, L3), T2(L1), T3(L4, L6), T4(L2,L4), T5(L3, L6), T7(L6), T8(L1, L4, L7).

Käsityön valinnaisaineen opetus 8. ja 9. luokilla

8. ja 9. vuosiluokilla on mahdollisuus valita kahden tunnin valinnainen käsityö, jonka sisällä oppilas voi työstää sekä pehmeitä että kovia materiaaleja. Oppilaalla on mahdollisuus saada tunnin aikana ohjausta sekä tekstiili- että teknisen työn opetukseen perehtyneiltä opettajilta.

8. ja 9. vuosiluokilla jokainen oppilas etenee omaan tahtiin oman taitotasonsa mukaan ja valitsee aihepiirit oman mielenkiinnon mukaan. Maakunnallisessa opetussuunnitelmassa on avuksi tekniikkakori. Työt suoritetaan kokonaisvaltaisina käsityöprosesseina. Opettajan tehtävänä on ohjata ja auttaa prosessin etenemisessä ja tuoda esille uusia materiaali- ja tekniikkavaihtoehtoja sekä opettaa niitä. Tarvittaessa opettajan tulee antaa oppilaalle tuotesuunnittelu- tai ongelmanratkaisutehtävä työskentelyn avuksi. Oppilaan tulee valita tekniikoita kuitenkin siten, että hänen tuntemuksensa eri materiaaleista ja tekniikoista lisääntyy. Opettajan tehtävä on valvoa, että tämä toteutuu.

8. ja 9. luokilla kokonaista käsityöprosessia tehdessä toteutuvat sisältöalueista S1, S2, S4, S5, S6. Opettajan on huolehdittava, että oppilas vähintään yhdessä työssä kahden vuoden aikana ottaa huomioon myös kohdat S3, S7, S8.

8. ja 9. luokalla hyvin toteutetussa kokonaisessa käsityöprosessissa toteutuvat kaikki valtakunnallisen opetuksen tavoitteet.

T1 (L2, L3), T2 (L1), T3 (L4, L6), T4 (L2, L4), T5 (L3, L6), T7 (L6), T8 (L1, L4, L7)

7.-9. luokkien käsityön sisältöjä

Alle on laadittu luettelo eri käsityön tekniikoista ja koneista. Niistä koulut voivat koota koulukohtaisen sisäl-
tökorin. Eri tekniikoita on tärkeä esitellä oppilaille laajasti. Oppilaat valitsevat kiinnostavimmat ja tarpeelli-
simmat aiheet opiskeltaviksi. Kaikkien ei tarvitse oppia kaikkea. Opettaja voi itse rytmittää mitä asioita esit-
telee ja opettaa kullakin luokka-asteella. 7. luokalla on kuitenkin painotettava olennaisimpia kaikille opetet-
tavia perustekniikoita. Erikoistekniikat voi jättää valinnaisen käsityön sisällöiksi 8-9 luokille.

<p>Suunnittelu</p> <p>Suunnittelun lähtökohtia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oma tarve - musiikki - valokuva, taidekuva, lehtikuva, elo- kuva - perinnekäsityö - opettajan antama tuotesuunnittelu-tai ongelmanratkaisutehtävä - tyylisuunta - vuodenaika - juhlapäivä - lahja - harrastus <p>Mekaaninen suunnittelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - luonnospiirtäminen - mittapiirtäminen - hahmomallinnus - pienoismallinnus - tunnelmakuva - materiaalikokeilut <p>Tietokonesuunnittelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2-ulotteinen mittapiirtäminen - 3-ulotteinen mittapiirtäminen - erilaiset suunnitteluohjelmat - kuvanmuokkaus <p>Mittaus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - työntömitan käyttö - ulkohalkaisija - sisähalkaisija - syvyysmittaus - paksuuden mittaus - välyksen mittaus 	<p>Dokumentointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - luonnoksien säilyttäminen - suunnitelmien säilyttäminen - pienois- tai hahmomallien säilyttämi- nen - materiaalikokeilut ja niiden säilytys <p>Sähköinen dokumentointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuvaus ja kuvan / videon muokkaus - tekstin luominen - dokumentin tallentaminen ja jakami- nen - dokumentoinnin pohjalta tapahtuva arviointi - käsityön blogin perustaminen ja yllä- pito <p>Arviointi</p> <p>Itse- ja vertaisarviointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - sanallinen - kirjallinen - sähköisesti tapahtuva
<p>Metallin aineitostekniikat</p> <p>Juottaminen:</p>	<p>Ompelu (saumuri, ompelukone)</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaatteen ompelu - kaavoitus

<ul style="list-style-type: none"> - pehmytjuotto - kovajuotto <p>Hitsaus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaasuhitsaus - mig/mag hitsaus - pistehitsaus - puikkohitsaus <p>Mekaaniset liitokset:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niittaus - koneruuviliitos - pultti+mutteri/lukkomutteri <p>Metallin muokkaus - kylmätyöstö:</p> <ul style="list-style-type: none"> - taivuttaminen - profilointi - mankelointi - pakottaminen - vannesahaus - pyörösahaus - poraus - ruuvikierteentyöstö <p>Metallin muokkaus - kuumatyöstö:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaasuleikkaus - plasmaleikkaus - laikkakatkaisu ja -hionta - nauhahionta - kiillotus <p>Metallin pinnankäsittely – kuumatyöstömenetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lämpövärjäys - öljymustaus - emalointi - kumipulverointi <p>Metallin pinnankäsittely – kylmätyöstömenetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> - puhdistus - ruosteenesto - pohjamaalaus - pintamaalaus - välihionta - spraymaalaus 	<ul style="list-style-type: none"> - ruiskumaalaus <p>Puuntyöstö:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koneiden toimintaperiaatteen ymmärtäminen ja turvallinen käyttö
---	---

- muotoilu
- sisustustekstiilien ompelu
- konekirjonta esimerkiksi vapaa konekirjonta, vanukirjonta, tilkkumaalaus
- lelut
- asusteiden ompelu
- tilkkutyöt (esimerkiksi alikeompelu, päällelikeompelu, hirsimökki yms. nauha- punonta, kuultavat kankaat, grazytilkku)

muovikude ja matonkude
virkkauksen materiaa- leina

Nypläys

Solmeilu ja punonta

- makramee
- käpyily
- viitelöinti

Korjaaminen, tuunaaminen,

Kierrätys Kirjonta

- esimerkiksi, ristipistot, kanavatyöt, etu-
pistokirjonta, virvittäin
ompelu, laakapis- tokirjonta,
Hardanger -kirjonta,
reikäom- peleet

Kudonta

- palttinasidos (esim. matto, poppana, erilaiset risut jne.)
- ryijy
- kehyskudonta ja kuvakudos
- pirtanauha

Neulonta

- oikeisiin ja nurjiin silmukoihin perustuvat kuvioneuleet
- kirjoneuleet
- pitsineuleet
- intarsianeule
- palmikkoneuleet
- muut neulepinnat

Virkkaaminen

- ketjusilmukka, kiinteäsilmukka, pylvät jne.
- ruutuvirkkaus
- koukkuaminen
- haarukkavirkkaus
- kirjovirkkaus
- esim. metallilanka,

- intarsia
- puun taivuttaminen
- koristeveisto

Katkaisusahaus:

- liukujiirisirkkeli
- puukkosaha
- sähkömoottorisaha
- pöytäsiirkkeli
- vannesaha

Halkaisusahaus:

- pöytäsiirkkeli
- vannesaha

Höyläys:

- oikohöylä
- tasohöylä
- sähköinen käsihöylä

Sorvaus – puusorvi:

- lieriösorvaus
- ontelosorvaus

Jyrsintä:

- alajyrsin
- yläjyrsin
- käsijyrsin
- liitosjyrsin (lamello, domino tms.)

Poraus:

- akkuporakone
- sähköporakone
- talttaporakone
- pylväsporakone

Pinnankäsittely:

- hiominen
- öljyminen
- vahaaminen
- maalaaminen (sivellin, pensseli, tela, ruisku)
- lakkaaminen
- petsaaminen
- välihionta

- palmikot
- nyörit (isketyt nyörit)
- punokset (kumihimo, kelttiläiset punonnat, ristikkonauha peukaloimalla, lautanauha)
- pujotellut solmut
- fransut
- tupsut, hapsut
- pajutyöt
- olkityöt
- kaislatyöt

Koneneulonta

Kankaan värjäys- ja kuviointi

- silkkimaalaus
- kankaanpainanta (tuputus, leimasinpainanta, kaaviopainanta, silkkipaino, raportin teko)
- luonnonväreillä värjääminen
- kankaan maalaus
- batiikki (solmu- ja vahabatiikki)
- tietokoneella tulostettavat siirtokuvat

Huovutus

- märkähuovutus
- kuivaneulahuovutus
- huopuvat langat virkkauksessa ja neulomisessa

Nahkatyöt

- parkkinahkatyöt
- nappa- ja mokkanahkatyöt

Metallilankatyöt

- metallilankakorut

Sähkö ja elektroniikka:

- sähkön ilmeneminen ja merkitys
- turvallinen sähkötyöskentely
- elektroniikan komponentit monipuolisesti

- metallipunonta

Helimityöt

- helmikirjonta
- helmikudonta
- helmikorut (esimerkiksi vaijerikorut, Peyote-tekniikka, erilaiset pujottelutekniikat, helmiverkot)

Nuket ja rooliasusteiden

valmistus Lasityöt

<ul style="list-style-type: none"> - elektroniikkarakentelua <p>Konetekniikat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2-tahti moottori - 4-tahti moottori - sähkömoottorit - (toimintaperiaate, huolto, käyttö) <p>Robotiikka ja ohjelmointi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mekaniikan, sähkön, elektroniikan ja ohjelmoinnin avulla toimivaan robotiikkaan perehtyminen, kokeilu ja rakentelu. - elektronisen laitteen ohjelmointi tietokoneen avulla. - tietokonepohjainen ohjelmointi osana tuotteen, tai sen osan valmistamista ja muokkaamista. - CNC-koneet (sorvit, jyrsimet) 	
--	--

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Monipuoliset laitteet, koneet, työvälineet ja ympäristöt mahdollistavat monimateriaalisen käsityön oppimisen ja vastuullisen työskentelyasenteen omaksumisen. Arkielämää, luontoa, rakennettua ja esineympäristöä havainnoidaan ja hyödynnetään käsityön suunnittelussa ja valmistuksessa. Käsityössä hyödynnetään mobiililaitteita ja harjaannutaan kolmiulotteisten piirrosten ja mallien tekemiseen. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja. Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja eri tahojen kanssa oppiaineiden rajoja ylittäen. Käsityöhön tutustutaan museo- ja näyttely- ja yritysvierailuilla.

Tieto- ja viestintätekniikan huomioiminen käsityön opetuksessa 7-9 luokilla

T6 (L5) Kainuun maakunnan tieto- ja viestintätekniikan opetussuunnitelma on huomioitu käsityön opetussuunnitelmassa siten, että 7-9 luokilla oppilas käyttää yhä sujuvammin ja itsenäisemmin erilaisia tapoja hankkia tietoa ja arvioida sen käyttökelpoisuutta. Tietoa hän tarvitsee tuotesuunnitteluprosessissa ja tekemisen aikana. Prosessin aikana käydään läpi tekijänoikeuslakia. Hän opettelee tarvittaessa ottamaan itse selvää eri tietolähteistä kuinka jokin tekniikka tehdään tai laite toimii. Opettajan tehtävä on valvoa ja ohjata oppilasta oikeaan suuntaan ja varmistaa turvallisuus työskentelyssä. Oppilas dokumentoi kaikki kokonaisvaltaisen käsityöprosessin vaiheet sähköisiä laitteita apuna käyttäen. Dokumentti sisältää myös pohdinnallisen ja vuorovaikutteisen osuuden. Tallennettua dokumentointia hyödynnetään oppilaan arvioinnissa ja itsearvioinnissa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen/tuen järjestämisessä on huomioida pedagogisesti erilaiset työ- ja vuorovaikutustavat, joilla tuetaan oppilaiden käsityötaitojen oppimista, suunnittelua ja yhteisöllistä työskentelyä. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisöllisillä työtavoilla kannustetaan oppilaita osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin sekä opiskelun aikana tehtyyn jatkuvaan arviointiin ja dokumentointiin. Huolehditaan siitä, että oppilaat tietävät arvioinnin perusteet. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaitojen kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Palautteen anto on vuorovaikutteista, jolloin myös opettaja saa palautetta käyttämistään menetelmistä tai työtavoista.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso käsityön valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko opiskelun ajan. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittämisen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta. Numeroarvosana laaditaan yhdessä käsityön opetukseen osallistuneiden opettajien kesken.

Alla ovat käsityön numeroarviointia varten valtakunnalliset kriteerit. Sanallisen arvioinnin muut kuin hyvää osaamista kuvaavat kohdat jäävät kuntakohtaisesti sovittaviksi.

- Oppilas saa arvosanan 10, kun suoriutuu lähes kaikilla osa-alueilla arvosanaa 8 paremmin.
- Oppilas saa arvosanan 9, kun suoriutuu joillakin osa-alueilla arvosanaa 8 paremmin.
- Oppilas saa arvosanan 7, kun suoriutuu joillakin osa-alueilla arvosanaa 8 heikommin.
- Oppilas saa arvosanan 6, kun suoriutuu useilla osa-alueilla arvosanaa 8 heikommin.
- Oppilas saa arvosanan 5, kun hänen työskentelynsä on välttävää kaikilla arvioinnin osa-alueilla.

Käsityön päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Käsityön opetuksen tavoitteena on	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
-----------------------------------	----------------	---------------------------------	-------------------------------

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja koetelemaan yritteliäästi	S2-S5	Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan	S1-S5	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1-S5	Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistessaan suunnittelemaansa tuotteita/teoksia.
T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan	S1-S5 -	Visuaalinen materiaallinen ja teknologinen ilmaisu	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perusten ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	S6	Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1-S5	Tieto- ja viestintäteknologiset taidot Yhteisöllinen työskentely	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä oman tai yhteisen käsityöprosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintäteknologiaa.
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään,	S7	Kädentaitojen ja käsityön merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa	Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkitystä arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.

yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä			
T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa	S8	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestäväälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

15.4.14 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurien moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoa ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä minäkäsitystä ja osallisuutta vahvistaen, taitoja soveltaen.”

Vuosiluokilla 7-9 pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erityisen tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
----------------------	---------------------------------------	-------------------------

Fyysinen toimintakyky		
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	L1, L3
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikuvuutta	S1	L3
T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	S1	L3
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	L3, L6, L7
Sosiaalinen toimintakyky		
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	L2, L3, L6, L7
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	L2, L6, L7
Psyykinen toimintakyky		
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	L1, L2, L3
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	S3	L1, L2
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3	L3
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3	L1, L3

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisuuden ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

S3 Psyykinen toimintakyky: Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

Keskeiset sisällöt vuosiluokilla 7–9

Yläkoulun liikunnanopetuksen päätavoite on ohjata oppilasta liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilas opiskelee liikuntataitoja ja tietoja, joiden avulla hän voi harrastaa itsenäisesti liikuntaa. Tavoitteena on, että oppilas oppii arvostamaan omaa kehoaan, oppii tuntemaan liikunnalliset vahvuutensa ja motivoituu huolehtimaan hyvinvoinnistaan liikunnan avulla. Oppilas kokee pätevyyden, yhteisöllisyyden ja ilon kokemuksia liikuntatilanteissa ja oppii nauttimaan liikunnan tuottamista fyysistä ja psyykkisistä tuntemuksista. Oppilas oppii fyysisen kunnon hoitamisen perusteet.

7-9 luokkien paikalliset painotukset

- Itsenäiseen liikunnan harrastamiseen tarvittavien erilaisten liikuntataitojen opiskeleminen eri liikuntamuodoissa
- Liikuntatehtävien yksilöllistäminen pätevyyden kokemusten varmistamiseksi, liikunnallisen itsetunnon vahvistamiseksi sekä oppilaan autonomian ja osallisuuden tukemiseksi
- Oppilaiden osallisuus liikunnan tuottamisessa
- Paikallisiin liikuntamahdollisuuksiin tutustuminen

Liikuntatuntien lisäksi yläkouluissa on huolehdittava Liikkuva koulu -ohjelman mukaisesti, että jokaisella oppilaalla on mahdollisuus liikkua tunti jokaisena koulupäivänä. Liikkumismahdollisuuksia luodaan välituntiliikuntatoiminnalla, opetuksen toiminnallistamisella, kerhotoiminnalla, valinnaisliikunnalla ja koulumatkaliikunnalla. Tarkoituksena on vähentää istumista ja lisätä liikettä. Koulupäivän liikunnallistamisessa huomioidaan oppilaiden osallisuus, yhteisöllisyys ja tasa-arvoisuus. Liikkuva koulu -toiminnan tavoitteena on edistää

oppilaiden kouluviihtyvyyttä, hyvinvointia, terveyttä ja oppimista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja edistää koutumista.

Kainuussa toimii Vuokatti-Ruka -urheiluakatemia, joka kuuluu valtakunnalliseen akatemiaverkoston. Urheiluakatemia toiminnan tavoitteena on mahdollistaa jo yläkouluikäisille joustava koulunkäynnin ja monipuolisen liikunnan ja urheilun yhdistämisen toimivissa olosuhteissa. Tavoitteena on varmistaa nuorelle määrällisesti riittävä ja laadukas päivittäisvalmennus yhteistyössä seurojen ja lajiliittojen kanssa. Pääteemoja ovat monipuoliset liikuntataidot, terve urheilija ja innostuksen vahvistaminen. Urheilu-valmennuksen lisäksi akatemiatoimintaan kuuluu urheilullisiin elämäntapoihin ja -taitoihin kasvattaminen urheilijan polulla. Yläkouluakatemia toimintamalleja voivat olla yläkoululeiritys, urheilukoulu, liikuntapainotteinen yläkoulu ja liikuntalähikoulu. Toiminnan valtakunnallisista linjauksista vastaa Suomen Olympiakomitea.

Urheiluakatemiatoiminta tukee opetussuunnitelmaan sisältyvää tavoitetta tuoda tunti liikuntaa jokaisen oppilaan jokaiseen koulupäivään. Malli mahdollistaa mielekkään liikkumisen niille oppilaille, jotka ovat valinneet urheilijan polun ja haluavat oppia ja kehittää tietojaan, taitojaan ja kykyjään urheilijana.

Talviliikunta

Yläkoulun talviliikunnassa tavoitteena on, että oppilas:

- Hallitsee vähintään yhden talviliikuntamuodon niin, että hän kykenee lajin itsenäiseen harrastamiseen
- Tietää kyseisen liikuntamuodon varusteiden perusominaisuudet, käytön ja huollon perusteet
- Ymmärtää eri talviliikuntamuotojen lajirajat ylittävät peruseriaatteen (esim. liuku, painonsiirto, sauvatyönnöntechnikka)

Talviliikunnan opiskelussa edetään perustekniikoiden harjoittelusta niiden soveltamista vaativiin tehtäviin. Oppilas kokee myönteisiä oppimisen ja kehittymisen kokemuksia ja nauttii ulkona liikkumisesta. Talviliikunnalla harjoitetaan oppilaan kestävyysominaisuuksia ja tasapainotaitoja. Oppilas tulee tietoiseksi paikkakuntansa mahdollisuuksista harrastaa eri talviliikuntalajeja.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
<p><u>Taitojen kehittäminen</u></p> <p>T3 Harjoitetaan erilaisia talviliikuntamuotoja (esim. lumikenkäily, laskettelu, hankifutis yms. pelisovellukset, luistelu, hiihto). Perehdytään vähintään yhteen talviliikuntamuotoon niin, että oppilaalla on mahdollisuus kehittää lajin tekniikka automatisoituneelle tasolle.</p> <p>T3 Harjoitetaan tasapainotaitoja.</p> <p>T4 Harjoitetaan välineenkäsittelytaitoja</p>	<p>T8 Opiskellaan pareittain, ryhmissä sekä omatoimisesti.</p> <p>T9 Harjoitellaan noudattamaan reilun pelin periaatteita.</p>	<p>T 10 Opitaan kantamaan vastuuta omista välineistä ja työskentelemään pitkäjänteisesti.</p> <p>T 10 ja T 13 Opitaan hyväksymään talviolosuhteet ja varustautumaan ja toimimaan niiden mukaisesti. Tutustutaan paikkakunnan talviliikuntamahdollisuuksiin.</p>

<u>Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen</u>		
T5 Harjoitetaan kestävyyttä.		

Hyvän osaamisen kriteerit päättöarvosanalle 8

Oppilas varustautuu ohjeiden mukaisesti, huolehtii varusteistaan, osaa yhden talviliikuntalajin tekniikan automatisoituneella tasolla, osallistuu aktiivisesti kaikkeen talviliikuntaan.

Luonto- ja elämysliikunta

Yläkoulun luonto- ja elämysliikunnassa tavoitteena on, että oppilas:

- Hallitsee maastossa liikkumisen taidot niin, että hän luottaa omiin taitoihinsa ja uskaltaa hyödyntää luontoa liikkumisympäristönään.
- Osaa liikkua kartan ja kompassin avulla ja ymmärtää luonnonolosuhteiden merkityksen liikkumisessa (vuodenajat, maastonmuodot, varusteet)
- Luontoliikuntaa harjoitellaan edeten lähiympäristöstä vaativampiin maastoihin. Oppilas kokee myönteisiä onnistumisen, ilon ja jännityksen kokemuksia ja nauttii luonnon rauhoittavasta ja virkistävästä vaikutuksesta. Luontoliikunnalla ylläpidetään ja harjoitetaan oppilaan kestävyysominaisuuksia, kehonhallintaa ja tasapainotaitoja. Oppilas tutustuu paikkakuntansa mahdollisuuksiin liikkua luonnossa

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
<u>Taitojen kehittäminen</u> T2 Harjoitetaan havaintomotorisia taitoja havainnoimalla ympäristöä ja yhdistämällä havainnot karttaan. Harjoitetaan aistien monipuolista käyttämistä liikkumisen tukena. T2 Harjoitellaan liikuntatilanteeseen sopivien ratkaisujen tekemistä suhteessa omiin kykyihin että maaston vaatimuksiin. T7 Harjoitellaan turvallisuustekijöiden huomioimista liikunnassa.	T8 Harjoitellaan työskentelemään pareittain, ryhmässä sekä omatoimisesti erilaisten tehtävien vaatimusten mukaisesti.	T 10 ja T13 Oppilas oppii hyväksymään ja tunnistamaan luonnon vaihtelevat olosuhteet ja niiden merkityksen liikunnan harrastamisessa. T 11 ja T 12 Oppilas kokee luontoliikunnan virkistävän ja rentouttavan vaikutuksen. T11 Oppilas kasvattaa luontoliikuntaan liittyvää itseluottamustaan ja tuntee myönteisiä tunteita (jännitys, ilo, virkistys, oppimisen kokemukset).

T3 Liikkumistaitojen soveltaminen maastossa ja tasapainotaitojen harjoittaminen.		T10 Oppilas tiedostaa pitkäjänteisen työskentelyn merkityksen fyysisen tehtävän suorittamisessa ja kunnon kohottamisessa sekä osaa suhteuttaa oman fyysisen kunnon ja jaksamisen tehtävän vaatimuksiin.
Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen T5 Harjoitetaan kestävyyttä luonnossa liikkuen.		

Hyvän osaamisen kriteerit arvosanalle 8

Oppilas tunnistaa karttamerkit ja osaa suunnata kartan maaston ja/tai kompassin avulla. Oppilas tietää kompassin avulla suunnassa kulkemisen periaatteet. Oppilas jaksaa ja motivoituu liikkumaan itselleen sopivalla kestävyyskuntoa kehittäväällä rasiustasolla 60 min yhtäjaksoisesti. Oppilas osaa työskennellä kenen tahansa oppilastoverin parina tai ryhmässä. Hän hyväksyy luonnon vaihtelevat olosuhteet ja osaa liikkua turvallisesti, sujuvasti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisissa maastoissa.

Palloilu

Yläkoulun palloilussa tavoitteena on, että oppilas:

- Harjoittaa henkilökohtaisia välineenkäsittelytaitojaan niin, että hän luottaa omiin taitoihinsa ja uskaltaa osallistua aktiivisesti eri peleihin
- Ymmärtää lyönnin, potkun ja heittämisen lajirajat ylittävät peruseriaatteet ja oivaltaa eri pelimuotojen pelitaktiikan perusteet

Oppilas kokee palloilussa myönteisiä joukkueeseen kuulumisen kokemuksia ja nauttii pelaamisesta. Vauhdikkailla peleillä ylläpidetään ja harjoitetaan oppilaan kestävyysominaisuuksia. Pelien nopeat suunnanmuutokset harjoittavat oppilaan reaktio- ja rytmikykyisyyttä sekä nopeutta. Pelitaktista osaamista harjoitellaan edeten pienpeleistä kohti täydellä kentällisellä pelaamista. Oppilas tutustuu paikkakuntansa mahdollisuuksiin harrastaa palloilulajeja.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
-----------------------	--------------------------	------------------------

<p><u>Taitojen kehittäminen</u></p> <p>T3 Harjoitetaan liikkumistaitoja pelitilanteisiin sovellettuina, jolloin kehittyy erityisesti kehonhallinta ja koordinaatio.</p> <p>T4 Harjoitetaan välineenkäsittelytaitoja:</p> <p>1. silmäkäsikoordinaation harjoittaminen: Eri pelivälineillä kämmenlyönnin, rystilyönnin ja syöttämisen harjoittelemista ja soveltaminen eri mailapeleihin. Lentopallon sormilyönnin, hihalyönnin, syötön ja iskulyönnin harjoittelemisen. Heittämiseen perustuvien pelien perustekniikoiden harjoittelemisen (syöttäminen, kuljettaminen ja maalin tekeminen).</p> <p>2. pelivälineiden hallitseminen jaloin.</p>	<p>T8 Tunneilmaisun säätely pelitilanteissa, oman pelaamisen ja toiminnan sopeuttaminen tilanteen mukaisesti muiden pelaajien toimintaan.</p> <p>T8 Oppilas hyväksyy vastoinkäymiset ja hallitsee tunneilmaisuaan.</p>	<p>T11 Yhteisöllisyyden myönteinen kokeminen ja sen luominen omalla asenteella.</p> <p>T13 Tutustuu paikallisiin palloilun harrastusmahdollisuuksiin.</p> <p>T13 Pelitaktinen osaaminen: Peruspelitaktiikoiden harjoittelu edeten pienpeleistä täyden kentällisen peleihin</p> <p>1) Maalipelit: puolustaminen, pelin avaaminen omasta pelipäädystä, karvaaminen, hyökkäyspään pelaaminen ja maalin tekeminen.</p> <p>2) Mailapelit: hyökkäämisen ja puolustamisen perusteet.</p> <p>3) Lentopallo: pelaajien toiminta hyökkäys- ja puolustus-tilanteessa.</p> <p>4) Muut pelit: peruspeli-idean ymmärtäminen.</p>
<p><u>Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen</u></p> <p>T5 Kestävyyden harjoittaminen</p> <p>T5 Nopeuden harjoittaminen</p> <p>T3 Reaktiokyvyn harjoittaminen</p> <p>T3 Rytmikyvyn harjoittaminen</p>		

Hyvän osaamisen kriteerit arvosanalle 8

Oppilas osaa opetetut palloilutaidot motorisen perustaidon tasolla. Osallistuu aktiivisesti taitojensa mukaisesti itsenäiseen tai pienryhmäharjoituksiin sekä pelitilanteisiin. Hallitsee tunneilmaisunsa muita kunnioittaen.

Perusliikunta

Yläkoulun perusliikunnan tavoitteena on, että oppilas:

- Kehittyy juoksemisen, hyppäämisen ja heittämisen taidoissaan niin, että osaa soveltaa näitä taitoja erilaisiin liikuntamuotoihin kuten yleisurheiluun, palloiluun ja voimisteluun.
- Ymmärtää juoksun, heittämisen ja hyppäämisen lajirajat ylittävät peruseräät

Perusliikunnassa harjoitteiden organisoinnissa kiinnitetään huomiota riittävään toistojen määrään ja siihen, että oppilas saa harjoitella taitojaan ilman, että hänen suorituksiaan seurataan ja arvioidaan muiden oppilaiden toimesta. Oppilas kokee myönteisiä kehittymisen ja oppimisen elämyksiä taitojen edistyessä. Perusliikuntataitoja voidaan harjoittaa yleisurheilukentän lisäksi myös sisätiloissa sekä maastossa. Perusliikuntaan kuuluu olennaisesti myös fyysisten ominaisuuksien kehittäminen (voima, nopeus, liikkuvuus, kestävyys).

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
<p><u>Taitojen kehittäminen</u></p> <p>T3 Heittämisen harjoittelemista eri välineillä (keihäs, kiekko, moukari, erilaiset pallot) ja vauhdin yhdistäminen heittämiseen. Heittämisen peruseriaatteiden (liikevirta jaloista keskivartalon kautta heittokäteen ja vastakkaisuuseriaate heittokädessä ja tukijalassa) harjoittelemista ja soveltamista erilaisiin heittoihin. Heiton harjoittelemisessa painottuu tekniikka voiman sijaan.</p> <p>T3 Hyppäämisen harjoittelemista ilman vauhtia ja yhdistettynä vauhtiin. Hypyn peruseriaatteiden harjoittelemista (vapaiden kehonosien mukaanotto ponnistukseen, jousto ponnistaessa ja alastulossa, tasapainon ylläpitäminen) ja periaatteiden soveltamista erilaisiin hyppyihin kuten hypyt eteen ja ylöspäin, erilaiset loikat, loikakayhdistelmät, hypyt korokkeille ja korokkeilta alas, aitojen ylittäminen, hyppääminen yhdellä jalalla ja kahdella jalalla, pituushypyn tekniikka, korkeushypyn tekniikka, seiväshypyn tekniikan perusidea.</p> <p>T3 Juoksutekniikan harjoitleminen eri vauhteilla ja koordinaatioharjoitteita hyödyntäen. Juoksemista erilaisilla alustoilla ja ympäristöissä.</p>	<p>T8 Oppilas keskittyy oman tekniikan kehittämiseen.</p> <p>T9 Oppilas suhtautuu oppilastovereittensa liikkumiseen kannustavasti.</p>	<p>T10 Oppilas oppii asettamaan itselleen realistisia oppimistavoitteita ja oppii arvostamaan harjoittelun merkitystä suorituksen parantamisessa.</p> <p>T 11 Oppilas nauttii omasta liikkumisestaan.</p>
<p><u>Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen</u></p> <p>T3 ja T5 Hyppyharjoitteilla kehitetään rytmikkyisyyttä, tasapainoa, kehonhallintaa ja jalkojen lihasvoimaa. Juoksuharjoitteilla harjoitetaan nopeutta ja kestävyyttä harjoituksen tavoitteen mukaisesti.</p>		

Hyvän osaamisen kriteerit arvosanalle 8

Oppilas osaa yhdistää vauhdin ja heiton. Heittoväline irtoaa kädestä oikeassa asennossa ja lentää oikean mallisen liikeradan niissä heittomuodoissa, joita on harjoiteltu. Oppilas tietää heittämisen peruseriaatteen ja käyttää niitä hyväkseen heittotilanteissa.

Oppilas osaa yhdistää sujuvasti vauhdin ja hypyn ja vauhdista on selkeästi hyötyä. Oppilas erottaa ylöspäin ja eteenpäin hyppäämisen tekniikat toisistaan. Hyppääminen on tasapainoista ja hallittua. Oppilas tietää hyppäämisen peruseriaatteen.

Oppilaan juoksu on rytmillisesti sujuvaa, jalkojen liikerata on suoraviivaista, kehon ja lantion asento on hyvä ja kädet rytmittävät juoksua. Oppilas osaa juosta eri nopeuksilla ja suhteuttaa juoksunopeutensa kuntoonsa ja tehtävänä olevaan juoksumatkaan. Oppilas tietää juoksutekniikan perusteet.

Rytmi liikunta ja tanssi

Yläkoulun rytmiliikunnan ja tanssin opetuksen tavoitteena on, että oppilas:

- tunnistaa liikkeen ja rytmin yhteneväisyyden.
- osaa liikkua rytmin mukaan sekä osaa hahmottaa liikkeessä olevan rytmin.
- oppii tavallisimmat eri tanssimuodoissa käytettävät askeleet, joita soveltaa eri tanssilajeihin (esim. vaihtoaskel, vuorohyppely, laukka-askel, ristiaskel) ja oppii tanssiliikunnan perusteet itsenäisen tanssiharrastuksen aloittamiseksi.
- liikkuu eri voimakkuuksilla, eri tasoissa, käyttäen eri tavoin tilaa yksin, parin kanssa tai ryhmänä

Rytmi liikunnan taitoja harjoitellaan liikkumalla musiikin tahdittamana ja kokeilemalla liikkeitä eri rytmissä. Lisäksi oppilaita ohjataan huomioimaan liikkeen rytmiä ja käyttämään sitä hyväksi uusien liikuntataitojen oppimisessa. Rytmi liikunta sisältää tanssia yksin, pareittain ja ryhmässä sekä muuta musiikkiliikuntaa. Liikkumisen rytmiikkaa tuodaan esiin kaikessa liikkumisessa. Rytmi liikunnassa korostuu liikkeen ilmaisullisuus, oman kehon liikkeestä ja yhteisöllisyydestä nauttiminen. Liikuntamuodossa tuetaan myönteistä suhtautumista omaan kehoon.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
<p><u>Taitojen kehittäminen</u></p> <p>T3 Liikkumisen harjoittelua tasajakoiseen ja kolmijakoiseen musiikkiin: Perusparitanssien (valsse, jenka, fox, latinalaiset tanssit) perusaskelkuvioiden harjoittelemista.</p> <p>T3 Erilaisia piiritansseja, joissa sovelletaan perusaskeleita.</p> <p>T3 Tutustumista ryhmäliikuntamuotoihin ja perusaskelsarjojen harjoittelua.</p> <p>T3 Rytmin tiedostamista erilaisten liikuntataitojen harjoittelussa.</p>	<p>T8 Toisen kosketuksen ja läheisyyden hyväksyminen ja myönteinen suhtautuminen omaan kehoon ja tanssimiseen.</p> <p>Yhdessä toimiminen ja yhteisestä liikkumisesta nauttiminen.</p> <p>Esiintymisen harjoittaminen.</p>	<p>T11 Oppilas oppii nauttimaan musiikin ja liikkeen yhdistymisestä.</p>
<p><u>Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen</u></p> <p>T3 Rytmikykyisyyden kehittäminen.</p> <p>T5 Lihaskunnan harjoittaminen.</p> <p>T5 Kestävyyden kehittäminen.</p>		

Hyvän osaamisen kriteerit päättöarvosanalle 8

Oppilas osaa mukauttaa liikkeensä annettuun rytmiin. Oppilas tunnistaa annetun liikuntatehtävän rytmin. Oppilas osallistuu rytmiliikunnan harjoitteluun myönteisellä asenteella ja hyväksyy kaikki oppilastoverit tanssiparikseen tai ryhmäänsä.

Kehonhallinta ja voimistelu

Yläkoulun kehonhallinnan ja voimistelun opetuksessa on tavoitteena, että oppilas:

- Kehittyy tasapainotaidoissaan, kehonhallinnassaan ja kehon ja raajojen yhteiskoordinaatiossaan.
- Kehittyy lihaskunnossaan ja oppii erilaisia lihaskuntoharjoitteita oman kehon painoa hyväksi käyttäen.
- Saa myönteisiä kokemuksia oman kehon hallitsemisesta ja rohkeutta haastaa itseään ja osaamistaan erilaisissa kehonhallintaa vaativissa liikkeissä

Kehonhallinnan ja voimistelun harjoittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden kykyyn hallita kehoaan erilaisissa liikemuodoissa, -nopeuksissa, -suunnissa ja tasoissa. Kehonhallintaa harjoitellaan esimerkiksi telinevoimistelun, parkourin, kiipeilyn ja seikkailuliikunnan avulla. Kehonhallinnassa harjoitellaan keräliikkeitä, vartaloa ja raajoja ojentavia liikkeitä, tasapainoliikkeitä ja näiden erilaisia yhdistelmiä. Lisäksi kiinnitetään huomiota lihaskuntoharjoitteluun.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
<p><u>Taitojen kehittäminen</u></p> <p>T3 Harjoitellaan vaativuustasoltaan erilaisissa liikkeissä pää alaspäin olemista, käsien varassa olemista, roikkumista, heilumista, kiipeämistä, käsien varassa kohottautumista, kierimistä ja keräliikkeitä, taittamista, tasapainoilua ja kääntymistä.</p> <p>T3 Harjoitellaan vaativuustasoltaan erilaisissa hyppyissä (esim. jännehyppy, kerähyppy, x-hyppy, kasakahyppy, käänöshypyt, voltit jne.) vauhdista ponnistamista ja hallittua lentovaihetta ja alastuloa.</p> <p>T3 Harjoitellaan edellisiä taitoja eri nopeuksilla ja erilaisissa liikeyhdistelmissä, sarjoissa ja tasoissa.</p>	<p>T8 Oppilas keskittyy omien taitojen harjoitteluun, kannustaa muita ja hyväksyy auttamisen liikkeissä sekä kykenee itse avustamaan oppilastovereitaan liikkeiden suorittamisessa.</p>	<p>T11 Oppilas oppii asettamaan itselleen realistisia oppimistavoitteita ja oppii arvostamaan harjoittelun merkitystä suorituksen parantamisessa. Oppilas nauttii omasta liikkumisestaan ja kokee onnistumisen iloa edistymisessään.</p> <p>T11 Oppilas saa rohkeutta yrittää ja harjoitella aluksi haastavalta/vaikealta tuntuvia liikkeitä.</p>

<p>T2+T7 Harjoitellaan havaintomotorisia taitoja, joiden avulla oppilas osaa toimia asiallisesti ja turvallisesti kehonhallintaa ja tasapainotaitoja vaativissa tehtävissä.</p>		
<p><u>Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen</u></p> <p>T3 ja T5 Lihaskunnon- ja keuhkojen kehittäminen. Reaktio-, suuntautumis- ja rytmikyvyn kehittäminen.</p>		

Hyvän osaamisen kriteerit päättöarvosanalle 8

Oppilas erottaa kerä-, ojennus- ja taittoliikkeet toisistaan ja hallitsee kehonsa näissä liikkeissä. Oppilas hallitsee tasapainonsa staattisissa ja dynaamisissa suuntaa muuttavissa ja eri nopeuksilla tapahtuvissa liikkeissä. Oppilas harjoittelee rohkeasti annettuja tehtäviä ja edistyy taidoissaan. Osaa harjoitellut taidot kuten kuperkeikan kyykystä lähtien ja kyykkyyntä päättyen, käsilläseisannon tuettuna, kärrynpyörän perusteet, kiensabduksen tangolta (näinsvöksyntä) kienin avustettuna.

Vesiliikunta

Yläkoulun vesiliikunnan tavoitteena on, että oppilas:

- Saavuttaa uintitaidon (200m yhtämittainen uinti, josta 50m selällään)
- Osaa vesipelastautumisen ja -pelastamisen perusteet
- Tutustuu erilaisiin vesiliikuntamuotoihin (esimerkiksi vesijuoksu, vesijumppa, uimahyppy, taitouinti, vesipallo)
- Ymmärtää vesiliikunnan yleiset periaatteet, joita ovat liukuasento, ote vedestä, hengittäminen veden ja harjoittelee niitä
- Kehittyy uintitaidossaan niin, että hän pystyy käyttämään vesiliikuntaa itsenäisessä liikuntaharrastuksessaan

Vesiliikunnan opiskelussa edetään uintiasentoon ohjaavista ja veden hengittämisen harjoittelusta kohti eri uintitekniikoita. Ohjelmassa tulee olla vesipelastautumisen ja -pelastamisen harjoitteita. Oppilas kokee myönteisiä oppimisen kokemuksia ja ymmärtää uinnin merkityksen kansalaistaitona. Vesiliikunnassa harjoitetaan oppilaan kestävyyttä ja lihaskuntoa. Oppilas tulee tietoiseksi erilaisista vesiliikuntamuodoista. Vesiliikunnassa korostuu tehtävien eriyttäminen kunkin oppilaan taitotason mukaisesti.

Fyysinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Psyykinen toimintakyky
<p><u>Taitojen kehittäminen</u></p> <p>T7 Harjoitetaan vedessä liikkumisen peruseriaatteita.</p> <p>T7 Harjoitetaan eri uintitekniikoita keskittyen erityisesti vapaauintiin ja rintauintiin.</p> <p>T7 Harjoitellaan vedestä pelastautumista ja pelastamista: veteen hyppäämistä jalat ja pääedellä, syvyys- ja pituussukellusta sekä vedessä kuljettamista.</p>	<p>T8 opiskellaan pareittain, ryhmissä sekä omatoimisesti.</p>	<p>T11 Oppilas oppii arvostamaan kehollista erilaisuutta ja hyväksymään itsensä.</p> <p>T11 Oppilas motivoituu harjoittelemaan vesiliikuntataitojaan oman taitotasonsa mukaisilla harjoitteilla.</p> <p>T13 Oppilas tietää erilaisia vesiliikuntaharrastusmahdollisuuksia.</p>
<p><u>Fyysisten ominaisuuksien kehittäminen</u></p> <p>T5 Harjoitetaan kestävyyttä</p> <p>T5 Harjoitetaan lihaskuntoa.</p>		

Hyvän osaamisen kriteerit päättöarvosanalle 8

Oppilas osallistuu vesiliikuntatunneille yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia vesiliikuntamuotoja. Oppilas hahmottaa asentonsa vedessä ja osaa useimmiten tehdä tarkoituksenmukaisia liikkeitä kyseessä olevan vesiliikuntamuodon mukaisesti. Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä. Oppilas toimii turvallisesti, asiallisesti ja yhdessä sovitulla tavalla.

Laaja-alaisen osaamisen paikalliset painotukset liikunnassa vuosiluokilla 1-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan opetusmenetelmällisillä ratkaisulla, joissa korostuu oppilaiden aktiivisuus ja osallisuus. Liikunnan avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista tuetaan oppilaiden yhteisöllisyyden, mutta samalla itsestä ja omasta toiminnasta vastuun ottamisen korostamisella. Liikunnan avulla oppilaat harjaantuvat mm. yhteistyötaitoissa sekä yritteliäisyydessä. Liikunnan opetus tähtää terveen itsearvostuksen kehittämiseen.

Liikunnan oppiaineen sisältöjä ja tavoitteita yhdistetään useisiin oppiaineisiin (mm. biologia, terveystieto). Teoria-aineiden opetusta toiminnallistamalla liikunnan tavoitteet ja sisällöt linkittyvät useisiin oppiaineisiin.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenaajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikunta- paikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyyskokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota toimintakyvyn tukemiseen ja mieluisan liikuntaharrastuksen ylläpitämiseen tai löytämiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-n -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso liikunnan valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen liikunnassa kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Liikunnan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet op- piaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havainto-motorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuihin liikuntamuodoissa.
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuihin liikuntamuodoissa.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.
T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	S1	Uima- ja vesipelastustaidot	Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.

Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.
Psyykinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

15.4.15 KOTITALOUS

Oppiaineen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa

oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitetään kanssaihmisistä huoltapitäviksi lähimmäisiksi ja kasvatetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestäväan asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. -Oppiaine kasvat-
taa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalousopetusta voidaan opetuksen järjestäjän niin päättäessä antaa jo alemmilla vuosiluokilla. Tällöin noudatetaan kotitalouden oppimäärän opetussuunnitelman perusteita oppilaiden iän huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet ja toteutus määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Kotitalouden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Käytännön toimintataidot		
T1 Ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1, S2, S3 Ruokaosaaminen ja leipominen Ateriasuunnittelu ja -toteutus Tasapuolinen työnjako, vastuullisuus Ajankäytön suunnittelu Toiminnan arviointi Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen osana hyvinvointia	L3

	Kestävän tulevaisuuden mukaisia valintoja	
T2 Harjaannuttaa kotitalouden hallinnassa tarvittaviin kädentaitoihin, luovuuteen ja estetiikan huomiointiin	S1, S2 Ruokaosaaminen ja leipominen Ateriasuunnittelu ja -toteutus Kattaminen ja ruoan esille laittaminen Juhlat Käytännön asumisen taidot	L3
T3 Ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävää ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3 Ruokaosaaminen ja leipominen Asumisen taidot Jätteiden lajittelu, kierrätys Kotitalouskoneiden käyttö ja hoito Arjen teknologian hyödyntäminen Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen osana hyvinvointia	L3, L4, L5, L7
T4 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2 Ruokaosaaminen ja leipominen Ateriasuunnittelu ja -toteutus Ajankäytön suunnittelu Käytännön asumisen taidot Järjestyksestä huolehtiminen työskentelyn aikana	L1, L3, L6
T5 Ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3 Keittiöhygieniat Työturvallisuus ja -ergonomia Ajankäyttö Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen osana hyvinvointia Kestävän tulevaisuuden mukaiset arjen valinnat	L3, L5, L7
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot		
T6 Ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3 Ateriasuunnittelu ja -toteutus Hyvät tavat, toisten huomioon ottaminen Yhteistyö ja -keskustelutaidot Työnjako	L1, L2, L6, L7
T7 Aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3 Oman alueen raaka-aineiden hyödyntäminen ja arvostaminen Kestävä tulevaisuus arjen valinnoissa Ruokakulttuurit ja -perinteet Käytännön asumisen taidot	L2, L3
T8 Ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2 Ruoanvalmistus, leipominen Ateriasuunnittelu ja -toteutus Yhteistyötaidot Tasapuolinen työnjako ja ajankäytön huomioiminen	L3, L6, L7
T9 Kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan	S1, S2, S3 Hyvät tavat, toisten huomioon ottaminen ja yhteistyötaitojen harjoittelu oppimistilanteissa	L2, L6, L7

oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa		
Tiedonhallintataidot		
T10 Kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3 Monipuoliset tietolähteet ja niidenvertailu ja arviointi Arjen teknologian hyödyntäminen	L1, L4
T11 Harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä	S1, S2, S3 Kotitalouskoneiden ja -laitteiden käyttö Käytännön asumisen taidot Kestävän tulevaisuuden mukaiset arjen valinnat Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen Ohjeiden lukutaito ja tulkinta	L4
T12 Ohjata oppilasta ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3 Yhteistyötaidot Oppimistilanteisiin liittyvien pulmien selvittäminen	L1
T13 Ohjata oppilasta kestäväan elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja.	S1, S2, S3 Oman alueen raaka-aineiden hyödyntäminen ja arvostaminen Jätteiden lajittelu ja kierrätys Kestävä tulevaisuus Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen	L1, L7

Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisältöjen valinnoissa otetaan huomioon monipuolinen kotitaloudellisen osaamisen ja ajattelun kehittyminen sekä kestäväan tulevaisuuteen tähtäävä toiminta. Paikallisia, alueellisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita hyödynnetään ja niitä sovelletaan oppimistehtävien suunnittelussa. Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät oppimistehtävät vaihtelevat oppilaiden, oppimisen paikallisten olosuhteiden ja koulun omien painotusten mukaisesti.

Kuntakohtaisesti voidaan valita, mitä sisältöjä valitaan 8. ja 9. luokalle. Monia sisältöjä harjoitellaan joka vuosiluokalla syventäen aikaisemmin opittuja asioita. Opettajan tehtävä on ohjata ja auttaa oppilasta hyödyntämään omia taitojaan monipuolisesti tavoitteiden saavuttamiseksi.

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuositusten, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa

tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa: Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineenä ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia.

Sisällöt	7. luokka	8. ja 9. luokka
S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri	Perusruoanvalmistusta, leipomista ja niihin liittyviä käsitteitä Ohjeiden lukutaitoa ja tulkinnan harjoittelua Keittiöhygieniää Työturvallisuutta ja -ergonomiää Siisteydestä huolehtiminen työskentelyn aikana Kattaminen ja ruoan esille laittaminen Terveyttä ja hyvinvointia edistävä ruoka ja ravitsemus Aterian suunnittelua ja -toteutusta Kalenterivuoden juhlia Oman alueen raaka-aineiden hyödyntämistä ja arvostamista	Ruoanvalmistus- ja leivonta taitojen syventämistä ja soveltamista Ohjeiden lukutaitoa ja tulkintaa Kerrataan keittiöhygieniään, työturvallisuuden ja -ergonomiään liittyviä asioita Siisteydestä huolehtiminen työskentelyn aikana Kattaminen ja ruoan esille laittaminen Kodin juhlia Suomalaisia ja kainuulaisia ruokaperinteitä Erilaisia ruokavalioita Ruokakulttuureja maailmalta Aterian suunnittelua ja -toteutusta
S2 Asuminen ja yhdessä eläminen	Hyviä käytöstapoja ja toisten huomioon ottamista Yhteistyö- ja keskustelutaitojen harjoittelua Käytännön asumisen taitoja, esim. kodista ja tekstiileistä huolehtimista koulussa ja/tai kotona Järjestyksen huolehtiminen työskentelyn aikana. Jätteiden lajittelua ja kierrätystä Kotitalouskoneiden ja -laitteiden käyttöä ja hoitoa Tasapuolinen työnjako, vastuullisuus Ajankäytön suunnittelua ja toiminnan arviointia	Hyviä käytöstapoja ja toisten huomioon ottamista Yhteistyö ja -keskustelutaitojen kehittämistä Käytännön asumisen taitoja, esim. tiedonhankintaa ja kriittisyyttä Järjestyksen huolehtiminen työskentelyn aikana Jätteiden lajittelua ja kierrätystä. Kotitalouskoneiden ja -laitteiden käyttöä ja hoitoa Tasapuolinen työnjako, vastuullisuus Ajankäytön suunnittelua ja toiminnan arviointia
S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa	Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen osana hyvinvointia Arjen teknologian järkevää hyödyntämistä	Vastuullinen ja harkitseva kuluttaminen osana hyvinvointia Arjen teknologian järkevää hyödyntämistä

	Kestävän tulevaisuuden mukaisia arjen valintoja	Kestävän tulevaisuuden mukaisia arjen valintoja
--	---	---

Laaja-alainen osaaminen

Kotitaloudessa toteutuvat kaikki laaja-alaisen osaamisen osa-alueet. Erityisesti itsestä huolehtimisen ja arjen hallinnan taidot (L3) muodostavat kotitalous-oppiaineen keskeisen sisällön. Seuraavassa taulukossa tiivistetysti ne tavoitteet, jotka kuhunkin laaja-alaisen osaamisen alueeseen liittyy. Taulukossa on sisältöjä, joissa laaja-alaisen osaamisen alueet tulevat esille.

Laaja-alaisen osaamisen alue	Tavoitteet	Sisällöt
L1 Ajattelu ja oppiminen	T4, 6, 10, 12, 13	Yksin ja yhdessä tekeminen Kannustava ja ohjaava palaute opettajilta ja oppilailta Luovuus, kokeellisuus, soveltaminen, oivaltaminen
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	T6, 7, 9	Hyvä käytös Toisten huomioon ottaminen ja arvostaminen Itsensä ilmaiseminen ja luovuuteen kannustaminen Oman ja kansainvälisen kulttuurin tuntemuksen laajentaminen Oppiaineiden välinen yhteistyö mahdollisuuksien mukaan Sosiaalisten taitojen harjoittelua
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	T1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	Oman työn ja ajankäytön suunnittelu, organisointi ja arviointi Tarkoituksenmukaiset materiaalit ja työvälineet Siisteydestä huolehtiminen työskentelyn aikana Hygieeninen, turvallinen ja ergonominen työskentely Yksin ja ryhmässä työskentelyn harjoittelu, työtehtävien jakaminen käytettävissä olevien resurssien huomioiminen (esim. aika, materiaali, raha, laitteet) Vastuun ottamisen harjoittelua Käden taitojen harjoittelua (mm. leivonta, ruoanvalmistus, siivous, pyykkihuolto) Omaa hyvinvointia edistävien valintojen pohtimista
L4 Monilukutaito	T3, 10, 11	Reseptinlukutaito Kokemuksien kautta oppimista Eri aistikanavien käyttö, esim. kuvat, sanat, ääni, tuoksut, maut, kosketus ja toiminta tukevat oppimista Ohjeiden (suullisten, kirjallisten) ja niissä esiintyvien termien, lyhenteiden ja symbolien ymmärtämistä ja soveltamista käytännössä Tiedonhankintaa eri lähteistä, sen arviointia
L5 Tieto- ja viestintä- teknologinen osaaminen	T3, 5	TVT-laitteiden käyttöä arjessa oppitunneilla ja/ tai kotona Arjessa tarvittavan tiedon etsinnän ja käsittelyn harjoittelua monipuolisesti ja kriittisesti, esim. reseptit, hintatiedot, käsitteet yms. Oppilaiden omat tuotokset, esim. esitelmät, videot, oma ohjekirja, portfolio yms.
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys	T4, 6, 8, 9	Harjoitellaan työskentelemään itsenäisesti ja toisten kanssa Pitkäjänteistä työskentelyä; työn loppuunsaattaminen ja sen tulosten arvostaminen

		<p>Ajankäytön suunnittelua Epäonnistumisten ja pettymysten sietämisen harjoittelua Joustavuuden ja luovuuden harjoittelua Oma-aloitteisuuden harjoittelua ja kehittämistä Harjoitellaan hyvälaatuisen työn ja tuotteen tekemistä sekä tulosten arviointia Kustannustietoisuutta</p>
L7 Osallistuminen ja vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen	T3, 5, 6, 8, 9, 13	<p>Oman työn suunnittelua ja arviointia Vertaisarviointia Vastuunottamisen harjoittelua Toisen huomioon ottamista Kestävä tulevaisuuden mukaisia arjen valintoja Vastuullisuutta kuluttajana</p>

Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niin luokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja [kunkin koulun resurssien mukaisesti koulussa ja/tai sen ulkopuolella](#). Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden asteittainen lisääntyminen. Lisäksi olennaista on työskentelyn kehittyminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteiseksi ja tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeustason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostusta syventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään.

Oppilaan oppimisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. [Kainuussa päättöarviointi tehdään pääsääntöisesti seitsemännen luokan keväällä.](#) Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kotitalous-oppiaineen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko yhteisen kotitalouden opetuksen ajan vahvistuvana ja etenevänä oppimisena. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

[Arvioinnin perusteena käytetään erilaisia ja moninaisia tapoja; esim. jatkuvaa näytön havainnointia, kirjallisten ja suullisten kokeiden arvosanoja, kotitehtäviä ja arviointikeskusteluja. Lisäksi oppilaiden kanssa voidaan tehdä itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnista on hyvä tehdä dokumentointia.](#)

[Päättöarvioinnin kriteerejä käytetään soveltaen myös valinnaisaineiden arviointiin. Se perustuu kaikille yhteisen kotitalouden tavoitteisiin ja sisältöihin.](#)

[Opetussuunnitelman liitteenä \(Liite 6\) on arviointitaulukko, joka pohjautuu valtakunnallisiin arvosanan kahdeksan \(8\) kriteereihin. Kriteerejä on sovellettu arvosanoihin 4-10. Kiihittävässä arvosanoissa osaaminen ja ymmärtäminen kehittyvät arvosanan kahdeksan kriteereihin verrattuna. Kahdeksaa heikommissa arvosanoissa oppilaan tiedot ja taidot tarvitsevat enemmän harjoittelua ja oppilaan tarvitseman tuen tarve kasvaa. Toinen arviointitaulukko \(Liite 7\) on yksinkertaistettu versio liitteessä 1 olevasta taulukosta. Tämä on tarkoitettu arjen apuvälineeksi arviointia tehtäessä ja oppilaiden itsearviointissa / vertaisarviointissa.](#)

Kotitalouden päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Käytännön toimintataidot			
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1, S2, S3	Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskente-

			lyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearvioinnin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	S1, S2	Kädentaidot ja estetiikka	Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävästi kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3	Kuluttajataidot sekä terveyden edistämisen ja teknologian käyttö	Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyyskannalta.
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenevää ja ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2	Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaihteittain ja järjestyksellisesti ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3	Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot			
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi	Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3	Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.

T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2	Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovai- kutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1, S2, S3		Ei käytetä oppiaineen arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedonhallintataidot			
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3	Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.
T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä	S1, S2, S3	Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyyppillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.
T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3	Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistaminen	Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.
T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja	S1, S2, S3	Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mittaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

15.4.6 OPPILAANOHIJAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että oppilaat pystyvät kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiään ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. [Koulutuksen järjestäjä laatii ohjaussuunnitelman. Vuosiluokkien 7-9 osalta ohjaussuunnitelman laadinnasta vastaa opinto-ohjaaja.](#) Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden- mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 7-9 oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7-9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7-9 aikana jokaista oppilasta ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskeluvalmiuksiaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta

koulutus- ja uravalintojaan koskevassa päätöksenteossa. Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Oppilaanohjauksen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys vuosiluokkien 7-9 toimintatavoista ja opiskeluympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista	S1, S2	L3, L7
Oppimaan oppimisen taidot		
T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	S1	L1
Elinikäinen oppiminen		
T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	S1, S2	L1
Itsetuntemus		
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytyksensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	S2	L3
Tavoitteiden asettaminen		
T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	S2, S5	L1, L3
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	S2, S3, S5	L6, L7
T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen	S2, S3, S4, S5	L4, L5, L6
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T8 antaa oppilaille ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta	S4, S5	L4, L5
T9 ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun	S2, S3, S5	L4, L5, L6

tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta		
Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys		
T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla	S4, S5	L2

Oppilaanohjauksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuksia eri vuosiluokille.

S1 Oppiminen ja opiskelu: Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä.

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu: Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot: Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

S4 Työelämään tutustuminen: Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. [Työelämään tutustumisjaksoja \(TET\) tarkennetaan koulukohtaisissa ohjaussuunnitelmissa tai/ja koulujen lukuvuosisuunnitelmassa.](#) Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvo-kysymyksiin.

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen: Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppi-

laanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Sisältöalueet on jaettu vuosiluokittain. Jaottelua voidaan muuttaa koulukohtaisesti ja jokaisen koulun omat erityispiirteet huomioiden. Kunnan oma tuntijako määrittää myös sisältöjen toteuttamista vuosiluokittain. Ohjausta tarkennetaan ohjaussuunnitelmassa.

7. luokat	8. luokat	9. luokat
<p>Yläkoulu uutena oppimisympäristönä</p> <p>Itsenäinen, yritteliäs työskentely ja yhdessä työskentely</p> <p>Opiskeluvalmiudet, oppimaan oppiminen, opiskelutaidot ja monilukutaito</p> <p>Omien arvojen ja asenteiden tunnistaminen</p> <p>Omien tavoitteiden asettaminen ja itsearviointi</p> <p>Itsetuntemus: omien kiinnostusten löytäminen</p> <p>Osallisuus omiin ja yhteisiin asioihin vaikuttamisessa</p> <p>Oppiaineiden ja valinnaisaineiden merkitys</p> <p>Työelämä-tieto ja -taidot sekä yrittäjyysosaaminen</p>	<p>Vastuu elinikäisestä urasuunnittelusta.</p> <p>Itsetuntemus: omien kiinnostusten löytäminen</p> <p>Suomen koulutusjärjestelmätietämys ja ammattitieto</p> <p>Työelämä-tieto ja -taidot sekä yrittäjyysosaaminen</p> <p>Oppilaitos-, työelämä- ja yrittäjyysvierailut</p> <p>Luotettavan koulutustiedon hyödyntäminen omassa opiskelussa ja urasuunnittelussa</p>	<p>Vastuu elinikäisestä urasuunnittelusta</p> <p>Itsetuntemus: omien kiinnostusten löytäminen</p> <p>Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen</p> <p>Oppilaitos-, työelämä- ja yritys-vierailut</p> <p>Työelämä-tieto ja -taidot sekä yrittäjyysosaaminen</p> <p>Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut</p> <p>Kansainvälisyys opiskelussa ja työelämässä</p> <p>Nivelvaiheen ohjaus ja jälkiohjauksesta tiedottaminen</p>

Oppilaanohjauksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksen työtapoja käytetään monipuolisesti oppilaiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat yksilöllisiin kysymyksiin syventyvä henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja luokkamuotoinen ohjaus. Ryhmiä muodostetaan joustavasti ohjauksen sisältö ja vertais-tuen mahdollisuudet huomioiden. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmäohjauksessa oppilas oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan oppilaan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä. Ohjauksen jatkumo turvataan tarjoamalla oppilaanohjausta kaikilla luokkatasoilla. Huoltajalle järjestetään tarvittaessa tilaisuuksia neuvotella oppilaan opintoihin ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, opinto-ohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.

Oppimisympäristöinä hyödynnetään koulun ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Oppilaalle tulee järjestää perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien aikana työelämään tutustumisjaksoja (TET) koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan tulee voida hankkia oma-

kohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammateista aidossa työympäristössä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Työelämään tutustumista toteutetaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa hyödyntäen niiden oppisisältöjä ja työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksessa huomioidaan jokaisen oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon oppilaiden henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, harrastukset, kiinnostuksen kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö erityisesti opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien oppilaiden ja koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien nuorten opintojen jatkumisen turvaamisessa.

Tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Jatko-opintoja suunnitellaan yhteistyössä oppilaan, hänen huoltajansa, sekä tarvittaessa vastaanottavan oppilaitoksen ja peruskoulun edustajien kesken. Suunnittelussa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset taipumukset, tuen tarve ja koulutuksen mahdollistamat työllistymisnäkymät. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiä opintoja järjestäviin oppilaitoksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan riittävästi tietoa tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä muista tukimuodoista.

Oppilaan oppimisen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustointien yhteydessä.

Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta-, tieto- ja viestintätekniikan taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

LIITE1. S2-TYÖKALU 1-2 LUOKILLE

Opetuksen tavoite	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
<p>T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan</p> <p>1-2lk: ohjata ja rohkaista oppilasta huomioimaan toiset vuorovaikutustilanteissa esim. toisten kuunteleminen, kohteliaat ilmaisut</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>1lk: harjoitellaan koulunkäyntiin liittyviä käytänteitä, ryhmässä toimimisen taitoja (meidän koulu ja meidän luokka)</p> <p>2lk: syvennetään ryhmässä toimimisen taitoja</p>	<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>
<p>T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta kertomaan ajatuksiaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisua</p> <p>1lk: ohjata oppilasta kertomaan itsestään, omasta perheestään, lähiympäristöstään</p> <p>2lk: ohjata oppilasta kertomaan monipuolisemmin ajatuksiaan ja tunteistaan</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>1lk: oppilas tuo oman äidinkielen ja sanoja ja fraaseja vuorovaikutustilanteisiin, kasvatetaan ryhmähänkeä, tutustutaan paikallisiin uutisteksteihin</p> <p>2lk: hyödynnetään omankielistä kirjallisuutta, tutustutaan mediateksteihin</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä kehityksen rakentaminen</p>
<p>T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisuohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin</p> <p>1-2lk: kannustaa oppilasta tekemään erilaisia pieniä esityksiä tutussa ryhmässä (rooli- ja teatterileikit)</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>1lk: tehdään ja esitetään pieniä esityksiä</p> <p>2lk: tehdään esityksiä, tutustutaan keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuuteen</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä kehityksen rakentaminen</p>
Tekstien tulkitseminen		
<p>T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsitevarannon kartuttamiseen</p> <p>1-2lk: kannustaa ja motivoida oppilasta lukemiseen</p> <p>1lk: ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja tekstirakenteiden ymmärtämiseen</p> <p>2lk: harjaannuttaa oppilaan lukutaitoa ja luetun ymmärtämisen taitoja</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>1lk: opetellaan lukemaan (kirjain, äänne, tavu, sana)</p> <p>2lk: luetaan ääneen ja hiljaa, tehdään luetun ymmärtämisen tehtäviä, tutkitaan tekstin merkitystä ja rakennetta: kuva, teksti, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>
<p>T5 kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivia tekstejä (lorut, sadut, tarinat) ja kirjallisuutta (kuva-kirjat, kauno- ja tietokirjallisuus) ja keskustelemaan lukemastaan</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>1lk: luetaan lyhyitä ja helppoja tekstejä ja keskustellaan niistä</p> <p>2lk: siirrytään lukutaidon karttuessa pidempiin ja vaativampiin teksteihin</p>	<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>
Tekstien tuottaminen		
<p>T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien (esim. tietotekstit, ohjeet, kertomukset) ja niissä tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden tuottamista</p> <p>1-2lk: tutustuttaa oppilas erilaisiin tekstilajeihin ja niiden piirteisiin</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>1lk: tutustutaan satuihin, loruihin ja tietoteksteihin sekä niiden piirteisiin</p> <p>2lk: kirjoitetaan satuja, loruja ja tietotekstejä yksin ja ryhmässä</p>	<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>
<p>T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa, näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taitoja</p> <p>1lk: ohjata oppilasta huomaamaan peruslauseen rakenne ja kirjoittamaan lyhyitä tarinoita käsin ja koneella</p> <p>2lk: ohjata oppilasta huomaamaan virkkeiden ja tarinoiden rakenne ja kirjoittamaan pidempiä tarinoita käsin ja koneella</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>1lk: tehdään tavu-, sana- ja lausesaneluja, kirjoitetaan lyhyitä tekstejä käsin ja koneella</p> <p>2lk: suunnitellaan ja kirjoitetaan tarinoita käsin ja koneella, tehdään sana- ja lausesaneluja</p>	<p>L4 Monilukutaito</p> <p>L5 Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen</p>

<p>T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita</p> <p>1lk: ohjata oppilasta käyttämään isoa ja pientä alkukirjainta, tavuttamaan ja huomioimaan sanaväli 2lk: ohjata oppilasta lopetusmerkkien käyttöön ja yhdys-sanojen oikeinkirjoitukseen</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p> <p>1lk: tehdään tavu-, sana- ja lausesaneluja, harjoitellaan tavuttamista, kirjoittamisessa kiinnitetään huomio sanaväleihin 2lk: tehdään sana- ja lausesaneluja, lyhyitä ja helppoja toistokirjoituksia, kirjoittamisessa kiinnitetään huomio isoihin alkukirjaimiin ja lopetusmerkkeihin, tutustutaan yhdys-sanoihin</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L4 Monilukutaito</p> <p>L5 Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen</p>
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
<p>T9 innostaa oppilasta edistämään kielitietoisuuttaan teemällä havaintoja erilaisista puhetaivoista omassa lähipiirissään sekä auttaa oppilasta huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen</p> <p>1-2lk: kannustaa oppilasta havainnoimaan erilaisia puhetaivoja</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>1-2lk: havainnoidaan eri kieliä ja puhetaivoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa, pohditaan kielen merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa, harjoitellaan leikin avulla suomen kielen sanojen johtamista ja yhdistämistä, sanataidepajat</p>	<p>L4 Monilukutaito</p> <p>L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys</p> <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä kehityksen rakentaminen</p>
<p>T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta (kuvakirjat, kauno- ja tietokirjallisuus) ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin (teatteriesitykset, museo, perinnekertomukset ja -leikit) tutustumiseen</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>1-2lk: kuunnellaan ja luetaan erilaisia satuja ja tarinoita, tehdään kirjasto-, teatteri- ja museovierailuja</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L4 Monilukutaito</p>
<p>T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään (koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa) ja eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteisiin</p> <p>1-2lk: tutustuttaa oppilas eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>1-2lk: tutustutaan satuihin ja leikkeihin eri maista, huomioidaan eri kulttuurien juhlia, tehdään teatterivierailuja ja mahdollisuuksien mukaan kutsutaan koululle eri kulttuureja edustavia vierailijoita</p>	<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p>
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
<p>T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana</p> <p>1-2lk: ohjata oppilasta ymmärtämään oman kieli- ja kulttuuritaustan vaikutus oppimiseen</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>1-2lk: tutustutaan oppilaan omaan kieli- ja kulttuuritaustaan, huomioidaan oppilaan oma äidinkieli osana luokan kieliympäristöä</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>
<p>T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominaispiirteisiin</p> <p>1-2lk: tutustuttaa oppilas eri oppiaineiden sanastoon ja teksteihin</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>1lk: tutustutaan eri oppiaineiden sanastoihin, tehdään kuvan tulkitsemistehtäviä 2lk: tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin, tehdään tiedonhankintatehtäviä sekä kuvan ja tekstin tulkitsemistehtäviä yksin ja ryhmässä</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>
<p>T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan</p> <p>1-2lk: ohjata oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa (oppimispelit) oman oppimisen arvioinnin tukena</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>1-2lk: harjoitellaan Itsearviointia, hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena ja pelataan oppimispeljä</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>

LIITE 2. S2-TYÖKALU 3-6 LUOKILLE

Opetuksen tavoite	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Hyvä / arvosanan 8 osaminen 6. vuosiluokan päätteeksi
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
<p>T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mieliteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa</p> <p>3lk: ohjata oppilasta toimimaan oman luokan vuorovaikutustilanteissa tarkoituksenmukaisesti 4lk: rohkaista ja ohjata oppilasta osallistumaan keskusteluihin luokassa 5lk: kannustaa oppilasta havainnoimaan oman toiminnan vaikutusta muihin 6lk: ohjata oppilasta ilmaisemaan mieliteensä ja perustelevaan sen</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>3-6lk: harjoitellaan S2-oppilaille merkityksellisten ja tarpeellisten kielenkäyttö- ja vuorovaikutustilanteita edeten vähitellen oppilaan lähiympäristöstä kauemmas ja haastavampiin vuorovaikutustilanteisiin (esim. koti, koulu, harrastukset, kauppa, terveydenhoitaja, kirjasto) 3-4lk: harjoitellaan vuorovaikutustaitojen pari- ja ryhmätöiden avulla 5-6.lk: modaalisuuden vaikutus viestin sävyyn ja tulkintaan, ajan ilmaiseminen kerroksessa</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>	<p>6lk: Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto: Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvarantoaan sekä keskustelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.</p>
<p>T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan</p> <p>3lk: rohkaista oppilasta kasvokkaiseen vuorovaikutukseen 4lk: ohjata oppilasta opetuspuheen kuunteluun ja ymmärtämiseen 5lk: ohjata oppilasta erilaisten tekstien kuunteluun ja ymmärtämiseen 6lk: ohjata oppilasta asiasisältöisten tekstien kuunteluun ja ymmärtämiseen</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>3-6lk: opetellaan kuullun ymmärtämisen taitoja sekä tarkkaa ääntämistä kielen tuottamisen kannalta 3-4lk: harjoitellaan kuuntelu- ja ääntämistaitoja pari- ja ryhmätöiden avulla sekä tehdään lyhyitä ja yksinkertaisia kuuntelu- ja ääntämisharjoituksia 5-6lk: keskustellaan erilaisten tekstilajien pohjalta pareittain, pienissä ryhmissä ja koko luokan kesken sekä tehdään pidempiä ja vaativampia kuuntelu- ja ääntämisharjoituksia</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>	<p>6lk: Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen: Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>
<p>T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisista ja ei-sanallisista ilmaisukeinoista käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat</p> <p>3-6.lk: kannustaa oppilasta tekemään erilaisia pieniä puheviestinnän harjoituksia yksin ja erilaisissa ryhmissä (draama, pantomiimi, elekielen tulkinta)</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>3-4lk: tehdään pieniä esityksiä valmiista teksteistä 5-6lk: laaditaan ja esitetään omia esityksiä toisille (esim. aamunavaukset, näytelmät)</p>	<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p>	<p>6lk: Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa: Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhokumppaninsa.</p>
Tekstien tulkitseminen			
<p>T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukuaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä</p> <p>3-6lk: ohjata oppilasta tunnistamaan ja lukemaan eri tekstilajeja</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>3-4lk: harjoitellaan lyhyiden kaunokirjallisten tekstien ja tietotekstien sujuvaa lukemista ja kuuntelemista (esim. selkouutiset), tunnistetaan erilaisia tekstilajeja sekä tutustutaan sanaluokkiin 5-6lk: harjoitellaan pidempien kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa ja kriittistä lukemista sekä kielellisten (esim. verbien taipuminen, sanaluokat, sijamuodot) ja tekstuaalisten (esim. synonyymit, kielikuvat, sanonnat, käsitteet) piirteiden tunnistamista eri tekstilajeissa</p> <p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>3-6lk: harjoitellaan löytämään oppilaalle sopivimmat luku- ja ymmärtämisstrategiat ja opitaan käyttämään niitä 3-4lk: harjoitellaan tunnistamaan erilaisten tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L4 Monilukutaito</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>	<p>6lk: Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinna: Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinna ja arvioinnissa.</p> <p>6lk: Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä</p>

3-6lk: ohjata oppilasta tulkitsemaan erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä/kuvia esim. mainoksia, tiedotteita ja eri oppiaineiden tekstejä	5-6lk: harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä, selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta		
T6 ohjata oppilasta päättelävään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan. 3-6lk: ohjata oppilasta tulkitsemaan (tarvittaessa kuvia apuna käyttäen) esim. eri oppiaineiden tekstejä, runoja, sananlaskuja ja satuja	S2 Tekstien tulkitseminen 3-4lk: tutustutaan kirjallisuuden peruskäsitteisiin, tehdään sanasto- ja käsiteharjoituksia sekä luetunymmärtämistehtäviä 5-6lk: edistetään kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta, sekä tehdään sanasto- ja käsite- harjoituksia, luetun ymmärtämis- ja tulkitsemistehtäviä	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelävään tekstien tulkinta: Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.
Tekstien tuottaminen			
T7 innostaa oppilasta edistämään käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä 3-4lk: kannustaa oppilasta lyhyiden kertomusten tuottamiseen sekä käsinkirjoittaen että tietokoneella 5-6lk: ohjata oppilasta esitelmien tekemiseen yksin ja ryhmässä	S3 Tekstien tuottaminen 3-6lk: Käytetään ja tuotetaan oppilaalle merkityksellisiä tekstejä, jotka monipuolistuvat luokka-asteelta toiselle siirryttäessä, harjoitellaan näppäintaitoja 3-4lk: kirjoitetaan lyhyitä kertomuksia (esim. omasta itsestä ja elämästä kertominen) 5-6lk: laaditaan esitelmiä yksin ja ryhmässä (esim. omista juurista kertominen vanhempien haastattelun pohjalta)	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L4 Monilukutaito L5 Tieto- ja viestintä- teknologinen osaaminen	6lk: Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsin kirjoittaminen ja näppäintaidot: oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita 3-6.lk: ohjata oppilasta tuottamaan omia tekstejä erilaisia apuvälineitä esim. kuvamateriaaleja, tukisanalistoja ja juonikaavioita käyttäen	S3 Tekstien tuottaminen 3-4lk: harjoitellaan ryhmässä ja itsenäisesti sujuvaa kirjoittamista, kuvailevien ja kertovien tekstien tuottamista ja käsittelyä 5-6lk: harjoitellaan kirjoittamisprosessin eri vaiheita, tuotetaan yksinkertaisia kantaottavia tekstejä ja tutustutaan niiden sanastoon ja rakenteisiin	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Tekstien tuottaminen: Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa etsiä koida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta 3-4lk ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan oikeinkirjoituksen näkökulmasta omia tekstejään 5-6lk: ohjata oppilasta kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa rakentavasti palautetta omista ja toisten kirjoituksista	S3 Tekstien tuottaminen 3-4lk: harjoitellaan omien tekstien sisällön, johdonmukaisuuden ja oikeinkirjoituksen tarkistamista ja korjaamista myös TVT:aa hyödyntäen 5-6lk: muokataan tekstiä saadun palautteen perusteella, opitaan antamaan palautetta	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen: Oppilas osaa arvioida tuottamiaan tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kieli-tietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia 3-4lk: auttaa oppilasta havainnoimaan suomen kielen ja oman äidinkielen välisiä eroja sekä puhutun että kirjoitetun kielen eroja 5-6lk: opastaa oppilasta käyttämään kieltä eri tavoilla eri tilanteissa, vahvistaa oppilaan taitoja huomioida puhutun (esim. Kainuun murteen) ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuudet puheessa ja kirjoittamisessa	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen 3-6lk: sisällöt etenevät samoin kuin suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärässä, tarpeen mukaan sisältöjä karsitaan. Kiinnitetään jatkuvasti huomiota sanojen yhdistämiseen ja johtamiseen erilaisten johdinten avulla. Harjoitellaan tunnistamaan, miten sanan merkitys muuttuu johdinten avulla (kirja-kirjasto-kirjailija-kirjaton).	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	6lk: Kielten ja kielen käytön piirteiden havainnointi ja vertailu: Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.

<p>T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen (kauno- ja tietokirjallisuus) ja kulttuuriin (esim. elokuvat) ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön.</p> <p>3-6lk: Lukuinnostusta tuetaan esim. tekemällä yhteistyötä maakuntakirjaston kirjavinkkaajien kanssa.</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>3-6lk: tutustutaan lasten ja nuorten kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuviin ja mediateksteihin sekä kirjastoon oppilaan ikä- ja taitotaso huomioiden</p>	<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p>	<p>6lk: Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus: Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.</p>
<p>T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria</p> <p>3-6lk: kannustaa oppilasta tutustumaan eri kulttuureihin ja tapoihin</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>3-6lk: tutustutaan ja vertaillaan eri kulttuurien tapoja ja kansanperinteitä oppilaan omaa äidinkieltä hyödyntäen (esim. kansalliseepokset, sadut, myytit, sananlaskut, arvoitukset), tutustutaan kainuulaisuuteen sekä kainuulaiseen kansanperinteeseen (murre sanat, sanonnat, tarinat)</p>	<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>	<p>6lk: Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi: Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.</p>
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
<p>T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita oppilaan ikä huomioiden</p> <p>3-6lk: ohjata oppilasta ymmärtämään oman kieli- ja kulttuuritaustan vaikutus kaikkeen oppimiseen. Itsearviointin pohjalta opettaja ja oppilas yhdessä laativat kielitaidon eri osa-alueille lähi- ja etätavoitteita.</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>3-6lk: ohjataan oppilasta ymmärtämään, että suomen kieltä opitaan kaikkien oppiaineiden tunneilla, oppilas harjoittelee asettamaan oppimistavoitteita ja on tietoinen omasta kielitaitoprofiilistaan</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen</p>	<p>6lk: Oppimistavoitteiden asettaminen: Oppilas osaa ohjautusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.</p>
<p>T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa</p> <p>3-6lk: harjaannuttaa oppilasta käyttämään eri oppiaineiden sanastoa ja käsitteistöä sekä ohjata ymmärtämään niiden tekstejä yhteistyössä muiden aineiden opettajien kanssa</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>3-6lk: oppilasta ohjataan oivaltamaan eri oppiaineille tyypillinen kieli sekä harjoitellaan niille tärkeiden käsitteiden tunnistamista ja omaksumista, oppilasta ohjataan käyttämään omakielisiä sanastoja (esim. biologia, maantieto, historia ja matematiikka) sekä sähköisiä materiaaleja oppimisen tukena</p>	<p>L4 Monilukutaito</p> <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen</p>	<p>6lk: Eri oppiaineiden kielen havainnointi: Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.</p>
<p>T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvan työskentelyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä.</p> <p>3-6lk: harjoittaa oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnin tukena.</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>3-6lk: ohjataan oppilasta toimimaan eettisesti sosiaalisessa mediassa sekä tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen (net-tietiketti), oman äidinkielen ja muiden kielten käyttäminen ja vahvistaminen kaiken oppimisen tukena, tiedonhankinta-, oppimis- ja itsearviointitehtävät</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys</p> <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen</p>	<p>6lk: Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku: Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjautusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavon hankkia tietoa.</p>

LIITE 3. S2-TYÖKALU 7-9 LUOKILLE

Opetuksen tavoite	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvosanan 8 osaaminen päättöarvioinnissa
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
<p>T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitojaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa</p> <p>7lk: rohkaista oppilasta kertomaan arjen pienistä tapahtumista ja harjoittelemaan vuorovaikutustilanteita, esim. työharjoittelu, kirjastossa tai hampaslääkärissä asioiminen</p> <p>8lk: rohkaista oppilasta mielipiteiden ilmaisuun ja argumentointiin ja keskusteluun</p> <p>9lk: ohjata oppilasta huomioimaan erilaiset puhetilanteet (kenelle puhutaan, missä tilanteessa ja millä tavalla)</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>7-9lk: harjoitellaan valmisteltujen puheesitysten pitämistä</p> <p>7lk: harjoitellaan vuorovaikutustilanteita ja selostamista</p> <p>8lk: ilmaistaan mielipiteitä ja argumentoidaan niitä</p> <p>9lk: harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita kuulija huomioiden</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>	<p>9lk: Vuorovaikutustaidot: oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteissa rakentavasti</p>
<p>T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja</p> <p>7lk: ohjata oppilasta keskittyvään ja ymmärtävään kuunteluun (rohkeus kysyä, jos ei ymmärrä)</p> <p>8lk: ohjata oppilasta suhtautumaan kuultuun kriittisesti esim. mainokset</p> <p>9lk: ohjata oppilasta ymmärtämään vuorovaikutustilanteiden erilaiset vivahteet</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>7-9lk: harjoitellaan valmisteltujen puheesitysten pitämistä</p> <p>7lk: harjoitellaan kuuntelemaan keskittyneesti ja rohkaistaan kysymään epäselviä asioita</p> <p>8lk: harjoitellaan kuuntelemaan kriittisesti</p> <p>9lk: harjoitellaan ymmärtämään erilaisten vivahteiden merkitys viestinnässä</p>	<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p> <p>L5 Tieto- ja viestintä- teknologinen osaaminen</p>	<p>9lk: Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa: oppilas ymmärtää muodollisia puhetilanteita, opetuspuhetta ja mediaa.</p>
<p>T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitojaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen</p> <p>7lk: ohjata oppilasta esitelmän pitämiseen</p> <p>8lk: ohjata oppilasta oman mielipiteen ilmaisuun ja vaikuttamiseen</p> <p>9lk: ohjata oppilasta laajempien esitelmien ja projektien pitämiseen käyttäen kokonaisilmaisun ja havainnollistamisen keinoja</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>7-9lk: harjoitellaan valmisteltujen puheesitysten pitämistä</p> <p>7lk: harjoitellaan esitelmän laatimista ja pitämistä</p> <p>8lk: harjoitellaan ilmaisemaan mielipiteitä ja argumentoimaan niitä sekä näin vaikuttamaan niiden avulla</p> <p>9lk: harjoitellaan esitelmän tekemistä</p> <p>TVT:tä hyödyntäen (lähdeaineiston käyttö, havainnollistaminen)</p>	<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p>	<p>9lk: Esiintymistaidot: oppilas osaa valmistella itsenäisesti esityksen ja osaa esiintyä ja ilmaista itseään tilanteen mukaisesti.</p>
Tekstien tulkitseminen			
<p>T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättämään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kielipiillisten vihjeiden perusteella</p> <p>7-9lk: tarjota yhteistyössä eri oppiaineiden opettajien kanssa oppilaan kielitaitotasolle sopivia tekstejä ja eri tekstilajeja, ohjata oppilasta huomaamaan eri oppiaineiden tunneilla suomen kielen rakenteita</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p> <p>7-9lk: harjaannutetaan vastaanottamaan ja antamaan palautetta, tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin ja niiden tyyliopitteisiin (monilukutaito), avataan myös eri oppiaineissa esiin tulleita suomen kielen rakenteita, jotka vaikuttavat tekstin ymmärtämiseen</p> <p>7lk: tarkastellaan monipuolisesti erilaisia tekstejä useista näkökulmista, opitaan erilaisia lukustrategioita, jolloin oppilas löytää itselleen sopivia tapoja ymmärtää tekstiä</p>	<p>L1 Oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L4 Monilukutaito</p>	<p>9lk: Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa: oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituseriä.</p>

	8lk: tutustutaan kielikuviin, ironiaan ja pohtiviin, kantaa ottaviin tekstilajeihin 9lk: tutustutaan suomalaisiin kirjallisuuden tyylisuuntiin		
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä 7-9lk: rohkaista oppilasta ilmaisemaan luetuista teksteistä omia perusteltuja mielipiteitään (myös kriittisiä)	S2 Tekstien tulkitseminen 7-9lk: harjaannutaan vastaanottamaan ja antamaan palautetta, tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin ja niiden tyylipiirteisiin (monilukutaito) 7lk: tarkastellaan monipuolisesti erilaisia tekstejä useista näkökulmista, opitaan erilaisia lukustrategioita, jolloin oppilas löytää itselleen sopivia tapoja ymmärtää tekstiä (kirjaesittely ja -selostus) 8lk: rohkaistaan ilmaisemaan myös kriittisiä ja perusteltuja mielipiteitä luetuista teksteistä ja teoksista (kirja- ja elokuva-arvostelu) 9lk: harjoitellaan laajempien, pohdiskelevien kirjallisuustöiden tekemistä (essee, esitelmä) lähdekritiikki huomioiden	L1 Oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	9lk: Tekstien tulkinta: oppilas osaa tehdä tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.
Tekstien tuottaminen			
T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä. 7-9lk: harjaannuttaa oppilasta muokkaamaan tekstejä annetun palautteen perusteella	S3 Tekstien tuottaminen 7-9lk: tuotetaan ryhmässä ja itsenäisesti erilaisia tekstilajeja, harjoitellaan erilaisten tietolähteiden käyttöä, muokataan omaa tekstiä muiden palautteen perusteella 7lk: laajennetaan tekstivalikoimaa ja harjoitellaan kirjoitusprosessin eri vaiheita 8lk: tutustutaan eri tyylilajeihin ja kirjoitetaan pohtivia, kantaa ottavia tekstejä 9lk: vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa ja tietolähteiden käyttöä	L1 Oppimaan oppiminen L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito	9lk: Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa: oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.
T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa 7-9lk: vahvistaa oppilaan taitoja huomioida puhutun ja kirjoitetun suomen kielen erot kirjoittamisessa 7lk: harjoituttaa verbien ja nominien taivutusta oman tekstin tuottamisessa 8lk: harjoituttaa moduksien ja lauseenjäsenten käyttöä oman tekstin tuottamisessa 9lk: harjoituttaa infiniittisten rakenteiden käyttöä oman tekstin tuottamisessa	S3 Tekstien tuottaminen 7-9lk: oppilas pystyy ryhmässä ja itsenäisesti tuottamaan erilaisia tekstilajeja puhuttu ja kirjoitettu kieli huomioiden, harjoitellaan erilaisten tietolähteiden käyttöä 7lk: harjoitellaan verbien ja nominien taivutusta 8lk: harjoitellaan moduksien ja lauseenjäsenten käyttöä 9lk: harjoitellaan tiivistä ilmaisua infiniittisten rakenteiden avulla	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	9lk: Kirjoitetun kielen hallintaa: Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia 7lk: ohjata oppilasta tunnistamaan erilaisia tekstityyppejä 8lk: ohjata oppilasta suhtautumaan kriittisesti lukemaansa ja tunnistamaan kielen vaikuttamiskeinoja 9lk: ohjata oppilasta ymmärtämään tekstien erilaisia tyylipiirteitä ja sävyjä	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen 7-9lk: rektio, mediakulttuuri 7lk: tutustutaan erilaisiin tekstityyppeihin 8lk: tutkitaan erilaisia tekstityyppejä kriittisesti, tunnistetaan ja käytetään kielen vaikuttamiskeinoja (modukset) 9lk: tarkastellaan teksteistä erilaisia tyylipiirteitä ja sävyjä	L4 Monilukutaito	9lk: Kielitietoisuuden kehittyminen: Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtii niiden merkityksiä ja osaa kuvailla eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.

<p>T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin</p> <p>7lk: innostaa ja ohjata oppilasta monipuoliseen lukemiseen 8lk: tutustuttaa oppilas eri kirjallisuuden lajeihin 9lk: tutustuttaa oppilas suomen kirjallisuuden historiaan</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>7lk: tutustutaan kirjallisuuden ja elokuvan peruskäsitteisiin sekä erilaisiin tekstityypeihin 8lk: perehdytään kirjallisuuden lajeihin (fantasia-, rikos-, kauhu- ja tieteiskirjallisuus) 9lk: tutustutaan suomen kielen kehitykseen ja erityispiirteisiin</p>	<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p>	<p>9lk: Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus: Oppilas tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaiheita ja sen yhteyksiä maailmankirjallisuuteen.</p>
<p>T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta</p> <p>7-9lk: ohjata oppilasta havainnoimaan, arvostamaan ja vertailemaan lähiympäristön, oman ja muiden kulttuurien monimuotoisuutta, esim. sadut, teatteri, ruoka- ja tapakulttuuri</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>7-9lk: tutustutaan kirjallisuuden ja elokuvan peruskäsitteisiin sekä eri kulttuurien tapa- ja juhlaperinteisiin, teatterimaailmaan tutustuminen, maailman kieliin tutustuminen</p>	<p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p>	<p>9lk: Kulttuuritietoisuuden kehittyminen: Oppilas osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja perustella yhteiskunnan monikielisuuden merkitystä.</p>
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
<p>T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta</p> <p>7-9lk: ohjata oppilasta havainnoimaan ja arvioimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä kehittämään itseään muiden antaman mallin ja palautteen avulla</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>7-9lk: syvennetään oppilaan käsitystä itsestä kielen käyttäjänä ja oppijana vuorovaikutuksessa muiden kanssa, vahvistetaan omaa oppimistyyliä, syvennetään oppilaan taitoa käyttää suomen kieltä, omaa äidinkieltä ja muita osaamia kieliä kaiken oppimisen tukena</p>	<p>L1 Oppimaan oppiminen</p> <p>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</p> <p>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen</p>	<p>9lk: Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielen oppimisen reflektointi: Oppilas tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita. Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.</p>
<p>T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla</p> <p>7-9lk: perehtyä lukustrategioihin ja löytää tekstistä olennainen tieto</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>7-9lk: vertaillaan eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä sekä tuetaan eri tiedonalojen tekstitaitoja, syvennetään lukustrategioiden käyttöä, harjoitellaan oleellisen tiedon löytämistä tekstistä</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L4 Monilukutaito</p> <p>L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys</p>	<p>9lk: Eri tiedonalojen kielen havainnointi: Oppilas tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä.</p>
<p>T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä</p> <p>7-9lk: ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p> <p>7-9lk: tehdään kirjallisia töitä ja itsearviointeja TVT:tä käyttäen, syvennetään oppilaan taitoa käyttää suomea, omaa äidinkieltä ja muita osaamia kieliä kaiken oppimisen tukena</p>	<p>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</p> <p>L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen</p> <p>L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys</p>	<p>9lk: Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arviointi: Oppilas osaa etsiä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.</p>

LIITE 4. LASTEN MOTORISTEN TAITOJEN OPPIMINEN JA ARVIOINTI 1-2 LUOKILLE

Idea

Kehittää ja havainnoida yksilöllisesti lasten motorisia perustaitoja.

Tavoite

Tukea lasten motoristen taitojen oppimista ja yleisiä oppimisvalmiuksia. Tuoda opettajille yksilöllistä tietoa motoristen taitojen tukemiseen. Tuoda perheille (keskustelut) näkyväksi motoristen taitojen merkitys liikunnallisuuteen kasvamisessa, arjessa selviytymisessä sekä oppimisen tukemisessa.

Lasten tason tavoite

Iloa, onnistumisia ja monipuolisia tehtäviä liikkumisen parissa.

Toteutus

Vuosiluokilla 1 ja 2 kahdesti lukuvuoden aikana (syksyllä ja keväällä).

Arvioitavat motoriset taidot liikuntatuokion yhteydessä

15.4.15.1	kyky liikkua rytmissä
15.4.15.2	juokseminen etu- ja takaperin
15.4.15.3	yhden jalan tasapaino
15.4.15.4	yhden jalan hyppääminen
15.4.15.5	hyppääminen vuoroin yhdellä ja kahdella jalalla
15.4.15.6	kuperkeikka
15.4.15.7	heittäminen yhdellä kädellä
15.4.15.8	kiinniottaminen
15.4.15.9	potkaiseminen

Ohjeita arviointiin

15.4.15.10	Muista korostaa lapsille ja häntä opettaville aikuisille jokaisen henkilökohtaisen kehittymisen merkitystä; osaamista ei vertailla toisten osaamiseen, vain ja ainoastaan omiin
15.4.15.11	Korosta niin lapsille kuin aikuisillekin lapsen luontaista iloa ja kykyä liikkumiseen; pyri välittämään se arvioinninkin kautta.
15.4.15.12	Käytä tarvittaessa videointia arviointisi tukena

MOTORISTEN TAITOJEN ARVIOINTI

ARVIOITAVA LIIKE	SUORITUS Ohjeet ja ydinkohdat	KRITEERIT 1= onnistui 2= suoritus onnistui osittain 3= suoritus epäonnistui
Rytmissä käynti	Kävellään salissa taputuksen tahtiin ensin ohjaajan esimerkistä ja sen jälkeen yksilöllisesti kuunnellen ohjaajan taputusta. Lopuksi kävellään itsenäisesti taputtaen ja kävellen. Toistetaan tehtävä arvioinnin kannalta riittävän monta kertaa.	1. Täydellinen rytmi. 2. Hidas rytmi onnistui, nopea ei. 3. Ei pysynyt rytmissä ollenkaan.
Juokseminen	Juostaan 5 metrin matka yhteensä 5 kertaa rintamasuuntaa koko ajan(etu- ja takaperin) samaan suuntaan, juoksemisessa kädet ja jalat toimivat vastavuoroisesti, jalkaterät koko ajan samaan suuntaan.	1. Juoksu vauhdikasta eteen- ja taaksepäin, askellus suora. 2. Rytmii vaihtelee ja on epävarma, askellus kääntyy hieman tai lapsi kaatuu vauhdin lisääntyessä. 3. Suunnanmuutokset eivät tapahdu viivalla, takaperin juoksu ei ole sujuvaa, askellus epävarmaa ja rintamasuunta kääntyy sivulle
Yhden jalan tasapaino	Yhden jalan seisonta siten, ettei toinen jalka kosketa maata eikä maassa olevaa jalkaa. Paikallaan ollaan 15 s.	1.Varma tasapaino. 2.Lyhyt aika tasapainoillen onnistuu, kosketuksia maahan erityisesti heikommalla jalalla seistessä. 3. Hankala pysyä pystyssä yhdellä jalalla, tarvitsee aikuisen tukea.
Hyppääminen	Alustoilla merkitty hyppyrata, sisältää 20 hyppyä, onnistunut suoritus edellyttää tasaponnistuksen, osuman alustoille, pääsääntöisesti yhtäjaksoisen ponnistuksen.	1. Rytmikäs tasaponnistus ja rytmikäs yhden jalan hyppääminen. 2. Tasaponnistus onnistuu vaihtelevasti, yhden jalan hyppääminen haastavaa. 3. Tasaponnistus ei onnistu, alastulo kantapäille, ei yhtäjaksoista rytmiä.
Kuperkeikka	Lähtö seisoma-asennosta, käsien lattiaan vieni, ponnistus jalkoja ojentaen, leuka rintaan, rullaus selkä pyöreänä, päätyminen seisoma-asentoon.	1. Onnistuu hyvin, päättyy seisoma-asentoon. 2. Onnistunut kuperkeikka seisoma-asennosta tai kyykystä, mutta ylöstulo seisoma-asentoon puuttuu. 3. Niska jäykkä/selkä suora, kuperkeikka ei onnistunut ilman avustusta.
Heittäminen yhdellä kädellä	Heitto seinään neljän metrin päästä seinästä yläviistoon yli 3m:n korkeudelle.	1. Kynnänpää olkapään yläpuolella, jalat oikeassa asennossa. 2. Kynnänpää lähes oikein, jalat esim. vierekkäin. 3. Jalat väärinpäin, kynnänpää alhaalla, heitto voimaton ja veltto
Kiinniottaminen	Ison pallon heittäminen seinään alakautta kahden metrin etäisyydeltä ja kiinniottaminen ilmasta kahdella kädellä.	1.Rauhallinen ja varma kiinniotto, pallo suoraan käsiin. 2.Pallon kiinniotto vaihtelee, joten pallo putoilee muutaman kerran. 3.Huono heitto, kiinniotto pelotti ● silmät kiinni ● pallo karkaa. Heitto seinään, mutta kiinniotto ei onnistu lainkaan.
Yhden jalan hyppääminen	Hypätään suorassa linjassa yhdellä jalalla yhteensä 6 hyppyä. kmmallakin jalalla	1.Hyppääminen onnistuu rytmikkäästi ja täsmällisesti kummallakin jalalla. 2.Hyppääminen onnistuu rytmikkäästi vahvemmalla jalalla, mutta heikommalla hyppääminen on hapuilevaa. 3.Hyppääminen on hapuilevaa kummallakin jalalla.
Potkaiseminen	Potkaistaan 2 metrin etäisyydeltä paikallaan olevasta pallosta oikealla sekä vasemmalla jalalla. Seinään merkataan n. 50cm x 50cm alue, mihin potkujen tulee osua.	1. Pallo osuu maaliin melkein jokaisella potkulla ja kimpoaa potkaisijalle takaisin. 2. Pallo osuu maaliin vahvemmalla jalalla potkaisten lähes jokaisella potkulla ja joskus myös heikommalla jalalla potkaistaessa.

Motoristen perustaitojen arviointi

Arviointikerta / sisältö

Esimerkkijärjestelyt: Jaetaan ryhmä kahteen osaan. Toinen osa pelaa/ leikkii ja toinen osa suorittaa tehtäviä. Arviointitunnilla lisäohjaaja helpottaa tekemistä. Ryhmiä vaihdellaan rytmissä käynnin ja tehtäväradan välillä, tehtäväradan suorittamisen keskellä (2 kertaa per ryhmä) sekä tehtäväradan ja juoksutehtävien välissä.

Rytmissä käynti: Ensimmäinen taputusrytmi tehdään paikallaan. Opettaja pyytää lapsia taputtamaan hänen rytmisiinsä. Kokeillaan taputtamista yhdessä hitaammin ja nopeammin. Tämän jälkeen opettaja näyttää hitaan taputusrytmin ja kävelyn yhdistämisen, jonka jälkeen lapsia pyydetään seuraamaan opettajan esimerkkiä – hitaaseen taputusrytmiin yhdistetään kävely. Opettaja liikkuu kymmeniä metrejä taputtaen, tarvittaessa välillä uudelleen aloittaen. Tämän jälkeen opettaja taputtaa nopeammin rytmin ja pyytää lapsia seuraamaan häntä. Nopean taputusrytmin jälkeen siirrytään vielä yhteisesti hitaaseen taputusrytmiin. Jälleen opettaja toimii esimerkkinä. Tämän jälkeen opettaja pyytää jokaista lasta toimimaan itsenäisesti omassa rytmissä. Opettaja voi päästää lapsia eriaikaisesti liikkeelle eri puolelle salia, jotta välttyään ruuhkilta. Riittävän kauan hidasta rytmiä toistettua, lapsille annetaan ohje liikkua ja taputtaa itsenäisesti nopeammassa rytmissä.

Opettaja havainnoi taputuksia riittävän kauan.

Tehtävärata: Tehtävärata sisältää heittämisen, kiinniottamisen, yhden jalan tasapainoilun, kuperkeikan ja hyppäämisen vuoroin yhdellä ja kahdella jalalla sekä potkaisemisen. Tehtäväradan ohjeistus suoritetaan seuraavanlaisesti:

15.4.15.13 Heittäminen

Salista on valittu paikka, joka suuntaa lasten heittoa yläviistoon. Tarvittaessa eteen on nostettu esim. patja, heitetään puolapuiden yläpuolelle tms., jotta lapsille havainnollistuu yläviistoon heittäminen. Opettaja näyttää oikeaoppisen heittoasennon ja 3 esimerkkiheittoa. Parhaiten tehtävään soveltuvat pienikokoiset pehmopallot ja pallolaatikko, johon jokainen lapsi ohjeistetaan palauttamaan pallo omien heittosuoritusten jälkeen. Lapsi heittää kolme heittoa jokaisella kierroksella.

15.4.15.14 Kuperkeikka

Opettaja näyttää oikeaoppimisen kuperkeikan, jossa lähtö – ja loppuasento ovat seisaaltaan. Ohjeistuksessa painotetaan seisoma-asentojen lisäksi, leuan painamista rintaan sekä pyöreää selkää. Lisäksi esimerkissä näytetään, kuinka käsillä voi auttaa kuperkeikan pyörähtämistä seisoma-asentoon. Tehtäväradalla tehdään yksi kuperkeikka / kierros.

15.4.15.15 Yhden jalan hyppääminen

Tehtäväradalla sijoitetaan lattiamerkkilaattoja kuusi kappaletta suorassa linjassa peräkkäin, jonka jälkeen selkeä taukomerkki (patja) ja uudelleen kuusi lattiamerkkilaattaa. Opettaja näyttää oikeaoppisen yhden jalan hyppäämisen oikealla jalalla, pysähtymisen ja sen jälkeen vasemmalla jalalla saman tehtävän. Lapsille korostetaan yhtäjaksoista ja suorassa linjassa etenevää hyppäämistä.

15.4.15.16 Kiinniottaminen

Seinään merkitään teippiä tai vastaavaa selkeästi havaittavaa estettä hyödyntäen metrin korkeuteen viiva, jonka ylitse pallo täytyy heittää. Lattialle seinästä pois päin kahden metrin päähän merkitään esim. hyp-pynarulla raja, jonka takaa lapsen täytyy heittää pallo. Opettaja näyttää oikeaoppisen heiton kahdella kädellä jalkojen välistä alakautta sekä kiinniottamisen. Ohjeistuksessa opettaja korostaa rauhallista kiinniottamista. Lisäksi opettaja kannustaa lapsia liikkumaan kiinniottotilanteessa, ainoastaan heitto täytyy suorittaa alakautta hypynarun takaa. Opettajan on hyvä toistaa alakautta heittäminen useamman kerran, koska usein lapset yrittävät heittää vartalon edestä, jolloin kiinniottaminen on hankalaa.

15.4.15.17 Yhden jalan tasapainoilu

Tehtäväradalle on sijoitettu kaksi oikean sekä kaksi vasemman jalan muotoista lattiamerkkiä. Jokaisella kierroksella lapsen täytyy pyrkiä seisomaan sekä oikealla että vasemmalla jalalla yhtäjaksoisesti aika, mikä kuuluu, kun luettelee rauhallisesti 1- 15 numerot. Ohjeistuksessa opettaja laskee ääneen ja kannustaa myös lapsia laskemaan ääneen oman suorituksensa aikana. Mikäli lapsi ei kykene seisomaan yhdellä jalalla, voi opettaja tarvittaessa pitää lasta kädestä kiinni tai kannustaa lasta hakemaan toisella jalalla tukea lattiasta ja jatkamaan seisomista /laskemista siitä kohdin missä oli menossa. Ohjeistuksessa opettajaa korostaa myös, että vapaana oleva jalka ei saa koskettaa toista jalkaa.

15.4.15.18 Hyppääminen vuoroin yhdellä ja kahdella jalalla

Hyppyrata on merkitty lattiamerkein. Hyppyrata on kuvattu erillisellä sivulla. Opettaja näyttää oikeaoppimisen hyppäämisen, mikä etenee yhtäjaksoisesti eteenpäin. Ohjeistuksessa opettaja korostaa jalan osumista lattiamerkille – vauhti ei ole tärkein vaan yhtäjaksoisuus. Ohjeistuksessa opettaja painottaa myös sitä, että lapsi malttaa odottaa edellisen hyppääjän poistuneen hyppysuoralta ennen omaa aloitusta.

Tehtäväradalla liikkuminen: Ohjeistuksen jälkeen opettaja jakaa lapset yksitellen aloittamaan eri kohtiin tehtävärataa ja antaa luvan lapsen omalle touhuamiselle. Touhuamisen aikana opettaja ei puutu joihinkaan epäkohtaan, vaan antaa lasten edetä tehtäväradalla itsenäisesti. Tarvittaessa opettaja toistaa lapselle tehtävähjeet, mutta ei suorituksen tekniikkaohjeita. Kun lapset ovat kiertäneet tehtäväradalla useita kierroksia ja opettaja/arvioitsijat ovat ehtineet seurata lasten suoritukset sekä merkata arvioinnit jokaiselta työpisteellä, siirrytään juoksutehtävään.

Juokseminen etu- ja takaperin: Opettaja on merkinnyt viivojen kohtiin kartioilla juoksumatkan. Lapset jaetaan pienryhmiin (2-4 lasta/ ryhmä). Jokaiselle ryhmälle on oma juoksupaikka. Opettaja näyttää esimerkkisuorituksen, jossa juoksu säilyy rytmikkäänä ja rintamasuunta eteenpäin pysyen sekä taka- että etuperin. Lisäksi opettaja korostaa juoksemisen suunnanmuutosta välittömästi, kun lapsi saapuu kartiolla merkityn viivan kohdalle. Tehtävässä juostaan peräkkäin kolme kertaa sekä etu- että takaperin. Vaihto tapahtuu ”lennost”, jonka jälkeen ryhmän toinen lapsi lähtee juoksemaan. Ohjeistuksessa korostetaan, että tehtävä ei ole kilpailu. Tehtävässä juostaan kolme kierrosta tai siihen saakka, kun arviointi on tehty.

Ohjeita opettajalle oppilaitten motoristen taitojen arviointiin 2. luokan keväällä (siirryttäessä 2. luokalta

3. luokalle)

1. Tulevalle opettajan on tärkeää saada kokonaisvaltainen tieto lapsesta liikkujana; huomion ei pitäisi kiinnittyä pelkästään yhteen lajiin tai lajisuoritukseen.
2. Pyydä tuleva opettaja mukaan yhdelle arviointituokiolle; lisää oppilaantuntemusta.

LIITE 5. LIKUNNAN ITSEARVIOINTILOMAKE 3-6 LUOKILLE

Nimi ja luokka _____

	Erinomisesti (osaan aina)	Kiitettävästi (osaan lähes aina)	Hyvin (mel- kein aina, riittävästi)	Tyydyttä- västi (vielä vaatii jonkin verran har- joittelua)	Kohtuulli- sesti (Vaatii pal- jon harjoit- telua)	En osaa juuri ollen- kaan (en ole osal- listunut ope- tukseen riit- tävästi)
1 Osallistun aktiivisesti ja yritteli- äästi liikuntatunnilla (leikit, pelit, harjoitteet)						
2 Osaan noudattaa reilun pelin sääntöjä, toimia osana joukkuetta sekä kuunnella ohjeita						
3 Huolehdin liikuntavarusteeni tun- nille						
4 Osaan ylläpitää ja kehittää liikku- vuuttani						
5 Osaan ylläpitää ja kehittää voi- maani						
6 Osaan ylläpitää ja kehittää no- peuttani						
7 Osaan ylläpitää ja kehittää kestä- vyyttäni						
8 Osaan juosta						
9 Osaan hypätä						
10 Osaan heittää						
VALINNAISET ARVIOITAVAT (Opettaja valitsee arviointijaksoon liittyvät sisällöt)						
11 Esim. Osaan käsitellä erilaisia pelivälineitä ja hallitsen yleisimpien pelien säännöt						
12 Esim. Osaan liukua, potkaista tms.						
13 Esim. Osaan potkaista						

14 Esim. Osaan liikkua rytmissä						
15 Esim. Osaan voimistella (kuperkeikan tms.)						
16 Esim. Osaan liikkua metsässä karttaa apuna käyttäen						
Kokonaisarvio edellisistä osioista						

LIITEET 6. ja 7. KOTITALOUDEN ARVIOINTITAIKUKOT

Seuraavat liitteet ovat kotitalouden osaamisen arvioinnin apuvälineitä. Ensimmäinen liite on arviointitaulukko, joka pohjautuu valtakunnallisiin arvosanan kahdeksan (8) kriteereihin. Kriteerejä on sovellettu arvosanoihin 4-10. Kiitettävissä arvosanoissa osaaminen ja ymmärtäminen kehittyvät arvosanan kahdeksan kriteereihin verrattuna. Kahdeksaa heikommissa arvosanoissa oppilaan tiedot ja taidot tarvitsevat enemmän harjoittelua ja oppilaan tarvitseman tuen tarve kasvaa.

Toinen arviointitaulukko on yksinkertaistettu versio liitteessä 1 olevasta taulukosta. Tämä on tarkoitettu arjen apuvälineeksi arviointia tehtäessä ja oppilaiden itsearvioinnissa / vertaisarvioinnissa.

Arvosana	4	5 Toteava	6 Toistava	7 Toistava	8 Osaava/ taitava
Käytännön toimintataidot	Arvosanan 5 kriteerit jäävät saavuttamatta.	Oppilas tarvitsee jatkuvaa ohjausta: *saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *työturvallisuuteen, hygieniaan ja ajankäyttöön liittyvissä asioissa *työympäristön siisteydestä huolehtimiseen *työmenetelmien ja -välineiden käytössä/valinnassa	Oppilas tarvitsee usein ohjausta: *saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *työturvallisuuteen, hygieniaan ja ajankäyttöön liittyvissä asioissa *työympäristön siisteydestä huolehtimiseen *työmenetelmien ja -välineiden käytössä/valinnassa	Oppilas tarvitsee välillä ohjausta: *saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *työturvallisuuteen, hygieniaan ja ajankäyttöön liittyvissä asioissa *työympäristön siisteydestä huolehtimiseen *työmenetelmien ja -välineiden käytössä / valinnassa Työskentelee mallin mukaan.	Oppilas: *osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä työvälineitä *osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti *pitää työympäristön siistinä *huomioi ajankäytön. *työskentelee hygieenisesti ja turvallisesti *ottaa esteettisyyden huomioon *valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaalia *pohtii valintoja terveyden ja kestävyysnäkökulmasta *pyrkii huomioimaan ergonomian *asettaa tavoitteita toiminnalleen *työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi *arvioi tavoitteiden saavuttamista ja työskentelyä *tunnistaa omaa osaamistaan itsearvioinnin avulla *osaa käyttää vertaispalautteen perusteella
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot	Yhteistyö toisten kanssa on haasteellista. Omista tehtävistä huolehtiminen onnistuu harvoin.	Yhteistyötaidot vaativat runsaasti harjoittelua. Ohjauksesta huolimatta osa työtehtävistä voi jäädä tekemättä.	Yhteistyötaidot ja halu työskennellä toisten kanssa vaativat paljon harjoittelua. Vastuun ottaminen omista tehtävistä vaatii ohjausta. Yksityöskentely on haasteellista.	Yhteistyötaitojen ja halu työskennellä kaikkien kanssa vaativat harjoittelua. Oppilas pyrkii ottamaan vastuuta omista tehtävistään. Yksityöskentely vaatii tukea.	Oppilas: *ottaa vastuuta omista tehtävistään *ottaa toiset huomioon *pyrkii työskentelemään kaikkien kanssa. *pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja *pyrkii kuuntelemaan toisia ja ilmaisemaan *osaa kuvailla kodin arjen rutiineja *osaa työskennellä yksin *osaa selittää mitä on tasapuolinen työnjak *osallistuu päätöksentekoon
Tiedonhallintataidot	Tarvitsee runsaasti tukea kaikilla osa-alueilla. Ohjauksesta huolimatta tavoitteita jää saavuttamatta.	Tarvitsee jatkuvaa ohjausta tiedon etsintään. Tarvitsee jatkuvaa ohjausta tunnistamaan ja käyttämään tavallisimpia pakkausmerkintöjä, ohjeita, merkkejä ja symboleja (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät).	Tarvitsee paljon ohjausta tiedon etsintään. Tarvitsee paljon ohjausta tunnistamaan ja käyttämään tavallisimpia pakkausmerkintöjä, ohjeita, merkkejä ja symboleja (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät). Vaikeuksia tunnistaa ruoka- ja ravintoaineryhmiä. Tarvitsee paljon ohjausta jätteiden lajittelussa.	Oppilas: *osaa etsiä ohjattuna tietoja *tunnistaa tavallisimpia pakkausmerkintöjä *tunnistaa tavallisimpia ruoka- ja ravintoaineryhmiä *tulkitsee ja käyttää tavallisimpia ohjeita, merkkejä ja symboleja (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät) *osaa yleensä lajitella jätteet *pyrkii käyttämään opittuja asioita eri tilanteissa	Oppilas: *osaa etsiä tietoja eri tietolähteistä ja pohtii *osaa tulkita pakkausmerkintöjä *tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden *osaa tulkita ja käyttää ohjeita, merkkejä ja *pystyy käyttämään opittuja asioita eri tilan *osaa huolehtia jätteiden peruslajittelusta *osaa selittää, miten mitataan/lasketaan hu ympäristö
Kouluaktiivisuus	Tehtävät ovat tekemättä. Useat arviointitöiden numerot ovat hylättyjä. Näyttö on vähäistä.	Tehtävät usein tekemättä. Arviointitöiden numerot hyväksytyjä. Tarvitsee jatkuvaa opettajan kannustusta. Opiskeluvälineet puuttuvat usein. Näyttö puutteellista.	Tehtävät on enimmäkseen tehty. Arviointitöiden numerot hyväksytyjä. Osoittaa toisinaan kiinnostusta ja yritteliäisyyttä. Opiskeluvälineet puuttuvat melko usein.	Tehtävät on tehty huomauttamisen jälkeen. Arviointitöiden numerot keskimäärin tyydyttäviä. On useimmiten kiinnostunut ja yritteliäs. Opiskeluvälineet ovat yleensä mukana.	Kaikki koti- ja tuntitehtävät on tehty. Arviointitöiden numerot keskimäärin hy Osallistuu opiskeluun aktiivisesti. On kiinnostunut ja yritteliäs. Opiskeluvälineet ovat lähes aina mukana.

Arvosana	5 Toteava	6 Toistava	7 Toistava	8 Osaava/ taitava
----------	-----------	------------	------------	-------------------

Käytännön toimintataidot	Oppilas tarvitsee jatkuvaa ohjausta: *saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *turvallisessa työskentelyssä *hygieenisessä työskentelyssä *ajan käytössä *työympäristön siisteydestä huolehtimisessa *työmenetelmien ja -välineiden käytössä / valinnassa	Oppilas tarvitsee usein ohjausta: *saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *turvallisessa työskentelyssä *hygieenisessä työskentelyssä *ajan käytössä *työympäristön siisteydestä huolehtimisessa *työmenetelmien ja -välineiden käytössä / valinnassa	Oppilas tarvitsee välillä ohjausta: *saavuttaakseen tavoitteet *käytännön työskentelyssä *turvallisessa työskentelyssä *hygieenisessä työskentelyssä *ajan käytössä *työympäristön siisteydestä huolehtimisessa *työmenetelmien ja -välineiden käytössä / valinnassa Työskentelee mallin mukaan.	Oppilas: *osaa valita sopivat työmenetelmät ja työvälineet *toimii annettujen ohjeiden mukaisesti *pitää työympäristön siistinä *huomioi ajankäytön. *työskentelee hygieenisesti *työskentelee turvallisesti *on esteettisiä seikkoja huomioiva *toimii taloudellisesti ja ekologisesti *pohtii valintoja terveyden ja ergonomian kannalta *asettaa tavoitteita *arvioi omaa toimintaansa
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot	Yhteistyötaitot vaativat runsaasti harjoittelua. Ohjauksesta huolimatta osa työtehtävistä voi jäädä tekemättä.	Yhteistyötaitot ja halu työskennellä kaikkien kanssa vaativat paljon harjoittelua. Vastuun ottaminen omista tehtävistä vaatii ohjausta. Yksintyöskentely on haasteellista.	Yhteistyötaitot ja halu työskennellä kaikkien kanssa vaativat harjoittelua. Pyrkii ottamaan vastuuta omista tehtävistään. Yksintyöskentely vaatii tukea.	Oppilas: *ottaa vastuuta omien tehtävien loppuun saattamisesta *ottaa toiset huomioon *pyrkii työskentelemään kaikkien kanssa *osaa työskennellä yksin *pyrkii kuuntelemaan toisia ja ilmaisemaan mielipiteensä *osallistuu päätöksentekoon.
Tiedonhallintataidot	Oppilas tarvitsee jatkuvaa ohjausta: *tiedon etsintään *tunnistamaan ja käyttämään tavallisia pakkausmerkkintöjä, ohjeita, merkkejä ja symboleja: (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät)	Oppilas tarvitsee paljon ohjausta: *tiedon etsintään *jätteiden lajitteluun *tunnistamaan ja käyttämään tavallisia pakkausmerkkintöjä, ohjeita, merkkejä ja symboleja: (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät) Vaikeuksia tunnistaa ruoka- ja ravintoaineryhmiä.	Oppilas: *osaa ohjattuna etsiä tietoja *tunnistaa tavallisimpia pakkausmerkkintöjä *tunnistaa ruoka- ja ravintoaineryhmiä *tulkitsee ja käyttää tavallisia ohjeita, merkkejä ja symboleja: (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät) *osaa yleensä lajitella jätteet	Oppilas: *osaa etsiä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia niiden luotettavuutta *osaa tulkita pakkausmerkkintöjä *tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden perustehtävät *osaa tulkita ja käyttää ohjeita, merkkejä ja symboleja (ruoanvalmistus, leivonta, asumisen perustehtävät) *pystyy käyttämään opittuja asioita eri tilanteissa *osaa huolehtia jätteiden peruslajittelusta.
Kouluaktiivisuus	Tehtävät usein teemmättä. Arvioitavien töiden numerot hyväksytyjä. Osallistuminen tarvitsee jatkuvaa opettajan kannustusta. Opiskeluvälineet puuttuvat usein. Näyttö puutteellista.	Tehtävät enimmäkseen tehty. Arvioitavien töiden numerot hyväksytyjä. Osoittaa toisinaan kiinnostusta ja yritteliäisyyttä. Opiskeluvälineet puuttuvat melko usein.	Tehtävät tehty huomauttamisen jälkeen. Arvioitavien töiden numerot keskimäärin tyydyttäviä. Useimmiten kiinnostunut ja yritteliäs. Opiskeluvälineet yleensä mukana.	Kaikki koti- ja tuntitehtävät tehty. Arvioitavien töiden numerot keskimäärin hyviä. Osallistuu opiskeluun aktiivisesti ja yritteliäs. Opiskeluvälineet lähes aina mukana.